

КЕЙТ КУИН
ИМПЕРАТРИЦАТА НА
СЕДЕМТЕ ХЪЛМА

Част 3 от „Рим“

Превод от английски: Емилия Ничева-Карастойчева, 2013

chitanka.info

На Стивън,

който в много отношения — лунички, неспособност да се свърта на едно място, избухливост, шумно хъркане, предпочитание да си служи с лявата ръка, неприязън към конете, ловкост със сабята, нежелание да се съобразява с авторитети и онзи мускул под лявата лопатка, побиращ цялото му напрежение — прилича на Викс.

ПЪРВА ЧАСТ
РИМ

ГЛАВА ПЪРВА

ВИКС

Още на тринайсет един астролог ми предказа, че някой ден ще предвождам легион, а легионерите ще ме наричат Версенжеторикс Червения. Астролозите обикновено са конски фъшкии, но този дребен смешник се оказа прав за всичко — лепнаха ми прозвището, получих дори легиона, макар и с известно закъснение. Защо обаче този астролог не ме предупреди за важните неща? Защо не ми каза, че императорите заслужават преданост, но трябва и да се боиш от тях. Защо не ми каза, че ще убия най-добрия си приятел по заповед на най-злия човек, когото съм срещал? И защо, по дяволите, не ми каза нищо за момичето със синия воал, което срещнах в деня, когато чух предсказанията му?

Тази кучка. Не че предполагах — когато се срещнахме за пръв път, бяхме деца. Аз — кльоцав роб, а тя — красиво момиче със син воал, цялата насинена (няма значение защо). Първото момиче, което целунах. Устните ѝ бяха сладки. Затова сигурно се размекнах, когато пътищата ни се пресякоха отново по-късно, след като пораснахме. Щом онзи астролог е бил толкова добър, защо не ме предупреди за нея? „Момиче в синьо! Отваряй си очите на четири!“ Какво щеше да му коства? А на мен тя ми коства много през годините, честна дума.

Но да не изпреварвам събитията. Аз съм Версенжеторикс. Викс за приятелите, Червения — за войниците ми, и „онова плебейско копеле“ — за враговете. Служих на четирима императори — убих един, обичах друг, сприятелих се с трети и навярно трябваше да убия четвъртия. Аз съм Версенжеторикс и искам да ви разкажа историята си.

Пролетта на 102 г. след Христа

Няма да ви отегчавам с потеклото си. То и без това не е чак толкова забележително — майка ми беше робиня, а баща ми — гладиатор, а от това по-ниско положение — здраве му кажи. Ако следите игрите в Колизеума, несъмнено сте чували за баща ми, но няма да ви кажа името му. Мислят го за мъртъв и на него му харесва така. В края на краищата се засели на планински връх в най-северната част на Британия. Измъчва парче земя, което нарича градина, и е щастлив. Мама също е щастлива. Работи, тананика си и произвежда бебета, за да напълни къщата, която получи, задето направи услуга (не питайте каква) на една императрица. Когато обаче навърших осемнайсет след почти пет години в Британия, ми доскуча. Бяхме по-добре от там, откъдето идвахме, но бях свикнал с вълненията, а в планинска къща, пълна с бебета, няма кой знае колко вълнения. Освен това едно момиче от съседните къщи ми хвърли око и макар да се бяхме забавлявали веднъж-дваж в плевнята, не исках да се женя за нея. Същевременно не разчитах на никакви шансове, ако баща ми решеше, че *трябва* да се задомим. На осемнайсет бях едър, той обаче беше по-едър от мен, и боравех сръчно с оръжия, ала бледнеех пред него. Затова офейках в Рим, центъра на всичко. Татко се подвоуми, но ми даде амулет, да ме пази невредим, и кесия да ме храни. Мама се разплака, впрочем не знам дали не беше от поредното бебе в корема ѝ.

Не си струва да описвам пътуването. Беше мокро и дълго. Изгубих си кесията заради арменски моряк. Лъжеше на зарове, кучият му син. И си губех вечерята безброй пъти през палубата. Мразех лодките. И досега ги мразя. Но пристигнах в Рим. Родителите ми ненавиждат Рим от дъното на душите си и сигурно имат право след всичко, което преживяха. Но аз слязох от онзи клатец се проклет кораб, поех дълбоко дъх и разбрах, че съм си у дома.

Всички се опитват да опишат Рим. Всички се провалят. Той не прилича на нищо друго на света. Метнах торбата по-високо през рамо и се завъртях в кръг, ококорил очи. Отраснах в Брундизиум^[1], когато мама беше още робиня, и дойдох по-късно във великия град. По онова време не успях да го разуча добре и да го опозная. Ала сега нищо не ме спираше да го попия целия — шума, миризмата, блъсканицата, уличниците в тъмни мантии и моряците с месингови обеци; уличните търговци, размахващи стоката си под носа ми и бездомните хлапета,

опитващи се да пъхнат мръсните си пръсти в кесията ми. Това беше животът — суров и шумен, шурнал като кръв от вена.

Докът се люлееше под краката ми. Проправих си път по кея с една ръка върху ножа в колана ми. Мнозина в Рим предпочитат първо да те намушкат, а после да проверят дали притежаваш нещо, което си струва да откраднат.

— Моят град — казах на глас и една домакиня, понесла кошница под мишница, ме изгледа кръвнишки.

Изпратих ѝ въздушна целувка и тя се отдалечи бързо. Втренчих се в хълбоците ѝ под грубата дреха — хълбоци като варели, но цял месец не бях слизал от проклетия кораб и не бях зървал жена, та не подбирах много-много. Момиче ми трябваше повече от храна, но в кесията ми нямаше достатъчно монети дори за евтино.

Момичетата щяха да почакат.

— Как да стигна Капитолийския хълм? — попитах един моряк на ръждясалия си латински и той набързо ме отпрати по дяволите.

Но търговец, превъзнасящ месинговите си тигани, се оказа по-услужлив и аз метнах торбата си през рамо и тръгнах, тананикайки си.

Странно колко добре си спомнях града. Не го бях виждал, откакто навърших тринайсет, а ми се струваше, че съм го напуснал едва вчера. Тълпата пооредя, когато подминах Римския форум^[2] с изкусителното му ухание на хляб и месо, и аз отпуснах ръката, стиснала дръжката на ножа, и закрачих по-бавно. Полюбувах се на разточителния мраморен дворец, покрил половината Палатински хълм, припомняйки си черноокия безумец и игрите му, докато един преториански гвардеец в червено и златно не ми нареди да се махам.

— Всички дворцови стражи ли са красиви като теб? — изстрелях в отговор. — Или съм се застоял прекалено дълго на кораба?

— Изчезвай — изръмжа той и ме подкара по улицата с дръжката на копието си.

Преторианци^[3]. Никакво чувство за хумор.

Позадържах се повечко пред мраморния овал на Колизеума. Не го виждах за пръв път, разбира се, но бях забравил заплашителната му снага. Няма друго място по света като това — с арките и плинтовете му, с нишите, където стоят статуи със слепи, невиждащи очи. Ивицата пясък вътре пазеше всички таткови кошмари, а и някои от моите. Не

му го бях казвал, но той го знаеше. Всички, били се някога за живота си на това място, го знаеха.

Оттогава са изминали много години и аз съм на средна възраст. Водил съм повече битки, отколкото мога да преброя, никоя обаче не се връща в сънищата ми като онези в Колизеума. Върху този пясък убих за пръв път човек, когато бях още дете. Огромен гал, който всъщност не искаше да ме убива, и колебанието му подписа смъртната присъда. Не го смятам за кой знае какъв старт в света на мъжеството.

Взирах се в арената, стиснал малкия амулет от татко, и се питах как е възможно хората да строят толкова фантастични постройките с една-единствена цел — масови убийства. Накрая свих рамене и поех към Капитолийския хълм. По-тихо място, с гладко павирани улици и жени в коприна вместо във вълна и забързани роби с гербовете на прославени родове. Подминах огромната Капитолийска библиотека, където половин дузина сенатори в тоги влизаха и излизаха припряно, смръзили разсеяно чела, и забавих крачка. От мама знаех, че къщата е някъде тук...

— Да? — Роб в спретнатата туника ме изгледа подозрително от главата до петите. — Какво желаете?

— Това ли е къщата на сенатор Маркус Норбан?

— Не пускаме просяци...

— Не съм ти просяк, по дяволите. Това ли е къщата на сенатор Норбан, или не?

— Да, но...

— Добре. Искам да го видя.

Робът беше едър, но аз бях по-едър. Избутах го и се вмъкнах в тясното преддверие, където дузина мраморни бюстове се вторачиха в мен със злобно неодобрение.

— Стига си мърморил — сопнах се на роба, който шляпаше със сандали по петите ми. — Сенаторът знае кой съм.

След десетминутна препирня ме отведе в малък атриум и ме остави да чакам.

— Имай търпение — изсумтя робът. — Сенаторът е много зает.

Изгледа ме подозрително за последно, сякаш се чуди дали е безопасно да ме остави сам при ценностите, и най-сетне се предаде.

Вдигнах глава и огледах мястото. Слънчевите лъчи струяха през открития покрив, по пода имаше мозайка с виещи се лози, а по средата

на помещението — тихо езерце със сини плочки. Статуя на нимфа ме гледаше през рамо от ъгъла и момичетата толкова ми липсваха, че дори нейните мраморни гърди ми се струваха изкусителни. Оставих торбата си върху мраморна пейка и коленичих. Потопих длани в езерцето и си наплисках лицето. Вдигнах очи и забелязах мило момиченце да се визира в мен, стиснало дървено конче и пъхнало палец в устата си.

— Здравсти, дребосъче. — Изглеждаше пет-шест годишна, колкото моята сестричка. — Коя си ти?

Тя продължи да ме наблюдава сериозно през кичури руса коса.

— Дете на сенатор Норбан ли си?

Огледа миниатюрния си палец за секунда и пак го пъкна в устата.

— Ще ме заведеш ли при баща си?

Продължи да смуче енергично палеца.

— Ще ми кажеш ли поне къде е лаваториумът^[4]? Пишка ми се.

— В дъното на коридора — долетя глас иззад гърба ми.

Обърнах се и видях друго момиче, горе-долу на моята възраст.

Стройна, с кафява коса, в синя рокля.

— Чакам сенатор Норбан — обясних аз.

— Има време.

Тя вдигна малкото момиче, извади нежно палеца от устата ѝ и тръгна по коридора с онази сляпа вяра, характерна за патрициите, че непременно ще ги последвам и не е необходимо да се обръщат. Последвах я към лаваториума.

— Има вода, ако искаш да се измиеш — уточни тя и аз схванах намека.

Римляните се къпят по-често и от най-големите чистници в Британия. Използвах леген вода и измих корабния прахоляк от лицето и врата си.

— По-добре ли е? — усмихна се момичето, когато се върнах в коридора.

— Много, благородна. — Възнаградих я с най-умелия си поклон, поръждясал, понеже отдавна не бях го използвал. В Британия няма нито много бани, нито много хора, на които да се кланяш. — Благодаря.

Изгледа ме изпитателно и внезапно се усмихна. Имаше дребни зъби, малко криви, но миловидни.

— А! — възкликна тя.

— Какво „а“?

Набита русокоса жена в жълта коприна се появи с енергична крачка по коридора, понесла бебе върху хълбока си.

— Сабина, да си виждала... А, ето я и нея. — Взе момиченцето и го подпря върху другия си хълбок. — Фаустина, защо не си при бавачката си? Кой е този?

Жената ме погледна разсеяно, жонглирайки с двете ококорени деца.

— Това е Версенжеторикс — обясни нехайно момичето в синьо и аз подскочих. — Чака да говори с татко.

— Е, не го задържай — посъветва ме жената. — Съпругът ми работи много. Фаустина, Лин, време е за баня.

Децата загукаха над раменете ѝ и тя се отдалечи като жълто петно.

— Откъде ми знаеш името? — попитах, когато момичето в синьо тръгна към атриума.

Погледна ме през рамо.

— Не ме ли помниш?

— М-м...

— Няма значение — махна с ръка. — Защо искаш да видиш татко?

— Току-що се върнах от Британия. Мама каза, че може да ми помогне... Виж, как разбра...

— С право си дошъл тук. Татко помага на всички. — Тя извика иконома и му прошепна нещо. — Ще те преместят в началото на опашката.

Просто ей така и бях вътре.

Сенатор Маркус Норбан беше от хората, които те принуждават да се държиш благопристойно. Татко оказваше същия ефект, но предимно защото му личеше, ще ти откъсне главата, ако го ядосаш. Сенатор Норбан не беше войнствен типаж — сигурно беше навършил шейсет, косата му сивееше, рамото му беше изметнато, а пръстите му — оплескани с мастило. Веднага обаче изопнах рамене и си отбелязах наум да внимавам как се изразявам.

— Версенжеторикс — удиви се той. — Питам се как сте ти и семейството ти.

— Много добре, сенаторе.

— Радвам се да го чуя. За постоянно ли се върна в Рим?

— Той е центърът на всичко.

— Вярно. — Завъртя перото между пръстите си. В кабинета му цареше ведра бъркотия; пера, свитъци и плочки покриваха всяка повърхност. Имаше повече пергаменти, отколкото бях виждал през целия си живот. — Какво смяташе да правиш тук?

— Мислех си за легионите.

Навремето исках само едно — да стана гладиатор, — но още щом опитах, желанието ми се изпари. Ако не броим гладиаторската арена, за момче с дарба да борави с оръжия не оставаше кой знае какво друго, освен легионите. А и в римската армия дори момче с робско потекло може да се издигне...

— Питам се дали си наясно каква всеотдайност се изисква от постъпилите в легионите. — Сенатор Норбан остави перото. — На колко си години?

— Двайсет — отвърнах.

Погледна ме.

— Деветнайсет — поправих се аз.

Пак ме изгледа.

— Деветнайсет! Навършвам ги след няколко месеца.

— Значи на осемнайсет. Искаш, предполагам, да се издигнеш във войската?

— Не възнамерявам цял живот да съм обикновен войник! — изсумтях аз.

— Примири се, че ще си обикновен войник следващите дваждсет години, защото няма начин да станеш дори центурион, преди да навършиш трийсет.

— Трийсет!

— И тогава няма гаранция. Ще ти трябва покровител, за да станеш центурион, а мен може и да ме няма след дваждсет години.

Сенаторът прокара тъжно ръка през сивата си коса.

— Е... — опитах се да сменя тактиката, — възможно е да не остана в легионите, докато навърша трийсет. Има и други професии.

Той ме погледна нетърпеливо.

— Легионерите са длъжни да служат двайсет и пет години, Версенжеторикс. Постъпиш ли сега, ще бъдеш на четирийсет и три, когато ти разрешат да помислиш за друга професия.

— Двайсет и пет години?

— Не си ли направи труда да научиш нещо за легионите, преди да си избереш поприще?

Свих рамене.

— Младост — измърмори сенатор Норбан. — Сигурно не знаеш и каква е надницата? Триста денарии годишно, ако те интересува. Минус оръжията, ризницата и дажбите, разбира се.

— Дяволска работа — изсумтях. — Римляните били много стиснати.

— Не са ти известни, предполагам, и законите за браковете на легионерите. Войниците нямат право да се женят поне докато не станат центуриони. Дори тогава им е забранено да вземат жените си на поход. Ще добавя, че понякога ги изпращат на далечни постове и остават там години наред.

— Не искам съпруга — отвърнах аз, но въодушевлението ми за легионите несъмнено избледня.

— Размисли — посъветва ме сенатор Норбан и раздразнението му се посмекчи. — Не искам да те разубеждавам, но поне знай какво те чака. Има и други варианти.

Вече ги изреждах мислено.

— Например?

— Да станеш телохранител. Винаги се търсят добри телохранители, а помня колко умело боравеше с меча още като малък.

Може би...

Телохранителите не жънеха кой знае какви лаври.

— Къде ще отседнеш, Версенжеторикс?

— Не знам. Току-що слязох от кораба.

— Мой подопечен притежава малка гостилница в Субура^[5]. Ще се съгласи да те настане безплатно за седмица-две, докато си намериш работа. Ще му напиша писмо.

Известно време перото скрибуцаше енергично, а аз обмислях мрачно бъдещето си. Двайсет и пет години. Кой би се обрекъл на това?

— Готово — сенаторът запечата писмото. — Отбий се да хапнеш в кухнята, преди да тръгнеш. И ако ти хрумне още нещо за бъдещето,

ела пак. Задължен съм на родителите ти и помощта ми ще изкупи донякъде този дълг.

— Благодаря, сенаторе.

— И като стана дума за родителите ти — погледна ме с неочаквано охладнели очи, — надявам се да не сглупиш да споменеш имената им пред някого. Или нещо за Домициан. Всички са мъртви или поне се водят мъртви и е най-добре това да си остане така.

— Да, доминус. — По дяволите, планирах да използвам под сурдинка името на баща си. Навярно някои почитатели на игрите все още го помнеха, но сенаторът ме изгледа строго и аз се постарях да си придам невинно изражение.

— Нека Фортуна те закриля.

Подаде ми свитъка. Поех го, поклоних се и излязох от стаята, чудейки се какво, по дяволите, ще правя, ако не се запиша в легионите. Умеех единствено да се бия.

САБИНА

— Получи ли каквото искаше? — попита Сабина, вдигайки поглед от свитъка, когато високото момче, отпуснало рамене, влезе в атриума. Мръщеше се мрачно и прокарваше груба длан през чорлавата си коса.

— Не съвсем.

Той спря пред фонтана и прокара палеца на крака си по облицования със сини плочки ръб.

— Очаквах баща ти да ми помогне да постъпя в легионите, но сега не съм сигурен, че го искам.

— Защо?

— Не си струва да си продавам душата за някаква си работа.

— О, Рим винаги иска душата ти. Сега ли го разбра? — Сабина отбеляза с показалец докъде е стигнала. — Но повечето смятат, че сделката е справедлива.

— Не и аз.

— Винаги можеш да станеш гладиатор — предложи тя.

Той подскочи и я погледна.

— Наистина не ме помниш, нали?

Тя го позна веднага, макар да бяха минали четири-пет години. Беше същият — ръждивокафява коса и смугли ръце, големи стъпала и широки рамене с все още некоординирани крайници. Същият, само че по-едър.

Гледаше я предпазливо.

— Трябва ли да те помня?

— Вероятно не, но всички твърдяха, че денят е паметен.

— Коя си ти, домина?

Тя остави свитъка и стана. Пристъпи по-близо до него и обви с длан загорелия му врат. Надигна се на пръсти, отметна глава и се усмихна.

— Спомни ли си сега?

Забеляза искрицата в очите му.

— Сабина — рече той бавно. — Домина Сабина, нали?

— Да.

— Не те познах без синините. Иначе не си се променила много. — Огледа я от главата до петите. — Първото момиче, което целунах.

— Младия варварин? Поласкана съм. — Сабина усети как ръцете му се прокрадват върху кръста ѝ и се отдръпна. — Всички момичета бяха влюбени в Младия варварин. В годината, когато се биеше в Колизеума, всички ученички в Рим линееха по теб. Казах на приятелките ми, че съм се запознала с теб, но не ми повярваха.

— Казала си им, че те целунах?

Пристъпи към нея. В ъгълчетата на устните му заигра усмивка.

— По-точно аз те целунах. — Сабина взе свитъка и седна на мраморната пейка. — Какво ще правиш, ако се откажеш от легионите?

— Едно е сигурно — няма да стана гладиатор. — Облегна се на колоната, скръсти ръце и я погледна втренчено. — Вече си омъжена, предполагам.

— Всемогъщи богове! Не!

На седемнайсетия ѝ рожден ден миналата година баща ѝ подари перлена огърлица и ѝ обеща да си избере сама съпруг. В рамките на разумното, разбира се. За Сабина обещанието беше много по-ценно от перлите.

— Мислех, че бебето е твое.

— Не, това е малкият Лин. Той и Фаустина са на Калпурния — втората ми майка.

При тези думи Сабина насочи вниманието си към книгата, готова да се наслади на последните стихове, когато Одисей се разправя с ухажорите на съпругата си. Прииска ѝ се Омир да е описал по-подробно как е живяла Пенелопа в отсъствието на мъжа си. Ала огромните стъпала в сандали не помръднаха и Сабина вдигна отново очи към червенокосия посетител, който изглеждаше съвсем не на място в тихия атриум, засенчен от лозници. Леката усмивка на Виск разцъфна в нещо ведро и лукаво и тя се засмя.

— Нека Фортуна те закриля, Версенжеторикс.

— Сам кова съдбата си — отвърна самодоволно той.

— Така ли? Хубав похват, ако го владееш.

Тя взе свитъка, намери докъде е стигнала и се отдалечи, вгълбена в четивото. Не се налагаше да поглежда през рамо, за да разбере, че Виск я изпраца с поглед.

ВИКС

Гостилницата, където ме изпрати сенатор Норбан, не беше лоша. Ханджията не остана доволен, че трябва да ме настане безплатно за цяла седмица, но изсумтя при вида на сенаторския печат.

— Добре ще е да ми помагаш от време на време — добави той. — Едро и силно момче като теб ще ми свърши работа. Окъснелите клиенти плащат на някой с нож да ги придружи до дома.

— Добре ли плащат?

— Не е зле. Още повече се печели, когато си освободят телохранителя и ги приклещиш в някоя тъмна уличка.

Повдигнах вежди.

— Искам половината.

— Десет процента.

— Десет през първата седмица и трийсет, когато започна да си плащам наема.

— Дадено.

В стаята имаше бълхи, но пък леглото не се клатеше нагоре-надолу като река. Проснах се върху него и забелязах прислужница да слиза по скърцащите стъпала отвън. Пъпчива, но с гърди като пъпеши;

изглежда ме косо, понесла кошница с чаршафи. Може би денят все пак не бе минал напразно.

Не мислех за Сабина. И защо? Някакво си патрицианско момиче — едва ли щях да я видя повече, след като излезе от онзи атриум със светлокестеняви коси, полюшващи се над тесния ѝ гръб. Момичета като нея са недостижими, а и гърдите ѝ бяха малки. По-скоро смокини, а не ябълки. А аз обичах ябълки. Или пъпеши... Втренчих се в усойния коридор, където изчезна прислужницата.

Ако знаех какви неприятности ще ми навлече това недостижимо патрицианско момиче с дребни гърди, щях да я удуша в атриума, вместо да я изпращам с поглед.

[1] Брундизиум — днешният град Бриндизи на Адриатическо море в Южна Италия. — Б.пр. ↑

[2] Форум — пазарен площад, пазар. Римският форум (Форум Магнум или само Форум) — площад в центъра на Древния Рим. Първо е бил пазар, по-късно включва и място за народни събрания, после и за заседания на Сената; имал е политически функции. — Б.пр. ↑

[3] Преторианци — личната гвардия на римските императори. — Б.пр. ↑

[4] Лаваториум — в къщата място за миене (обикновено с течаща вода). — Б.пр. ↑

[5] Субура — плебейски квартал в Рим. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

ПЛОТИНА

— Виналия. — Плотина произнесе неодобрително думата. — Отвратителен празник.

— Безобиден е — гласът на съпруга ѝ прозвуча приглушено през туниката, която навличаше през глава. — Малко тържество в чест на гроздовата реколта...

— Цял Рим се напива! Благовъзпитаните жени не смеят да се подадат навън.

Плотина се намръщи срещу огледалото от полирана стомана, спомнила си как пиян магазинер я ощипа по задника на Виналия преди двайсет години, когато беше още неомъжена девойка. Ощипа я. Нея, Помпея Плотина, която при желание би могла да стане весталка. Ако още тогава не предчувстваше, че ѝ е отредена по-велика съдба.

— Ще посетиш ли поне състезанията след церемонията? — попита сговорчиво съпругът ѝ. — Хората очакват да те видят.

— Ще остана на първото състезание — смили се Плотина. — И толкова. Зелена роба — каза на робините и те се втурнаха към нея с пищната тъмзелена коприна. Коприна, толкова претенциозно, но положението ѝ го изискваше. Тя протегна ръце настрани, скрити благоприлично, разбира се, под дългите ръкави на туниката. Повечето римлянки разголваха ръцете си като куртизанки, но Плотина никога нямаше да стане като тях.

— Милостиви богове! Не се престаравайте! — Съпругът ѝ отпъди като досадни мухи робите, които наместваха диплите на тежката му пурпурна роба. — Така е добре!

— Не се вдетинявай — подхвърли Плотина, без да се обръща. Мъж с толкова власт, толкова прославен, а пристъпва припряно от крак на крак като петнайсетгодишно момче.

„В много отношения той е на петнайсет“, помисли си тя, наклонявайки глава, та прислужницата да я намаже зад ушите с

лавандулова вода. Само уличниците си слагаха парфюм.

„Дали момичето се парфюмира?, запита се Плотина. Парфюмира ли се, ще трябва да премисля отново.“

— Готова ли си? — попита развеселено съпругът ѝ. — Ако жена ми се е наконтвила, да не караме жреците да ни чакат.

— Знаеш, че не обичам шегите.

Плотина погледна отражението си. Тъмна коса, сплетена спретнато на плитка, покрита с воал, както е редно. Бледо овално лице (без руж и почернени мигли) и надлежно сериозно изражение. Дълбоки очи, нос като бразда и подобаващо тънки устни. Два-три посребрени косъма над слепоочията или така ѝ се струва? Наведе се напред към огледалото с доволно изражение. Не харесваше младостта и младостта не я харесваше. Момичетата не бяха нищо; жените притежаваха власт. Момичетата не знаеха нищо; жените знаеха всичко. На младини Плотина беше дългуреста и тромава, но сега, на трийсет и пет, започваха да казват, че е красива.

— Готова съм.

Стана и улови съпруга си за ръка. Беше висок, но не ѝ се налагаше да вдига глава, за да го погледне в очите. Плотина отстъпваше по ръст само на най-високите мъже в Рим и това ѝ доставяше удоволствие. Всички небесни богини бяха стройни, нали? А Плотина обичаше да взема пример само от най-възвишените и най-великите.

Е, не би следвала примера на *коя да е* богиня. Равняваше се с Юнона, разбира се, царица на небесата и винаги безукорна, но други не бяха толкова порядъчни. Изгледа неодобрително статуята на Венера, когато влязоха тържествено в храма. Венера — кърдроско празноглава кокетка и статуята ѝ го изобразяваше много точно. „Ако бях Юнона, не бих се примирявала с шавливата богиня на любовта и прищевките ѝ.“ Дори боговете трябва да държат в ред домовете си. В дома на Плотина цареше безупречен порядък.

Жрецът вдигна ръце с бокал младо вино, помоли се за добра предстояща реколта и благодари за обилния урожай. Съдейки по поруменялото му лице, беше започнал да дегустира виното преди няколко часа. „Ще назнача нов жрец“, реши Плотина. Не че някой слушаше молитвите му. Мъжете пристъпваха от крак на крак, нетърпеливи да се докопат до виното; момичетата се кикотеха, закрили

лица с длани; матроните си наместваха празничните венци. Съпругът ѝ си разменяше шеги с телохранилите.

— Дай пример — сръга го тя с лакът и приведе демонстративно глава, когато жрецът заприпява последната молитва към Венера и Юпитер.

Всички в храма сведоха припряно глави. Включително момичето със светлокестенява коса, което Плотина забеляза още щом влезе в храма.

Момичето.

О, какво терзание! Тя ли е достойната? Потеклото ѝ, разбира се... от майчина страна имаше какво да се желае, но несъмнено баща ѝ — сенатор Норбан — компенсираше пропуските. Лицето ѝ — скромно и с правилни черти. Не се изискваше да е красива; всъщност красотата по-скоро би била пречка. Лекомислието и суетата често вървят ръка за ръка с красотата, а избраничката на Плотина трябваше да притежава преди всичко сдържаност и достойнство. По тези съображения вече отхвърли две кандидатки;! Плотина я наблюдава няколко минути, докато жрецът се молеше монотонно, но момичето стоеше спокойно, не се въртеше като връстничките си и не оглеждаше тоалетите на приятелките си. Сдържана — това беше добре. Стоеше почтително зад баща си със сведени очи — уважава възрастните, отлично. Плотина щеше да я възпита, да я насочи по правия път, да я обучи. Носеше дреха от тъмночервена коприна. Е, осемнайсетгодишните са твърде млади за коприна, но баща ѝ се славеше с прекалената си снизходителност. И поне ръцете ѝ са покрити.

Момичето погледна към малката си светлокоса сестра, която се въртеше нетърпеливо до нея, и сложи показалец пред устните си да я усмири. Справя се с деца — много добре. Избраницата на Плотина ще трябва да ражда деца. Плотина щеше да ги възпитава, разбира се, лично щеше да се погрижи за образованието и морала им. Е, образованието на момичето... това вероятно щеше да създаде проблем. Сенатор Норбан се славеше не само като твърде снизходителен баща, но и беше образовал най-голямата си дъщеря далеч над общоприетите стандарти. И защо? На коя жена ще ѝ потрърбват Омир и Есхил на практика? За щастие, третата съпруга на сенатор Норбан въведе доведената си дъщеря в изкуството на домакинстването, та излишното

образование вероятно не представляваше чак такъв недостатък. Все пак щом се появят бебетата, книгите ще потънат в забвение.

Не биваше да се подценява и въпросът за зестрата. Плотина не ѝ придаваше основно значение като мнозина; други неща бяха далеч по-съществени. Но зестрата на момичето, повече от задоволителна, щеше да донесе несъмнена полза. Връзките — те бяха дори по-голямо предимство от зестрата. Сенатор Маркус Норбан остаряваше, вярно, но в Сената все още уважаваха думата му. Подкрепата му вероятно щеше да се окаже жизненонеобходима...

Жрецьт приключи молитвата към Венера и вдигна високо бокала. От него потече вино като рубинен ручей. Момичето го наблюдаваше, наклонило глава, украсена с празничен венец от алени макове. Плотина усети как пеперуди запърхаха в стомаха ѝ и устата ѝ пресъхва. „Нея ли да избира? Тя ли е достойната?“

Не, никоя не е достойна. Беше невъзможно.

Подходящо момиче, което ще полага ежедневни усилия — това беше постижимо.

Тук. В образа на най-голямата дъщеря на сенатор Норбан — Вибия Сабина.

„Да, ще се справи. Ще свърши работа.“

— Слава на боговете, че приключи! — чу Плотина съпруга си да мърмори, докато излизаха от храма на Венера.

Хората пред храма нададоха възторжени възгласи при вида му и се втурнаха напред с несдържани хвалебствия, протегнали ръце да докоснат края на пурпурната му тога. Преторианските стражи в червено и златно удържаха напора на тълпата, разчиствайки път към позлатената императорска носилка. Той подаде ръка на Плотина да се качи и после вдигна десница, поздравявайки ведро множеството. Възгласите се удвоиха — мъже, жени и деца крещяха с пълно гърло.

— А сега да вървим на арената — подкани Маркус Улпий Траян, понтифекс максимус и тринайсети император на Римската империя. Носилката се издигна върху гърбовете на шестима гръцки роби, които поеха тичешком към Марсово поле. — Небеса! Как мразя жреците и мрънкането им.

— Да, скъпи.

Помпея Плотина, съпруга на императора, първа дама на Рим, императрица на седемте хълма, не го слушаше. Състезанията нямаха

абсолютно никакво значение, както и недодяланият празник на виното, когато мъжете и техните фустии прекаляват с пиенето и петният обществен морал. Значение имаше само, че момчето, подходящото момиче, най-после е избрано. Плотина се позасмя; едва сега осъзна колко я беше терзала тази задача.

„Утре ще му кажа — помисли си доволно императрицата. — Ще му кажа, че съм я открила.“

ВИКС

Не харесвам много патрициите и честно казано, те също не ме харесват. „Самонадеяно парвеню“, мърморят обикновено, когато съм наоколо, и то достатъчно силно, за да ги чуя, но аз не им обръщам внимание. С малки изключения те са безполезна гмеж, ала човек трябва да си отваря очите за изключенията. Сенатор Норбан беше изключение. От добрите. По-късно срещнах още едно изключение — вероятно най-добрия мъж, когото познавам, но още не му е дошло времето да се появи в тази история. Време е за лошото изключение — мъжа, когото не биваше да изпускам от поглед от самото начало. Кучи син.

Денят вече не беше започнал добре. Привидно лесната плячка — богаташко момче, измъкнало се от опеката на учителите и баща си, за да тръгне на лов за проститутки в Субура, което е последното място да търчиш подир фустии — му разцепи устната. Младежът открил уличница и вероятно нещо неприятно, което ще му причинява сърбеж седмици наред. После открил гостилницата, където живеех, и много стакани с лошо вино. Ханджията ми кимна, когато момчето се заклатушка навън, и аз се прокраднах след него. Сутринта едва преваляше, но беше Виналия и всички се напиваха рано. Момчето продължаваше да се олюлява, когато му показах камата си в задънена уличка и му поисках кесията, а той беше достатъчно пиян да ме удари, вместо да ми я подаде. Сдобих се с разцепена устна, но и с кесията, а младежът пое към дома с нос, счупен на две места.

— Приеми го като белег за възмъжаване — извиках му, когато побягна, стенойки. — По-добър от сифилиса, който си пипнал от уличницата.

В кесията имаше доста монети и, разбира се, аз прибрах тайно няколко, преди да предам останалите на ханджията, за да отброи дяла ми.

— Избърши си кръвта от устата и си отваряй очите на четири — нареди ми той. — По празник има много лесни жертви.

— Намери си някой друг да им устройва капани — отсякох. — Аз ще празнувам като всички останали. Да живее проклетата Венера и да живее проклетото вино!

— Слушай, момче...

Прекъснах го с неприличен жест и излязох. Между краката ми се стрелна мръсно хлапе, сригах го и майка му се развика. И нея възнаградих с неприличен жест и се смесих мрачно с празничната тълпа. Истината е, че не си представях така завръщането си в Рим. О, беше лесно — след месец имах собствена стая, храна без много буболечки в нея, пари за баня или за театър, ако ми щукне да отида. Не беше трудно да прибирам кесиите на патрициите и богатите търговци и дори имах страничен източник на доходи — крадах това-онова от уличните търговци в Субура и го препродавах на търговците в Ескуилина. Лек живот. Но не съвсем...

През празничния ден Колизеумът беше отворен за гражданството. Несъмнено щеше да има игри — копиеносците щяха да убият хиляда лъва, стрелците — пет хиляди екзотични птици, стражите — няколкостотин затворници, а половината от кучите синове, осъдени да се бият на гладиаторската арена, щяха да минат през Портата на смъртта, набучени на куки. Заобиколих Колизеума и тръгнах към Марсово поле. Не че на състезанията с колесници не се лееше кръв понякога, когато впряговете се преобръщаха, но бяха по-добри от игрите. Плюс това на трибуните жените не седяха в специална ложа, което разкриваше съществена възможност да си намериш момиче и да го отведеш у дома.

Милостиви богове, колко време пропилявах тогава, за да накарам някое момиче да ми дойде на гости. Е, бях на осемнайсет.

Трибуните вече бяха претъпкани до небесата, семействата развяваха малки разноцветни знамена и окуражаваха любимите си отбори. Червени, Сини, Зелени и Бели — никога не съм подкрепял нито един отбор, но заради червената ми туника ме повлякоха към сектор, пълен с привърженици на Червените.

— Някое Синьо копеле ли ти сцеди устната? — любопитства здравеняк без предни зъби. — Проклети копелета!

— Да — съгласих се.

На конни състезания никога не спорете с фанатизирани фенове.

— Сините ще спечелят всички надбягвания днес, само почакай — изкрещя жена с боядисано в синьо лице от горната редица седалки.

— Ще останат последни! — изрева беззъбият и двамата започнаха да се блъскат.

Станах и тръгнах да си търся друго място. Оглеждах по-сенчестите редове и частните ложи, където седяха патрициите и еквитите^[1]. Дали не бих могъл да се вмъкна...

— Версенжеторикс? — извика ми някой отзад.

Обърнах се — момиче в червена рокля с венец от макове върху светлокестенявата коса.

— Домина Сабина — сетих се да се поклоня аз. — Сбъркала си сектора. Патрициите са там, горе.

— Знам. Леля Диана има ложа. Но избягах от един ухажор.

— Имам място — побързах да обясня.

— Колко мило — хвана ме за лакътя тя.

Беше дребничка, стигаше ми едва до рамото, но хората се отместваха от пътя ѝ. Пак онова патрицианско нещо.

— Значи си привърженичка на Червените?

Забелязах червеното знаменце в другата ѝ ръка.

— Всички сме привърженици на Червените. Леля Диана е луда по Червените, ще ни лиши от наследство, ако подкрепяме другите. — Сабина седна на мястото, което ѝ предложих, и вдигна глава. — За теб няма място.

— Има. Изчезвай! — подвикнах на мъжа от другата ѝ страна и добавих смразяващ поглед. Той се омете, аз седнах и в отплата получих усмивка от сенаторската дъщеря. Дали пък денят ми не започваше да се разведрява? — Защо се криеш от ухажор? — попитах аз и се облегнах назад, подпрян на лакът.

— Въобразява си, че е водач на глутницата, и се опитва да измести другите.

— Имаш глутница?

— Да — отговори спокойно тя. — Не съм красавица като майка си, но съм наследничка на парите ѝ.

— Не съм сигурен за първото — възразих, но тя махна пренебрежително.

— Императорът дойде.

Посочи най-високата лежа, където влизаха върволица патриции. Разпознах от пръв поглед императора — никой не би сбъркал късата войнишка прическа, пурпурната мантия и грейналото в усмивка лице. Император Маркус Улпий Траян вдигна юмрук и тълпата избухна.

Апатичните патриции, групичките стеснителни ескуити, стотиците плебеи — всички до един скочиха на крака и нададоха възторжен възглас. Колесничарите и конярите спряха да сноват по пясъка на арената, конете, очакващи да се втурнат по пистата, отметнаха глави сякаш за поздрав, аз усетих как дланите ми парят и осъзнах, че крещя и пляскам като другите.

Сабина не крещеше и не пляскаше. Наблюдаваше замислено тълпата.

— Винаги го правят — кимна тя, когато седнах отново до нея. — Всеки път, щом Траян се появи. Обикаля града без телохранители и никой не го напада.

Видях как императорът се отпусна в златния си стол, прокара длан през косата си и се засмя гръмогласно. Коренна противоположност на последния император, когото бях виждал да седи в тази лежа.

— Щом не организира злокобни пиршества и не кара хората да го наричат „Бог“ и „Господар“, мисля, че е по-добър от предишния.

— Шшт! Започват!

Трибуните нададоха гороломен вик при появата на първия впряг — четири черни жребеца със зелени пера, танцуващи над главите им. Още две колесници за Зелените, после една — за Сините. Сабина изсъска, докато минаваха край нас като синя вихрушка, а аз се засмях.

— Сините са самото зло — заяви тя невъзмутимо. — Или поне така ми повтарят от малка.

Засмях се отново и я изгледах изненадано. Червените излязоха последни. Галът в колесницата размаха камшик с червени мъниста да изправи на задни крака кестенявите си жребци и Сабина развя знаменцето си. Аз пъхнах два пръста в устата си и изсвирих оглушително, което накара съседите ни да подскочат.

— Колко интересно! — възкликна Сабина. — Покажи ми как се прави.

Показах ѝ как да свие език зад зъбите. Тя ме наблюдаваше съсредоточено. После пъхна пръсти в устата си и на третия опит успя.

— Отлично — отбеляза доволно. — Благодаря, Версенжеторикс.

— Благодарих ми за нищо и никакво свирене?

— Нещо ново е. Гледам да научавам по нещо ново от всеки.

— И от лошите ли? — попитах учудено.

— Дори от злодеите може да се научи нещо интересно. Дори от майка ми.

— Какво... хмм... научи от нея?

Примигнах да отпъдя спомена как майката на Сабина — в ефирна зелена коприна и с благоуханни черни къдрици — ме уведомява с тихия си сладък глас, че съм страхлив досадник, който ще умре на арената. Да, помнех добре майката на Сабина. Питам се доколко я помни дъщеря ѝ, макар...

— Мама се обличаше красиво — отвърна Сабина. — Но признавам, иначе беше разглезена, злобна интригантка.

— Изчерпателно описание — съгласих се аз. — Щом си толкова любопитна да научаваш нови неща, мога да те науча не само как да свириш...

Сабина се поусмихна, но погледна към арената, сви майсторски език и изсвири пронизително.

— Давайте, Червени! — извика, а Траян размаха кърпичката си от императорската ложа и осемте колесници полетяха напред.

Последва обичайната блъсканица за вътрешната писта, впряг на Белите се преобърна сред вихрушка от копита, прахоляк и крясъци, останалите се спуснаха към другия край на арената — сини пера, следвани по петите от зелени и червени. Скриха се зад острия завой в далечния край на арената, викове и крясъци отекнаха от отсрещните трибуни и аз седнах отново.

— Значи имаш ухажори — подхвърлих небрежно на сенаторската дъщеря. — Кой предвожда глутницата?

— Един-двама — сините ѝ очи се насочиха спокойно от арената към мен. — Татко обеща да ми позволи да избира някой по свой вкус в рамките на разумното.

— Какво означава в рамките на разумното?

— Едва ли ще ми позволи да се омъжа за освободен роб, собственик на касапница — обясни Сабина. — Или за непрокопсан комарджия с купища дългове. Или за мъж, който пътува много.

— Какво му е на пътуването?

Колесниците профучаха край втория завой. Буря от възторжени възгласи възнагради Червените при опита им да изпреварят Сините откъм външната страна.

— Ако се омъжа за генерал или за провинциален губернатор, ще напусна Рим, а татко предпочита да съм наблизко. Но ще го разочаровам.

— Защо? Хвърлила си око на генерал ли?

— Не — очите ѝ се насочиха отново към арената. — Хвърлила съм око на света.

— Високо се целиш.

— Светът е голям.

— Виждал съм Британия — вметнах. — Лондиниум е затънтена дупка, но Бригантия е красива. Намира се на север.

— Разкажи ми.

— Планини — започнах аз. — Планини и море, хладно е, но мъглата се стеле над върховете и ти се привиждат странни неща...

Заразказвах за Бригантия и Сабина ме слушаше с цялото си тяло, попиваше всяка дума, докато конете изгромолиха още два пъти по пистата.

— Искам да видя Бригантия — обяви тя, щом млъкнах. — Но искам да видя и всичко друго.

— Откъде ще започнеш?

— Юдея? Галия? Египет може би. Боговете им са с животински глави и това винаги ми се е струвало много интересно. Или Гърция. Искам да посетя Спарта и Атина, за да преценя къде наистина е по-добре.

— Спартанците имат по-добри армии. — Спомних си историите, които ми разказваше мама. — Така де, имали са някога.

— Да, но какво друго имат? — Сабина се замисли и конете профучаха отново край нас сред облак прахоляк и окуражителни възгласи. — Струва си да видя.

— Знаеш ли как се женят? — Знаех го от мама. — Нощем отвеждат всички момичета в планината, дават им преднина и пускат

момчетата след тях. Всички са голи и която уловиш, ти става жена.

— Добре че не го правим в Рим. Не ме бива да тичам.

— Мен ме бива. — Измерих я с поглед. — Мога да те настигна, преди да се усетиш.

— Но ще поискаш ли? Сигурно ще предпочетеш някое калено спартанско момиче. По-подходящо за легионер.

— Няма да стана легионер.

— Така ли?

— Двайсет и пет години служба. Представяш ли си?

— Хмм... — очите ѝ се върнаха отново към арената, когато виковете се надигнаха с двойна сила. На петата обиколка Червените бяха изпреварили Сините. — Браво! Ще победят! — Тя размаха надлежно знаменцето.

— Хей! — Впих присвити очи в мъжа, седнал зад Сабина — едър брадат мъж, който ругаеше Сините, приведен напред. — Дръпни си коленете от гърба ѝ!

— Ами ако ѝ харесва? — ухили се мъжът и огледа Сабина от главата до петите.

— Разкарай това! — изревах и сграбчих шепа от туниката му.

Бях във войнствено настроение.

— Ще се биете ли? — полюбопитства Сабина.

— Как не! — отговорих, след като разкървавих носа на мъжа. Той офейка, ругаейки, а аз го изпроводих с размахан юмрук. — Сигурно ще се върне с приятели.

— Надявам се. Не съм виждала бой.

— Гледала си ме на арената, нали? Втората ми битка, когато бях на тринайсет и ми пронизаха рамото с копие.

Белегът още личеше.

— Да, гледах те. Беше добър. Но не се биеше за мен. Досега никой не се е бил за мен. Разбирам защо момчетата се вълнуват толкова.

— Странна птица си, домина.

Думите се изплъзнаха неволно от устата ми.

— Така ли мислиш? Според мен съм съвсем обикновена.

— Е, сега поне имаме място да се разположим удобно.

Облегнах се назад и отпуснах небрежно ръка върху раменете ѝ. Тя се подсмихна, но не се отдръпна.

Червените удържаха победа с една дължина, развели гордо алени пера над кестенявите си глави, и облечените в червено зрители закрепяха въодушевено. Последваха още две надпревари, докато слънцето се запуска към хоризонта, преваляйки в горещ следобед. Червените победиха още веднъж, Зелените — два пъти и търпението ми започна да се изчерпва.

— Да хапнем? — предложих аз. — Конне да тичат в кръг не е неповторима гледка.

— Доскучава след известно време — призна Сабина. — Къде ще отидем?

Сетих се за няколко места с удобни равни полянки, които нямаха нищо общо с хапването, но все пак тя беше дъщеря на сенатор.

— Наоколо има улични търговци.

Проправих път през тълпата и Сабина ме последва.

— Наденички — посочи тя малка сергия.

— По-добре не. Вероятно са кучешки, а не свински.

— Чудя се какво му е на кучешкото. Ядем гъски и прасета, а те са питомни като кучетата. Ядем змиорки и миноги, а те изглеждат толкова страшни, когато са живи. Но кучешкото е табу.

— Искаш ли да опиташ?

— Не, признавам, че не искам. Но се питам защо?

— Ти все се питаш.

— А ти?

— Аз се питам как ще се нахраня утре. Или какво ще правя след година.

— Аз вече знам какво ще правя след година. — Мушна ръката в сгъвката на лакътя ми. — Сигурно затова се чувствам свободна да се дивя на странните неща.

— Какво ще правиш след година?

— Ще съм омъжена. Какво друго?

Купих ѝ препечен хляб с крехко месо, поне не беше кучешко. Догледахме петото състезание прави, дъвчейки, и когато Сините спечелиха, научих сенаторската дъщеря на няколко ругатни, които да им изкрещи.

— Дано ви овъглят на бавен огън, Сини копелета! — извика тя към пистата, където се перчеше колесничарят на Сините. Аз се

разсмях, а тя добави още няколко уместно подбрани изрази. После чух зад нас хладен патрициански глас.

— Домина Вибия Сабина, да не сте се изгубиш?

— Съвсем не — тя се обърна, уловила ме през ръката. — А вие, трибуне^[2]?

Щях да разбера, че е аристократ дори без ранга, който Сабина му отреди. Само богатите и могъщите носят блестящи от чистота тоги и ги носят, без да се спъват в диплите като нас, простосмъртните.

Въпросният трибун, висок мъж, вероятно метър и деветдесет, имаше широко, невъзмутимо лице и дълбоки очи. И брада — нещо необичайно за римлянин. Придържаше диплите на тогата си пред гърдите с едра длан, украсена с пръстени, и наблюдаваше Сабина с търпеливо неодобрение.

— Не бива да сте тук, домина.

— Защо?

— Баща ви има ложа. По-безопасно е за момиче.

— В безопасност съм с придружителя ми.

Очите му се насочиха към мен. Един бърз поглед и разбрах, че дори и след година ще успее да ме опише до най-малката подробност — от износените ми сандали до чорлавата коса и татковия амулет около врата ми, който, съдейки по трепването на тежките му клепачи, явно му се стори варварски.

— Версенжеторикс — представи ме Сабина. — Запознай се с Публий Елий Адриан, *трибунус плебис*.

— Какво е това? — попитах, без да се покланям. — Офицер в легион ли?

— Не, това е друг трибун. Адриан е нещо като магистрат. Първата стъпка към поста на претор^[3].

— Има други отговорности — очите на Адриан отново ме обходиха. — А кой е този? — попита той Сабина.

— Подопечен на татко.

— А! — Лека изненада. — Сенатор Норбан винаги закриля странници.

— Да — съгласи се Сабина. — На мен ми харесват. Научавам много.

— Особени вкусове имате, Вибия Сабина.

— Нали? — вметнах аз. — На мен ми харесва.

Очите на трибуна се позадържаха върху лакътя ми, където ръката на Сабина все още беше пъхната, после ме пренебрегнаха.

— Ако не желаете да ви придружа до ложата ви, Вибия Сабина, ще си тръгвам. Не обичам състезанията.

Още един поклон към Сабина и той се отдалечи с типичната сляпа самоувереност, принуждаваща тълпата да се отдръпва от пътя му.

— Превзето патрицианско копеле — изръмжах аз.

Така се запознах с Публий Елий Адриан. Колко неприятности щях да предотвратя, ако бях убил кучия син на място!

САБИНА

Колко е приятно, мислеше си Сабина, да разполагаш със здравеняк от мъжки пол в тълпата. Вървеше спокойно след Викс, който си пробиваше път с рамене през въодушевеното множество от привърженици на Червените. Червените, спечелили последната надпревара, имаха най-много победи.

— Леля Диана никога няма да ми прости, ако не отида да я поздравя — изкрещя Сабина, за да надвика бурните аплодисменти, отправени към Червените в края на последната им тържествена обиколка, а Викс си запроправя път през червеното море, наводнило арената.

— Триста дяволи! — Досега Викс не бе виждал отблизо състезателните жребци — огромни и потни, задъвкали червените кожени юзди. — Качвам се на кон само в краен случай. Какви чудовища! Кой би поискал доброволно...

— Сабина! — леля Диана изскочи иззад гърбовете им и прегърна Сабина през кръста с неизискано загорелите си ръце. Както обикновено червената ѝ рокля и сламенорусата ѝ коса миришеха на сено. — Червените спечелиха пет от девет, видя ли? Поканих колесничарите на пиршество във вилата ми. И ти ще дойдеш, разбира се...

— Мисля да се прибирам вкъщи, лельо Диана.

— Всемогъщи богове, момиче, на твоята възраст се надпивах с колесничарите и печелех! Както решиш... Аз ще нагледам конете си.

Тя се извърна и се отдалечи.

— Това ли е леля ти? — Викс я проследи с възхитен поглед.

— Не точно. Пада ми се далечна братовчедка по бащина линия, но я наричам леля — усмихна се Сабина. — Не се притеснявай, че я зяпаш. Не си изключение.

— На младини сигурно е била невероятна гледка.

— Да. Мъжете се обръщаха и се втренчаваха в нея, където и да влезеше. Мама се вбесяваше. Тя искаше мъжете да се обръщат и да гледат само нея.

Сабина отново улови Викс през ръката и двамата последваха множеството, напускащо Марсово поле. Краката им газеха по огризки от храна и лепкави локви вино, вехнещи празнични цветя и захвърлени знаменца. Привържениците на Червените се смееха самодоволно, а на Сините се мусеха; децата хленчеха и капризничеха, а влюбените се шмугваха в тъмните ъгълчета. Небето горе, тъмно виолетово, преливаше в здрачно сиво. Сабина вдигна глава да погледне внушителната овална сянка на Колизеума в далечината и се запита колко ли мъже са умрели там днес. Викс също гледаше Колизеума — за пръв път през този ден живото му лице застина.

— За него ли се замисли? — попита Сабина. — За Колизеума?

— Не — гласът на Викс прозвуча рязко и той изблъска пияницата, изпречил се на пътя им, с повече сила от необходимо. Пияният се ухили широко и изломоти завалено „Аве Виналия!“, преди да изчезне в сумрака. — Понякога го сънувам — додаде ненадейно Викс.

— Завиждам ти — призна Сабина. — Не сънувам, откакто епилепсията ме напусна.

Като дете страдаше от гърчове, но я излекуваха с обичайния цяр — гладиаторска кръв. Най-подходящият гладиатор беше Викс — тринайсетгодишен, ранен и за пръв път стъпил на арената. Тя беше сред зрителите, когато го раниха — с меч в рамото, което нямаше да е толкова зле, ако Викс не беше се протегнал нагоре, за да достигне поедрия си противник и да го убие. „Сигурно затова го целунах, когато го срещнах — помисли си Сабина. — Каква гледка беше само!“

— Липсва ти епилепсията ли? — изненада се Викс.

Розовеещото небе вече тъмнееше виолетово.

— Хмм... не припадъците. Но ми липсват сънищата. Боговете ни говорят в сънищата. Означава ли, че никога повече няма да ми проговорят?

— Не знам дали искам да разговарям с бог.

— Сигурно е интересно. Има всякакви богове.

— Може да се натъкнеш на някой от онези с животинските глави.

Страховито!

— О, не се плаша лесно.

— Вярвам ти, домина.

Сабина му подаде ръка да я преведе край дебел мъж, припаднал на улицата. Много гуляйджийи бяха прекалили с младото вино по Виналия и сега се валяха край стените и похъркваха под притъмняващото небе. Сандалите на Сабина отекваха глухо по плочника, докато криволичеха из тесните улички и тя тъкмо се канеше да се пошегува, че я води по дългия път към дома, когато някой изскочи от сенките и удари Викс по главата.

— Хареса ли ти? — изръмжа дрезгав глас и Сабина позна привърженика на Сините, чийто нос Викс разкървави на Марсово поле.

Явно наистина е събрал приятели, помисли си Сабина, и тогава втори изникна изневиделица, блъсна я по рамото и я събори на земята. Тя се подпря на ръце и усети остра болка в хълбока на мястото, където падна. Видя Викс да нанася един добър юмручен удар, преди двамина да извият лявата му ръка зад гърба. Първият мъж в синята туника се олюля назад с приглушено стенание. От носа му отново се стичаше кръв, но той отвърна с яростен замах. Викс изкреця и ушите на Сабина писнаха. В този момент друг приятел на Синята туника изскочи от сенките и улови дясната му ръка. Викс се напрегна, изруга диво и Синята туника тъкмо замахваше отново с юмрук, когато един камък се приземи върху тила му.

— Богове! — възкликна Сабина, когато мъжът падна, и огледа камъка, който беше извадила от канавката. — Издаде много интересен звук... Туп!

— Удари го пак! — изкреця Викс, забивайки чело в главата на мъжа вляво.

— О, съжалявам — каза припряно Сабина и коленичи с камъка.

Огледа Синята туника — все пак не искаше да го убива — и най-после реши да го халоса с умерена сила над другото ухо. Това прекрати замаяните му опити да се изправи и Сабина стана да види дали Викс има нужда от помощ, но той явно бе овладял положението. Беше обезвредил единия побойник, забивайки лакът в гърлото му, последван от коляно в корема, и тъкмо се обръщаше към другите двама. Налетя им, оголил зъби като вълк, и те тутакси си плюха на петите, профучаха край Сабина и се втурнаха нагоре по улицата.

— Трябваше да си избере по-добри приятели — констатира Сабина.

— Мислиш бързо — похвали я задъхано Викс. Избърса с ръкав кръвта от устната си. Беше висок, с мускулесто тяло, все още изопнато от напрежение. — Благодаря, домина.

— Няма защо — изправи се тя и захвърли камъка, доволна от себе си. — Първият ми бой и повалих един сам-самичка. Хубав ден!

— Да — съгласи се Викс, стигна до нея с две дълги крачки, притисна я към стената на близката сграда и я целуна.

„Е, този път е различно“ — рече си тя. Бяха я целували, разбира се — Викс, например, макар да бяха деца, и неколцина ухажори наскоро. Сабина ги насърчаваше, защото цялата тази работа я изпълваше с любопитство, но устните им само докосваха леко нейните и следяха бдително вратата да не би баща ѝ да влезе. С изключение на един, който явно смяташе, че трябва да напъха езика си възможно по-надълбоко в гърлото ѝ, все едно се опитва да разбере какво е вечеряла...

— Много си дребна — изръмжа Викс в ухото ѝ и я отлепи от земята, за да му е по-удобно.

Сабина се изкикоти тихо, отметна глава назад и го прегърна през врата. Беше сплескана между твърдата стена и твърдите му гърди, но те бяха топли, толкова топли, сякаш в жилите му течеше по-гореща кръв. Усещаше как сърцето му бие срещу гърдите ѝ. Докосна го по тила и върха на пръста ѝ изписа бавен кръг. Викс простена приглушено и устните му се плъзнаха към рамото ѝ.

Грубата му длан се впи в косата ѝ, събаряйки венеца от увехнали макове.

— Махнете се от прага ми, мръсници!

В тъмното преддверие нахлу светлина и Сабина усети как я удрят по главата. Викс изруга и двамата се втренчиха в широко, разярено женско лице.

— Развратници! Не давате мира на почтените хора...

— Още не сме стигнали до разврата, дърта краво! — изкрещя Викс, но Сабина го улови за ръката, тресейки се от смях, и го дръпна настрани.

Тръгнаха в нощта, изпроводени от гневните крясъци на жената.

— Колко забавно! — Сабина си закри устата с длан и се заля от смях. Чувстваше се волна и щастлива като пълна луна. — И това ми е за пръв път.

— Да се целуваш пред вратите?

— Да ме наричат развратница. Колко забавно!

— Може да е по-забавно.

Викс пристъпи отново към нея. В мрака очите му приличаха на черни сенки. Сабина обаче опря длан в гърдите му и го спря.

— Страхувам се, че татко скоро ще ме потърси. Ще се притесни, защото се стъмни, а аз не обичам да го тревожа. Освен това къщата е наблизо.

Викс се намръщи, но се отдръпна.

— Обещах да те науча на нещо по-добро от свиренето с уста, нали?

— Да.

По лицето му се изписа нескрито разочарование, когато след още една пресечка неловко мълчание наближиха къщата и той забеляза, че пред портата чакат роби.

— По дяволите.

Сабина се засмя.

— Очакваше целувка за лека нощ, а?

— Нещо такова — измърмори той.

Всъщност и Сабина размишляваше дали е разумно да го целуне... Робите обаче вече бързаха да я посрещнат.

— Домина Сабина, трябваше да се приберете, преди да се стъмни!

Тя тръгна към тях, покривайки глава с палата^[4] си, надявайки се Викс да не е оставил белези по врата ѝ, за които ще се наложи да дава обяснения. Чу как зад гърба ѝ Викс се отдалечава по улицата.

Обзета от ненадеен порив, нареди на робите да се прибират и се обърна.

— Виск!

Той я погледна — висок, с разгневено лице, огряно от пламъка на факлата.

— Какво, домина?

— Сега се целуваш много по-добре, отколкото когато беше на тринайсет — усмихна се Сабина и се скри в къщата.

[1] Еквит — кавалерист, конник. — Б.пр. ↑

[2] Трибун — длъжност в Древния Рим. Военен трибун — командна длъжност в римския легион. През епохата на империята във всеки легион имало по 1 военен трибун от сенаторите и 5 от конниците. Народен трибун — длъжност, въведена да защитава правата на плебеите; с установяването на империята губи значението си. — Б.пр. ↑

[3] Претор — висш съдебен чиновник в Древния Рим. — Б.пр. ↑

[4] Пала — дълъг плащ, който римлянките носели при излизане над другите си дрехи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

ПЛОТИНА

Императрицата на Рим се гордееше от факта, че се смее много рядко. Все пак животът е сериозно нещо и статутът ѝ в света изискваше преди всичко достойнство. Но тя не успя да сдържи напушилия я смях, когато забеляза изражението на Адриан.

— Скъпи Публий, не ме гледай толкова мрачно. Не е смъртна присъда. Само брак.

— Което е вид присъда. — Той се поколеба. — Вибия Сабина?

— Да, избрах нея. Възразяваш ли?

Адриан раздвижи неспокойно рамене и закрачи напред-назад из стаята. Плотина вдигна очи от плочката за писане и се наслади на осанката му — висок и жилав, олицетворение на римско достойнство в безупречната тога, с красиво лице, озарено от пролетните лъчи, струящи от прозореца. Боговете не бяха решили да я дарят с деца, но я бяха дарили с Публий Елий Адриан. Повереник на съпруга ѝ от десетгодишен. От пръв поглед съзря потенциала му. Траян нямаше време да изпълнява настояническата си роля и тя пое грижите за момчето. Нейният Публий...

Той продължаваше да снове из стаята и тя посочи:

— Нали се споразумяхме, че е време да се ожениш. — Точно тук.

Приятна слънчева утрин — Адриан винаги се отбиваше при нея преди пладне, ако задълженията му позволяваха, и тя побърза да отпрати робите от уютния си кабинет, за да го осведоми, че най-последно му е намерила невеста.

— Крайно време е да си избереш съпруга — продължи Плотина. — И ме помоли да ти намеря подходяща кандидатка.

— Не и Вибия Сабина. Не ми харесва.

— Защо? Тиха е, възпитана, от порядъчно семейство. Има добра зестра и още по-добри връзки.

— Майка ѝ беше по-похотлива уличница от Месалина!

— А в жилите на баща ѝ тече императорска кръв и е сред най-уважаваните сенатори. Подкрепата му ще ти осигури блестяща кариера — усмихна се Плотина. — Толкова искам някой ден да те видя консул, скъпи Публий. Преди да навършиш трийсет, ако успея, както очаквам.

— Не и с такава съпруга. Изглежда тиха, но се обгражда се недостойни особи. На състезанията беше в плебейска компания.

— Щом се ожените, ти ще избираш компанията ѝ — уточни Плотина. — Нима не си в състояние да вкараш в правия път една блудна жена?

— Много е млада — оплака се Адриан. — Не харесвам млади момичета.

— Ще ми се да беше още по-млада — въздъхна Плотина. — Съзряващо смирено девойче, готово да изпълнява каквото ѝ кажат — идеалната снаха. — Баща ѝ трябваше да я омъжи преди три-четири години, вместо да я оставя да лентяйства и да чете Омир. Но пък тогава нямаше да е свободна за теб. Боговете знаят как да подредят нещата.

Плотина беше открила, че боговете обикновено подреждат нещата в нейна угода. А където не успееш, се намесваше тя.

— Не ми се вижда момичето да е толкова сговорчиво — продължи да се противи Адриан. — Казва каквото трябва, но усещам, че ми се присмива.

— Глупости, кой би ти се присмял? — Плотина сведе очи към восъчната си плочица. — Остави я на мен, аз ще я обуча както се полага. Подай ми перото, моля те.

— Пак ли проверяваш домашното счетоводство? — Адриан поклати глава. — Римската императрица разполага с армия от икономи, но смята сама!

— Последният ми иконом се опита да ме измами. Наложих се за назидание да наредя да му отсекаят ръцете. — Плотина изстърга плочицата и започна начисто. — Освен това винаги съм си водила лично домашното счетоводство. Не виждам причина да не го правя само защото домакинството е по-голямо. Помниш, скъпи Публий, как когато за пръв път влязох в двореца...

— Да, да, заяви, че ще го напуснеш непроменена. — В очите на Адриан проблеснаха шеговити искрици. — Сто пъти си ми го повтаряла.

— Надявам се да не е останало само на думи.

— Несъмнено, уважаема. — Той се приведе и я целуна по главата. — Не си се променила ни най-малко.

— Ти си се променил и не съвсем за добро — потупа го Плотина по брадясалата буза. — Не ми харесва тази брада.

— И на мен не ми харесва съпругата, която си ми избрала — намръщи се отново той и се отпусна тежко на стола срещу нея. — Защо Вибия Сабина?

— Трябва ти съпруга с потекло и връзки, способна да общува на равна нога с колегите и враговете ти, докато се изкачваш в йерархията.

— Досега ти изпълняваше тази роля — напомни той.

— И ще продължавам. — Плотина започна да преписва колонка с числа върху плочицата. — Но съпругата ще ти роди синове, а мъжете трябва да имат синове.

— Траян...

— Също е привързан много към Сабина — прекъсна го невъзмутимо Плотина. — Като се ожениш за нея, ще спечелиш и неговата благосклонност.

— Вече би трябвало да съм я спечелил — промърмори Адриан.

Плотина усети как сърцето ѝ се свива.

— Редно е да се интересуваш повече от скъпия Публий — повтаряше тя на съпруга си. — Той ти е повереник. Трябва да ти е като син.

— Но не е — срязваше я Траян. — Изпълнил съм дълга си към него, нали? Като малък беше студенокръвен мрачен досадник и сега си е същият. Направих достатъчно!

„Не — помисли си Плотина — не е достатъчно“. Но разбираше кога се налага да отложи разговора. Понякога Траян беше крайно неотстъпчив.

— Ожени се за малката Сабина — обърна се тя към Адриан — и ще се спогаждаш по-добре със съпруга ми. Той ѝ се пада дори далечен пращичко по бащина линия. Сватбата ще ви сроди, няма да ти бъде просто настойник. Императорът ще те вижда по-често, ще те оцени по достойнство. Ще видиш.

— Едва сватба няма да е достатъчна, за да ме хареса императорът.

„Ако си беше държал ръцете настрани от онзи танцьор, по който Траян се беше увлякъл, щеше да си му по-мил сега“, помисли си Плотина. Каква катастрофа! Траян се беше ядосал, задето му отмъкнаха любимеца изпод носа, и в крайна сметка се наложи Плотина да отпрати късето в бордей в Остия^[1] само и само да опази мира в дома си. Всички младежи имат трески за дялане, но не е ли редно да са по-предпазливи? Плотина не споделяше тези съображения. Младежите невинно смятат, че майките им тънат в неведение. Майките знаят всичко, разбира се, но мъдрите държат езика си зад зъбите. А имаше ли по-мъдра от Плотина, която беше не само майката, която скъпият Публий трябваше да има, но и Майка на Рим?

— Този брак ще те отведе на правилния път — продължи тя. — Траян харесва Сабина и ако се ожениш за нея, ще хареса и теб. Защо не се отбиеш у Норбанови този следобед?

— Ще поговоря с баща ѝ — отвърна неохотно Адриан. — Ще подготвя почвата.

— Опасявам се, че се налага да се обърнеш и към Сабина, скъпи. Сенатор Норбан ѝ е предоставил известна свобода на избор — въздъхна Плотина. — Накъде отива този свят? Той винаги е бил твърде либерален баща.

— Тогава ще възпитавам по-строго внуците му. — Адриан стана и ѝ целуна ръка. — Печелиш, достопочтена. Нека бъде дъщерята на сенатор Норман.

— Ще обръснеш ли тази брада? — помоли Плотина. — Сигурна съм, че никое момиче не иска да се омъжи за жив плет.

САБИНА

— Прекрасна е! — Сабина погледна дребната фигурка от мрамор. — Чичо Парис, не знам как го правиш!

Той прие ведро благодарностите ѝ, вдигайки само за миг поглед от новия мраморен къс върху работния му плот. Сабина тръгна из ателието, свикнала с мълчанието му. През високите прозорци нахлуваше бледожълтата утринна светлина, късчета мрамор и прахоляк покриваха всяка повърхност. Десетките рафтове гъмжаха от мраморни статуетки. Бюст на император Траян с жизнерадостно

изражение, недовършено изваяние на нимфа с изящни рамене и ръце, издялани от грубия камък, гранитен Херкулес с лъвска кожа и тояга... Чичо Парис остаряваше, косата му побеля, а очите помътняваха, но ръцете с чука и длетото явно не губеха силата си. Като млад сигурно е бил трън в очите на обществото — Сабина си представяше мълвите. Патрицианско момче да дяла скулптури като занаятчия? Срамота! Но семейството, вече примирено, го оставяше на спокойствие с мрамора и с таланта му да го извайва.

— Как ми се иска да бях талантлива — въздъхна гласно Сабина пред бюст на бившия император Домициан с подозрителни очи.

Дори чудат талант да извайва мрамор или страстта на леля Диана към конете щеше да улесни живота ѝ. Щеше да знае какво са ѝ отредили боговете. Щеше да е единствено необходимо да разчисти пречките по пътя и да продължи напред.

Прииска ѝ се да цапардоса Викс. Онзи ден на състезанията. Всеки. Дори и слепец би видял какъв трябва да бъде, а той се прокрадва в задънени улички, чуди се с кого да се сбие и целува момичета, които не бива да целува.

Дълбок глас долетя иззад гърба ѝ.

— Вибия Сабина...

— Публий Елий Адриан — обърна се тя, имитирайки едва доловимо официалния му тон. — Чакай! Не мърдай!

— Какво има? — намръщи се той и широката му длан стисна диплите на тогата.

— Протегни ръка напред. Сякаш ще държиш реч. Така. Задръж!
— Сабина извиси глас. — Чичо Парис, ела да го скицираш за следващата си статуя. „Съвършеният римски сенатор.“

Адриан отпусна ръка.

— Виждам, че обичаш да се шегуваш, Вибия Сабина.

— А ти?

Той не отговори. Погледна чичо Парис, впил очи в миниатюрна пукнатина в мраморния къс.

— Чичо ли каза?

— По-скоро братовчед — обясни Сабина. — Татко е роднина с половин Рим, а Калпурния — с другата половина. Всички са ми братовчеди.

Включително императорът. И затова несъмнено Публий Елий Адриан стоеше тук, скован и благовъзпитан, и се опитваше да завърже разговор с глупаво момиче, което обича шегички. Малко след Виналия реши да започне да я ухажда. Сабина не съумяваше да прецени дали това я забавлява, или я дразни. За пръв път в живота си имаше толкова неохотен ухаждор.

— Получи ли подаръка, който ти изпратих вчера? — прекъсна той възцарилото се за пореден път мълчание.

— Улова ти? Да, втората ми майка остана много доволна. Ще ядем сърнешко цял месец.

— Ще изпратя още. Ловувам всяка седмица, но не ми трябва толкова дивечово месо.

— Защо тогава ходиш на лов всяка седмица? — Сабина огледа безупречно поддържаните ръце, тогата без нито едно мастилено петънце. — Не те ли отблъсква мръсотията?

— Нищо подобно.

Отново настана мълчание.

— Поръчала си нещо, предполагам. — Адриан посочи с ръка към рафтовете със статуетки. Зад всяка дума прозираше отегчение. — Бюст на баща си?

— В известен смисъл.

Сабина погали дребна фигурка от розов мрамор — коленичил мъж с изпъкнали жили по ръцете и врата и рамо, превито под тежестта на съвършена сфера.

— Атлас. Прегърбен под бремето на небесата. — Адриан огледа изваяното лице, аристократичния нос и широкото чело, устните, стиснати от непосилно напрежение. — Така ли изглежда баща ти?

— Браво! — възкликна Сабина. — Калпурния иска да го изненада. Да му напомни със статуетката, че не бива да прекалява с работата.

— Добра съпруга — одобри Адриан. — Перла сред жените.

— След изпитанията, на които го подложи мама, татко заслужаваше една перла.

Адриан примигна леко.

Сабина се усмихна широко.

— За бюст ли си дошъл?

— Да. Подарък за императора. Хрумна ми, че ще му отива да го изваят като Еней.

— По-добре като Александър. Траян мечтае да завладее света.

— Нека бъде Александър тогава. И светът, проснат в краката ми. — Адриан се наведе да огледа още веднъж малкия Атлас и Сабина забеляза искриците в очите му. — Чичо ти Парис сигурно е изучавал философията на Поликлет. Действието и бездействието са съвършено изобразени. Виждала ли си Дорифор на Поликлет? Аз съм виждал скици, но... — Адриан се изправи. — Прости ми, Вибия Сабина. Това, разбира се, не те интересува...

— Откъде знаеш какво ме интересува? — попита Сабина. — От няколко седмици ме засипваш с цветя, но не сме провели нито един интересен разговор.

— Обикновено момичетата не изучават архитектурните школи и...

— По-интересен си, когато не се отнасяш снизходително към мен — сподели откровено Сабина. — Трябва по-често да разговаряш като човешко същество. Така, какво му е забележителното на Дорифор на Поликлет?

Адриан наведе глава и я изгледа. За миг Сабина си помисли, че пак ще се впусне в отегчителни безсмислици, но той протегна почти неволно ръка и докосна малкия Атлас.

— Виждала ли как са разположени краката, за да поемат тежестта? Съвършен синхрон между действие и бездействие. Гръцкият скулптор Поликлет е открил, че това е най-изящният начин да изобразиш красотата на атлетичната фигура. Неговият Дорифор е най-добрият пример, но той е изваял много майсторски и една Хера в храма в Аргос и една бронзова амазонка в Ефес...

— Но ти не си скулптор, нали?

Сабина погледна големите ръце на Адриан. Нежни и меки, с гладки и безупречно изрязани нокти, пълна противоположност на дланите на чичо Парис, огрубели от длетото.

— Не, аз съм просто дилетант — отговори Адриан със скромност, която се стори подозрителна на Сабина. — Правя скици и архитектурни планове. Същият принцип е характерен и за гръцката архитектура. Женските фигури — кариатиди, които красят сградите в

Ерехтейон, не служат само като опорни колони! Вдигнали са коляно, сякаш се канят да слязат от постаментата...

Той размахваше възбудено ръце.

— Някой ден ще си построя вила — продължи той. — Съвършено съчетание на гръцките и римските архитектурни принципи. Изящността и красотата на Гърция — ние нямаме с какво да им съперничим, — но подсилени със солидни римски куполи. Подготвил съм предварителни проекти, продължавам обаче да проучвам въпроса. Искам да обиколя Гърция, да видя Акропола, храмовете. Гърците имат най-изящните храмове на света.

— Според теб гърците имат всичко най-хубаво — подкачи го Сабина, но погълнат от темата, той не обърна внимание на шегата.

— Не всичко — възрази той категорично. — Рим има най-доброто управление, най-добрите инженери, най-добрата организационна система. Ала по отношение на културата отстъпва на Гърция. Архитектура, философия, театрално изкуство. Ние можем да предложим само скучни фарсове с пантомима, нищо, което да съперничи на Софокъл и Еврипид. Колкото до литературата...

— Цицерон — прекъсна го бързо Сабина. — Марциал, Вергилий...

Адриан изсумтя.

— Превъзнасят ги незаслужено...

— Не и Вергилий — възрази Сабина. — „Виждам войни, ужасни войни и Тибър, прелял от кръви.“

— Бомбастично и превзето — отсече Адриан. — Ако искаш да научиш за Еней, по-добре прочети Аналите на Ений. Добра непретенциозна римска проза.

— Няма да ме разубедиш. Оставам привърженичка на Вергилий. А какво ще кажеш за Катон?

— За Катон съм съгласен. Написал е учебник за ораторското майсторство, базиран върху гръцката реторика...

— Да, чела съм го.

— Нима? *Странно*. А „Начала“?

Изведнъж гласът на чичо Парис прекъсна разискването.

— Вървете си! — отпрати ги той, без да вдига поглед от длетото. — Разсейвайте ме.

Сабина осъзна, че са разговаряли на висок глас, разпалено, повече от час. Уви припряно в кърпа статуетката на Атлас.

— Тръгваме, чичо Парис.

— Исках да поръчам бюст на император Траян — спомни си Адриан. — Изобразен като Александър...

— Скучно — отсече чичо Парис и захлопна вратата на ателието.

— Не му се сърди — помоли Сабина, когато излязоха на улицата.

Робите, възползвали се от отсъствието ѝ да пофлиртуват с неколцина робини, запътили се към пазара, вдигнаха бързо носилката ѝ.

— Чичо Парис — продължи Сабина — работи за удоволствие, а не за да се издържа. Ако поръчката не е интересна, няма да я приеме.

— Истински скулптор. — Адриан поглади късата си брада. — Завиждам на такива хора. Великият талант понякога е бreme, но те освобождава от тревогите да прозреш съдбата си. Талантът е съдба.

— И аз си помислих преди малко същото — призна Сабина. — Но ти се изрази по-добре. Какъв е твоят талант?

— Пиша поезия. Елегии в гръцки стил. И имам известна художническа дарба. Свиря на флейта и на лира. Но никога няма да стана велик творец.

— Значи се налага сам да прозреш съдбата си — заключи Сабина. — Като повечето от нас.

— Вече знам какво ми е отредено — отвърна спокойно Адриан.

Тя наклони заинтригувано глава, но той вдигна ръка и извика носилката си.

— Опасявам се, че трябва да тръгвам, Вибия Сабина. Бих те изпратил до вкъщи, ала тази вечер съм канен на вечеря у зет ми Сервиан.

— Луций Урсус Сервиан? — попита Сабина. — Познавам го.

— Казват, че е най-достойният човек в Рим.

— И аз не го харесвам.

Адриан се засмя гръмко, улови ръката ѝ и я поднесе към устните си.

— Колко интересно същество си — изгледа я той и Сабина не забеляза нито следа от отегчение в дълбоките му очи.

ВИКС

Признавам, че се притесних, когато ме повикаха в дома на сенатор Норбан.

— По дяволите — изругах, когато получих учтиво формулираната покана, подадена ми от не толкова учтив роб.

Но отидох. Щом сенатор в Рим щракне с пръсти, безработни бивши роби като мен подскочат като жаби.

— Виждам, че се справяш добре — очите му се плъзнаха по сребърната верижка около врата ми и той се облегна на стола. Нищо не беше се променило в претъпкания кабинет — бюрото с купища плочки за писане, уютната неразбория, десетките рафтове със свитъци. — Намери ли си вече работа?

— Свързвам двата края, доминус.

— Знам как се свързват двата края в онзи квартал. Родителите ти очакват друго от теб, сигурен съм.

Кожата между лопатките ме засърбя и едва се удържах да не се почеша. Почесването издава гузна съвест.

— Сабина ми разказа на какви неприятности сте се натъкнали преди няколко седмици край Марсово поле.

Мамка му. Знаех си, че момичето няма да си удържи езика зад зъбите.

— Нищо страшно, доминус — излъгах. — Дреболия.

— Много майсторски си обезвредил двама крадци.

— Преувеличава.

— Рядко.

Тъмните му очи ме огледаха замислено и имах чувството, че погледът му прониква през черепа ми. Мнозина патриции умеят да гледат така, но той печелеше приза. Разбираше всичко за главорезите, разбираше, че съм целунал дъщеря му, разбираше какво бих искал да направя с дъщеря му, ако разполагах с време и равно място и, по дяволите, Версенжеторикс, сега не е моментът тези мисли да нахлуват в дебелата ти глава. Отклоних очи над ухото на сенатора и ги заковах върху нечий бюст — император или просто философ — с надеждата лицето ми да не поруменее. Червените лица издават гузна съвест.

— Бих искал да те назнача за домашен телохранител. — Предложението дойде толкова ненадейно, че успях само да примигна. — Вкъщи е спокойно, но от време на време се нуждаем от охрана пред

главната порта. Ще ти предоставя стая в имението, ще се храниш тук и ще получаваш по три туники годишно. И заплата.

Съобщи ми щедрата сума.

Задишах по-спокойно. Едва ли щеше да ми предлага работа, ако знаеше.

— Защо, сенаторе? Много стари войници ще ви служат по-добре. Не съм опитен телохранител.

— Помня как едно дванайсетгодишно момче прониза император, за да защити майка си — каза сенатор Норбан. — Не е ли опит това?

— Беше преди много време.

— Пет години. Цяла вечност наистина. — Оплесканите му с мастило пръсти забарабаниха по бюрото. — Ще съм доволен, ако с подобен ентузиазъм защитавах и домочадието ми. Имам неколцина врагове, от които очаквам неприятности. Няма да ме убият, разбира се, но току-виж ми попречили да стигна до Сената за някое важно гласуване. А дъщеря ми има навика да скита по странни места. Силна десница до нея няма да е излишна.

— Тя ли ви придума? — не се сдържах да попитам. — Да ме наемете?

— Не. Сабина замина за Баие^[2] с втората си майка и с децата.

Жегна ме разочарование. Сабина ме отблъсна в нощта, когато я целунах, както се полага на добро момиче, но пръстът ѝ рисуваше онези бавни кръгове по тила ми, от които косъмчетата по ръцете ми настръхнаха. И други неща настръхнаха, честно казано, но и за това не беше моментът да мисля. Пристъпих полека зад близкия стол.

— ... Сабина предложи да заведе Калпурния край морето за малко — продължаваше сенаторът, забравил за съществуването ми. — Съпругата ми чака дете — усмивка озари лицето му, смекчавайки неузнаваемо строгите му, сякаш изваяни от мрамор черти — и през първите месеци често ѝ се гади, та Сабина препоръча морски въздух.

Той се осъзна и ме погледна.

— Във всеки случай идеята да ти предложи работа е моя. Хрумна ми, че съществува опасност да станеш бандит. Родителите ти несъмнено не биха го искали, а аз им дължа услуга.

— Хей! — възкликнах. — Не съм бандит!

— Придружаваш пияни момчета по улиците за... какво тогава?

Явно го бях подценил.

— За да се прехранвам.

— Не е кой знае какво препитание.

— Да си телохранител също не е кой знае какво.

— Възприеми го като отправна точка. В тази къща ще срещнеш интересни хора и нищо чудно някои да ти помогнат. Способен млад телохранител може да привлече вниманието на влиятелен легат^[3], който да пожелае да го финансира за центурион^[4].

— Срещу определени услуги — изкикотих се. — Не, благодаря. Той си позволи усмивка.

— Съществува известен риск, вярно. Но ползите оправдават риска. Император Траян винаги търси способни млади воители и офицерите му също започват да се оглеждат.

Император Траян. Във винарните се носеха слухове, че скоро ще тръгне на север, към Германия, за да сломи веднъж и завинаги бунтовния цар на Дакия, който носел лъвска кожа. Нямах нищо против да видя император по-отблизо, а не в ложата на арената. Защо пък от работата тук да не излезе нещо, нещо повече от квартира, леност и редовна заплата... Представих си кадифена коса, осеяна с цветя, която изтича между пръстите ми, но примигнах да прогоня този образ.

— Добре. Приемам.

— Отлично. — От каната до лакътя му сенаторът отсипа бледа струя вино в чаша и я побутна към мен. — Добре дошъл в дома на Норбанови, Версенжеторикс.

Сигурна заплата или не, всъщност не ми беше приятно отново да наричам някого „господарю“.

Влажно и горещо лято смени пролетта и аз се притаих в дома на Норбанови като змиорка в мътна плитчина. И не беше зле.

Работата беше лека. Имаше само още двама телохранители — обветрени и с прошарени коси, — доволни, че могат да хвърлят зарове в прохладната градина, докато аз съпровождам господаря до Сената. Сенатор Норбан беше добър господар — измерваше свитъците с орлов поглед, но нехаеше за домакинството. В отсъствието на съпругата и децата му предпочиташе да се храни в кабинета, ръсейки разсеяно трохи върху въсьчните плочици. Понякога вземаше от готвача кошница с хляб и сирене и изкуцукваше до библиотеката на

Капитолийския хълм, където преполовяваше деня, зает с проучвания. В неговата къща не биеха никого, робите не бягаха нощем и не ги налагаха за счупена чиния. Имах нова мантия — достатъчно плътна да ме пази от летните порои. Редовно ми даваха почивни дни — да гледам игрите или състезанията, да обикалям гостилниците или каквото пожелаея. Най-тежката ми задача беше да нося наръч свитъци на сенатор Маркус Норбан, докато го съпровождам до Сената.

Защо тогава се чувствах толкова вкиснат?

— Много си намръщен, Викс — присмиваше ми се луничавата робиня.

Казваше се Гая, гъркиня, отраснала в дома на Норбанови, и скоро броях луничките не само по носа ѝ. Беше позакръглена и все се кикотеше — мека като памук нощем, но... аз лежах намръщен и се вирах в тавана, след като излезеше от стаята ми със сънен кикот. А през почивните дни пиех, напивах се и се връщах с такъв махмурлук, че дори сенатор Норман не ме поздравяваше с обичайното разсеяно „добро утро“ на път за Сената.

Сабина и втората ѝ майка се застояха в Баие и това също ме вкисваше. Виждах как баща ѝ им пише всеки следобед. Няма как да не е споменал, че е назначил нов телохранител, нали? Надявах се това да я накара да се върне по-рано, но тя не се връщаше. И защо да се връща? Навярно всички патрициански момичета целуват плебейски момчета след състезанията. Нещо пикантно в ежедневието им, евтина тръпка, преди да се омъжат, да надебелеят и да се превърнат в копия на майките си — гримирани и с оскубани вежди.

Не само аз исках да видя дъщерята на сенатор Норбан. Мине не мине ден и някой многообещаващ кандидат в тога се появяваше на прага. Млади и стари, всички сбърчваха разочаровано чела, когато им съобщавах, че не е тук.

— Защо я търсят толкова? — попитах патрицианско момче, по-младо от мен, цъфнало пред вратата с букет лилии и чисто нова тога. — В Рим има много сенаторски дъщери. Сигурно повечето са по-красиви от нея.

— Но нямат връзките ѝ. — Беше твърде млад да си вири носа и не се свенеше да разговаря с телохранители. — Племенница е на императора. Или далечна братовчедка. Както и да е, във всеки случай е

най-близката му неомъжена родственица. Дядо казва, че ако я спечеля, ще напредна в кариерата.

Остави букета върху първата мярнала му се масичка. Дребно момче, хилаво като вейка, но с приятно лице с изтънчени черти и тъжно изражение. Съобщи ми името си пред прага, някаква невъзможно дълга патрицианска скороговорка, но аз запомних само Тит.

— Не си ли млад да се жениш? — не се сдържах да попитам.

— Не беше моя идея, повярвай ми. Дядо е болен и иска да се установя. — Тит или както там му беше името започна да бърника цветята. — Каза, че може би имам шанс. Дядо е близък приятел на баща ѝ и вече е подметнал нещичко за мен.

— Няма да ти помогне — отвърнах. — Тя ще си избира сама съпруг.

— Е, загубен съм — тъжно посочи хилавото си тяло. — Кой ще ме избере?

— Не се знае — засмях се. — Ела, когато се върне от Баие.

— Ще дойда. Ще посъбера опит в ухажването, дори да нямам никакъв шанс. „Страхливците не достигат върха“, както е казал Сир. — Младежът взе букета от лилии и ми го подаде. — Подари ги на приятелката си.

— Следващия път донеси виолетки — посъветвах го. — Домина Сабина мрази лилии.

Харесах го, Тит еди-кой си, но другите бяха надменни фукльовци. Отби се и онзи мазен червей — трибун Адриан — и гъстите му вежди се събраха над носа, когато му съобщих, че напразно е бил път.

— Кога ще се върне Вибия Сабина? — благоволи да ме попита той.

— Не знам — пъхнах палци в колана си. — Да не мислите, че ме осведомява.

— О... — измери ме с очи и ме позна. — Момчето от арената. Държа се грубо.

— Както обикновено — ухилих се.

Адриан ме изгледа с хладно неодобрение.

— Трябва ти един хубав бой, момче. Ще се погрижа да те поступат някой ден.

— И как по-точно, уважаеми?

— Изобретателен съм.

Извърна се, развял обточена с пурпур тога, а аз възнаградих гърба му с неприличен жест.

Друго премеждие преживях точно седмица след деветнайсетия ми рожден ден, когато в едно топло и влажно утро реших да прекарам почивния си ден на Колизеума. Не исках да ходя, знаех, че ще се почувствам омерзен, но другите телохранители ми се подиграха, защото ще пропусна игрите в чест на Веста^[5], и аз отидох. Гледах как копиеносците умират в лапите на леопардите и още преди екзекуциите по пладне се напих.

— По мое време игрите бяха по-интересни — изломотих, когато изведоха върволица оковани във вериги роби-бегълци, осъдени на бързо обезглавяване. — Тогава правилата не бяха толкова строги. Лееше се истинска кръв.

— Ти пък какво знаеш? — присмя се другият телохранител.

— За твое сведение съм се бил там, долу. — Махнах с бокал към окървавения пясък, където един стражар принуждаваше съпротивляващ се мъж да коленичи, и си разлях бирата. — Аз съм Младия варварин.

— Кой?

— Младия варварин — повторих разярен. — Най-младият, бил се някога в Колизеума! Тоест, най-младият, водил истинска битка... — Много деца умираха на арената — еретици, избягали роби или затворници, но не им даваха меч да се защитят. Няколко деца се гушеха долу до родителите си и сега в очакване острието да се спусне върху вратовете им, отвърнах очи. — Хайде де, спомняш си Младия варварин!

Телохранителите се спогледаха и се разкикотиха.

— Звучи ми като измишльотина. Не си бил гладиатор!

Ударих го с бокала, той ме удари и около нас се разрази бой.

Масов бой, заради който ме изхвърлиха от трибуните, преди да започнат главните битки, но аз не се натъжих особено. Напуснах арената, олюлявайки се и със силно насинено око и кървящо ухо, повърнах в близката канавка, после повърнах отново, когато чух рева на тълпата в Колизеума и разбрах, че гладиаторите са се нахвърлили

един срещу друг. „Горките кучи синове“, помислих си и коленете ми се огънаха. Седнах на паважа, провесил ръце между краката.

— Тук не е място за разтакаване — скастри ме домакиня поспряла да намести кошницата в ръцете й.

— Аз съм Младия варварин — озъбих й се. — Не ми се изпречвай пред погледа!

— Наистина си варварин — изсумтя тя и се отдалечи.

В дупката на липсващия камък между стъпалата ми се беше събрала дъждовна вода и аз неспокойно подритвах локвата. От огромната арена зад гърба ми се надигна нов вой. Запитах се дали да не стана пак гладиатор. Присъдата поне нямаше да е двацет и пет години. На пръсти се брояха гладиаторите, оцелели две години, камо ли двацет и пет. Кратък живот, но не тънеш в съмнения — биеш се или умираш.

Сегашният ми живот не беше никак ясен. Пред мен се простираха години, а аз нямах представа какво да правя с тях... Докоснах малкия амулет, провесен на кожен ремък около врата ми. Най-обикновен месингов медальон с лика на Марс, римския бог на войната; продават ги по уличните сергии по десет за меден грош. Баща ми го подари, когато тръгнах за Рим.

— Щом ще се връщаш в тази дяволска дупка, някой римски бог трябва да се грижи за теб — обясни той малко колебливо.

— В битките на Колизеума Марс ли те опази жив? — попитах аз.

— Нещо ме опази — сви рамене той и надяна амулета около врата ми. Върху медальона беше изобразено строго, намръщено лице с шлем — Марс приличаше на вкиснат главорез.

Прокарах палец по суровите му черти и погледнах към небето.

— Посъветвай ме нещо — извиках обнадеждено. — Гладиатор? Легионер? Друго?

Дъждовна капка падна върху врата ми и небето се отприщи. Стоях там, мокър до кости, и обмислях дали това е поличба.

— Бил ли си се, Викс? — изгледа ме икономът неодобрително, когато се върнах подгизнал в къщата. — Телохранител с насинено око петни реномето на господаря. Няма значение, събирай си багажа.

— Багажа? — олюлях се аз, омаломощен, мокър и все още много пиян.

— Сенатор Норбан заминава за Баие при домина Калпурния. Тръгваме утре. Ще помагаш при пътуването.

— Какво красиво синьо око — отбеляза кротко сенатор Норбан на сутринта. — Вземи тези свитъци и ги качи в носилката. Плиний... хмм... най-добре да го взема. Плюс Марциал и Катон... Не мога и без Катул...

Волската талига подскачаше по грапавия път. Стигнахме в Баие. Никога не бях ходил там. Малко градче. Бял мрамор, сини води, просторни къщи. Жени в хавлии излизаха и влизаха в прочутите серни бани. Тук се тълпяха повече патриции, отколкото където и да било другаде. Дори проститутките с шафранени перуки по уличните ъгли изглеждаха високомерни.

— Марк! — втурна се домина Калпурния през портата на вилата, когато талигата спря.

Беше се наконтила, за да посрещне както подобава съпруга си — в ефирна жълта коприна и кехлибарени обеци със златен обков, елегантна версия на домакинята, която не се свени да пече сама хляба и да бърбори с робите. От същите тези роби бях научил, че домина Калпурния е една от най-богатите наследнички в Рим.

— О, когато се ожениха, тя донесе на господаря половин Тарачина и Тоскана!

За пръв път видът ѝ го издаваше.

— Красива, богата и ви обича — прошепнах на сенатор Норбан, когато закуцуква към съпругата си. — Извадили сте късмет, доминус. Всеки мъж в Рим би я взел само заради хляба ѝ.

Той ме изглежда по вече познатия ми начин — полуядосано, полуразвеселено, — но не ме укори за безочиеето. Никога нямаше да сваля от трона император, ако не бях аз — нито той, нито аз го бяхме планирали предварително, но се случи и ни свърза трайно. Той ми позволяваше повече волности, отколкото е редно. И раздражението му се изпари бързо, когато домина Калпурния влетя в прегръдките му. Всъщност сцената ми напомни за миг баща ми, огрубял в гладиаторски битки, който улавяше лицето на мама в длани по съвсем същия начин.

Красавиците невинаги са най-омайни. Влюбят ли се във вас жени като домина Калпурния и като майка ми, влизат ви под кожата и сте изгубени. Чувствайте се предупредени.

— Маркус, очите ти са се подули — укори го домина Калпурния нежно. — Пак ли си чел на слаба лампа? Викс, върни тези свитъци в талигата, съпругът ми няма да работи във вилата. Милостиви богове, Викс, какво е станало с окото ти?

— Нищо — измърморих аз.

— Скрый свитъците в кабинета — прошепна ми сенаторът, когато съпругата му се обърна с гръб към нас, и аз тръгнах послушно към къщата, разминавайки се с малката Фаустина, втурнала се да получи прегръдка от баща си.

Просторна вила — фонтани под отворените пориви, коридори с изящни колони, мозайки със скачащи риби и преплетени лози по подовете. Кабинетът вече беше зает, когато влязох вътре.

— Здравсти, Викс. — Сабина вдигна поглед от книгата си без капчица изненада. — Пристигна ли татко? Явно сте пътували леко. Вече си чул, предполагам, мнението на всички за насиненото ти око?

— Да — отвърнах. — Всички забелязаха проклетото насинено око.

— Изглежда впечатляващо. — Тя стана от канапето, боса, с голи ръце и светлокестеняви коси, спускащи се по гърба ѝ. — Е, аз няма да те питам как си се сдобил с него.

— А трябва. — Неохотна усмивка надделя над раздражението ми. — Интересно е. Крадци, бандити, дракони.

— Дракони! Много любопитно! — Сабина нави свитъка. — Ще отида да видя татко. Радвам се, че си дошъл при нас, Викс.

Излезе и се размина на прага с втората си майка.

— Дай ми свитъците, Викс. Знам, че ти каза да ги скриеш от мен...

Подадох ѝ чинно свитъците и ненадейно ободрен, тръгнах да търся иконома.

— Къде ще спя?

— Ще делите стая с един от другите телохранители. Знаеш ли как изглежда окото ти?

— Знам.

[1] Остия — пристанището на Рим през Древността. — Б.пр. ↑

[2] Баие (дн. Баиа) — град и област край Неаполитанския залив. — Б.пр. ↑

[3] Легат — по време на империята командир на легион. — Б.пр.

↑

[4] Центурион — член на младшия команден състав на римската армия, командир на центурия. — Б.пр. ↑

[5] Веста — римска богиня на свещеното огнище и дома, както и на разсъдливостта, смирението, дисциплината и благосклонността. В нейния храм на Римския форум горял свещен огън, символ на благополучието на римската държава. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

САБИНА

Сабина харесваше терасата на вилата в Баие. В топлите дни нареждаше на иконома да изнесе канапетата, за да вечерят на открито, галени от нежния летен бриз, да наблюдават как сенките се удължават върху плочника и как сияе синята шир отвъд. Понякога вдигаше очи над купите с грозде и си представяше, че погледът ѝ стига отвъд хоризонта, чак до големите провлаци, издадени в морето. Адриан, роден в Испания, ѝ беше описвал тези места с блеснали очи и размахвайки ръце. Колоните на Херкулес с ореол от солена пяна, океанската шир и още по-широкият свят отвъд.

— Толкова е хубаво да отпочинем заедно — прекъсна мислите ѝ Калпурния, прегърнала с една ръка малкия Лин, докато с другата се опитваше да си обели нар. С последното бебе ѝ се ядяха стриди, а сега — нарове. — Маркус, обеща ми да не се връщаш в Рим поне един месец. Трябва ти отдих.

Сабина ядеше разсеяно парче печена гъска, вперила очи в хоризонта. Какво ли има отвъд Колоните на Херкулес? На север, разбира се, е Британия. Но на запад? *Далеч* на запад? Адриан не знаеше и не го интересуваше особено.

— Диви места — беше ѝ отговорил пренебрежително. — Защо да мислим за пустошта, Вибия Сабина, след като цивилизованият свят предлага повече, отколкото ще успееш да видиш, дори да живееш хиляда години?

— Не мога да остана тук цяло лято — възрази баща ѝ. — Пиша нов трактат.

Защо повечето сенатори, замисли се Сабина, изглеждат притеснени и уязвими без тогите си, все едно са костенурки, неочаквано останали без коруби. Нейният баща обаче, отпуснат спокойно на канапето в обикновена туника и прегърнал през рамо малката Фаустина, приличаше на император.

— Трактатът ще почака — настоя Калпурния. — Ще отидем заедно на серните бани, за да отмием мръсния градски въздух от дробовете ти.

За да заглуши протестите му, тя пъкна с порозовели пръсти зрънце от нара в устата му.

— Знаеш правилата, татко — усмихна се Сабина. — Един ден тук за всяко зрънце нар, което изядеш. Като Прозерпина и Плутон.

— О, добре, значи десет дни. — Калпурния изрони още зърна. — Единайсет, дванайсет, тринайсет...

— А аз мислех, че е добре да дам класическо образование на дъщеря си — поклати глава Маркус.

— Наистина трябва да останеш, татко. На Калпурния ѝ прилява от бременността, но се чувства по-добре, когато си тук.

По лицето на Маркус изведнъж се изписа тревога и той улови ръката на съпругата си, лепкава от плодовия сок. Калпурния стисна пръстите му и погледна Сабина. Миглите ѝ потрепнаха едва доловимо, а Сабина скри усмивката си в чашата. Втората ѝ майка беше жилава като планинско пони, но със Сабина бяха сключили мълчаливо споразумение, че всякакви методи — от невинните заблуди до откровените лъжи — са позволени, стига да са в интерес на мъжа, когото и двете обожаваха.

— Тогава ще прекараме лятото тук — обяви Маркус. — Петимата. Тъкмо ще имам време да започна да обучавам Фаустина. Малко гръцки, малко реторика...

— Маркус, скъпи, тя е само на шест. За какво ще я готвиш? За кариера в Сената?

— Ако вметнеш по някой гръцки глагол в хубава приспивна приказка, мозъкът ги попива лесно. — Маркус разроши русата коса върху малката главица, сгушена под ръката му.

— Обичам приказки — обади се Фаустина с уста, пълна с печено гъше месо. — Татко знае най-хубавите приказки. Като онази за царя, когото убили в банята! И за принца, който убил майка си!

Калпурния стрелна с очи съпруга си, а Сабина потисна напушилия я смях.

— Гръцки трагедии ли ѝ разказваш, Маркус? Вместо приспивни приказки?

— Адаптирани — отвърна гузно той. — Без страшните подробности... Фаустина, защо не пробваме нещо по-леко това лято? Историята за Ифигения в Таврида, да речем? Аз ще чета мъжките роли, а Сабина — женските...

— Всъщност — прекъсна го небрежно Сабина — мислех да се върна в Рим.

— Но защо? — Калпурния спаси купата си с плодове в последния момент, преди малкият Лин да я събори. — През лятото в Рим е горещо като в пещ и мирише по-зле от клоака.

— Знам — сви рамене Сабина. — Но ако се върна в града, ще избегна ухажорите. Всички ще се изсипят в Баие и ще се препъвам в тях. Татко, останаха ли стриди?

— Няма да се тълпят пред прага ни, ако си избереш един — уточни Маркус.

— Подай ми целия поднос. — Сабина гребна цяла шепа стриди.

— Разбираш прекрасно какво имам предвид.

— Кого ще избереш, Сабина? — Калпурния взе малко сребърно ножче да обели следващия нар.

— Чудя се... — отвърна ведро Сабина.

— Не бива да отлагаш дълго. На осемнайсет години си. На твоята възраст някои вече имат бебета.

— Искаш да се отървеш от мен ли?

— Глупости! — намеси се баща й. — Никога не съм бил привърженик на ранните бракове. Осемнайсет е достатъчно крехка възраст.

— Скоро ще избира. — Сабина разтвори поредната стриди. — Но моля за още месец-два спокойствие. Трибун Адриан е много настойчив.

— Мислех, че вече го харесваш. Разговаряте с часове, когато дойде.

— Той поне говори с часове — поклати весело глава Маркус. — Обича да слуша гласа си.

— Не ми пречи — обясни Сабина. — Интересно ми е, ако успея да го накарам да разказва за пътешествията си. Обиколил е цяла Испания и Галия. Татко, защо не приемеш да те назначат за провинциален губернатор? Така ще посети някое интересно място. Испания или Галия? Или Египет?

— Колебая се за Адриан — обади се замислено Калпурния. — Чаровен е, несъмнено...

— С теб е чаровен, разбира се — вметна Сабина. — Смята те за олицетворение на римската женственост.

— Да, много мило от негова страна. Харесвам мъже, които умеят да отправят красноречиви комплименти.

— Неодобрение ли усещам? — попита Маркус.

— Адриан е способен, освен че е чаровен. Тоест сигурно го очаква блестящо бъдеще. Но... — Калпурния вдигна розов показалец точно като съпруга си, когато нападна Сената заради някоя вратичка в закона. — Адриан върви със свекърва.

— Майка му е починала — възрази Сабина.

— Императрицата обаче не е — напомни злокобно Калпурния. — Гледала го е по-дълго от родната му майка. А императрица Плотина не е свекърва — мечта.

— Затова ли се омъжи за мен? — засмя се Маркус. — Не заради милите комплименти, а защото майка ми лежеше обезвредена в гроба?

— О, не се шегувайте! — Калпурния улови юмручето на малкия Лин и го размаха да привлече внимание. — Последното, от което се нуждае една млада съпруга, Вибия Сабина, е свекърва й да си вре носа навсякъде, да критикува домакинските й умения, характера й и децата й. — Калпурния потрепери. — А императрица Плотина има много дълъг нос.

— Разбирам... Свекърва, която ще ми се меси — усмихна се Сабина. — Други възражения срещу Адриан?

— Репутацията му далеч не е неопетнена. Настанил е един певец в много луксозно жилище на Авентинския хълм и... хмм, не пред децата. — Калпурния вдигна вежди. — Да не споменаваме, че е осем години по-голям от теб.

— Ти ли го казваш! — засмя се Сабина. — На колко беше татко, когато се ожени за него, Калпурния? На шейсет и три?

— Това е различно. Баща ти беше мъж с кариера, стабилен и готов за брак. Мъжете на двайсет и шест не са. И аз бях лудо влюбена в баща ти, а ти не си влюбена нито в Адриан, нито в когото и да било, доколкото съм наясно.

— Твърде стар съм за такива беседи — запротестира Маркус и както се надяваше Сабина, разговорът се отклони към невинни

шеговити забележки, а на другия ден Сабина вече си товареше книгите и дрехите на носилката, за да отпътува за Рим.

— О, татко — прошепна тя на баща си, когато един от възрастните закръглени телохранители се накани да я съпроводи, понесъл копието си, — не може ли да дойде Викс? Това лято искам да се разхождам на воля, а все се притеснявам, че Целзий ще си изметне гърба, ако се наложи да свърши нещо по-тежко, отколкото да помести чаша с вино. Да? Много мило, благодаря.

Всъщност засега не беше решила какво да прави с Викс, но искаше да е на нейно разположение.

За всеки случай.

— Блаженство — въздъхна Сабина, когато влезе в летния полумрак на къщата на Капитолийския хълм, изтупвайки прахоляка от дрехата си. — Никакви гости, никакви роднини. Най-после сама...

Обичаше баща си, Калпурния и децата, но... е, напоследък копнееше единствено за тишина. Пространство. Време — време за себе си и време да размисли, да прецени. Чувстваше се притисната от решенията, които се налага да вземе.

— Плодове на терасата, Квинт — нареди Сабина на иконома на баща си. — И после си свободен. Отиди на състезанията, на игрите, обикаляй гостилниците. Прави каквото пожелаеш.

ТИТ

Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин пое дълбоко дъх и погледна баща си в очите.

— Какво ще ме посъветваш?

Баща му го погледна благосклонно, но мълчаливо.

— Знаеш, че ми е за пръв път — напомни Тит. — Тоест никога не съм ухажвал момиче. Отбих се веднъж, но тя не си беше вкъщи. Сега се е върнала и не искам да протакам повече. Не бих отказал някое поучение.

Баща му го погледна окуражително, ала пак не продума. Така е, когато баща ти е мъртъв и имаш само негов бюст върху постамент в атриума.

Тит поизопна слабоватите си рамене.

— Е, пожелай ми късмет.

Огледа тогата си за лекета, намести диплите над ръката, напразно се опита да приглади туфата коса, която стърчеше на тила му, независимо колко късо я подстригваше бръснарят. Последния път, когато отиваше при дъщерята на сенатор Норбан, положи отчаяни усилия да я приглади с гъша мас и дядо му го оприличи на бициниански скитник.

— Зарежи триковете, момче! Името ти ще свърши работа. С баща ѝ сме като братя. Вече разговарях с него. Трябва само да поомаяш малко момичето.

Тит въздъхна. Приятелите му в училище се оплакваха от свадливи бащи, неотзивчиви чичовци, взискателни дядовци. А Тит имаше дядо, който се смяташе за съвършен, и баща, някога наистина бил съвършен, но вече беше починал, а да живееш с подобен товар е твърде трудно. Намираще за абсолютно безсмислено да обяснява на дядо си, че наследница, сродница на императора и ухажвана от половин Рим няма да остане впечатлена от момче на шестнайсет, чието най-голямо достойнство са поднесените букет виолетки и шест произносими имена. Навярно ще му се присмее и ще го отпъди още на прага.

— Днес си късметлия — посрещна го широкоплещестият млад телохранител. — В библиотеката е. Ще те заведе.

— Благодаря за съвета за виолетките — отвърна Тит, забързвайки ход, защото самоувереният телохранител вече крачеше енергично напред. От все сърце му се прииска и той изпита поне малко увереност.

— Тя обича обикновени цветя, а не префърцунени модерни измишльотини — обади се телохранителят. — Казах на онзи негодник трибун Адриан, че душа дава за лилии, от онези най-огромните и най-скъпите, и сега ѝ изпраща цели купища, а тя храни с тях конете. — Изкикоти се и добави: — Не понася аромата им.

— Трибун Адриан?

Нима дядо му очаква да измести мъже като трибун Адриан с изискания му глас, сигурната му блестяща кариера и предостолепната му осанка? *Изгубен съм!*

Телохранителят го потупа по рамото.

— Успех!

— Благодаря — преглътна тежко Тит и нахълта в библиотеката, преди смелостта да го напусне.

Е... Вибия Сабина не изглеждаше като момиче, ухажвано от половин Рим. Беше я виждал преди, дори ги бяха запознали. Тогава тя стоеше, изискано облечена и мълчалива, до баща си — сенаторска дъщеря като всяка друга. Сега лежеше по корем на пода в библиотеката, праметнала коса през рамо, и гризеше ябълка. Около нея бяха разгърнати карти и тя явно прокарваше линия през тях с перото. Погледна към Тит и той забеляза, че е синеока.

— О, не! — Очите се втренчиха във виолетките. — Няма да понеса още един.

— Моля?

— И ти си кандидат-жених, нали? Съжалявам, не исках да съм груба. Но днес не съм в настроение да ми предлагат брак.

— И аз не съм в настроение да предлагам брак — изненада се Тит от собствената си откровеност. — Защо просто не ме отпратиш да си вървя?

До ъгълчето на устната ѝ се появи трапчинка.

— Не е ли редно първо да разбере кого отправям?

Той се поклони.

— Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

— Вибия Сабина — протегна му ръка тя. Той я пое и домакинята се изправи. — Съжалявам за бъркотията. Планирам екскурзия из Империята и се колебая дали да започна от изток на запад или от запад на изток.

— „Онези, прекосили морето, променят небето, но не и душите си“ — отвърна Тит, преди да успее да се възпре.

— Какво?

— Извинявай. Просто цитирах Хораций. Лош навик.

— Ти откъде би започнал? — настоя тя. — От запад? От Британия? Или от изток, от Сирия?

— Опасявам се, че не мога да ти помогна. Не ми се ходи много-много нито в Британия, нито в Сирия.

— О, драги, наистина ще трябва да те отпратя. Искам съпруг, който пътешества. — Остави недоядената ябълка и му махна да седне. — Баща ти ли те изпрати да ме ухажваш?

— Дядо ми. — Тит седна вдървено на ръба на канапето, отбелязвайки мислено колко непринудено се отпусна Сабина на стола срещу него. Около единия ѝ глезен имаше фина сребърна верижка, а краката ѝ бяха боси. — Татко е починал.

— Да, сега се сещам, че съм чувала за него.

— Всички са чували — въздъхна Тит. — Беше велик човек.

— Трудно е да следваш такъв пример, а? — усмихна се Сабина. — Мисля, че и на брат ми ще му е трудно, когато порасне. На момичетата им е по-лесно. Никой не очаква да вървя по стъпките на баща си, трябва само да го обичам. — Плесна с ръце. — Е, да чуем предложението за брак.

— Не каза ли, че ще го отхвърлиш?

— Ще го отхвърля. Съжалявам. Но напоследък колекционирам предложения, та нищо чудно да ти помогна с нещичко. За да не се притесняваш толкова следващия път.

Тит усети как започва да улавя нишката на този странен разговор и свитото му от напрежение сърце се отпуска.

— Откъде се започва?

— Обикновено не се предлага на момичето — обясни Сабина. — Аз съм изключение, защото татко ми позволява да проучвам лично кандидатите. Следващия път най-вероятно ще се обърнеш към бащата на момичето. Ще се престорим, че съм старец, който се мръщи критично срещу теб зад писалището... — Тя изправи рамене и сбърчи сурово вежди. — Сега ми изреди всичките си добри качества.

— Така ли се прави? — Тит облегна кокалестите си лакти върху коленете и се замисли. — Ако ми беше дъщеря, а аз разпитвах ухажорите, бих предпочел да чуя недостатъците им.

— Точка за оригиналност — Сабина отметна косата си зад ушите. — Е? Да чуем слабостите ти.

— Като начало — на шестнайсет съм — подхвана той. — Тъкмо приключвам с образованието си и логично още нямам кариера. Нямам и пари, с изключение на издръжката от дядо. Тоест не мога да ти предложа собствен дом.

— Продължавай.

— Ужасна лепка съм — призна той. — Не съм остроумен. Не съм талантлив. Определено не блестя с външен вид. Никога не успявам

да измисля нещо оригинално, затова цитирам другите. Хораций например. Или Катон. Мога да те отегча до смърт с Катон.

— Справяш се прекрасно — похвали го Сабина. — Продължавай.

— Кариерата ми, предполагам, ще е най-обикновена — трибун, квестор^[1], претор и така нататък. Аз съм муден и педантичен и се съмнявам, че ще прославя семейството.

— Това притеснява ли те?

Усмивката ѝ се беше стопила; тя го гледаше сериозно.

— Не особено — изненада се отново той от откровеността си. — Империята съществува благодарение на съвестните труженици. Ще си върша работата и ще я върша добре. Но няма да се издигна много. Просто ще служа. Съпругата ми положително няма да стане императрица. — Разпери ръце. — Е, това е всичко. Няма кой знае какво за разказване за незначителен човечец като мен.

Сабина наклони глава.

— Предавам се — каза тя след малко. — Не ти трябва помощ от мен как да предлагаш брак, Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин. Изнеси тази реч пред подходящото момиче и то ще падне в прегръдките ти.

Той се усмихна широко и сведе очи, пригладжайки с длан щръкналия си кичур.

— Сигурна ли си, че не искаш да се омъжиш за мен? — вдигна поглед Тит. — Вярно, не съм много запален по Сирия, но с теб определено ще си прекарваме приятно.

— Изкушавам се. — Сабина стана. — Но в дългосрочен план ще откриеш колко незадоволителна съпруга съм. Мразя увеселенията. Обичам приключенията и много държа да постигам своето. След като ми призна недостатъците си, честно е да разбереш моите.

— Харесвам недостатъците — той също стана и ѝ подаде виолетките. — Изглежда, никога не избираме човека, чиито недостатъци ни подхождат. Винаги предпочитаме неподходящите хора.

— Да — съгласи се Сабина със замислено изражение. — Понякога много неподходящи хора.

— Набелязала ли си някого? — попита той малко тъжно.

Тя се усмихна.

— Благодаря за цветята. Обожавам виолетки.

— Телохранителят ти ми каза.
— Викс? — тя се разкикоти. — Колко мило от негова страна!
Трябва да намеря начин да му благодаря.

ВИКС

— Викс?

Заковах се рязко на място. Обикалях като насън градината! Беше се стъмнило и нямаше луна, та да ми покаже кой ме вика. Ръката ми се плъзна върху камата, която носех по навик, затъкната в колана, дори когато излизах да обърна набързо една-две чаши.

— Кой е там?

— Аз съм.

Смътно подобие на ръка ми помаха над чернотата на тревата.

— Домина Сабина?

Пристъпих напред.

— Не ме пронизвай.

Още едно движение в мрака и я различих — легнала върху тревата размахваше лениво ръка.

Пръстите ми охлабиха хватката върху дръжката на камата.

— Какво правиш тук?

— За пръв път от седмица не вали през нощта.

Вярно, досега се точеха все горещи и влажни дни. Откакто се върнахме от Баие, топъл въздух обгръщаше града като влажна вълнена мантия и почти всяка нощ се изливаше горещ неумолим порой, но само громолеше по водостоците, без да облекчава жегата. Нищо чудно защо патрициите предпочитаха крайбрежните вили. Изпитах смътен копнеж по Баие с надменните ѝ курви и хладния морски бриз, ала пристъпих още една крачка по сухата трева в градината.

— Какво правиш тук, домина?

През изминалата седмица тя се усамотяваше с книгите и картите в кабинета на баща си, а дойката ѝ се суетеше край нея с ветрила и студени напитки, докато и малцината от ухажорите ѝ, останали в града, отпътуваха към по-прохладни ветрове и по-сговорчиви обекти. Очите ми вече се бяха приспособили към тъмнината и аз видях

сенаторската дъщеря, изтегната по гръб върху тревата с кръстосани глезени и ръце, пъхнати под главата.

— Любувам се на звездите — вирна брадичка към мен. — Вино ли носиш?

— Ммм... да. Взех кана от гостилницата. — С надежда да придумам луничавата прислужница Гая да пийне с мен и евентуално да ме пусне отново в леглото си. — Тази нощ съм свободен. Не пия, когато работя.

— Бъркаш ме с иконома, Викс. Няма да ти чета конско. Особено ако ми дадеш малко.

— Не е разрежено с вода.

— Така ли? Татко не ми позволява изобщо да пия вино, камо ли неразредено.

— Така и трябва. Много е силно.

Тя приседна на тревата.

— Подай ми го тогава.

Седнах до нея и ѝ връчих каната. Намирахме се сред море от сенки — ароматни сенки на жасминови храсти, по-бледи сенки на нещо сребристо и цъфтящо нощем, високи сенки на колони, обрамчващи цялата градина — но нямаше нито една факла. Всички в къщата спяха.

— Няма чаши — предупредих я.

Тя отпи направо от каната и потрепери.

— Уф... Разбирам защо цивилизованите хора го разреждат с вода.

— Върни ми го тогава. Неразреденото вино е за варвари като мен.

Тя отпи още една оптимистична глътка и ми подаде каната. И аз отпих голяма глътка, отметнал глава назад. Нямаше луна, но нямаше и облаци — само звезди, хиляди звезди, и аз се запитах дали в легионите на римляните има толкова войници, колкото са звездите по небето.

— Версенжеторикс, ако те попитам нещо, ще ми отговориш ли?

Поизправих се смутено.

— Разбира се.

— Каж ми какво се случи в деня, когато те целунах. Преди пет години.

— Има ли значение? — Отскубнах стрък трева току до крака ми, после още един. — Бяхме деца. Ти на колко беше? На дванайсет?

— Викс. Срецнахме се случайно, аз те целунах и се прибрах у дома. Докато чаках вкъщи, брат ми умря, мама умря и императорът на Рим умря. А татко се прибра у дома с вид на мъртвец и ми съобщи, че има нов император.

— Какво те кара да мислиш, че знам?

— Всички знаеха, че Младия варварин е любимец на император Домициан. И след смъртта на Домициан Младия варварин потъна вдън земя.

Понечих да стана, но хладната ѝ малка длан улови китката ми.

— Попитай баща си какво се е случило, домина.

— Казва, че онеправдан роб убил императора. Казва, че брат ми е загинал геройски. Казва, че мама е била убита в суматохата.

— Баща ти е добър човек. Не би излъгал.

— Да, но понякога пропуска истината. Това е най-добрият начин да лъжеш, без в действителност да лъжеш. — Тя представляваше смътен силует в мрака, само сянка с овално лице, сплетени коси и голи ръце. — Моля те, Викс.

Отпих глътка от каната, после още една.

— Заключение майка ти в един килер — подхванах бавно и ѝ разказах от игла до конец за онзи странен ден, когато императорът умря, как родителите ми го убиха, а аз видях всичко. Тук-там зейваха празноти — празноти, които запълвах с подробности, дочути от мама, празноти, в които просто не исках да потъвам, защото денят беше кошмарен и исках да го забравя. Но дъщерята на сенатора чакаше търпеливо в мрака, без да продума, докато не приключих, и първият ѝ въпрос ме изненада:

— Оцеляха ли родителите ти?

Поколебах се, замислен за нескопосната вила върху прибуления в мъгла планински връх, където мама раждаше бебета, а татко изтезаваше градината си — и двамата мъртви за Рим и щастливи, че е така. Поколебах се, но усмивката на Сабина разсея мрака.

— Добре.

Взе каната от ръката ми и отпи смела глътка.

— Чиста отрова! Брат ми наистина ли загина геройски?

— Да.

Харесвах по-големия ѝ брат, чернокос преториански офицер, който се опитваше да угоди на всички. Не се получаваше, но той упорстваше.

— Беше герой.

— Липсва ми. — Сабина вдигна колене и скръсти ръце върху тях. — Хубаво е момичетата да имат братя.

— Имаш Лин.

— Да, но той е по-малък от мен. Докато е жив, аз ще се грижа за него. А да имаш по-голям брат вдъхва увереност.

— Заплаши да ми откъсне главата, задето съм те целунал — спомних си. — Предупреди ме да си държа мръсните ръце далеч от теб.

— Ето, виждаш ли?

— Съжалявам за майка ти. — Отпих от каната. — За килера и прочее.

— Аз не съжалявам — призна Сабина. — Не беше кой знае каква майка. Не беше и кой знае какво човешко същество, честно казано.

— Да... — Майка ѝ беше първокласна кучка и се радвах, че Сабина не прилича на нея, макар да беше красавица, защото не бих целунал момиче, което прилича на онази пепелянка. — Но не знам кой я уби в килера — добавих. — Не бях аз.

— Имаше много врагове. Някой се е възползвал от суматохата. — Сабина издърпа каната от ръката ми. — Това противно вино започва да ми харесва.

— Така става.

Тя отпи и полегна върху тревата.

— Благодаря ти, че ми разказа, Викс.

— И аз се радвам, че ти разказах. — Подпрях се на лакът и вдигнах глава към тъмното небе. — Обичаш ли да се любоваш на звездите?

— Да. После всичко тук долу изглежда толкова дребно!

— Веднъж един астролог ми предсказа бъдещето. — Всъщност в деня, когато умря императорът. — Каза, че някой ден ще имам легион. И ще ме нарекат Версенжеторикс Червения.

— Повярва ли му?

— Не знам. Беше смешен дребосък — дундест веселяк. Не приличаше на астролог. Но нещата, които казваше, често се сбъдваха.

Сабина продължаваше да се взира в небето.

— Аз не вярвам много-много на предсказания. Защо ще си правят труда боговете да предопределят живота ни? Предпочитам да ни държат в напрежение.

— Аз вярвам в своите звезди. Ще ги накарам да се подредят както пожелаея.

Погледна ме замислено.

— Мисля, че ще успееш.

Отметнах глава назад.

— Тази нощ звездите са добри.

— Викс...

— Какво?

— Ще ме целунеш ли? Или трябва да поговорим още малко за звездите?

Замислих се какво да отговоря — да или не, но нито едното, нито другото ми се струваше правилно. Затова просто се наведох и я целунах. Усетих вкус на вино и дъх на трева и лято. Гърдите ѝ изпълниха дланта ми, а хладните ѝ пръсти заочертаваха отново бавни кръгове по тила ми и този път нямаше разгневени римски домакини, които да ме халосат по главата и да ме спрат да свлека дрехата на Сабина от рамото ѝ. Зарових глава във врата ѝ и разплетох хлабавата ѝ плетка, та косите ѝ да се разпилеят върху тревата. И в този момент ръката ѝ опря в гърдите ми и ме отблъсна.

— Толкова ли за тази нощ? — проснах се по гръб. Не изпитвах разочарование, но не се и изненадах. Все пак щом миналия път получих целувка, а този път — целувка плюс гърди, значи следващия... — Къде отиваш? Да поговорим още за звездите, да пийнем от противното вино...

— Млъкни, Викс. Цялата къща ли искаш да събудиш? — Изправи се и изтупа сламките от дрехата си. Подаде ми ръка.

Присвих очи.

— Какво правиш, домина?

Тя ме сграбчи за ръката.

— Ела с мен.

— Къде отиваме? — попитах, докато тя ме дърпаше през атриума и по тъмния коридор.

— В стаята ти. Няма да задават много въпроси, ако има кръв. Натам ли е?

— Кръв?

Чувствах се като писклив папагал, винаги на крачка зад нея и повтарящ като ехо думите ѝ. Прокраднахме се край кухнята и тръгнахме към стаичката ми.

— Мислех, че след това понякога има кръв — обясни ми тя шепнешком. — Първия път поне. Никой няма да задава въпроси, ако твоето легло е оплескано с кръв, понеже винаги се връщаш посинен и ожулен след побоите. Но в моето легло? Точно това търсят любопитните робини!

Зави ми се свят, но не от виното.

— Обмисляла си го, нали?

— Разбира се. От доста време всъщност. Тук ли е? — Посочи тясна врата.

— Да.

Бях оставил кепенците отворени и по стената пробягна светлина от факлата пред задната порта, когато я дръпнах вътре. Тя сложи ръце върху раменете ми и ме избута на заден ход, докато ръбът на леглото не опря зад коленете ми и ме накара да седна. На светлината на факлата я видях как се усмихва — лека щастлива усмивка, която чертаеше мрежа от бръчици около сините ѝ очи. През обзелия ме ужас у мен се надигна ненадейна предпазливост, замислих се за хубавата си работа, за сенатор Норбан и как ще ме накажат, заедо съм се осмелил да докосна дъщеря му, ала след тази усмивка всички мисли се изпариха. Придърпах я в скута си и я целунах, а устните ѝ се разтвориха сладко.

— Защо? — промърморих. — Защо аз? — Защото това беше повече, отколкото мечтаех да получа, повече, отколкото би трябвало да получа, защото момичета като нея просто не правят така. — Защо?

— Викс, да отложим разговорите за после. — Устните ѝ се преместиха върху ухото ми. — Малко съм нервна все пак и предпочитам да не се помайваме.

И аз не се помайвах повече, защото, когато си на деветнайсет и когато някое момиче ти придърпва главата надолу, а полата си — нагоре, — спираш да задаваш въпроси. Предадох се и я побутнах да легне върху тясното легло.

„Бъди нежен“, ми каза веднъж мама. Собствената ми майка, представете си, след като преди две години ме спипаха в компрометираща поза с дъщерята на съседния фермер. Баща ми изръмжа и заплаши да ме наложи с камшик, ако някое момиче забременее от мен, но мама ми даде полезни съвети и един от тях беше: „Бъди нежен с момичетата, особено ако са неопитни.“ Не че досега бях имал шанс да се възползвам от него, понеже момичето, запознало ме с удоволствията на плътта, беше жизнерадостна едра бригантианка, три години по-голяма от мен, и отдавна завличаше момчета в любимата си копа сено, а момичетата след това бяха горедолу от същия калъп. Но някъде в мекия мрак с мъждукащите сенки от факлата аз си спомних съвета да бъда нежен и се постарях с всички сили. Не знам доколко успях, защото по едно време Сабина пое дълбоко дъх и прехапа устни.

Замръзнах.

— Заболя ли те?

— Малко — гласът ѝ прозвуча странно в тъмнината. — Но не спирай, моля те.

Обви длани около врата ми, придърпа ме по-близо и аз я целунах отново, напомняйки си да съм бавен и нежен, докато накрая забравих всичко, включително името ѝ, а вероятно и своето.

После лежахме в запотено мълчание, което би могло да стане неловко, но Сабина умееше да разсейва смущението.

— Божове! — възкликна тя и преплете спокойно пръстите си в моите. — Май разбирам защо вдигат толкова шум.

— Съжалявам, ако те е заболяло. Не исках...

— Не болеше много. Едва ли ще има кръв — гласът ѝ звучеше доволно. — Вече добих представа и следващия път ще съм по-добра.

— Следващия път?

Вдигнах глава от възглавницата.

— Да, моля. — Намести глава върху рамото ми. — Ако не възразяваш.

— Не — засмях се смаяно в мрака. — Но повечето момичета не се изразяват така. Странна птица си, домина.

— Мисля, че вече може да ме наричаш Сабина.

— Сабина... — Внезапно изпитах смущение въпреки спокойствието, което излъчваше притиснатото ѝ до мен тяло. — Не

отговори на въпроса ми.

— Какъв въпрос?

— Защо аз? Защо изобщо? Момичета като теб не лягат току-така с телохранители.

Тя се изкикоти дрезгаво с извиращия някъде дълбоко от гърлото ѝ характерен смях, който вече обожавах.

— Ще се изненадаш, но грешиш — отвърна тя.

— Не мисля. Повечето патрицианки пазят всичко за съпрузите си или поне така се предполага. Каква е причината?

— Ти например. — Тя се надигна над гърдите ми в мрака и ме целуна отново. — Ти си много неустоим, Викс.

Копринените ѝ коси прибулиха лицето ми и аз плъзнах длани по гладкия ѝ кръст и забравих въпроса.

Глупаво момче. Вибия Сабина никога не правеше нищо без причина.

[1] Квестор — изборна длъжност по време на Римската република. Квесторът контролира хазната и финансовите дела на държавата, армията и офицерите. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

САБИНА

„Колко жалко — помисли си Сабина, — че Викс не може да лъже.“

О, старееше се, но изобщо не го биваше. Лицето му пламваше, после поаленяваше в тон с косата му, а той пъхаше палци в колана си и започваше да заеква. Последния път, когато го видя да говори с баща ѝ, тя едва се сдържа да не простене гласно.

— Хубав ден, нали? — подхвърли разсеяно Маркус, когато Викс се спусна към носилката, закопчавайки канията на меча си в движение. — Не е толкова горещо.

— Да, доминус.

Сабина се помайваше край носилката, след като получи целувката си за сбогом, и видя как червенината започва да се надига над яката на Викс.

— Разбрах, че лятото тук било много влажно. Жалко, че дъщеря ми настоя да остане в града. В Баие беше по-приятно.

— Намирахме си работа — намеси се Сабина и Викс ѝ хвърли толкова ужасен поглед над главата на Маркус, че тя едва сдържа напушилия я смях.

— Добре, добре. Подайте на куция старец две силни ръце.

Помогнаха на баща ѝ да се качи в носилката. Сабина се надяваше баща ѝ да е твърде погълнат от предстоящото разискване в Сената и да не забележи пламналото лице на телохранителя си.

— Да не си полудяла? — просъска ѝ Викс, когато носилката се отдалечи надолу по улицата. — Няма да се измъкнем безнаказано, помни ми думата.

— Напротив — тя изпърха с мигли вместо целувка. — Довечеря ще слеза при теб.

— Къща, пълна с роби, подозрителната ти дойка, дете ти се води компаньонка, всичко виждащата ти мащеха и сенаторът, който знае

всичко! — Викс прокара длан през косата си и я разчорли съвсем. — Някой ще забележи и тогава ще настане истински ад.

— Не мисля — успокой го Сабина. — Татко ще се разочарова от мен, разбира се, но се съмнявам да ме накаже с камшичен бой или да ме отлъчи от семейството.

— А аз? Ще ме оковат в някоя галера, защото съм дефлорирал патрицианско момиче...

— Няма, защото няма да те хванат.

Викс не умееше да лъже, но Сабина умееше. Нима не наблюдаваше от малка как баща ѝ обработва колегите си от Сената, за да прокара някой нов закон или указ, толкова вещо, че те не усещаха как ги разиграват като марионетки? Нима не знаеше какви усилия изисква кукловодството, колко грижливо подготвя спектаклите си в Сената баща ѝ?

В сравнение с тях една тайна любовна афера беше детинска игра.

— Е, не точно детинска игра — обясни Сабина на Викс същата вечер, когато ѝ отвори да влезе.

Тя се хвърли върху окъпаното в лунна светлина легло, скръсти ръце зад главата си и се втренчи в него.

— Просто трябва да подготвиш почвата, това е. Например няколко седмици да се преструваш пред робите, че страдаш от безсъние, да се измъкваш често от спалнята си в горещите нощи и да четеш в кабинета на баща си...

— Измъквала си се, за да се срещаш с друг ли? — намръщи ѝ се Викс и скръсти ръце. — Онова кльоцаво момче Тит, което толкова харесваш? Не че разбирам защо...

— Не изглупявай, Викс. Наистина четях в кабинета на татко. Трябва да те хванат няколко пъти в невинни простъпки — обясни Сабина. — После си свободен да преминеш към порочните. Едва тогава започнах да се промъквам в кухнята след среднощното четене и да си вземам нещо за хапване, преди да си легна. А кухнята е на дузина крачки от стаята ти.

Устните на Викс понечиха да се разтегнат в усмивка, но той ги възпря.

— И?

— С две думи, нито един роб в тази къща няма да се учуди, ако ме види да се шмугвам в крилото на робите посред нощ, запътила се

към кухнята вместо към леглото си.

— Не е сигурно — предупреди я Викс. — Ако се натъкнеш на неподходящ човек в неподходящ момент...

— Принесох жертва на Фортуна да ни дари с късмет — прекъсна го Сабина. — И жертвах много красива перлена гривна за пари в брой, в случай че се наложи да подкупим някой любопитен роб.

— Помислила си за всичко, нали?

Викс се предаде и се усмихна. Свали меча и го захвърли в ъгъла на стаята.

— Защо според теб чаках толкова, преди да се върна от Баие? — Сабина седна и започна да изважда фибите от косата си. — Нямах представа колко усилия ми струваше да подготвя почвата. Първо се наложи да внушавам на татко да ти предложи работа...

— Знаех си, че идеята е твоя.

— Разбира се, но той трябваше да смята, че е *негова*, а е много умен и не биваше да прибързвам. — Тръсна глава и косата ѝ се спусна върху раменете. — После разузнах как се предотвратяват бебетата...

Викс се закашля.

— Какво?

— Бебета, Викс. Така се правят, доколкото разбирам. Нямах представа колко време ми отне да открия какво действа наистина. Калпурния иска дузини деца и не използва нищо, а няма и разпуснати приятелки, от които да почерпиш сведения. Майка ми сигурно е знаела някой полезен трик... както и да е, накрая се наложи да се допитам до няколко услужливи проститутки. Препоръчаха ми песар от Египет. Бил безпогрешен...

Викс се стовари върху леглото и я притисна с цялата си тежест. Разпери ръцете ѝ настрани без никаква съпротива. Целуна ямката между ключиците ѝ — любимото му място — и устните му се насочиха към ухото ѝ.

— Родена си за интригантка, нали?

— О, да.

Сабина го поцелува малко и сетне му заразказва отново за кроежите си. Изпълваше я искрено задоволство, сетеше ли се колко ловко бе действала, и нямаше нищо против да я възнагради с малко аплодисменти. Разходката до бордеа за съвета срещу бебета на места беше страшничка, но пък уличниците се оказаха извънредно

услужливи, когато разбраха, че е дошла за информация, а не за някаква екзотична перверзия. Мили момичета всъщност и след като ѝ дадоха буркан от въпросния египетски песар, прибавиха всякакви полезни съвети за предстоящото ѝ еротично преживяване, включително една демонстрация с дървена флейта, която наистина ѝ отвори очите. Викс обаче сякаш се смути, докато я слушаше.

— Даваш ли си сметка в какви неприятности можеше да се забъркаш? — Той се раздвижи неспокойно. — И откога го планираш всъщност?

„От онзи ден, когато ме целуна след надбягванията.“ Макар че се двоумеше дали да предприеме решителната стъпка до деня, когато чу предложението на Тит. Това мило, непохватно момче с изненадващо спокоен поглед спомена как избираме хората с неподходящи недостатъци... и думите му ѝ въздействаха някак си. А се оплакваше, че никога не успявал да измисли нещо оригинално!

Сабина обаче реши да не споделя тези мисли и се върна на първия въпрос на Викс.

— Веднъж един много мъдър човек ми каза нещо за неприятностите. — Улови го за ръката и преплете тъничките си пръсти в неговите — дебели и груби. — Навличаш си неприятности независимо какво правиш, така че е по-добре да правиш всичко, което можеш.

— Кой го е казал? — Викс наведе глава към нея.

— Не е Платон, бъди сигурен.

— Звучи сякаш аз съм го казал.

— Ти наистина го каза, Версенжеторикс. Преди години, когато се срещнахме за пръв път. — Обви длани около врата му. — Не съм го забравила.

Той се засмя гръмогласно и я сграбчи толкова силно, че дъхът ѝ секна.

— Е, поне оценяваш по достойнство мъдрите съвети.

— Духни лампата — разкикоти се Сабина, когато успя да си поеме дъх. — И ми позволи да пробвам нещо. Имай предвид, че съм виждала да го правят само с флейта...

ВИКС

Сабина. Вибия Сабина.

Хубаво име. Но ми беше трудно да го изричам, независимо колко пъти се промъкваше в стаята ми, независимо колко пъти я прегръщах гола и топла. Сабина. Дори в мрака на нощта езикът ми завалваше неловко името ѝ.

И, милостиви богове, нощите бяха много!

Нищо не може да се сравни с лудостта на младостта. По света имаше по-красиви момичета от Сабина. По принцип харесвах момичета с повече гърди и по-малко въпроси. Но никое друго момиче не ме съблазни и не ме размекна като глина в ръцете си. През повечето време. Ала Сабина не можеше да ми се насити. На мен, Версенжеторикс, син на робиня и гладиатор, и скоро аз също не можех да ѝ се наситя. През дългите горещи, дъждовни дни пристъпвах нетърпеливо от крак на крак пред портата, докато дежурството ми свърши, изгълтвах припряно вечерята — възгореща и лепкава, въртях се в леглото, докато изгрее луната, и когато сянката се вмъкваше в стаята ми и залостваше вратата, половината ми кръв вреше и кипеше и аз се спусках и я притисках към стената. После се изтягахме на леглото и разговаряхме часове наред и това също беше нещо ново за мен. Не бяха разговарял много-много с момичета. Обикновено се кикотехме под завивките и първата ми грижа беше да не ме забележат бащите или братята. А и не бях интересен събеседник.

— Толкова си сладък, Викс — каза ми веднъж момичето от Бригантия, което се погрижи за бойното ми кръщение. — Но не си от най-умните, нали?

Не бих я опровергал, но въпреки това Сабина ме караше да говоря.

— Брундизиум... — проточваше тя, подпряла брадичка върху дланта си в тъмнината. — Там си отрасъл, нали? Разкажи ми!

— Никога ли не ти се приспива? — прозях се.

— Не и когато има какво да науча. Детството ти е било много по-различно от моето. Разкажи ми някаква случка от детството си. Нещо забавно.

Замислих се.

— Бях на седем, разхождах се из Брундизиум и един плешив мъж в тога ме спря на улицата и ми предложи стриди за вечеря.

Разбрах какво иска всъщност, но не смятах да пропусна безплатните стриди.

— Не! И какво стана?

— Оставих го да ме заведе в къщата си и след като се натъпках със стриди, той започна да прокарва ръка по бедрото ми. Стиснах показалеца и средния му пръст — показах как — и ги дръпнах в двете посоки. Докато пицеше и подскачаше из стаята от болка, аз избягах през прозореца.

— Това забавна история ли е?

— Беше смешно как се валяше по пода и ме ругаеше. Получи си заслуженото. Освен това пътьом откраднах и една много скъпа ваза.

— Варварин! — Сабина ме изглежда със светнал поглед. — Разкажи ми още нещо.

— Крадях всичко и от всички — глътки бира от чашите в кръчмата, сладкиши от кухните на господарите, монети от просяците. А когато станах на осем и продадох мама в Рим, избягах от господаря си, за да отида при нея. Изминах сам-самичък целия път от Брундизиум до Рим. Примолвах се на каруцарите ме да откарат донякъде и крадях храна от уличните сергии.

— Брундизиум — произнесе замислено Сабина. — Искам да отида там. После може би ще се кача на кораб до Гърция. Адриан говори непрекъснато за Гърция.

— Адриан? — Обърнах се на една страна и я придърпах към гърдите си. — Има ли значение какво мисли този проклет подлизурко?

— Не е подлизурко — засмя се Сабина.

— Само дето непрекъснато ти лиже подметките — изръмжах. — Защо излизаш толкова често на разходка с него?

— Ако започна да отблъсквам всичките си ухажори, хората ще се замислят защо. Когато лъжеш, Викс — поучи го тя, — трябва да предоставяш на хората поводи за размисъл, за да не си задават други въпроси.

— Не е необходимо да се престараваш, нали? — настоях. — Да го държиш под ръка, да свеждате глави над книгите...

— Ревнуваш ли? — подкачи ме тя.

— Не!

Може би малко. Сабина не даваше пет пари за ухажорите си, с изключение на двама — стеснителното патрицианско момче Тит, към

което се беше привързала много, и трибун Адриан. Хилавият хлапак с виолетките не ме притесняваше — беше само на шестнайсет и едва събираше смелост да ѝ подаде по някой букет и да изпелтечи един-два комплимента. Адриан обаче... идваше поне два пъти седмично и със Сабина се разхождаха из градината, събрали глави. Говореха ли говореха и Сабина го наблюдаваше съсредоточено, както гледаше мен от възглавницата нощем.

— Не разбирам защо ревнуваш — Сабина нежно потърка нос в моя. — Мислиш, че Адриан ме засипва с комплименти? Последния път говорихме за архитектура, преди това — за гръцки философи, а преди това — за Елевзинските мистерии.

— Именно.

Все неща, за които не знаех нищо.

— Той говори предимно за Гърция — продължи невъзмутимо Сабина. — Непрекъснато ми повтаря, че Атина е центърът на цивилизацията, а не Рим. Може да разисква темата часове наред. Зад гърба му го наричат Гърчето.

— Аз го наричам безмозъчен кучи син и ще му го кажа в лицето.

Тя се засмя тихо в мрака.

— Искам да видя Атина. И Брундизиум. И десетки други места.

— Рим е достатъчно голям.

— А ти защо се върна в Рим? — облегна брадичка върху рамото ми и сините ѝ очи ми заприличаха на тъмни езера в тъмнината. — Родителите ти го мразеха.

— Аз не го мразя.

— Рим те пороби. Рим те принуди да се биеш за живота си на арената. Рим едва не те уби.

— Заради онзи безумец. Него го няма и няма причина да не се върна. Татко се опита да ме спре, но...

— Аха...

Намръщих се.

— Какво „аха“?

— Баща ти мрази Рим и следователно ти го обичаш.

Свих рамене.

— Планината в Бригантия щеше да ни отеснее. А той е огромен мъж.

— Помня. Приличаш на него.

— Знам, знам.

Малкият ми брат беше тъмноок и тъмнокос като мама, но аз бях копие на баща си и ми беше омръзнало да ми го повтарят. И двамата бяхме червенокоси и сивооки, бях висок и широкоплещест като него, служех си по-добре с лявата ръка като него и бях наследил сръчността му с оръжията. И какво от това?

— Не съм като баща си.

— Не си — съгласи се Сабина. — Ще станеш по-голям от него.

— Искаш да кажеш по-висок? Бих искал...

— Не, не по-висок. По-голям. Твърде голям за Британия, да не говорим за някакъв хълм. Дори Рим няма да те побира.

— Благодаря... — отвърнах несигурно, притиснах я с прозявка към рамото си и скоро започнах да се унасям.

— Мечтай, Викс — прошепна тя или поне така ми се стори. — Мечтай за звездите си, за звездите, които ще те отведат към славата. Вдигаш много шумотевица, но мисля, че си по-голям мечтател и от мен.

Сенатор Норбан и семейството му вечеряха в Домус Августана веднъж седмично с императора и императрицата, но аз никога не ги придружавах. Възможно беше някои роби и стражи да ме помнеха от времето, когато император Домициан беше жив. Но с приближаването на Сатурналия^[1] разбрах, че най-сетне ще ми се отдаде възможност да видя отблизо император Траян, защото той и антуражът му щяха да гостуват на Норбанови за вечеря.

— Не разбирам каква е тази суетня — оплака се кротко сенатор Норбан, когато съпругата му влетя като полудяла в стаята. — Той е войник, не е претенциозен. Слагаш парче месо в чинията му и е предоволен.

— Но императрица Плотина забелязва всичко — проплака Калпурния. — И не искам да бърчи дългия си нос в дома ми.

Вече много натежала, Калпурния се клатушкаше из къщата, следейки с показалец списъци, менюта и притеснени роби. Дори голямата дъщеря в семейството беше принудена да помага и аз видях в кухнята Сабина, покрила главата си с кърпа и с брашнено петно върху брадичката, да се сражава храбро с буца тесто.

— Покажи ми — настоя тя, наблюдавайки как сръчните ръце на готвача го мачкат и млатят. — Колко интересно!

Подсмигнах се тайничко, защото миналата седмица ми каза същото със съвсем същата интонация, когато ѝ показвах нещо под завивките (няма значение какво).

— Богове! Студено е! — потрепери тя, пъхайки се в леглото ми същата вечер. — Стопли ме.

— Както наредиш, господарке моя. — Увих ръце около нея. — Закъсна.

— Калпурния ме задържа. Избрахме меню за вечерята с императора.

— Ще съм на седмото небе, когато проклетата вечеря мине.

— Не искаш ли да видиш императора?

— Виждам съм императори и преди. Не искам да виждам повече.

— Лъжец.

Винаги усещаше кога лъжа. Наистина бях любопитен да видя този император. Войник, казваха, но сенаторите го харесвали, макар обикновено да не си падали по войници. Популярен. Интелигентен. Но какво още?

Сабина заби показалец в гърдите ми.

— Само толкова ли можеш да ме стоплиш?

— Ще се постарая, домина...

Прокарах длан по голия ѝ гръб и по-надолу и както обикновено разговорът приключи. Правихме любов няколко пъти — на деветнайсет си в разцвета на силите си, — както предишната и както следващата нощ.

— Виждаш ми се изморена напоследък, Сабина — възкликна Калпурния на сутринта. — Под очите ти има сини кръгове! Да не би да те претоварвам с тази нелепа вечеря?

— Просто не спя много — отговори прямо Сабина и на мен ми се стори, че домина Калпурния се втренчи остро в доведената си дъщеря.

Но нямаше какво да види. Сабина никога не ми хвърляше светнали погледи, не ме докосваше по ръката, когато се разминавахме по коридорите, не проявяваше към мен повече от дружелюбния

интерес, с който се отнасяше към всички роби и свободни прислужници. Същият дружелюбен интерес, с който ме посрещна първия път в атриума на баща си, на конните надбягвания след това... същият като интереса, който будех у нея и сега между другите ни занимания.

Кое то всъщност беше добре. Едно-две момичета се бяха захласвали по мен преди и само ме поставяха в неудобно положение. Влюбените момичета винаги започват да разпитват за чувствата ти и обикновено резултатът е порой от сълзи (за тях) и плесник в лицето (за мен). А Сабина не изглеждаше ни най-малко захласната и това беше добре. Не можех да ѝ се наситя, вярно, но и аз не бях захласнат по нея. Честно казано, не знаех какво изпитвам към нея. С две думи, беше добре, че е благоразумна. Много добре.

[1] Сатурналия — празник в чест на бога Сатурн, който древните римляни отбелязвали през втората половина на декември, когато приключва земеделската работа. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

ПЛОТИНА

Понякога Плотина се отчайваше. Наистина. От четири години съпругът ѝ беше император на Рим, но беше ли се научил на обноски?

— Толкова се радвам да ви видя — промърмори Плотина на сенатор Норбан и съпругата му, когато влязоха в атриума, ала гръмогласният поздрав на Траян заглуши думите ѝ.

— Маркус! Ти, куци кучи сине с ум като бръснач, честита Сатурналия!

Плотина вдигна очи към небето, когато съпругът ѝ стисна сенатор Норбан в мечешка прегръдка. Сенаторът изглеждаше развеселен, след като римският император го пусна да стъпи отново на краката си.

— Милостиви богове, Калпурния, да не би да се каниш да изтърсиш жребчето всеки момент? — Траян млясна звучно бузата на домакинята. — Ако е момче, кръсти го на мен и ще направя нещо хубаво за него. Не, по-добре го кръсти на по-големия му брат. Не познавам по-добър човек от Паулин. Далеч по-добър е от мен...

Плотина вдигна ръка да даде знак на антуража им. Много гости се бяха събрали на вечерята у сенатор Норбан — сенатори и сенаторски съпруги с фризирани коси, кикотеци се момичета и засмени млади мъже, елегантни пажове, преторианци в червено и златно и постоянната свита на Траян, състояща се от легати и легионерски офицери с груби езици.

— Не бива винаги да се движиш сред рояк войници! — възразяваше Плотина.

— Защо? Така няма опасност да скучая.

И, разбира се, всички войници от свитата му бяха красиви мъже. Личните предпочитания на съпруга ѝ наистина не бяха нейна работа, но нима не можеше да спи с послушни роби като повечето мъже с

неговите вкусове? Тогава на празненствата ѝ нямаше да се тълпят огромни здравеняци с груби гласове и ризници.

— Императрица Плотина! — възкликна Калпурния. — Колко прекрасно изглеждате! Ще посрамите и Юнона с тези смарагди!

— Бижутата не ме интересуват — Плотина сведе глава, за да докосне дискретно по страните дребничката съпруга на Маркус в синя коприна. — Нямах никакви, преди да дойда в двореца. Недоумявах как една спестовна жена е способна да преглътне подобно разточителство.

— Е, бижутата ми помагат през последните месеци. — Калпурния погали окръгления си корем, а сапфирите на ушите и около врата ѝ просияха като сини очи в светлината на лампите. — Дрехите вече не ми стават, за разлика от огърлиците.

Бременна отново — Маркус определено не си губеше времето. Толкова благоразумен човек, истински гръбнак на Сената, но всички знаеха колко сляпо обича съпругата си (на неговата възраст при това!). Калпурния обаче беше мила жена, макар и склонна към лекомислие. Да не споменаваме разголените деколтета!

— Калпурния, ще извиниш, надявам се, съпруга ми, че изглежда като дрипльо. Така и не успях да го придумам да сложи прилична тога за вечерята.

— По половин ден се задушавам в проклетата тога! — оплака се Траян добродушно. — Знаем, че Маркус няма да възрази, ако старият войник загърби протокола в името на удобството.

— Мъже! — Плотина погледна Калпурния с многозначително повдигнати вежди.

Атриумът вече гъмжеше от гости; разхождаха се наоколо и разговаряха; жените и мъжете си разменяха шеги и се смееха звънливо на фона на бълбукащия фонтан в центъра на атриума и трелите на лютните, долитащи откъм нишата. Траян вече се смееше най-гръмогласно от всички, подхвърляше шеги и потупваше със замах събеседниците си по гърбовете.

— Такова дете е! — каза Плотина на Калпурния. — Като повечето мъже, естествено, но някои са по-вдетинени. Може ли да разменим няколко думи насаме? Искам да обсъдим нещо важно...

— Разбира се, императрице. Вино?

— Овесена отвара. Не пия вино.

Не го ли знаеха всички?

Двете жени закрачиха бавно край колоните в дъното на атриума. Калпурния поспираше от време на време да даде нареждания на робите, да прошепне нещо на иконома, да поздрави гост, да се помоли дискретно: „Отиди да спасиш Маркус от онзи ужасен досадник Серван“, а Плотина отговаряше с царствено кимване на поклоните, които я следваха като шлейф из залата.

— Става дума за доведената ти дъщеря.

— Знаех си, че ще забележите закъснението на Сабина — сподели тъжно Калпурния. — Сигурна съм, че още се конти. Такива са си момичетата.

Нищо подобно. Плотина никога не се кипреше пред огледалото, дори на младини. Но си замълча. Трябваше да разреши съществения въпрос, и то още тази вечер.

— Искам да поговорим за сватбата ѝ. Не бива да отлагате повече.

— Опасявам се, че още не е взела решение. Маркус ѝ е предоставил свобода на избор. В границите на разумното, разбира се.

— Сенатор Норбан е твърде либерален към нея. Едно неопитно момиче е неспособно да вземе толкова важно решение.

— Сабина не витае из облаците — усмихна се Калпурния. — Помъдра е от мен, когато бях на нейните години.

Плотина усети как главоболието започва да стяга слепоочията — точно там, където плитките ѝ бяха прихванати с дълги фиби. Когато главоболието се развихреше, фибите сякаш се впиваха в черепа ѝ.

— Ще бъда откровена, Калпурния. Скъпият Публий е очарован от нея.

— Нима? — възкликна небрежно Калпурния. — Наистина ли?

— Да — Плотина се насили да отпие глътка от овесената отвара. — И не искам да страда. Очевидно той е най-добрата партия за доведената ти дъщеря.

За всяко момиче, навсякъде.

— Той несъмнено е приятен млад мъж, императрице.

„Той е съвършен млад мъж — прииска ѝ се на Плотина да отсече. — Доведената ти дъщеря трябва да благодари на колене на боговете за него.“

— Нали ще ѝ поговориш за него? Ако се намесиш, ще разсееш колебанията ѝ.

— О, Сабина никога не се двоуми.

Калпурния спря да каже нещо на две робини, които се поклониха и тръгнаха из атриума с подноси с пълни чаши и плодове.

— Тогава поговори със съпруга си — Плотина стисна ръката на Калпурния в знак на женска солидарност. — Не е необходимо много, сигурна съм. Всички в Рим знаят, че го въртиш на малкото си пръстче.

— Не знам какво намекувате — отвърна с охладнял глас Калпурния.

— Лесно е. Просто го накарай да стегне дъщеря си.

— Не мога да заповядвам на Маркус, императрице. А и не искам.

Не беше признак на добро възпитание да подбелваш очи, но Плотина се изкуши. Калпурния не знаеше ли правилата на играта? Мъжете се заливат от смях на празненствата, важничат в центъра на вниманието, въобразяват си, че коват закони. Жените остават в сянка, та съпрузите им да обират оваците. Да е тиха и смирена, разбира се, е дълг на всяка съпруга. Но дълг на всяка съпруга е и да се погрижи от мъжката показност да произтекат правилните решения. Нима се налагаше да ѝ го обяснява?

Очевидно.

— Съжالياвам, ако с Адриан сте неудовлетворени от поведението на Сабина — гласът на Калпурния вече не звучеше любезно. — Но баща ѝ не е склонен да я прищпорва, нито пък аз. А сега ме извинете, виждам, че готвачът се опитва да привлече вниманието ми. Надявам се да не е прегорил охлювите.

Отдалечи се бързо от гостите и Плотина остана сама, стиснала чашата с овесена отвара, до обрасла с лозница статуя на Пан. Не биваше да възлага надежди, че съпругата на Маркус Норбан ще помогне на скъпия Адриан. Калпурния очевидно е простодушна жена за разплод и нищо повече.

Плотина вдигна ръка и започна да масажира слепоочията си. Главоболието определено се надигаше — от онези, които я измъчваха, когато хората ѝ противоречат. Ако знаеха как боли, никога нямаше да си позволят да се държат така.

— Сабина! — извика Траян сърдечно, когато фигура в сребристо влезе в атриума. — Закъсняваш, малка Сабина!

— Простете ми, цезаре. — Момичето се поклони, после се вдигна на пръсти да го целуне по бузата.

— Не, разбира се, липсваше ми! — Прегърна я, после отстъпи одобрително назад. — Красива си, Вибия Сабина. Разбирам защо половината ми офицери искат да се оженят за теб.

„Не е за тях! — прииска ѝ се на Плотина да го среже. — Тя е за моя Публий, никой ли не разбира? За моя Публий!“

Зад рамото ѝ прозвуча успокоителният глас на Публий — дълбок, образован и самоуверен.

— Двоумя се коя изглежда по-красива тази вечер — моята императрица или бъдещата ми съпруга.

— Ласкател.

Плотина подаде буза за целувка. Тази брада — още не беше я обръснал, но беше много изтънчен в тогата от фин памук, уравновесен и красив, с гравирани сребърна чаша в ръка, върху която сияеше пръстен с печат. Той кимна на познат, който му махна от другия край на залата, но остана при Плотина.

— Искам да ти благодаря. Беше права за Вибия Сабина. Сега разбирам, че е съвършената съпруга за мен. — Устните му грейнаха в усмивка сред късо подстриганата брада. — Не биваше да поставям под съмнение преценката ти.

— Понякога и аз се съмнявам. — Само пред скъпия Публий си позволяваше да признае такова нещо. Майката на Рим никога не бива да се колебае. — Виждам, че момичето още те държи в напрежение, надявах се въпросът вече да е уреден.

— Нищо подобно. Отсрочката ми дава шанс да я опозная. — Адриан погледна към Сабина в отсрещния край на атриума, приклецена между двама трибуни и с учтиво отегчено изражение. — И харесвам това, което виждам.

— Аз не. — Момичето нямаше да получи от нея нито една похвална дума, докато не станеше съпруга на скъпия Публий. Тогава щеше да ѝ бъде като дъщеря, но сега беше само източник на неприятности. — Не ми харесва как е облечена.

Всъщност нямаше нищо нередно в тясната сребристосива дреха с висока яка, но някак си изглеждаше...

— Думата, която ти убягва, е ослепителна. — Адриан разклати замислено виното в чашата. — Другите момичета тук са се постарали просто да са привлекателни. И след десетина години ще заприличат на майките си — дебели и наплескани с грим. Не и моята Сабина.

— Колко мило, че я хареса — стисна устни Плотина.

— Помня как веднъж-дваж съм срещал чудовищната ѝ майка — продължи Адриан. — Ужасна жена, но никой не може да отрече, че имаше стил. Успяваше много майсторски да привлече всички погледи, когато се появи някъде... Вибия Сабина явно не прилича на нея, но и тя притежава стил. Дори още по-добре, притежава ум. С течение на времето... — Адриан вдигна чашата си за доволна наздравица — ще се превърне в истинско произведение на изкуството.

— Хмм... — Плотина затвори очи. Слепоочията ѝ вече пулсираха, в помещението беше шумно и гостите се насочваха към триклиниума^[1] за вечерята. — Придружи ме до трапезата — помоли тя скъпия Публий, който веднага ѝ протегна ръка. — Налага се да изпълня дълга си, въпреки че не съм в състояние да преглътна нито една хапка. Главата ме боли ужасно.

ТИТ

Тит наблюдаваше дискретната борба с лакти, докато гостите се настаняваха по лектусите^[2]. Всички искаха да са до почетното канапе на императора, украсено с копринени възглавнички и бръшлян. Никой, от друга страна, не искаше да дели място с императрицата. И цял рояк младежи се блъскаха да седнат до Вибия Сабина. Трибун Адриан се настани от лявата ѝ страна, но Тит (настъпвайки решително крака на млад едил^[3]) успя да се намести вдясно от нея.

— Здравсти — поздрави я той. — Изглеждаш прекрасно.

Вместо момичето с нехайна плитка и обикновена туника, което виждаше по време на периодичните си срамежливи визити най-често в библиотеката, сега тя изглеждаше неузнаваемо изтънчено — сияйна нимфа, изтегната върху тапицирания с коприна лектус, в тясна сребриста дреха, разкриваща глезените ѝ, с вдигната високо и старателно пригладена коса. Никакви бижута, за разлика от другите момичета, накичени, за да заслепят ухажорите — само една обеца в египетски стил, дълга сребърна обеца с проблясващи гранати, докосваща рамото ѝ.

— Радвам се, че не изглеждаше така, когато ти предлагаш брак — уточни искрено Тит. — Нямахте да съумея да обеля нито дума.

Сабина се засмя, но трибун Адриан от другата ѝ страна се намръщи. Първата върволица роби влязоха със сребърни подноси и се разнесе изкусителен аромат на печено свинско и пушени стриди.

— Кой си ти, млади човече?

— Тит Аврелий Фулвий Бойоний...

— Да, чувал съм за теб. По-скоро за баща ти. Не трябва ли да си още на училищната скамейка? — Трибун Адриан насочи вниманието си към Сабина, пренебрегвайки напълно Тит. — Надявах се да продължим разговора си за архитектурните възгледи на Аполодор, Вибия Сабина. Куполите му изобщо не ме вълнуват...

Тит така и не успя да продума повече. Адриан обсеби Сабина с лекота, на която Тит завидя. „Де да бях на двайсет и шест, а не на шестнайсет. Да бях очарователен, а не срамежлив.“ Представи си, че е светски мъж, облегнат нехайно до Сабина, че беседва със съвършена смесица от интелигентност и чувство за хумор, предлага ѝ подобрани хапки от всяко ястие с небрежен вид, знае кога точно да докосне китката ѝ с пръст, за да придаде на разговора интимна атмосфера. Как копнееше да е трибун Адриан, а не Тит, който трябва да е на училищната скамейка!

Тит сви тъжно рамене и се зае с храната. Докато дойде денят, когато няма да е най-младият на празненството, вероятно е обречен да кима мълчаливо и да изслушва другите. Изяде пушените си стриди и подлютените морски таралежи и насочи вниманието си към разговорите, течащи гладко между лектусите. Помисли си, че се дължи на Траян — беше император, но очевидно не изпитваше необходимост да е център на вниманието. Насърчаваше другите да говорят и ги изслушваше съсредоточено. Веднъж дори погледна добросърдечно Тит и подхвърли:

— Е, момче, ти си от тихите води, нали? Познавах баща ти. Преди стотина години бяхме заедно трибуни. И ти ли планираш да си пробваш късмета в легионите, млади Тит?

Тит не си представяше нещо по-ужасно. Кал? Походи? Битки? „Предпочитам да ме изядат вълците.“ Но не можеше да го каже на високия, добре сложен император, енергичен и загорял от слънцето, в обикновена туника и къса военна подстрижка, със засмени очи, насочени благодушно към най-маловажния гост. Неговият император,

който на четирийсет и девет изглеждаше с десет години по-млад и готов да скочи в миг от лектуса и да се впусне в битка.

— Цезаре! — възкликна ведро Тит, а Траян се засмя и зададе някакъв въпрос на сенатор Норбан.

Тит знаеше от опит, че заговори ли те влиятелен мъж, понякога е достатъчно да повториш името му (с подходяща за случая интонация) и да си придадеш благоговейно изражение. Слава на боговете, никой друг не го заговори до края на вечерята. Тит похапваше стриди и пийваше вино, доволен да е незабележим. Боят започна едва когато отнесоха подносите с плодове и ядки.

Тит, вече станал от канапето, излезе да погледа как луната изгрява над открития покрив на атриума, но чу виковете. Последва шумотевницата в засенчената градина, осветена от лампите, запалени по колоните. Един от телохранителите на Норбанови мина край него, издърпал меч си до половината от ножницата, и Тит го докосна по ръката.

— Мисля, че са гостите. — Погледна към тъмните силуети, които се щураха по заравнените алеи.

Двамина от младите трибуни на императора се бяха счепкали за сребърната обеца на Сабина като знак за нейното благоволение и бяха съборили ваза с орхидеи. Император Траян ги беше хванал за вратовете като кученца и ги бе изхвърлил навън.

— Разрешете спора като войници — извика им той, — вместо да рушите къщата на домакина си. Калпурния, извини хората ми...

Но Калпурния се смееше и гостите наизлизаха от триклиниума да се поразтъпчат в свежия благоуханен въздух на тъмната градина и да погледат двамата трибуни, които, извадили мечове, бяха сключили приятелски облог да се бият, докато на някого му потече кръв.

— И гледайте да е само драскотина — подвикна им императорът, настани се на мраморна пейка и се облакът върху коленете. — Ще ми трябват, млади нехранимайковци, когато догодина се върна в Дакия. Не искам да се избиеете.

„Дакия? — учуди се Тит. — Милостиви богове, дано дядо да не реши да ме изпрати на война.“ Чуваше думите му: „Военната служба закалява най-добре младите.“ Нямаше никакъв смисъл да протестираш, ако си въпросният млад човек, който не изгаря от желание да се закалява.

Повечето гости вече бяха излезли в градината. Тит виждаше Маркус Норбан, застанал до дъщеря си с развеселено лице, а Сабина гледеше снизходително ухажорите си и единствената ѝ обещана блещукаше в мрака. Трибуните се спуснаха един към друг със силни викове, но дори Тит разбра, че са прекалено пияни да поднесат зрелищен двубой. Кръстосаха шумно мечове, позалитнаха насам-натам и единият — по-скоро благодарение на късмета, отколкото на сръчността си — успя да отпрати оръжието на противника си на земята.

— Аз печеля — обяви той и размаха нестабилно меч към нощното небе. — Домина Сабина, настоявам да си получа наградата — вашата обещана, символ на... хлъц!... символ за любов...

— Не я заслужаваш — отвърна Сабина, гарнирайки думите със смях, за да не прозвучат обидно. — Искам да я подаря на някой, демонстрирал истинско умение. Нашият телохранител ще те скълца за половин минута.

— Как не! — настръхна трибунът. — Обикновен... хлъц!... телохранител не може да ми се опре.

— Да видим — каза тя и Тит се почуди дали наистина в очите ѝ заискри задоволство, когато обходи с поглед тълпата. И добави: — Ще дадеш ли урок на патрициите, Версенжеторикс?

Младият телохранител, който подсказа на Тит да донесе виолетки вместо лилии, не се поколеба нито миг. Захвърли настрани мантията си, размаха ръце за бърза загрявка и извади меч си от канията, проправяйки си път през подпийналата тълпа.

— Нямам нищо против, домина.

Трибунът нададе боен вик и вдигна меч. Приятелите му изръкопляскаха подигравателно. Тит се наведе да вдигне мантията на телохранителя и докато се изправи, трибунът беше разоръжен.

Тит примига и веждите му отскочиха нагоре.

— Не беше честно — запротестира трибунът. Телохранителят — Сабина го наричаше Викс — сви подканващо показалец и усмивката му проблесна като саблено острие.

— Да опитаме пак тогава.

— Това не е подходящо забавление за вечерно празненство — жалваше се императрица Плотина, но никой не я чуваше.

Този път Тит успя да проследи схватката, доколкото я имаше. Удар, контраудар, финт и острието отново се озова на земята.

— Някой друг? — Телохранителят, наречен Викс, закри в кръг, разперил ръце. — Тъкмо загрях.

Беше висок, самоуверен, дързък, дори не беше се задъхал. Лампите набраздяваха със сенки голите му мускулисти ръце. „Възпявам оръжията и воините.“ Тит цитира мислено Вергилий и огледа собственото си хилаво и безлично тяло. Никой нямаше да възпее неговите подвизи, това поне беше сигурно.

Трима трибуни приближиха с предизвикателни викове към Викс. Първият съумя да нанесе един-два удара, които Тит си спомняше смътно от уроците за саблено майсторство, но в крайна сметка бе разоръжен с пробив отляво; вторият беше пиян и остана с празни ръце за по-малко от минута; третият успя да окаже съпротива. Гостите ръкопляскаха, окуражавайки противниците, кръстосали мечове върху заравнената градинска алея. На Тит му се стори, че веднъж-дваж Викс можеше да сложи край на битката, но на червенокосия телохранител като че ли му беше все едно. Движеше се спокойно и лениво, сякаш мечът се е сраснал с ръката му, и накрая с широка усмивка замахна и изби оръжието от дланта на съперника си.

Трибуните и приятелите им замърмореха, недоволни, че ги унижава домашен телохранител, но Тит заръкопляска и останалите гости се присъединиха към аплодисментите, готови да се насладят на всякакви развлечения. Викс се поклони демонстративно и Тит забеляза как намигна на Сабина. Тит се запита тъжно колко години от живота си би дал, за да се поперчи пред такова момиче. Десет му се струваха прекалено много, но пет...

— Казах ли ви, цезаре? — обади се развеселено Сабина. — Добър е, нали?

— Много. — Очите на императора се вираха във Викс дружелюбно и замислено. — Обзалагам се, че са те обучавали за гладиатор.

— Как разбрахте, цезаре?

— По ударите, момче! Все едно косиш сено. Ако те бяха обучавали за легионер, щеше да държиш ръцете си прибрани зад щита и да замахваш пестеливо. — Траян показва как. — Стоиш в плътен

строй зад щитовете и използваш върха. Върхът винаги побеждава острието.

— Ако си в боен строй, цезаре. — Викс отпусна върха на меча върху чакъла. — Но ако строят се разкъса?

— Моите войски никога не се огъват — отвърна императорът с несъзнателна самонадеяност.

Императрица Плотина вдигна очи към небето, но Тит се усмихна. Викс също се усмихна и разпери широко ръце, стиснал меча.

— Защото аз не съм се опитал да го огъна, цезаре.

— Искаш ли да пробваме, момче? Моят начин срещу твоя? — повдигна вежди Траян.

„Ще откаже! — помисли си Тит. — Няма да приеме предизвикателството! Няма да се изправи срещу императора на Рим!“

Но Викс само се поклонил в знак на съгласие и император Траян скочи от пейката като юноша.

— Някой да ми даде меча си.

Гостите зашушукаха.

— Цезаре, това е под достойнството ти — сгълча го съпругата му.

Той обаче й извика:

— Милостиви богове, Плотина! От седмици не съм се бил като хората! Никой не носи щит, нали? Тогава просто ми дайте меч и ще уредим въпроса.

На Тит първите удари му се сториха бавни, предпазливи. Викс вече не се усмихваше; със съсредоточено изражение изпробваше рефлексите на римския император. Траян действаше по-прибрано от противника си, стабилно вкопал крака, с приведена глава, за да не стане лесна мишена. Да, така се прави, спомни си Тит напътствията на учителите си. Така обучаваха всички легионери, така печелеха битките си по цял свят срещу надаващите боен рев варвари. Всеки римлянин го знаеше. Викс се придвижваше съвсем различно, нашироко, изкусителна мишена, просеща сякаш да я пронижат. Късият меч на Траян започна да се стрелка като змийски език — към врата, към коляното, към лакътя на противника. Викс отблъскваше върха на острието и нападаше на свой ред, но Траян отстъпваше невъзмутимо. Викс се спускаше след него, замахваше, ала твърдото като скала рамо

на почти петдесетгодишния император го отблъскваше. Отдалечиха се един от друг и отново закръжиха един срещу друг.

„Богове! — помисли си Тит. — Той не се шегува! Наистина смята да се пребори с римския император!“

А на императора на Рим това очевидно му харесваше.

— Докога ще подскачаш насам-натам? — оплака се Траян, докато описваха дъги един срещу друг. — Мислиш, че печелиш предимство, като ме караш да те преследвам?

— Не съм ли прав, цезаре?

Викс замахна отново към рамото му.

Траян отби удара.

— Сигурно, ако разполагаш с цяла пясъчна арена, из която да обикаляш, но бойното поле не е просторно. — Посегна към коляното на Викс и телохранителят отскочи. — Битките те поставят натясно. Като в капан!

Викс отговори с порой от удари. Тит забеляза, че нито един не е насочен към лицето — дори буен младеж като Викс не смееше да ослепи императора на Рим. Но замахваше бързо и силно към раменете и ребрата и императорът едва успяваше да се защити. Викс насочи острието си към външната страна на рамото на Траян и той вдигна щита си. Само дето нямаше щит. Дъхът замръзна в гърлото на Тит. Пръсна кръв, лъскава в светлината на лампите, и гостите поеха ужасено дъх. Императорът опипа ръката си. Между пръстите му се процеди кръв. Викс отстъпи назад с посивяло лице, а императорските телохранители го заобиколиха в плътен обръч от мрачни лица.

Траян отметна глава и се засмя.

— Победи, момче!

— Не съвсем, цезаре. — Викс пристъпи от крак на крак. — Ако имахте щит...

— Но нямах и забравих. Лош навик. Поздравявам те с победата. — Махна с ръка на телохранителите да се отдалечат и потупа Викс по рамото. — Все пак сенокосният ти стил не е за изхвърляне. Как се казваш?

— Версенжеторикс, цезаре.

Гостите наобиколиха императора с угрижени лица, но той ги отпрати с длан.

— Драскотина, нищо повече. Порязвал съм се по-лошо, докато се бръсна. — Очите му отново се приковаха в младия телохранител. Гледаше го дружелюбно, сякаш са стари приятели след тренировка в гимназиума^[4]. — Догодина ще тръгна с легионите си на север, Версенжеторикс. Един тамошен цар плаче да го понапердаша. Нужни са ми добри войници. Винаги ми трябва. Ти ще си истинска придобивка в легионите ми. Искаш ли да ми помогнеш да воювам?

— Може би, цезаре.

Тит забеляза, че Викс се колебае. „Ако тази ръка лежеше върху моето рамо и тези очи се впиваха в моите, сигурно щях да се запиша с песен на уста в легионите. Аз, момчето, готово да го изядат вълците, вместо да стане войник!“.

— Може би дрън-дрън, Версенжеторикс — отвърна императорът. — Ще те направя римски легионер. Върхът побеждава острието, не забравяй. — Потупа още веднъж якото рамо и се обърна. — Някой друг иска ли да премери сили с този млад воин? Легате? Млади Тит? Или ти, трибуне Адриан?

— Няма да се бия с него — гласът на Викс прозвуча звънко и презрително. — Кога за последен път са го виждали да си цапа ръцете?

Траян се засмя и гостите му запригласяха.

— Момчето напипа слабото ти място, Адриан. — Императорът прибра оръжието си в ножницата. — Бъди мъж, вдигни меч!

— Благодаря, цезаре. — Заобиколен от разсмени лица, единствен Адриан не се усмихваше. — С перо мога да нанеса по-жестоки рани.

— Моят меч срещу твоето перо — вдигна Викс острието си. — Да видим кой ще спечели.

Последва нова вълна от смях и Адриан отвори уста, но за свое удивление Тит усети как от устните му се изплъзва:

— Ще ми покажеш ли няколко удара? — предложи той на Викс. — Но признавам, че съм безнадежден с меча.

— Ето това е дух! — засмя се Траян и прегърна с една ръка сенатор Норбан, а с другата — Сабина и тръгна към триклиниума.

Адриан понечи да го последва, но някак си го изтикаха настрана... Тит не успя да се съдържи и се усмихна.

Градината опустяваше, гостите се оплакваха, че е застудяло — вече нямаше какви вълнения да ги сгреят, и се прибираха вътре да се почерпят с греяно вино. Викс си беше взел мантията и я носеше,

преметната през ръка. Докато си прибираше меча в ножницата, Тит приближи до него.

— Няма смисъл да ме учиш как да използвам това нещо — кимна към оръжието на Викс. — Винаги ще си остана безнадежден случай. Опитвах се просто да отвлека вниманието на трибун Адриан. Изглеждаше готов да си отреже главата и да я изпече на бавен огън, задето ги накара да му се надсмеят.

— Не ми пука дали този превзет кучи син...

— Не биваше да нараняваш императора, младежо — прозвуча женски глас зад гърбовете им, отмерен и дълбок.

Тит се обърна и се поклонил много ниско на императрицата. За пръв път я виждаше отблизо — достолепна като статуя жена с много смарагди, висока почти колкото него, тоест наистина много висока. Дълбоките ѝ очи се стрелнаха край Тит и той се зарадва, че остава невидим, когато тя смръщи императорски вежди към Викс.

— Всъщност не биваше изобщо да приемаш да се биеш с него. На съпруга ми може и да му изглежда забавно, но на мен не ми изглежда забавно.

Тя се завъртя на място като статуя, която извеждат от храма, и се отдалечи с плавна походка.

— Императрици! — възкликна погнусено Викс. — Винаги създават неприятности, коварните му кучки! Императорите може и да ти простят, ако ги ядосаш, но не и императриците.

— И колко императрици познаваш?

— Ще се изненадаш, ако разбереш — отговори телохранителят, току-що разкървавил ръката на римския император, и се отдалечи, подсвирквайки си.

ВИКС

— Видях те как се биеш с императора — с тези думи ме посрещна Гая, когато се шумгнах в кухнята. — Умът ми не го побира как посмя. Императорът! Императорът е великолепен...

Да. Много точно описание. Дружелюбният му гърлен глас, силата зад ударите, които си разменихме, мускулите на лявата му ръка, по-яка от дясната, защото този стар воин, макар и император, все още

се упражняваше всеки ден с тежък щит. Ръката му с имперския печат ме беше прегърнала през рамо, сякаш съм приятел. И колцина императори посрещат раните с усмивка?

По дяволите, изпитах приятно чувство да усетя отново меча в ръката си. Плавното движение на краката напред-назад, спокойствието на мускулите, работещи меко и гладко, отблясъците на метала и шепотът на остриета, кръстосващи се отново и отново. Липсваше ми. Липсваше ми удоволствието от хубавата битка. Забавлявах се от цялото си сърце и през ум не ми минаваше да се оставя да ме победят — нито патрицианските момчета, нито дори Траян. Беше добър, вярно, но дори императорът на Рим не беше извадил късмета най-великият римски гладиатор да го обучава от осемгодишен.

Познатото нетърпение се раздвижи отново в гърдите ми. Сабина го беше поукротила за малко — когато си на деветнайсет, няма по-добро средство да отвлечеш вниманието от удоволствията на плътта, — но не беше изчезнало. Погледнах двамата други телохранители, заяждащи се незлобливо над заровете в ъгъла на кухнята. Като тях ли щях да стана след трийсет години? Щях ли да надебелея, да оглеждам похотливо робините и да разказвам до втръсване историята как съм кръстосвал меч с императора?

— Налей ми вино — подвикнах рязко на Гая.

— О, сега искаш услуга? — Тя повдигна вежди. — Мислех, че вече си прекалено извисен да разговаряш с робите, Викс. Не съм те виждала да се навърташ край вратата ми напоследък.

Отървах се от нея, откраднах поднос с медени сладкиши и гарафа с вино и се прибрах в стаята си. Още чувах гостите в атриума да разговарят с привлечената си патрицианска интонация, но празничното ми настроение вече се бе изпарило.

Долових ясно характерния дълбок глас на трибун Адриан да дърдори нещо, за да впечатли Сабина или някой друг търпелив слушател. По-рано разпитваше двамата по-възрастни телохранители, подкупвайки ги с по няколко монети, дали Сабина не предпочита някой друг ухажор пред него и дали затова не приема предложенията му.

— Баща ѝ те смята да отчайващ досадник — уведомих го, без да ме питат. — Съветвам те да се откажеш от Сабина, трибуне. Няма да те вземе за съпруг за нищо на света.

Надявах се да се изчерви или да свие юмруци, но той само ме изгледа високомерно.

— Какво ли знаеш ти, войнико?

На върха на езика ми беше да изредя няколко неща, известни ми за момичето, което ухажва — как извива гръб, когато я целувам в ямката между ключиците, как затваря очи и се задъхва, когато целувам нещо друго. Но замълчах. Само се усмихнах невинно и проследих с поглед как се отдалечава със златния си бокал и с надменното си изражение.

„Изглеждаше готов да ти изтръгне сърцето и да го опече — каза ми хилавото момче, защото му се присмяха заради теб“.

Да върви в Хадес^[5]. Не съжалявах.

Изпънах се по гръб на леглото и запреживях сладкишите. Капки мед се стичаха по завивките, а аз наблюдавах как луната наднича в тесния прозорец. Видях как носилките идват една по една да отведат благородните гости, видях как другите телохранители обикалят градината да изгасят лампите, чух готвачката да се оплаква от пришките си, тътрейки крака по коридора към стаята си. Чух домина Калпурния да се горещи добродушно в атриума:

— Няма да повярваш какво ми каза императрицата!

Чух и тихия смях на Маркус Норбан, докато я отвеждаше на горния етаж.

Лека-полека къщата заспа. „Тази вечер няма да дойде“, помислих си, но след час една сянка се прокрадна в стаята ми, понесла сребърни сандали в ръка.

— Краката ме болят — оплака се Сабина. — Мразя тези обувки.

— Не ги носи.

— Но са красиви, нали?

Седнах в леглото.

— Ти ли го скрои?

— Кое?

— Знаеш кое. Боя.

— Може би.

— Защо?

— Реших, че императорът ще те хареса.

Спомних си императрица Плотина и злобното ѝ предупреждение.

— Съпругата му не ме хареса.

— Плотина? — изкикоти се Сабина. — Нищо чудно. Тя не харесва никого. Особено онези, които се забавляват.

— Как император Траян си е намерил такава жена? — попитах. — Все едно да спиш с мраморна статуя.

— Какво общо има леглото? — изненада се Сабина. — Тя се грижи за домакинството му и му дава разумни съвети. Той управлява империята и спи със стройни млади войници. Спогаждат се отлично. — Тя захвърли сребърните сандали. — Малко съпрузи са като Калпурния и татко, Викс. И много — като Траян и Плотина.

— Харесва войници? — вдигнах вежди. — Затова ли реши, че ще му допадна? Защото аз не...

— Не, глупчо — засмя се Сабина. — Реших, че ще те хареса, защото, ако не броим предпочитанията му в леглото, ти си точно като него.

— Глупчо ли станах? — Пресегнах се и я улових за кръста.

Придърпах я към себе си. Все още беше с изящната сребристосива дреха, а сребърната обеща с гранатите блещукаше до гърлото ѝ.

— Ти си глупчо, който се би храбро с императора и затова получава наградата. — Свали обеща и я пусна в дланта ми. — Трибуните се домогваха до нея, макар да не разбирам защо. Ти ги победи и следователно е твоя.

— Ами ти?

— О, аз вече съм твоя — отвърна ведро тя. — Обичам те, Викс. Всъщност те обичам много.

Стомахът ми се сви неспокойно, докато се мъчех да измисля как да се измъкна. За пръв път се държеше като влюбена, това беше сигурно, но пък разговаряше с мен и ме заглождиха съмнения, предвид факта, че родителите ми винаги разговаряха — за всичко и непрекъснато и бяха свързани до живот, а вероятно и в отвъдното. Бащата на Сабина и домина Калпурния също разговаряха непрекъснато, като се замисля... Дали разговорите под завивките са главното, а не просто смехът и забавлението? Разговорът ли хвърля мъжа в дълбокото, откъдето няма измъкване?

Не знаех какво да кажа. Не знаех какво мисля, не знаех какво чувствам и какво искам. Всъщност не знаех почти нищо и се чудех как

да се измъкна от това, но Сабина се позасмя и легна върху мен за целувка. Зарових ръце в копринената ѝ коса, пристегнатата на тила, развързах я, тя се разпиля и мигът отлетя.

[1] Триклиниум (триклиний) — зала за пиршества. — Б.пр. ↑

[2] Лектус — вид римско канапе, на което са се хранели излегнати. — Б.пр. ↑

[3] Едил — длъжностно лице, отговарящо за спортните състезания, строителния надзор, осигуряването на зърнените запаси и грижа за инфраструктурата. — Б.пр. ↑

[4] Гимназиум — при древните гърци, а после и при римляните място за физически упражнения (борба, хвърляне на диск и др.). — Б.пр. ↑

[5] Хадес — така древните гърци наричали подземния свят и бога на подземното царство. — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

САБИНА

— Тази година не се намират лесно. — Сабина взе нара от сбръчканата ръка на продавачката на плодове и ѝ подаде монета. — Благодаря, че си ми запазила, Ксанте.

— Разбира се, домина — усмихна се широко старицата и се поклони припряно.

Сабина се отдалечи с усмивка, поднесла нара под носа си. Малко повехнал, но все още сладък.

— Знаеш името ѝ — изненада се Адриан и ѝ протегна малък сребърен нож да обели кората на нара.

— На Ксанте? Разбира се, винаги си купувам плодове от нея. Добре е да помниш имената на хората.

— Дори на плебеите ли?

— Особено на плебеите. — Сабина извади първото зрънце от нара и го лапна. — Татко знае имената на всичките си подопечни и те са готови на всичко за него. А император Траян познава всичките си преторианци и семействата им. Знае как центурионите кръщават конете си.

— Да — кимна замислено Адриан. — Върши му работа, нали?

В студеното и ветровито утро сивото небе се чумереше над главите им. Навесите и завесите плющяха по Римския форум и изнервените търговци ругаеха, пристягайки краищата на непокорните платнища, гонеха шапките си, политнали върху плочника. Сабина се разхождаше бавно край сергиите и павилионите, увита плътно в розова вълнена пала. Адриан крачеше до нея, висок и спокоен в снежнобяла тога. Превеждаше я край разбунените от вятъра локви, а телохранител на Норбанови ги следваше чинно. Не беше Викс — много благоразумно Сабина беше помолила да я придружи един от другите телохранители, когато Адриан се отби да я покани на разходка из града. Тази сутрин не искаше Викс да подслушва всяка дума от

разговора и да я измерва с навъсен поглед, щом Адриан я докосне по ръката.

— Чакай, ще купя това. — Сабина спря до сергия с кожени топки, взе една, подхвърли я и я улови. — Достатъчно мека е. Бебето на Калпурния ще си играе с нея, като се роди.

— Добър избор — похвали я търговката. — Защо не му вземете и една халка, за да си търка венците.

— Да, Лин се измъчи много, докато му никнеха зъбите... — Сабина събра в шепа зрънца нар и попита търговката как са децата й. Изслуша дълга история за любимата й дъщеря, която проходила цял месец по-рано от очакваното, и сподели рецепта за облекчаване на подути венци. — Малкият ми брат нямаше да оцелее без карамфилово масло — сподели тя и извади няколко монети.

— Много добре се справяш — отбеляза Адриан, когато се отдалечиха от търговката, която се кланяше и им махаше за сбогом.

— Не е толкова трудно. Трябва просто да се интересуваш от хората.

— Хората не ме интересуват — призна Адриан. — Освен ако не са умни.

— Знам. И аз не те интересувах, докато не показах, че имам мозък в главата си. — Сабина подаде плика с топката и халката за чесане на венци на телохранителя. — Но защо не се преструваш, че се интересуваш, за да спечелиш симпатията им?

— Не притежавам твоя талант, Вибия Сабина. — Полускритите зад брадата устни на Адриан се разтегнаха в усмивка. — Да се държа не принудиено с хора от всички прослойки.

— Като начало се постарай да им запомняш имената — посъветва го Сабина. — Усмихвай се, когато те поздравяват. Разговаряй с тях. Помниш ли поправката на Лекс Корнелия, предложена от баща ми. Онази за корупцията сред държавните служители? Идеята му хрумнала, след като разговарял с бивш роб, запознат с подкупните служители по-добре от всеки друг. Роби, освободени роби, плебеи — ти ги подценяваш, а не бива. От тях можеш да научиш много.

— Вероятно. — Късо подрязаната брада на Адриан беше с един оттенък по-тъмна от косата му, но отблизо Сабина различаваше

гънките златисти косъмчета в нея. — Ако се ожена за теб, ще предразполагаш робите, освободените роби и плебеите заради мен.

— Кое място заема това умение в списъка с качества ми?

— По-високо от зестрата ти несъмнено. Сестерциите не са нищо особено. Обаянието е съвсем друго нещо.

Сабина облиза поредното зрънце нар от пръста си и вдигна глава да се полюбува на африканския мрамор, осеян с паяжина от нишки, с който беше облицован Храмът на Конкордия^[1]. Подмина ги жена с измъчено изражение, опитваща се да усмири мантията си, пазарската кошница и двете си деца в бурния вятър.

— Вчера императрица Плотина ме покани в двореца. Да ѝ помогна да тъче.

— Харесва те много.

— Всъщност я разочаровах. Оказа се, че не ме бива със стана, плетката ми е хлабава, а дрехата ми е неприлична, защото е без ръкави. Теб обаче те превъзнасяше до небесата. Целият разговор се въртеше около теб. Вярно ли е, че когато си бил малък, си разделил градината ѝ на провинции и си ги редувал да им бъдеш губернатор? Оцени административната ти система като впечатляваща за единайсетгодишен. Разказа ми и как на четиринайсет си убил вълк по време на лов и как си спал, завит с кожата му, докато всички косми не опаднали...

Адриан се изкашля смутено.

— Знаеш ли, че императрицата ще стане Августа? — попита припряно. — Това е голяма чест. Траян предложи да ѝ отреди титлата и по-рано, но тя отказа. Обясни, че няма да приеме нито да я нарекат Майка на Рим, нито почестите на Сената, преди да ги заслужи.

— Заслужава ги, убедена съм — Сабина подхвърли нарово зрънце във въздуха и го улови ловко с уста. — Едва ли щях да бъда образцова императрица, ако бях съпруга на Траян.

— Ти ли? — Адриан спря. — Обсъждали са такава възможност?

— Не точно. Но когато император Домициан умря, предложиха империята на татко.

— Какво? — Адриан се озърна ужасено. — Как ти хрумна?

— Като малка често подслушвах пред вратите — обясни Сабина и извади още няколко зрънца, блеснали като скъпоценни камъни. — Никой не ми казваше нищо и аз ги подслушвах. Няма да повярваш

какво чувах... Както и да е... Ако татко беше станал император, щеше да осинови Траян и да ме омъжи за него, за да скрепи съюза им. Тоест Траян щеше да ми бъде съпруг, а не любим роднина. Но татко отказа да надене пурпура и затова сега Траян обявява Плотина за Августа на Рим, а ти ме ухажваш.

— Милостиви богове! — възкликна тихо Адриан. — Не разказваш, надявам се, тази история на всеослушание.

— Разбира се. Умея да си държа езика зад зъбите. И се радвам, че не станах императрица. Сънувала съм го понякога като повечето момичета, пък и не е съвсем безинтересно, предполагам. Но е длъжност, която изпълняваш до живот. А аз не искам да ме затворят с диадема в двореца до края на дните ми. Въпреки че с Траян щяхме да се спогаждаме. Обожавам го.

— Всички харесват простовати войници като него — измърмори недоволно Адриан.

— Той не е само войник! — възрази Сабина. — Умее да държи юздите и на Сената, и на легионите... Създава впечатление, че е обикновен войник, но прост легионер не би успял да съчетава и двете.

— По-добре да се съсредоточи върху администрацията на империята, вместо да я разширява. — Гласът на Адриан придоби нравоучителната интонация, с която ѝ говореше за гръцките философи, независимо дали ги е чела, или не. — Необходимо е да подемe строителна програма — храмове, акведукти, нов форум. Повтарял съм му го стотици пъти, но не ми обръща внимание. — Той се намръщи. — Не го интересуват съветите ми. Нито пък аз. — Видя го онази вечер на празненството у вас. Когато телохранителят ти ме направи за смях.

Лицето му се изопна леко.

— Не мисля, че Траян не те харесва. Не точно. — Сабина сметна за по-уместно да отклони разговора от Викс. — Той е с гореща кръв. Ти си по-хладен. Топлото и студеното не си подхождат.

Като Викс и Адриан. Но аз също съм разумна, а с Викс си подхождаме чудесно.

В момента обаче не биваше да мисли за това.

— Както и да е — продължи Сабина, — дори да не си любимец на Траян, императрица Плотина те подкрепя. А той се вслушва в съветите ѝ. Възможно е да осъществиш строителната си програма.

— Да, ще съм толкова зает да разхубавявам града, че няма и да помисля да го напусна. — Думите се изляха от устата на Адриан като потоп от спукан бент. — Ще се посветя на разисквания в Сената, ще държа речи, ще надзиравам служители, ще преглеждам списъци, а по света има толкова интересни места! Пълноводният Нил, Делфийската Сибила, прибулените в мъгла планини в Бригантия, за които ми разказа... — Размахваше ръце както винаги, когато го обземеше въодушевление. — Храмът на Артемида в Ефес, вековните гори в Дакия...

— Ще ги видиш ли някога? — попита Сабина. — Плотина ми каза, че е решена да те види консул, преди да навършиш трийсет. А консулите не пътуват много.

— Да — съгласи се мрачно Адриан.

Известно време вървяха мълчаливо.

— Императрицата ми възлага големи надежди — подхвана сдържано Адриан и вятърът развя диплите на снежнобялата му тога. — Опитвам се да не я разочаровам. Все пак тя ме е отгледала. Дължа ѝ много.

— И ще изживееш дните си както иска тя?

ОТНОВО замълчаха. Край тях мина нумидийска^[2] робиня, понесла кошница върху рамото си. Пътьом отпъди с ръка моряк, който ѝ подвижна цинично от винарната. Астролог с няколко дрипави звездни диаграми махаше подканващо на минувачите и Сабина спря.

— Да го попитаме ли какво вещаят звездите ни? Така ще разрешим въпроса. Ако вярваш в астролози, разбира се.

— О, вярвам.

— И се наричаш разумен човек! — подкачи го тя.

— Несус, астрологът на император Домициан, ми предсказа бъдещето, когато за пръв път облякох тога на зрял мъж — спомни си замислено Адриан. — Предсказанието ми се стори толкова странно, че не знаех какво да мисля. Научих се да разчитам посланията на звездите, за да проверя думите му. Всеки път предсказанието му се потвърждаваше.

— Така ли? — Сабина наклони глава на една страна. — Това ли имаше предвид онзи ден в ателието на чичо Парис, когато ми каза, че вече знаеш съдбата си? Какво гласи предсказанието?

— Че кой човек няма да види повече свят от мен. Мисля, че плановете на Плотина за бъдещето ми ще ударят на камък. — Адриан погледна Сабина — не снизходителен, нито назидателен, а сериозен, светнал поглед. — Ела да видиш света с мен, ако искаш.

Сабина издържа погледа му няколко секунди и после се взря в нара. Укори се, че не е броила изядените зрънца... Пръстите ѝ розовееха като утринно слънце.

— Колко зрънца има според теб в един нар?

— Около шестстотин — отвърна бързо Адриан.

Винаги знаеше отговорите на такива въпроси.

— Аз съм изяла повече от две трети — продължи Сабина. — Ако приложим метода на Прозерпина от мита — един месец брак с Плутон за всяко изядено зрънце... мисля, че ще разполагаме с повече от трийсет и пет години да разгледаме света. Достатъчно ли ти се струва?

ВИКС

Не открих Сабина нито в стаята ѝ, нито в библиотеката, нито в атриума. Най-сетне я видях в най-отдалечения край на градината, седнала на мраморна пейка пред фонтан, спрян за зимата. Беше си наметнала бледосиня мантия, а в скута ѝ имаше полуразгърнат свитък. По това време вече се бях ядосал страшно, та просто се втурнах към нея и изкрещях:

— Адриан?

— Здравей, Викс — отбеляза с показалец докъде е стигнала и ме погледна. — Закъсня, знаеш ли? Тук е студено, но избрах място, където да се накрещиш на спокойствие.

Не се предадох.

— Ще се омъжиш за сенатор Адриан? — Ококорена робиня ми съобщи новината, когато се върнах от Капитолийската библиотека, където ме бяха изпратили да свърша нещо. — Адриан! Този превзет задник с рибешка физиономия!

— Не е с рибешка физиономия — възрази Сабина. — Но ще ми трябва време да свикна с брадата — добави замислено тя.

— Защо? — изкрещях.

— Е, свикнала съм да целувам теб, а ти нямаш брада, та сигурно отначало ще ми се струва странно...

Изтръгнах свитъка от ръцете ѝ и го запокитих във фонтана. Фонтанът беше замръзнал и свитъкът само отскочи и се разгърна. Недостатъчно драматично според мен.

— Съжалявам, Викс — тя се изправи с разкаяно изражение. — Дразня те, а не бива. Да, ще се омъжа за сенатор Адриан? Защо не?

— Защо не?! — Не намирах думи.

— Все за някого трябва да се омъжа. — Изглеждаше толкова дребничка в ореола на зимното слънце, с коси, спускащи се по гърба ѝ като първия път, когато я видях. — Какво друго да направя? Да остана завинаги при татко, да чета и да си играя с Лин и с Фаустина? Или да стана весталка? Позакъсняла съм и за двете. Време е да се омъжа, а Адриан ще свърши работа не по-зле от когото и да било. Дори по-добре.

Закрачих напред-назад около фонтана, неспособен да се свъртя на едно място.

— Защо?

— Той иска да пътува. Обеща след сватбата да ме заведе в Атина. И в Тива, а вероятно и в Египет. Навсякъде. — Тя се усмихна. — По-добре е от някой скучен претор, който иска само деца и вечерни пиршества. Ще оставим Рим на политиците и ще обиколим света заедно.

— Не и ако онази кучка императрицата постигне своето — просъсках. — Императрица Плотина ще те държи под чехъл. Ще те проверява по десет пъти дневно да се увери доколко си подходяща за питомеца ѝ. Ако искаш да видиш свят, не се омъжваш за мамино синче, което не напуска града без разрешение от мама.

— Ще се справя с Плотина — каза Сабина. — Все пак тя не може да се мери с императрицата на Домициан.

— Ами аз? — изръмжах.

— Какво ти?

Думите отново ми убягнаха, поне за кратко.

— Какво беше тогава? Просто забавление?

— Не беше просто забавление. — Сабина се загърна по-плътно със синята мантия. — Но как си представяше, че ще продължи, Викс? Ще се ожениш за мен? Дори законът не позволява бракове между

патриции и плебеи. А и да позволяваше, ако кажех, че искам да се омъжа за теб, ти щеше да зашариш с очи, както правиш винаги, когато те притиснат в ъгъла, и вероятно щеше да изчезнеш яко дим на сутринта. Затова напусна Бригантия, нали? Защото някое момиче е поискало да се омъжи за теб?

Направих се, че не чувам, и се отклоних към по-сигурна тема.

— Ти ме използва.

— За свое удоволствие. Както ти ме използва за същото. — Гласът ѝ звучеше влудяващо спокойно. — Съжаляваш ли?

— Това ще ти е последното удоволствие. — Дръпнах я към мен, зарових пръсти в косата ѝ, а другата ми ръка посегна грубо към гърдите ѝ. — Очакваш ли Адриан да ти предложи нещо подобно? Ще се изненадаш, домина, но ще го заинтригуваш само в гръб — изръмжах яростно заключението, до което бях стигнал още при първата ми среща с Адриан. — Виждаш ли как кучият син оглежда робите, идвайки да те навести. И нямам предвид момичетата. Оглеждаше и мен, когато си бях свалил туниката. Твоят Адриан си пада по момчета.

Сабина изсумтя.

— Знам.

Пуснах я рязко и се постарях да не изглеждам като идиот.

— Знам, разбира се, Викс. Калпурния отдавна ме осведоми, че Адриан издържа любовник — по-точно танцьор на двацет години и много по-красив от мен. — Сабина седна отново на мраморната пейка. — Защо според теб Калпурния и татко се двоумяха за Адриан от самото начало? Искаха да си намеря съпруг, който да ме обича, да имаме деца. Но аз не искам деца и не искам съпругът ми да ме обича. С Адриан ще пътешествуваме през деня и няма да си пречим през нощта. Ще бъдем добри приятели и това ме устройва напълно.

Сякаш камък заседна в гърлото ми. Ето го отговора на въпроса, който ме измъчваше още от първата нощ, когато сенаторската дъщеря се вмъкна в леглото ми.

— Затова избра мен, нали? Нарочно! Адриан за съпруг, а мен за жребец...

— Адриан за съпруг, а теб за любов — поправи ме Сабина.

— Не си прави труда да ме залъгваш.

Засновах отново напред-назад, забил пръсти в колана, за да не посегна да я удуша.

— Не очаквах Адриан да ми е от полза в леглото — продължи спокойно Сабина. — Надявах се ти да ми покажеш това-онова. Определено изглеждаше просветен. И подозирах, че и аз ще те заобичам, което беше бонус.

— По интересен начин го показваш — озъбих се.

— Не е така. — Следеше ме с ясни, невинни сини очи как крача. — И аз искам да съм влюбена като другите момичета, Викс. Просто не искам любовта да ме окувава. Адриан като съпруг няма да ме обвързва с нищо, ти като любовник — също. Още повече, след като отидеш в легионите.

Това ме разяри повече от всичко, което ми беше казала досега.

— Няма да ходя в проклетите легиони!

— Напротив. Ясно е като бял ден. Такива като теб са духът и плътта на легионите. — Стана и обви врата ми с длани. — Някой ден ще имаш свой легион. Вероятно ще завладееш нова провинция и целият град ще скандира името ти и ще те обсипва с розови цветове.

Сграбчих я за китките, преди да се притисне към мен.

— Спри!

— Няма да застана на пътя ти, Викс. И не искам.

— Млъкни!

— Не разбирам защо си толкова ядосан — учуди се тя. — Аз трябва да съм ти ядосана. Казах ти, че те обичам, а ти дори не си направи труда да ми отвърнеш със същото.

— След като ме използва ли? — изръмжах пак.

— Кой кого използваше, Викс? Всяка нощ идвах в стаята ти, обичах те и не исках нищо в замяна. Ти изглеждаше доволен, че получаваш своето.

Пропуснах последното.

— Ако си въобразяваш, че ще ти позволя да стъпиш в стаята ми...

— Няма да идвам, ако не искаш — въздъхна тя. — Но се надявам да си промениш решението. До сватбата остава цял месец и ми се искаше да го оползотворя.

Отдръпнах се и насочих показалец към нея.

— Сабина — изкрещях името ѝ за пръв път, без да изпитам ни най-малко смущение, — вече не бих те докоснал и с пръчка.

— Откъде ли идва тази поговорка? — замисли се тя. — Защо пък пръчка? Каква пръчка? Защо не дъска или тояга? Трябва да проверя...

Взе свитъка си от замръзналия фонтан и се отдалечи. Втренчих се в нея. Свивах и отпусках юмруци и си спомних нещо, което бях дочул Адриан да казва на императрицата. Сабина изобщо не приличаше на красивата си коварна майка, но наистина ходеше, сякаш краката ѝ не досягат земята. Независимо дали е в залата за пиршества или — в този случай — в градината. Е, спокойно можеше да отлети от живота ми. С Адриан си бяха лика-прилика.

Но когато тази нощ почука на вратата ми, аз, който се бях зарекъл да не вдигам резето дори да ме моли на колене, станах, безмълвно отворих и тя ме прегърна, сякаш нищо не се е случило. Онази нощ не я щадях. Впивах болезнено пръсти в косата ѝ, целувах устните ѝ, докато се подуха, нарочно оставях синини по врата ѝ.

— Обясни ми на годеника си — прошепнах ѝ диво, но ръцете ѝ просто ме притиснаха безмълвно.

— Получи, за каквото дойде — казах, когато свърших. — Сега си върви.

В мрака прозвуча гърления ѝ кикот, който толкова харесвах.

— Викс — засмя се тя, докато си събираше дрехите. — Наистина те обичам.

ПЛОТИНА

— Виждаш, че всичко се разви добре — констатира доволно Плотина. — Знаех си. Скъпият Публий има съпруга и поема по своя път. И двете знаем накъде ще го отведе, нали?

Огромната статуя на Юнона се вираше доброжелателно над главата на Плотина. В Рим имаше много статуи на богинята на небесата, но Плотина предпочиташе тази на Капитолийския хълм в храма на всемогъщия Юпитер. Тук Юнона не беше изобразена като покровителка на жените и брака, която наблюдава поклонниците си като изрядна домакиня, докато те се молят за съпрузите и децата си. Тази Юнона с диадемата и мантията си от козя кожа седеше върху

масивен трон до Юпитер и излъчваше строга красота. Юнона, императрица на боговете, както Плотина беше императрица на смъртните.

Плотина дойде в храма веднага след като научи новината, и жрецът отпрати другите просители, за да се помоли насаме. Тя обаче не се молеше. Приседна върху студения мрамор на подиума и си позволи да поотпусне рамене като никога, облегната на огромния мраморен трон на Юнона. После вдигна очи към колосалната статуя и ѝ съобщи вестта. Разбираха се много добре двете — Юнона и Плотина.

— Малката Сабина ще ми стане дъщеря — съобщи Плотина на посестримата си. — Изпратих ѝ перлена огърлица за добре дошла в семейството. Ще я поема лично, ще я обуча за скъпия Публий. Ще ѝ покажа как да смесва виното с вода по негов вкус, какви са любимите му ястия, как предпочита да се държат робите му и как да управлява домакинството му. Тя очевидно изслушва много охотно съветите ми...

Мислите на Плотина се отклониха към момента, когато Адриан бе довел годеницата си в двореца да ѝ съобщят новината.

— Мое скъпо момиче — възкликна Плотина и разцелува Сабина. — Не мога да ти опиша колко ме ощастливи. Ти ще ми бъдеш дъщерята, която нямам. Ще организирам, разбира се, сватбената церемония и после двамата ще дойдете да живеете в двореца, докато ви подготвим подходяща вила. Къщата на скъпия Публий е крайно неподходяща за съпружески живот...

— На първо време няма да ни трябва дом — отвърна Сабина и се усмихна на Адриан, който я прегърна нежно през рамо. — Заминаваме за Гърция. А после? Кой знае?

— Казва, че ще я заведе в Гърция след сватбата — съобщи Плотина на Юнона. — Една година щял да бъде магистрат в Атина. Но това е нелепо. Трябва да остане в Рим, за да се развие кариерата му, както планирам. Искам да стане консул веднага щом навърши необходимата възраст. Как ще успее, ако се шляе из Атина?

Юнона я изгледа съчувствено.

— Ти имаш синове — продължи Плотина. — Знаеш какви неприятности създават младежите. Скъпият Публий открай време таи безсмислени мечти да обикаля света. От каква полза ще му бъде това за кариерата? Защо не помисли да отпътува, след като стане консул,

когато му отредят да управлява провинция. Египет, мисля. Траян няма да възрази, след като скъпият Публий вече е част от семейството.

Плотина сбърчи чело. Единствено съпругът помрачаваше щастието ѝ. Вестта за предстоящата сватба очеводно не го зарадва.

— Малката Сабина можеше да направи по-добър избор — отсече той.

— Не би могла — подхвана Плотина гневно, но Траян я сръза необичайно грубо.

— Край на приказките, Плотина! Момчето е способно, спор няма, но не го харесвам. И не очаквай да се отнасям с него като към роднина само защото е успял да придума Сабина да се омъжи за него!

Траян излезе в лошо настроение и Плотина му позволи да се оттегли демонстративно.

— Съпрузи... — погледна тя Юнона. — Само главоболия създават.

Юнона я разбра.

— Моят съпруг поне не ме унижава като твоя. — Плотина подпря лакът върху подиума и вдигна глава да погледне масивния мраморен Юпитер в центъра на храма. — Смъртни жени и незаконни деца — наистина, скъпа, аз не бих се примирила. Но Траян си пада само по мускулести младежи, които не ми създават неприятности.

Невинаги разсъждаваше толкова благоразумно. Ранните дни на брака ѝ бяха крайно разочароващи. Знаеше, че докато са ергени, мъжете имат определени вкусове, но те не им пречеха да изпълняват съпружеските си задължения. Някои в крайна сметка преодоляваха напълно влеченията си. Плотина чакаше търпеливо. Чакаше ли чакаше. До деня, когато Траян много любезно ѝ каза над чинията със сутрешната си порция круши онези неща.

— Ако мислиш, че ще си намеря любовник — отвърна му тя ледено, — изобщо не ме познаваш. И предложението ти ме наскърбява! Наскърбява ме!

— Милостиви богове, Плотина!

— Никак не ме успокоява фактът, че ти не възразяваш!

— Искам просто да си щастлива — обясни помирително той. — Мнозина го правят и живеят щастливо.

Той не повдигна темата повече. Вместо това разкайно ѝ предложи да я направи Августа, след като стана император. Плотина

отказа бързо и студено.

— Ако ме смяташ за жена, способна да наруши брачните си клетви — рече му тя с леден тон, — значи не съм достойна за титлата Августа.

Тогава той не настоя, но всяка година ѝ предлагаше отново. Тази година Плотина беше решила да приеме. Защо не? Вече съм Майка на Рим. Това само ще узакони статута ми.

— Скъпият Публий се гордее много с мен — похвали се тя на Юнона. — Моите постижения са и негови постижения, а неговите — мои... Жалко, че е като Траян в онова отношение, но вероятно и това е благодат. Той ще изпълни дълга си към малката Сабина. Дадох му да разбере колко е необходимо, но аз ще остана на първо място в сърцето му. Както се полага на всяка майка.

Юнона се съгласи.

— Сабина ще се примири. Бебетата ще я утешат. Поне трима синове. Скъпият Публий трябва да има наследници. Императорите трябва да оставят наследници, а той ще бъде император на Рим.

Юнона одобри.

Плотина стана и изтупа праха от полите си.

— Опасявам се, че е време да вървя, скъпа. — Потупа обичливо мраморното стъпало на Юнона на нивото на очите ѝ. — Трябва да организирам сватбената церемония и после да обмисля дали не мога да предотвратя пътуването до Гърция. Ама че хрумване!

Плотина забули косата си и повдигна целомъдрено дрехата си един-два сантиметра, докато се спускаше по външните стъпала на Храма на Юпитер. Дали да не нареди да изваят лицето на статуята наново, за да прилича на скъпия Публий, когато момчето стане император? Ликът на Юнона ще изобразява нейните черти, разбира се. На Сабина ще отредят някоя по-маловажна богиня. Веста вероятно. Дребна домашна богиня, която не създава проблеми на никого.

Платина знаеше всяка стъпка от бъдещия път на скъпия Публий. Легат по време на скорошния военен поход на Траян в Дакия, после губернатор (на Галия може би), после консул, после префект^[3] на Египет... и накрая император на Рим. Император Публий Елий Адриан. Беше съвършено сигурна. Както и Юнона.

И наистина, нима съществуваше разлика между двете?

ВИКС

— Съжаляваме, че ни напускаш, Викс. — Домина Калпурния остави миниатюрната роба, която бродираше за новото бебе. — Има ли начин да те убедя да останеш?

— Не, благодарен съм за всичко. Ще благодарите ли на сенатора от мое име? — Пристъпих от крак на крак. — Но да съм телохранител, не е работа за мен.

— Тогава ни изпрати вест как си. — Домина Калпурния ми подаде кесия. — И вземи това за службата си при нас. Няма ли да почакаш един час? Маркус току-що отиде да заведе Сабина до Капитолийската библиотека.

— Не, ще тръгвам. — Погрижих се нарочно да избира момент, когато Сабина и баща ѝ ги няма. — Благодаря, домина.

Напуснах дома на Норбанови през един студен и ветровит ден. Такава беше и работата ми досега. Такава щеше да бъде и предстоящата година. Градът изглеждаше сив и опустял след празненствата по случай Агоналия^[4] предишната нощ. Забравени амулети се валяха в канавките, увехнали и смачкани празнични венци осейваха улиците. Мъжете се олюляваха и бърчеха болезнено чела след дългата пиянска нощ, а домакините изглеждаха измъчени и гневни заради целодневното чистене, което несъмнено ги чакаше. Ура за Новата година!

Миналата година отпразнувахме весело празника в къщата на баща ми в Бригантия. Мама беше еврейка, но не спазваше стриктно традициите, защото беше отраснала в Рим; вратата на татко в небесните сили се беше изпарила почти до дъно през годините в Колизеума. Ала все пак посрещнахме Новата година с месо, медовина и игри. С татко си организирахме приятелски двубой на тревата с дървени саби, а мама и сестра ми ни окуражаваха. Малкият ми брат избра този ден да направи първите си стъпки и съседско семейство ни гостува за дълга приятелска вечеря край огнището.

Тази година преходът не беше толкова приятен.

Придърпах мантията и тръгнах към Субура, където поспорих с бившия си хазяин да ми даде пак стаята си под наем. Половината кесия

на домина Калпурния го убеди и аз бързо излязох да похарча останалото.

Напих се жестоко. Намерих си момиче, намерих си второ. Надявах се Сабина да си изяде невярното сърце.

— За патрицианските кучки! — изревах, вдигнал чаша, и всички клиенти на гостилницата пиха с мен.

Изпразних кесията на домина Калпурния и започнах да ровя за монети по дъното, когато напипах нещо блестящо и звънтящо — красива сребърна обеца, инкрустирана с дребни блещукащи гранати. Гледах я известно време, обзет от изкушение да я хвърля на масата, за да си платя сметката, но обецата струваше повече, отколкото бях изпил, а само богатите могат да си позволят грандиозни жестове. Рекох си, че е по-добре да взема цялата цена на обецата.

— Първата истинска полза от нея — изръмжах и я прибрах в кесията.

Запрепъвах се навън някъде към полунощ. Явно бях свикнал да живея в по-хубавите квартали на града, защото не помнех основното правило на Субура — не се движи сам.

— Това е от трибун Адриан — просъска някой зад гърба ми и силен удар върху черепа ми ме събори на колене.

Бих се, но те бяха поне петима, а аз — смъртно пиян. Трима ме държаха, докато другите двама се редуваха да ме налагат. Най-последно приключиха. Бях със счупен нос, няколко счупени ребра и толкова подуто и насинено лице, че собствената ми майка не би ме познала. Пуснаха ме и ме поритаха малко, а като се свих на кълбо да си опазя вътрешностите, водачът им се наведе и ми дръпна главата за косата.

— Следващия път, когато ти се прииска да направиш някого на глупак пред императора — зарецитира той запаметеното послание, — не избирай трибун Адриан.

— Предай на трибуна, че младоженката му е курва — изломотих аз. — Кажи му, че месеци наред сме го правили по три пъти всяка нощ.

Устата ми обаче беше пълна с кръв и главорезите вече си бяха отишли. Известно време лежах там и плюх кръв. Дойдоха няколко улични хлапета и ми откраднаха сандалите и мантията.

Седмицата определено не беше приятна.

ТИТ

Тит примигна и сведе очи.

— Здравсти! — поздрави той. — Какво правиш тук?

— Вдигни ме — нареди властно момиченцето и го дръпна отново за ръкава. — Искам да *видя*.

Тит вдигна малкото светлокосо момиченце в бродирана синя рокля.

— Не ми се струва редно да си тук.

— Напротив. Аз съм Антония, мама дойде на сватбата...

— Не, мошеничке, ти си Фаустина. Ти си малката сестра на Сабина и след сватбената церемония ясно чух майка ти да казва, че си твърде малка да придружиш сватбеното шествие.

Фаустина сбърчи чело, недоволна, задето е разобличена.

— Но аз искам да *видя*!

— И аз исках на твоята възраст.

Премести я върху дясната си ръка, усети топлината и сладкия аромат на шестгодишното ѝ телце и закрачи в края на шествието, извило се пред дома на Норбанови. По лицето на сенатор Норбан беше изписана гордост и лека тъга; вървеше ръка за ръка със съпругата си, седнала на носилка, защото бе заявила, че подутите ѝ крака не могат да направят нито крачка повече, камо ли да изминат едната миля до къщата на новия ѝ зет. Усмихнати роби осветяваха пътя с факли, които хвърляха сенки върху шумната тълпа. Трибун Адриан тържествуваше, току повдигаше масивната си красива глава към здрачното небе и разговаряше с императрица Плотина. От другата му страна крачеше дребничка фигура в златиста мантия — младоженката, усмихната ведро под аленото брачно було. Окъпано от светлината на факлите, булото приличаше на огнена завеса.

— Харесва ми червеното було — обади се разсъдително Фаустина. — Сабина е много красива в червено.

— Да — съгласи се той. — Красива е.

Шествието се люшна по улицата сред вълна от смях и музика. Робите пееха сватбени песни, а по-дръзките рефрени караха императрицата да поема заплашително дъх. Адриан подхвърляше към гостите орехи — символ на бъдещото семейно благоденствие, — а те го поздравяваха в отговор. Трима пажове придружаваха Сабина, по един от двете страни и трети — отпред със запалена факла. Закъснели

минувачи сочеха и им махаха с пожелания за щастие. Тит вървеше бавно в края, а Фаустина точеше шия в ръцете му.

— Ето я къщата — посочи развълнувано тя. — Сега ще я пренесе през прага. Мама ми каза. Мама каза, че не искала татко да я пренася, когато се женели, мислела, че ще го заболи рамото. Но той я успокоил, че ще се справи. Дори не опитал с първите си две жени и виж какво станало. И той наистина я пренесъл. Така каза мама...

Тит наблюдаваше как благославят с молитва прага на новия дом на Сабина. После Адриан подаде на някого кошницата с орехи и застана до невестата си. Тя му се усмихна и протегна ръце. Той я вдигна като перце, подхвърли я нагоре и тълпата го поздрави с въодушевени възгласи. Пренесе я през прага и гостите ги последваха като пъстроцветен поток.

— Мисля, че не бива да гледаме повече — каза Тит на малката Фаустина. — Ако влезем вътре, майка ти ще ни види. Ще те заведе у дома и ще се пъхнеш в леглото, преди другите да се приберат. Никой няма нищо да разбере.

Фаустина кимна неохотно. Тит я премести в лявата си ръка и извика един носач на факла да им осветява пътя до къщата на Норбанови. Почти се беше стъмнило. Само тънка ивица в червено и пурпурно багреше западния хоризонт, където се беше скрило слънцето.

— Тъжен си — обади се ненадейно Фаустина, когато свиха в друга улица и къщата на Адриан изчезна от погледите им.

— Така ли? — Тит се опита да се усмихне.

— Да. — Намръщи се непреклонно момиченцето.

Дори начумерена беше красива — миниатюрна русокоска с чип нос. Не приличаше никак на Сабина.

— Е, наистина съм малко тъжен.

— Защо?

— Защото съм влюбен в сестра ти.

„За пръв път го казвам“, помисли си той изненадано. Дори пред себе си го признаваше за пръв път.

— Хлътнал съм до уши — продължи той. — А тя току-що се омъжи за друг.

Фаустина се намръщи отново.

— Можеше да се омъжи за теб.

— Бих искал. Но тя не ме избра. И има право — не си подхождаме. Адриан е умен и красив и ще ѝ поднесе света. Аз не мога да предложа света на никого. Само скучен живот тук, в Рим с мудар и безинтересен съпруг.

— Аз ще се омъжа за теб — предложи Фаустина.

Той се засмя и разчорли косата ѝ. Тя се намръщи отново.

— Ти ще се омъжиш за принц, Фаустина. Или за император. Някой много по-добър от мен.

Скоро след това тя заспа върху рамото му и той я отнесе сред съгъстяващия се мрак в дома на Норбанови.

— Погрижи се да я сложат в леглото — разпореди той на роба с факлата. — И да знаеш, изобщо не е излизала.

— Не се безпокойте, доминус. — Робът погали любвеобилно главата на Фаустина. — Няма да навлека неприятности на малката господарка.

— Вече не е малката господарка — усмихна се накриво Тит. — Вече е единствената дъщеря в семейството.

— Прав сте, доминус. Богове! Помня господарката Сабина, когато беше колкото нея.

Робът се отдалечи, но преди да изчезне от поглед, малката Фаустина се поразбуди и помахашънливо над рамото му. Тит ѝ помахаша в отговор, после се обърна и тръгна бавно. Едва не заплака, но му се прииска и да се усмихне, когато си представи Сабина, легнала на пода в библиотеката и подпряла брадичка с длан, и си спомни как му каза:

— Поредният ухажор! О, не!

— Не го обичаш — каза ѝ той в мрака. — И той не те обича.

Но какво от това? Повечето бракове нямат нищо общо с любовта.

Основното бяха парите, семейството, кариерата или безизходицата. В случая с Адриан и Сабина — приключенията. „Няма да си като другите, Сабина — помисли си Тит. — Ти си винаги различна.“

Както и Адриан. Чуеше ли „Нил“, Адриан не се сецаше за крокодили като Тит например. Адриан си казваше „приключение“. Адриан би обиколил дивите северни хълмове на Британия, без да му мигне окото. Или би изкачил скалистите пътеки в Делфи, за да види сибилата. На сватбеното тържество той обясняваше разпалено, че ще направят точно това, когато пристигнат в Гърция, а Сабина извади

монета и се обзаложи, че ще стигне първа до върха. Адриан ѝ се усмихна доволно и прие облога, а Сабина се засмя и го целуна по бузата. Тит охотно би дал дваисет години от живота си, за да получи тази целувка.

„Но я получи той. Въпреки че не я обича.“

Няма значение. Само скучни нищожества като Тит са толкова глупави да смятат, че мъжът трябва да обича жена си.

Вдигна очи към нощното небе. Вече се беше стъмнило напълно; звездите мъждукаха бледо през градската мъгла. Тит затършува из паметта си за някой цитат, нещо от Вергилий или Катон, или Омир, някой елегантен наниз от думи, сътворен от гений, способен да придаде красота на жалките му сърдечни болки. Паметта му изневеряваше. Цитатите за пръв път бяха освободили ума му, изпълнен докрай със Сабина. Сабина, хрупача ябълка, Сабина, прокарваща перо по картата, Сабина с една обещане, блещукаща край врата ѝ. Една след друга се редуваха ярки и болезнени картини, а думите на всички поети се оказаха безсилни да му помогнат.

Единственото, което Тит успя да предложи на безразличните богове, беше голата истина:

— Наистина ще боли, нали?

ВИКС

— Пресрочил си с две седмици наема — озъби ми се гостилничаря. — Плащай!

— По-късно — настръгнах аз.

Цял месец измина от новата година. Белезите по челото ми избледняха, но носът и ребрата ми все още зарастаха след побоя, поръчан от Адриан. Упражнявах се с меч в тесния двор на гостилницата и ругаех болежките, когато двете сипаничави прислужници в хана се върнаха от пазара.

— Добре че не се наложи да ходим до Форум снощи — казваше едната. — Сватбеното шествие беше блокирало улиците.

— Сенаторска дъщеря! Видя ли роклята ѝ?

За сватбата на Сабина и Адриан ли говореха? Вероятно. Внимавах да не разбере датата, но бяха минали седмици. Сигурно

сватбата се беше състояла вече. И първата брачна нощ. Запитах се как ли й се е сторило това на Сабина.

Онази нощ пак пих. Но не много. Просто седях и отпивах на бавни глътки, наблюдавах как начервените курви минават по улицата, как крадците се мръщят в сенките, как пияниците се олюляват на зигзаг.

После станах, забравих да си платя сметката и тръгнах да се запиша в легионите.

[1] Храмът на Конкордия — построен на Римския форум през 367 г. пр. Хр. в чест на богинята на съгласието Конкордия като символ на края на разногласията между патриции и плебеи. — Б.пр. ↑

[2] Нумидия — древно берберско царство, римска провинция. — Б.пр. ↑

[3] Префект — административна и военна длъжност — във войската командир на лагер; в отсъствието на трибуна и легата фактически управлява лагера. — Б.пр. ↑

[4] Агоналия — празник, устройван няколко пъти годишно в чест на бог Янус, един от най-старите в римския Пантеон; бил почитан като дух-пазител на всяка врата (ianua — врата, janus — отворен вход с арка) и на всяко начинание и начало. — Б.пр. ↑

ВТОРА ЧАСТ ДАКИЯ

ГЛАВА ОСМА

САБИНА

Есента на 108 г. сл. Хр.

Фаустина сложи юмручетата си на кръста и огледа критично новия атриум.

— Не ми харесва.

Сабина се засмя.

— Откога си толкова категорична?

Фаустина се намръщи на стените от снежнобял мрамор, увенчани с фриз от лаврови листа и богини със строги лица.

— Студено е.

— Адриан ще се разочарова. Сам измисли дизайна на фриза. Мисля, че целеше да постигне класически ефект.

— Сковано е — обяви Фаустина с единайсетгодишното си лице, огледален образ на Калпурния. — Всичко е сковано. В такава къща човек не може дори да се изцапа.

Сабина разроши косата на малката си сестра.

— Искаш ли да се изцапаш?

— Не, искам да пробвам роклите ти! Ти имаш най-хубавите дрехи...

Ръка за ръка двете прекосиха атриума и стигнаха стълбите, декорирани с мозайка със сини и зелени овали, също творение на Адриан. Къщата не беше архитектурното чудо, което той лично проектираше и непрекъснато усъвършенстваше.

— Ще почака — замечтано повтаряше той на Сабина, щрирайки куполи и колони в полетата на официалните документи.

Ала беше обмислил всеки декоративен детайл в новата къща на Палатинския хълм, където императрица Плотина най-сетне успя да го убеди да се премести — от чистите линии на колоните на триклинума до безупречно подбраните роби, наредени в мълчаливи симетрични редици от двете страни на Сабина и Фаустина.

— Защо стоят така? — прошепна Фаустина.

— Защото Адриан обича тишината.

— Аз обичам робите да говорят. Тези приличат на живи градински статуи.

Сабина се засмя отново. След Лин Калпурния роди още трима енергични синове, до един здрави и красиви, но малката русокоса Фаустина с вирнатата ѝ брадичка си оставаше любимка на Сабина.

— Хайде, умнице. Имам нова зелена рокля, която ти позволяващ да пробваш.

— В зелено приличам на аспарагус — отвърна тутакси Фаустина.
— Нямах ли нещо синьо?

— Мисля, че мога да ти предложа цяла колекция, мадам.

Сабина се настани с кръстосани крака на дългото канапе в спалнята и усмихнато проследи как сестра ѝ тършува целеустремено сред купчината дрехи.

— Нямам търпение да сложа истинска стола^[1] — въздъхна Фаустина и се гмурна сред дипли от синя коприна. — Кога ще се омъжа?

— Трябва да си най-малко на шестнайсет. — Сабина ѝ подаде два колана. — Перли или сребро?

— Перли — посочи Фаустина. — Антония Луцила казва, че ще се омъжи на четиринайсет...

— Ще последваш примера ѝ само през трупа на татко. — Сабина повдигна сините поли, за да не ги застъпва сестра ѝ. — Но поне ще си избереш сама съпруга.

— Вече съм го избрала — осведоми я Фаустина. — А обеци?

— В кутийката от палисандър върху масата. Кого си избрала?

— Гай Рупилий! Баща му го доведе на татковото вечерно празненство. Много е красив и е на четиринайсет...

— Виждам, че си наследила влечението на майка си към по-възрастни мъже.

— Е, Гай поне няма да ме затвори да живея в градина със статуи. — Фаустина избра перлени обеци и огледа одобрително стаята. — Тук все пак са ти оставили малко безпорядък.

— Харесва ми — призна Сабина.

Спалнята ѝ беше осеяна с полуразгънати свитъци и с възглавнички по пода, където да се настанява удобно и да чете. На

едната стена висеше огромна карта на империята, редом с бюст на Траян, върху който Сабина явно окачваше шаловете си. Адриан обичаше чистотата и реда, но почти не влизаше в стаята на Сабина. Неговата спалня се намираше в отсрещното крило на къщата и взаимните посещения бяха... редки.

— Надявам се да си щастлива с Гай Рупилий, Фаустина.

— Дойката ми казва, че хората не се женят за това. За да са щастливи, имам предвид.

— Да, но е хубаво, когато се случи. Аз съм щастлива с Адриан.

— Но той е скучен. Онзи ден ломотеше за някакви ерехтиан... ерехтиански еди-какво си...

— Ерехтейонски кариатиди.

— Аха. Буболечки ли са?

— Не. Колони като женски статуи.

— Е, непрекъснато говореше за тях на вечерята вкъщи.

— Случва се понякога — съгласи се Сабина.

— Мама казва, че е ненадминат досадник.

— Понякога.

Фаустина се огледа критично — перлени обеци, синя копринена дреха, пристегнатата и повдигната с перлен пояс, за да подхожда на ръста ѝ.

— Много е дълга — оплака се тя. — О, защо не пораствам?

— Ще пораснеш. Надявам се да си по-висока от мен. Ето, пробвай червената стола и си сложи златните ми гривни над лакътя. Ще изглеждаш много екзотично.

— Господарке? — Млада робиня се поклони на прага. — Имате гост. Трибун Тит Аврелий Фулвий...

— Трибун? — Сабина се надигна от канапето. — О, не, Фаустина, облечи червената стола, аз трябва да видя...

Тит се поклони, когато Сабина изтрополи по стъпалата към атриума.

— Вибия Сабина — поздравявай го.

Някогашното свенливо момче на шестнайсет, поискало ръката ѝ, сега беше висок мъж на двайсет и две, но безкрайно дългите крайници и особено сладката усмивка не бяха се променили.

— Привет, ослепителна нимфо, с очи като ясни небеса.

— Очите ми не са небесносини — възрази Сабина. — Още ли четеш Омировите химни?

— Да, за жалост. Посягам към поезията, когато не намирам думи — той се поклонил ниско, — а зърна ли те, винаги онемявам.

— Днес аз съм стъписана. — Сабина огледа униформата му — чисто нова ризница и червена туника, броня на краката, мантия и под мишницата шлем с щръкнали пера. — Роднините ти най-сетне те придумаха? Да станеш трибун?

— Трибун...

Сабина въздъхна.

— Казах на дядо ти, че предпочиташ да те изядат вълци, отколкото да заминеш с легионите! На вечерята у татко...

— Да, но други роднини превъзнесли ползата от военната служба, която закалява младите. Повечето дори не са помирисвали легионите. „Войната е сладка за онези, които не са я преживели“, както казва Пиндар.

Тит сведе тъжен поглед към униформата си.

— И татко е бил трибун на твоята възраст — успокои го Сабина. — Разказвал ми е, че гледал да си държи устата затворена и да не си цапа обувките. Къде те разпределиха?

— Десети легион в Германия. Някакъв противен граничен град с име, което не мога да произнеса. За жалост тръгвам утре.

— Германия... — въздъхна замечтано Сабина. — А ти дори не обичаш да пътуваш! Какво не бих дала да видя Германия!

— Е, видя Гърция.

— Не цялата.

Понякога Сабина сънуваше Гърция — скалистите зъбери, синьото море, слънчевите лъчи с неповторимото им сияние. С Адриан живяха една година в Атина, където го назначиха за магистрат, и Гърция наистина се оказа такава, каквато ѝ я описваше. Атина беше като бял скъпоценен камък, инкрустиран в сухите скали, и Сабина обикаляше, загоряла и щастлива, храмовете по височините, докато Адриан ловуваше глигани с масивни бивни и водеше разгорещени философски спорове с брадати мъже, на които той приличаше повече, отколкото на събратята си политици в Рим.

— Ти наистина си грък — подкачи го веднъж тя и той се засмя печално.

Крояха планове да посетят Спарта, Коринт, Тесалия... но Плотина писа за някаква криза в Рим, изискваща незабавна намеса от страна на скъпия Публий, и точка.

Сабина прогони мислите и махна на Тит да седне.

— Разкажи ми всичко. Ще си побъбрим хубаво, щом ни е за последно, преди да тръгнеш. Колко ще продължи службата ти в Германия?

— Една година.

Новото снаряжение заскърца, докато Тит се настаняваше.

— Цяла година? — Сабина разкриви лице. — Кой ще ме води на театър сега, когато Адриан е зает?

— Лесно ще си намериш друг придружител.

— Никой няма да ми казва, че очите ми са като ясни небеса, макар да са съвсем обикновено сини. Ще ми пишеш от Германия да ми разкажеш дали наистина варварите пекат римляни на шиш над лагерните огънове, както са правили по времето на император Август...

Недоволен гласец долетя откъм прага.

— Изобщо не изглеждам екзотично.

Сабина сдържа напушилия я смях при вида на Фаустина, скръстила ръце пред гърдите и потропваща с крак под въздългата стола. Златните гривни висяха като окови на китките ѝ и тя очевидно се беше докопала до бурканчетата с руж на Сабина.

— Според мен изглеждаш много екзотично — възрази сериозно Тит.

— Приличам на ябълка — намръщи се Фаустина. — Здравсти, Тит.

— Фаустина ще се омъжва за Гай Рупилий — обясни Сабина. — Реших да ѝ предложа да пробва дрехите ми, защото скоро ще ѝ трябват женски рокли.

— Той няма да се ожени за мен, ако не изглеждам красива в червено. — Фаустина подръпна диплите на робата. — Всички младоженки носят червено.

— Опитай с по-розов оттенък. — Тит облегна все още кокалестите си лакти върху все още кокалестите си колене. — С тези розови бузи ще си по-красива от всички младоженки на света.

— Няма да съм по-красива от Сабина.

— Не знам...

Тит стана и тръгна по плочките към Фаустина. Новите обувки скрибуцаха при всяка крачка. Той улови ръката на Фаустина, вдигна я високо и я завъртя в кръг, наблюдавайки я най-съсредоточено. Сабина се подсмихна тайничко. Тит беше станал всеобщ любимец — не само на Сабина, но и на цялото ѝ семейство. Всеки път, когато им гостуваше, сварваше Тит там — да моли смело Калпурния за парче от прясно изпечения ѝ хляб, да разисква книги с бащата на Сабина, да лудува с момчетата из градината.

— Трябваше да се омъжиш за него — скастрияше я Калпурния.

— Не смятам да сменям съпруга си, благодаря.

Тит продължаваше да върти Фаустина като танцьорка.

— Права си за едно, Ания Галерия Фаустина — проточи замислено той. — Сестра ти е много привлекателна. И според мен ти няма да бъдеш привлекателна, когато пораснеш.

Слисана, Фаустина се закова на място.

— Така ли?

— Да. Ти ще бъдеш истинска, неповторима и неоспорима красавица. — Тит се поклони и целуна пухкавата ѝ ръчичка. — Елена Троянска имала четирийсет обожатели, но ти ще я надминеш с лекота. Ще се наложи младият Гай Рупилий да кръстосва меч с мъжете, които ще искат ръката ти.

— Така ли?

— Да.

— Ще ѝ липсваш, след като заминеш на север за Германия — каза Сабина, когато малката ѝ сестра заподскача по стълбите. — Ще липсваш на всички ни. Татко те цени високо.

— Не мога да повярвам! Толкова съм отегчителен. — Тит си взе шлема. — Време е да тръгвам.

— Защо не останеш още малко? Искях да ти разкажа няколко ужасни истории от времето, когато татко е бил трибун. Например как една нощ центурионите му замразили единствената тога. Заприличала на ледено кубче и...

— Звучи любопитно — прекъсна я Тит, — но трябва да отида до Форума да напазарувам необходимото за пътуването.

— Или как един ястреб се спуснал и отнесъл перата от шлема му — добави ведро Сабина. — Това е хубава история.

— Не ме обнадеждаваш.

— И брат ми Паулин ми е разказвал за времето, когато е бил трибун. Веднъж объркал картите и водил цяла кохорта^[2] шестнайсет мили в погрешна посока...

— Тръгвам си!

— Усмихни се! — Сабина се вдигна на пръсти да го целуне по бузата. — Сигурна съм, че няма да е толкова зле.

ТИТ

Но беше.

— Някакви съвети? — попита Тит баща си.

Баща му го гледаше. Съчувствено, стори му се. Но за жалост си оставаше само мрамор. Малък бюст, побиращ се в длан, който дядо му пъкна в торбата му в деня, когато отпътува да се включи в Десети легион.

— За да те държи в правия път, момче. Ще си добре, стига да помниш баща си и да се подчиняващ на легата си.

— Нещо друго? — попита с надежда Тит.

— Гледай да не пипнеш сифилис от някоя германска курва.

Тит облегна брадичка върху скръстените си ръце. Трибуните живееха самостоятелно — скромно или охолно в зависимост личните им доходи, — но той не би имал нищо против да дели помещението с другиго. Поне нямаше да разговаря единствено с мраморния бюст.

— Да се подчинявам на легата — каза той на баща си. — Не особено полезен съвет. Легатът дори не знае името ми. Откакто съм тук, по цял ден гледам как писарите попълват документи и чистя калта от обувките си. Нищо друго.

Проблемът, реши Тит, е, че трибуните като цяло са абсолютно безполезни. Легионерите... о, тези мускулести, ругаещи създания; с наперена походка, с белези и огрубели лица с набола брада, те изглеждаха откровено заплашително, но несъмнено бяха полезни?! Сякаш нищо не им се опираше — от безкрайните военни обучения до безкрайните походи и строежа на безкрайни пристройки към грубото германско укрепление. После идваше ред на писарите я интендантите, които очевидно не се затрудняваха никак да поддържат — в дълбините

на усойната германска гора — лагер, готов да побере три легиона наведнъж. Полезни хора, безспорно. Да не забравяме центурионите — предимно бивши легионери, издигнали се от редовата войска, още по-жилави и по-страшни от мъжете, които командваха — и едрия като скала префект на лагера, съумял да запомни имената на всичките пет хиляди мъже в легиона, и накрая легата, който се мръщеше, сновеше с тежки стъпки напред-назад и раздаваше заповеди. Но трибуните?

— Ние сме нищо — каза Тит на баща си. — Шепа безделници, дошли тук, защото семействата са им купили постове. Водим се втори в йерархията след легата, но всички ни прескачат и се обръщат или към префекта, или към центурионите. За какво сме тук изобщо? Да седим и да играем на зарове, да се оплакваме от дъжда и да чакаме да се приберем у дома с вписана военна служба в автобиографиите, за да ни изберат за квестори.

Дъждът ромолеше отвън и сега. Нищо не оставаше сухо в укреплението — през половината време лагерът приличаше на кално море, както и полупавираните градски улици, изникнали между лагера и реката.

— Наричат го Могунтиакум^[3] — изрече завалено думата Тит. — Едва се научих да го произнасям. Цял месец се мъчих. Почти всички го наричат Мог. Не е кой знае какво място. Основната му задача е да осигурява гостилници и уличници на легионерите и всичко останало, което възпрепятства бунтовете през студените месеци.

Оскъдни забавления. Никаква арена, никакви библиотеки. Само гостилници с безкрайни игри на зарове и няколко подгизнали и запуснати светилища.

— Дядо не бива да се притеснява за уличниците — продължи да осведомява баща си Тит. — До една изглеждат толкова кисели, не бих посмял да предложа на никоя.

Всички останали жени бяха съпруги на легионери — по принцип на войниците не им позволяваха да се женят, но съпруги и любовници намираха начин да се настанят в укреплението. Нахлузили подковани сандали яки и страшни създания, достатъчно силни да прекършат гръбнака на Тит върху коляното си.

Цяла година щеше да прекара тук, а беше изминал само един месец. Цяла година в мокро и мрачно място, което звучеше като

храчка, заседнала в гърлото, без хубави книги, без хубави жени и без прилични събеседници на петстотин мили околоръст.

— „Една и съща нощ очаква всички ни“ — цитира той, но тази вечер Хораций не го утеши.

Някой похлопа отривисто по вратата.

— Трибуне!

Един от адютантите на легата го поздрави и се взря намръщено във въсърна плочица.

— Ти си този, който цитира, нали?

„Гордей се, татко — помисли си Тит. — Цял месец в Десети Фиделис^[4] и вече си извоювах име. Всички ме знаят като «Онзи, който цитира».“

— Аз съм — въздъхна той.

— Легатът иска изчерпателен рапорт за дакийските гарнизони — продължи адютантът. — Един трибун, един центурион, един опцио^[5] и двойна охрана. Ти ще заминеш.

— Аз? Дакийските гарнизони? Искаш да кажеш да прекося цяла Панония?

— Така се стига до Дакия, да — потвърди раздражено адютантът. — Трибун Целзий беше определен да води отряда, но се разболя тази сутрин.

„По-скоро не е искал да язди две седмици през калта и дакийските стрелци да го убият.“

— Никога не съм участвал в разузнавателен поход — оправда се Тит. — Пристигнах миналия месец, дори не съм излизал от Мог...

— Легатът каза, че е добре за теб. Подготви се. Тръгват след час.

— Аз ли трябва да ги водя?

— Просто прави каквото ти каже центурионът — изгледа го презрително адютантът. — И вероятно ще се върнеш жив — добави.

— Това му е хубавото на Десети легион — заключи Тит. — Тук блика чувство за хумор, винаги те насърчават и те подкрепят. Изключително успокояващо за новодошъл като мен.

Аджутантът вече се беше оттеглил, прехвърляйки купчина въсърни плочки.

— Наслаждавай се на дъжда, трибуне!

— Дакия е отвратително място — чу Тит как единият легионер шепне на другия през първата седмица по пътищата. — Лошо място и

става още по-лошо. Царят им носи лъвска кожа и е висок два метра!

— Повече — възрази вторият легионер. — Ако броим рогата.

— Знаеш ли какво прави със заловените римляни? Чух, че последният разузнавателен отряд се върнал без глави.

Някой издюдюка зад гърба на Тит.

— Без глави нямаше да се върнат, нали?

— Казвах само...

Тит се обърна и погледна през рамо легионерите. Шестима — едри и еднакви в ризниците и плътните дрехи, увили лица, за да се топят, и в неотличими шлемове. Двойна охрана, защото напоследък Германия се беше разбунила заради смутната Дакия. Преди няколко години Траян подчини дакийците, но Тит знаеше, че покорството им не е траяло дълго. Вече се носеха слухове за разузнавачи, заловени в Дакия, за прекъснати снабдителни линии, за куриери, убити със стрели из засада. Но шестимата легионери, охраняващи Тит и центуриона при експедицията до дакийските гарнизони, не изглеждаха притеснени. Смееха се и се шегуваха, ругаеха и пееха цинични песни и Тит им завиждаше. Поне имаха с кого да разговарят. Когато спираха да пренощуват в попътен пост, легионерите вдигаха крака на масата и си разменяха мехове с вино и пиперливи истории. Тит ги наблюдаваше завистливо от своята маса. Седеше сам, разбира се, защото и тук, както и в укреплението, легионерите страняха от офицерите. Тит не можеше дори да извади малкия бюст на баща си и да му поговори. Мъжете вече го презираха достатъчно заради чисто новите пера на шлема, заради гладките му ръце и заради абсолютната му безполезност. Не искаше да им дава допълнителни поводи да му се присмиват, говорейки със статуя.

Скоро павираните пътища и крайпътните ханове на Германия изчезнаха безследно. Замениха ги разкаляните пътеки и гористите хълмове по дакийската граница. Центурионът заповядваше да разпъват палатките близо една до друга и оставяше легионери на пост всяка нощ.

— Никой няма да ни изненада заспали — отсече лаконично центурионът и Тит се запита дали и той не е чул слуховете за главите.

— И аз мога да дежурия — предложи услугите си Тит.

Всички го изгледаха с празни погледи.

— Защо, трибуне?

Тит също не успя да измисли причина. „Милостиви богове! Искам да си отида у дома!“

Цели седмици язدهа по пътищата, а дъждът валеше ли валеше. Спря чак когато навлязоха в Дакия.

— Утре ще стигнем първия гарнизон — обяви центурионът — и ще си отспим.

Същата нощ обаче Тит излезе от палатката си и се отдалечи от гаснещия лагерен огън. Усещаше как калта жвака под краката му. Вдигна ръка за поздрав към неясния силует на легионера, получи поздрав в отговор и продължи по калната просека, която минаваше за път. Има ли звезди в Дакия? Дали облаците ще благоволят да се оттеглят?

Нападението беше тихо, сурово и ненадейно.

Избухнаха звезди, но не в небето, а пред очите на Тит, когато нещо се стовари зад ухото му с унищожителна сила. Намери се с лице в калта, преди дори да осъзнае, че пада, и обувки го заблъскаха по хълбоците. Той извика и се задуши с калта. Някой просъска предупреждение на непознат език и дръжката на копие се заби болезнено в корема му. Бореше се да си поеме дъх с уста, пълна с кал, опита се да се свие на топка, но едно коляно го срита в гърба. Усети пръсти да се забиват в косата му и да му извиват главата назад, а после нещо стоманено докосна гърлото му.

Прозвуча внезапен крясък и се чу трясък на остриета.

Коляното се вдигна от гърба на Тит. Той чу вик и още забързани думи на непознатия език. Два силуета се прокрадваха в безлунната нощ по разкаляната пътека като смътни сенки. Чу се приглушено проклетие и двамата се строполиха. Единият силует улови главата на другия и я блъсна в земята. Мъжът се изправи нестабилно и дъхът на Тит замръзна в гърлото му, но после забеляза очертанията на легионерски шлем. Отнякъде изникна втора фигура и стражът заби острието си под ръката, с която противникът му стискаше меч. В небето изгромоли мълния и заглуши стенанието му. Внезапно зашуртя порой. Легионерът вдигна меч си, но двата тъмни силуета побягнаха в мрака, влачейки ранения си другар. Капките напълниха очите на Тит, той примигна и в следващия миг силуетите вече ги нямаше.

— Триста дяволи! — изръмжа легионерът и се обърна към Тит. — Жив ли си, трибуне?

— Надявам се да не съм. — Тит опипа предпазливо цицината, която вече туптеше зад ухото му. — Но ме боли прекалено много, та да съм мъртъв.

— Опитай се да станеш — предложи войникът.

Тит сгъна с мъка краката си, застина и се просна обратно.

— Богове! Това беше лоша идея!

— Идеята е много добра, освен ако не искаш да останеш тук като примамка за други дакийци. — Легионерът му протегна ръка и го дръпна. — Ставай, трибуне.

В черепа на Тит енергично заблъскаха чукове, но той успя да се изправи. Вече си набит от разбойници и спасен от прост войник трибун, защото си зяпал звездите и не си се сетил да си извадиш меч. Поне недей да повръщаш. Преглътна и чуковете удвоиха сила.

— Защо се шляеше край дакийската граница посред нощ?

Мъжът говореше прекалено високо.

— Дъждът беше спрял. Реших да се поразходя и да се полюбувам на звездите.

— В Германия сме. — Гласът на легионера звучеше по-скоро развеселено, отколкото презрително. — Няма звезди. Само дъжд. Трябваше да вземеш охрана. Моята глава ще хвъркне, ако някой те убие, докато съм дежурен.

— Съжалявам — каза Тит, преди да се сети, че офицерите никога не се извиняват на подчинените си. — Разбойници ли бяха?

— Вероятно не. — Легионерът намери щита, захвърлен от единия нападател, изруга тъмнината и го опипа. — Горите гъмжат от разбойници, дезертирали легионери и крадци. Но те не носят щитове.

— Дакийските бунтовници носят кръгли щитове — обясни Тит. — Не че съм виждал дакийски бунтовници, но в рапортите пише...

— Прибирай се с мен, трибуне. — Войникът се изправи като тъмен силует сред дъждовната пелена. — Утре ще стигнем първия гарнизон в Дакия. Там ще се полюбуваш на звездите на воля.

— Дадено! — съгласи се Тит и тръгна след спасителя си. Пътят беше тъмен и тих. Барабанящият дъжд явно бе заглушил тревожните им викове и никой не беше се притекъл на помощ.

— Ти май ми спаси живота, войнико — рече Тит след кратко мълчание. — Как се казваш?

— Версенжеторикс от Десети легион. Повечето ме наричат Викс.

Тит спря.

— Познавам ли те?

— Най-после ме позна. — Този път гласът на легионера несъмнено прозвуча развеселено. — Преди пет години бях телохранител в дома на сенатор Норбан, а ти — дребосък с букет виолетки, ухажваше дъщеря му.

— Ти ли си това? — спомни си Тит. — Онзи, който се би с император Траян на празненството?

— Патрициите никога не запомнят лицата на плебеите. — Виск посочи дупка на пътя, в която Тит аха да се препъне.

— Но не съм забравил името ти — оправда се Тит. — Всеки би запомнил такова име.

— Какво му има?

— Е, всъщност не е име. — На латински „виск“ беше просто прилагателно с мъгляв смисъл, нещо като „дребно“, „малко“, „оскъдно“. — Не се срещат често хора, наречени Дребосък — усмихна се Тит.

Чуковете в главата му вече биеха по-слабо, но цицината зад ухото му се разрасна колкото слива.

— Версенжеторикс е галско име — отсече Виск. — Не е латинско. Означава „велик цар и воин“. И ако някой ме нарече Дребосък, ще си изпроси боя.

— Поне е кратко — рече помирително Тит. — По-добре е от Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

Виск се ухили в мрака: Тит зърна как зъбите му просияват в тъмнината.

— Как ти прикачиха всичко това, трибуне?

— Тит е като баща ми. — Тит предположи, че е нередно да води такъв разговор — легатът току поучаваше трибуните да държат на разстояние легионерите и другите офицери, — но в дъждовната германска нощ кръвта се стичаше по темето му, а калта полепваше по тях от главата до петите и легионерският етикет сякаш нямаше кой знае какво значение. — Аврелий, защото е фамилното име. Фулвий, защото е второто име на татко и защото трябва да е възможно най-объркващо да сме двама с еднакви имена. Бойоний е името на богат чичо и мама се надявала да ми остави някакви пари. Антонин? Не помня. Арий е по майчина линия, но по-скоро се дължи на факта, че

татко обичал гладиаторските игри. Не знам дали си чувал за него, но преди години имало известен гладиатор на име Арий Варварина...

Викс се разсмя гръмко.

— Какво?

Тит го изглежда изпитателно. Току-що бяха свили зад завоя на неравния път и стигнаха лагера.

— Нищо, трибуне — изкикоти се Викс. — Някой ден ще ти разкажа. Сега трябва да докладвам на центуриона, а ти най-добре се връщай в палатката си. В случай че не си забелязал, навън е мокро.

[1] Стола — дълга широкопола дреха, обикновено женска. — Б.пр. ↑

[2] Кохорта — основна военна структура на легиона; 10 кохорти формират 1 легион. — Б.пр. ↑

[3] Могунтиакум — днешният град Мюнц, пристанище на р. Рейн, Германия. — Б.пр. ↑

[4] Освен поредни номера римските легиони имали и наименования. Фиделис (лат.) — честни. — Б.пр. ↑

[5] Опцио — помощник-центурион. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА

ВИКС

След вчерашния дъжд настъпи слънчева и дъхава сутрин. Яхнахме конете. Трибун Шест-имена яздеше отпред с центуриона и с опциото, много величествен отново с перата и червената мантия, и аз предположих, че необичайната близост от предишната нощ се е изпарила в дневната светлина, възстановила надлежния ред. Но само след половин миля той се извърна на седлото и ми помаха да приближа от дясната му страна. Все още изглеждаше хилав за ръста си и снаряжението му определено скърцаше ново-новеничко, но лицето му беше дружелюбно.

— Разговорът ни снощи ме заинтригува — подхвана той помпозно. — „Щом сме сред човеци, да бъдем човечни“, както е казал Сенека, а хубавият разговор е най-човечното от всички изкуства. Особено необходим, когато те заобикаля варварска атмосфера.

Сдържах напушилия ме смях и подкарах коня си редом с неговия. Младият негодник явно беше самотен. Трибуните обикновено общуваха със себеподобни, понеже никой друг не се нуждаеше особено от тях, а въпросният трибун Шест-имена от няколко седмици се клатушкаше по пътищата без приятел. Той се направи, че не забелязва неодобрителното смръщване на центуриона от другата му страна, и настоя да му разкажа нещо за миналото си, поклащайки се върху седлото и вдишвайки окъпания от дъжда въздух с удоволствието на истински легионер на приятен поход. Копитата на конете трополяха звучно по пътя и навсякъде се носеше ухание на влажна пръст и на листа, все още непопарени от приближаващата зима.

— Значи си дошъл чак от Британия да се включиш в легионите? — заключи той, след като чу житейската ми история (внимателно редактирана). Понеже пропуснах всички интересни сюжети (например императорите, за които помогнах да бъдат убити, и сраженията на

арената, в които участвах), разказът беше кратък. — Не искам да съм груб, но, в името на боговете, защо?

— И аз съм се питал веднъж-дваж.

Да, задавал съм си въпроса особено през първата година, когато ме опипваха, теглеха и мереха критични офицери, набиращи войници; или когато ме обучаваха как да въртя меч, вещица, която усвоих на осем години; или докато стисках зъби, когато центурионите ме поучаваха на висок глас как върхът побеждава острието, колко пъти да ти повтарям, гладиаторски боклук!... И знайте, че не бяха любезни, колкото император Траян.

Защо постъпих в легионите ли? Вече бях на двацет и пет и все още не знаех. Но най-после се източих до пълния си ръст, по гърба ми имаше белези от бой с пръчка и се надявах да се сдобия с няколко белега от бойни рани и отпред. Имах приятели, които ми бяха като братя, и място в света. Независимо дали ми харесваше, или не, бях римски войник, Версенжеторикс от Десети легион, и дори сега стисвам зъби, когато се сетя колко права беше Сабина — че това е моето място.

— Трябва да правим нещо с живота си — отговорих накрая и само този отговор можех да предложа.

— Жалко обаче, че си попаднал в Германия — обади се съчувствено той. — Аз се надявах да ме изпратят в Африка. Някъде на топло, където не се случва нищо.

— Или Египет — съгласих се. — Чувам, там винаги било слънчево, имало сияйни реки, огромни храмове и жени с гримирани очи.

Въпреки че едва ли можеха да се мерят с момичето, което ме чакаше в Мог — беше истинска красавица, спор няма. Освен това какъв е смисълът да мечтаеш за Африка, за Египет или за други топли страни? Бях попаднал в студения Север и вероятно щях да остана тук още двацет години.

А и в Германия беше напечено — ако не времето, то поне битките. Всички, които имаха очи да гледат, го виждаха. Аз не възнамерявах да остана завинаги легионер, но в римската армия се напредва по два начина — или благодарение на семейните връзки или благодарение на бойната слава. Аз не разчитах на семейна подкрепа, уповавах се единствено на славата...

Злонравият ми кон отскочи от една локва и едва не ме събори. Стиснах седлото с проклятие.

— Кучи син, а? — подхвърли тактично патрицианското момче. — Защо не си пъхнеш стъпалата в ремъците от двете страни? Така ще си по-стабилен.

— Всички коне ме мразят — изсумтях аз и се наместих върху седлото. — А и каква е ползата от конете? Единият край хапе, другият дриска, а четирите страни ритат.

— Не можеш да се задържиш на седлото, дори от това да зависи животът ти — подигра му се опциото. — Викс ще падне и от дървения Троянски кон — допълни той.

Изпепелих го с поглед. В Десети легион нямаше опцио, който да не е обект на всеобща ненавист. Всички центуриони имаха по един опцио — втори по старшинство — и повечето бяха нагли, устати и самодоволни копелета. Аз лично обмислях възможността да изкача стълбата до центурионския чин, без да ставам опцио. Но след пет години в Десетия не съзирах никакъв шанс.

— Не всички са умели ездачи като теб, опцио. Всеки с таланта си — усмихна се трибунът. Под шлема с пера профилът му беше като онези, каквито всички патриции се ласкаят, че притежават, но всъщност се срещат рядко. Чертите на трибуна говореха за поне петнайсет поколения благородни предци. Той вдигна изтънчения си нос и вдъхна доволно чистия въздух. — Предполагам, всички ще минем отново по същия път, ако обявим война на Дакия?

— Надявам се — отвърнах замечтано аз.

Той разкриви лице.

— Не ставам за войник.

— Защо си тук тогава? — попитах смело. Центурионът възнагради безочieto ми с яростен поглед, но аз се направих на разсеян; — Не те ли устройва кариера в легионите?

Неволно му завидях. Трибун на двайсет и две — с неговите връзки щеше да стане легат за няколко години, дори да не притежава кой знае какви способности. Бих дал всичко за такава възможност.

— Дъжд. Студ. Кръв — започна да изброява трибунът. — Не, благодаря. Най-съкровено ми желание е да се прибера у дома и да стана абсолютно скучен и нищожен държавен чиновник. От онези,

които само стоят зад писалището и винаги се прибират у дома навреме за обилната вечеря.

— Поне няма да си мокър и да трепериш от студ — позасмя се центурионът. — В легионите има стотици като теб, не бой се.

— А ти как попадна в легионите, центурионе? Грък си, гласът те издава.

Двамата се разговориха и аз пръв забелязах пушека. Би трябвало да е центурионът, който се гордееше с орловото си зрение, но той се беше надул от доволство, че трибунът му обръща внимание, и не видя облачетата дим, извили се ненадейно зад следващия завой.

— Чакайте! — Прекъснах рязко аз ведрото бръцолевене от другата ми страна.

— Не спомена ли, че гарнизонът е съвсем близо? — попита трибунът, но центурионът зарадвава заповеди наляво и надясно и аз пришпорих коня и препуснах напред. Черен пушек — винаги лош знак, — но очаквах пожар в хамбарите или в най-лошия случай набег на дакийски отряд пред външните стени.

Гореше обаче целият гарнизон.

Спрях, ругаейки, и извадих меча от ножницата едновременно с още шестима, защото легионерите и офицерите ме бяха настигнали. Но уви! Четирима стражи лежаха мъртви на пътя, и то отдавна убити. Телата им вече бяха претършувани и съблечени, а от мокрите керемиди по покрива на главната кула се издигаха рехави облачета пушек. Дори от една миля чувах крясъците, шума от трошачи се керемиди и статуи.

— Кръглият щит — изръмжах. — Трябваше да се досетя, трябваше да се досетя, пусто да остане!

През съборената порта се стрелкаха рошави мъже с кръгли щитове, понесли чували с плячка.

— Какво има? — извика трибунът от мястото, където центурионът му беше наредил безпрекословно да чака.

— Дакийци — изкрещях в отговор.

Очевидно бяха нападнали укреплението под прикритието на снощния дъжд. Онези тримата, нахвърлили се върху трибуна, сигурно бяха член отряд.

— Какво ще правим? — попита момчето.

— Ще се молим.

Един от другите войници ругаеше безпомощно, стискаше дръжката на меча си, но не го вадеше. Нямаше смисъл. Хамбарите сигурно вече бяха плячкосани, стаята с документите — подпалена, а казармите — обезлюдени и мъжете — избити. Статуята на император Траян вероятно бе съборена от постаментата и раздробена на мраморни късове. И всичко това беше сторено през нощта по време на пороя. Сега небето се беше прояснило и бяха дошли да опожарят останалата част от гарнизона.

Бяхме закъснели.

— Обратно към Десетия — заповяда центурионът. — Незабавно.

Но преди да обърнем конете, вик процепи въздуха. Появи се малък разузнавателен авангард от ездачи. Навярно същите, с които трибунът и аз се спречкахме снощи. Отдалеч забелязах как ни сочат с копие, чух дълъг крясък и конете се раздвижиха.

Десет коня.

Извих шията на коня си към завоя.

— Назад! — извика центурионът. — Назад! Назад!

Никой не се нуждаеше от заповеди. Всички побягнахме.

Патрицианското момче пребледня, ала също обърна жребеца си. Аз сръгах моя кон в ребрата, но изчадияето само изцвили и се блъсна в друг кон. Легионерът излетя през главата на кобилата си и докато се уловя за гривата и се изправя в седлото, гороломен боен вик проглуши ушите ми и видях как първият от дакийците ни настига.

— Към мен! — изкрещях на мъжа, когото съборих, и пришпорих коня към него, докато кобилата му побягна паникьосана.

Той обаче изпищя и се отдалечи от мен към пътя, размахал ръце.

Обърнах коня си към първия дакиец, който се насочи към оглупелия беглец, и едва успях да зърна сплъстена брада, месести ръце в броня, уста с наполовина изпадали зъби, когато очите му се приковаха в мен. Докоснах припряно мястото, където татковия амулет издуваше ризницата ми, и в същия миг дакиецът ме нападна. Копието му мина през рамото ми или по-скоро щеше да мине, ако конят му не беше се препънал, и аз използвах възможността да пречупя върха на копието и да му оставя само дървената дръжка. Блъснах я към него и му избих останалите зъби с тежката дръжка на меча. Той изпищя и аз се извърнах. Другите дакийци ни настигаха бързо, а мъжът, когото съборих от коня, тичаше по пътя с уплашени писъци. Центурионът се

отдалечаваше в ритмичен галоп с хубавия си кон и пет пари не даваше колцина от нас ще загинат, стига да се добере до Мог с новината. Другите войници препускаха след него, без да се обръщат. Само трибун Шест-имена обърна коня си и протегна длан да вдигне беглеца. Легионерът дръпна толкова паникьосано ръката му, че събори високото момче от седлото и то се търкулна на земята.

Друг вик проехтя зад мен и аз видях две копия да се насочват надолу.

— Триста дяволи! — изругах и сръгах отново коня.

Легионерът, възседнал коня на трибуна, се отдалечаваше след центуриона. Момчето стоеше замаяно на колене в калта и след миг щях да съм го подминал. За секунда си изкуших да го оставя. Конят ми нямаше да стигне далеч с двама ездачи. Ала протегнах ръка и той някак си я улови и се стовари зад мен.

— Благодаря — рече задъхано.

— Освободи ми ръката, с която държа меча — изръмжах аз и известно време не продумахме повече.

Дакийците се спуснаха след нас и когато конят ми започна да изнемогва, се наложи да спрем и да се бием. Убих един, съборих втори от седлото с удар с опакото на свободната ми ръка и останалите изгубиха желание да мерим сили. В крайна сметка се оттеглиха към унищожения гарнизон с присмехулни крясъци, а аз пришпорих коня в галоп, докато от устата му заизлиза пяна под двойната тежест и най-сетне настигнахме нашия отряд.

— Съжалявам — промърмори засрамено войникът върху коня на трибуна, но аз го халосах с щита си и той се строполи в калта.

— Заслужаваш да те оставим тук да умреш — изръмжах. — Както изостави трибуна си!

— Стига приказки — пролая центурионът. — Ще си получи камшика, когато се върнем в Мог, спор няма. Да продължаваме. Секст, върни коня на трибуна. Ти си намери някой, готов да изтърпи страхливец като теб зад гърба си.

— Ще язди с мен. — Трибунът се плъзна от моя кон и протегна ръка на мъжа, който едва сдържаше сълзите си. — Не се бой. Ще се застъпя за теб пред легата. Няма да те бият.

— А трябва! — измърморих аз и прибрах със замах меча в ножницата. — Леко ще му се размине, трибуне.

— Може би. — Трибунът обходи с поглед центуриона, опциото и войниците. — Няма да го обсъждаме сега. Честно казано, искам да се отдалечим оттук възможно най-бързо и да се върнем в Десетия, за да съобщим за нападението.

ПЛОТИНА

Императрицата на Рим се гневеше. Вече мина цял час, а двата стана, работещи един до друг, отказваха да влязат в ритъм. Нейната совалка сновеше плавно напред-назад с отмерено „шшш“, „шшш“, но от другата се чуваше „шшш“... пауза... „шшш“... пауза.

— Ритъм, Сабина — повтори тя за четвърти път. — Трябва да тъчеш ритмично. Много бързо се разсейваш.

— Ммм... — съпругата на скъпия Публий прокара совалката през конците и се прозя. — Защо да не се поразходим навън? Следобедът е прекрасен, срамота е да се задушаваме вътре.

Сабина погледна към високите прозорци, чиито кепенци Плотина нареди да затворят плътно още щом пристигна.

— Нездравословно е — отвърна Плотина. — От вятъра кожата ти ще изгори и какво ще си помислят хората?

— Не знам дали някой си губи времето да мисли за кожата ми.

Плотина стрелна с поглед момичето. Досега вече трябваше да ѝ е станала като родна дъщеря, но някак си не беше. Лицето на Сабина не трепваше. Не би посмяла да се присмее на императрицата на Рим. Невъзможно!

Вибия Сабина обаче не оправда очакванията на Плотина да бъде задоволителна съпруга на скъпия Плотин. Беше ясно като бял ден. Дори сега беше боса, а косите ѝ се спускаха по гърба като на девойка. Ръцете ѝ прокаряваха совалката небрежно напред-назад. Платовете ѝ винаги бяха рехави. Плотина ѝ помогна да започне наново мантията за скъпия Публий и я предупреди, че ако работи по един час дневно, ще я изтъче бързо. Тази сутрин обаче установи, че момичето не е пипнало стана! Какво разочарование! И не беше само това...

— Най-после успях да намеря препис на новия гръцки поет, за когото говорят всички — прекъсна мислите ѝ Сабина. — Адриан ще се зарадва много. Ако извадим късмет, поетът ще е ужасен. Докато

вечеряме, ще разнищим строфите му на пух и прах и Адриан ще се сдобие с нов материал относно любимата си тема за упадъка на римския литературен вкус.

Плотина се намръщи. Пак поезия. Скъпото момче открай време проявяваше слабост към поезията. Поетите не бяха съвсем безполезни, поне за развлечение на лентяите, но бъдещият император на Рим не биваше да си губи времето с такива неща.

— Поощри го да наблегне на реториката, драга, вместо на гръцките поети. И без това в Сената вече го наричат Гърчето. Не бива да им предоставяме нови поводи.

— Успял ли е някой да отклони Адриан от интересите му? — усмихна се Сабина.

— Умните съпруги винаги насочват мъжете си в правилната посока.

— Е, и двете знаем, че не съм от най-умните.

Всъщност беше от умните, когато реши. Плотина го знаеше отлично. На последното празненство в императорския дворец Сабина се впусна в едновременно задълбочен интелектуален разговор, само че не го оползотвори в името на напредъка на кариерата на скъпия Публий, а го прахоса с някакъв отегчителен приятел на баща си. Едно нищожество! Пренебрегна всички губернатори на провинции, всички сенатори и всички полезни хора, които Плотина събра с цената на огромни усилия.

— Той беше интересен — сви рамене Сабина. — Те не бяха.

Плотина се помоли Юнона да я благослови с търпение.

Такова поведение би изкарало от кожата ѝ дори богиня.

Няма значение. Плотина не се отби непоканена при снаха си, за да се разсейва с нескопосното ѝ тъкане и странните ѝ възгледи за гостите. Плотина носеше вест, и то каква вест!

— Кога ще се върне скъпият Публий? Подготвила съм му изненада, която ще го зарадва повече от всички гръцки поети.

— О, не следя кога си идва и кога излиза. Вино?

— Не пия вино, не го ли разбра? Овесена отвара, моля. И искам да видя ръцете на тази робиня... Така си и мислех. — Плотина изгледа смразяващо момичето. — Почисти си ноктите, преди да донесеш чашите, девойко! Вибия Сабина, откъде си намираш прислугата? Такива непохватни необучени създания...

— Тази е от бордей на Авентинския хълм — Сабина кимна към момичето, което излизаше от стаята. — Предложих ѝ да си смени професията. Засега се приспособява добре, макар понякога да обърква чашите.

Плотина примигна.

— Шегуваш се.

— Нали ти ми повтаряш, че дълг на всяка римска съпруга е да помага на злочестите?

— На чистоплътните злочести. На нравствените злочести. Не на мръсните улици.

— Е, тя вече не е мръсна улица. Учи се да тъче. След това ще я освободя и ще ѝ намеря работа в някоя занаятчийница. Няма да отнеме много време. Вече тъче по-добре от мен. Спомена за изненада?

Плотина се подвоуми дали да продължи с поученията, но изгаряше от нетърпение да съобщи новината, която таеше цял ден.

— Скъпият Публий е назначен за легат. Ще оглави легион!

Това накара момичето да подскочи.

— Легат?

— На собствен легион — повтори доволно Плотина.

О, колко усилия ѝ струваше, колко главоболия, колко хора, решени да ѝ попречат, но накрая успя. Постигна го — следващата му стъпка по пътя, виещ се все нагоре и по-нагоре.

— Кой легион? — Сабина дръпна несръчно совалката.

— Още не е решено. — Совалката на Плотина се придвижи напред-назад, без тя изобщо да я забелязва, сякаш беше омагьосана да снове безспир. — Съпругът ми не беше съгласен, както знаеш. Наложих се да го убеждавам дълго. Предишната длъжност на скъпия Публий в легионите... — Създаде ѝ неприятности. Натрупа много дългове, безделничейки като трибун в Дванайсети легион и Траян определено не остана доволен. — Скъпото момче понякога се държи много необуздано — довърши лаконично Плотина.

— Нека позная — усмихна се Сабина. — Ловни кучета и красиви младежи.

— Това е нетактична забележка.

Совалката се плъзна малко по-отривисто.

— Познавам съпруга си. — Сабина опря длани върху гърба си и се протегна като гъвкава и сънлива млада котка. — Какво друго да

прави човек в пограничните градове, освен да ловува — дивеч и любовници. А той обича и двете.

— Скъпият Публий вече е по-уравновесен — стисна устни Плотина. — Ти, разбира се, ще го придружаваш, където и да го изпратят.

— Най-последно сме еднородни — откликна Сабина със сладко гласче.

Значи момичето няма да създава проблеми. Добре.

— Провинциите са съвсем различни от това, с което сме свикнали в Рим — заобяснява Плотина по-сговорчиво. — По-скромни условия, по-неизтънчена компания и, разбира се, невъзможно е да намериш приличен хляб дори на трапезата на легата. Но е необходимо търпение.

— Твърд хляб? Богове! Как ще оцелея?

— Даже в тежки условия трябва да се спазват определени стандарти. Това важи особено за съпругата на легата. Не по-малко от три ястия за вечеря, може и да са скромни, и порядъчна стола, независимо от времето. — Плотина потупа строгите елегантни дупли на сивата си копринена роба. — Никакво захласване по местните обичаи. Чувала съм как някои жени заминават за Британия и се връщат намацани в синьо и накичени с местни бижута.

— Дано изпратят и Адриан в Британия. Мисля, че синьото ми отива.

— Винаги готова да се пошегува... — повдигна многозначително: вежди Плотина. — Та така... неизбежно ще се наложи да общуваш със съпругите на по-нисшите офицери, но най-добре да сведеш срещите си с тях до минимум. Съпругите на магистратите и губернаторите са по-подходяща компания. Ти, естествено, ще им даваш пример за образцово поведение.

— Дали ще му дадат легион в Египет? — замисли се Сабина. — Копнея да тръгна с кораб по Нил като Клеопатра.

— Няма да ти остава време за плавателни експедиции, драга. Кариерата на скъпия Публий зависи от теб. Приятелство с провинциалните губернатори, кореспонденция с влиятелни хора в Рим, празненства за полезни гости... — Сабина беше добра домакиня, Плотина не можеше да го отрече, макар да канеше прекалено много от така наречените интересни хора. И наблюдаваше тенденция вечерите ѝ

да прерастват в разпуснати гуляи с обилно количество вино и бръщолевене, вместо да са сериозни събития със сериозни разисквания. Плотина потрепери при спомена за вечерята, когато всички нагазиха във фонтана и си подаваха каната с вино, все едно са разюздани плебеи в почивен ден. Наистина недоумяваше защо Траян и приятелите му останаха толкова очаровани.

— И най-важното — заключи Плотина, припомнила си, че изнася лекция — е да не позволяваш връзките на скъпия Публий с влиятелните хора в града да прекъснат само заради няколкостотин мили. Мъжете са толкова небрежни, стане ли дума за писма, затова ще разчитам на теб да ме държиш в течение...

— Така ли? — прекъсна я Сабина. — Значи ти няма да дойдеш с нас?

— Разбира се. Съпругът ми разчита на мен. Но, естествено, ще ви посещавам. — Плотина прочисти многозначително гърло. — Например, Вибия Сабина, ако случайно забременееш в провинцията, ще дойда да помогна при раждането.

— О, ето я овесената отвара — възкликна Сабина.

— Не сменяй темата — императрицата остави совалката и изгледа строго Сабина. — Надях се досега да си осигурила наследник на скъпия Публий, Вибия Сабина. Три-четири годишно дете не може, разбира се, да ви придружава извън града, нездравословно е, но аз с радост щях да се грижа за него, докато отсъствате...

— Колко мило.

— Да родиш в провинциите не е идеално. Трудно се намират добри лекари, какво пък остава за дойки! Но проблемите не са непреодолими. Пълна почивка, оттегляне от светски ангажименти, диета с овес и риба, за да се избегнат кръвотеченията.

— Калпурния твърди, че е глупаво по време на бременността да се залостваш у дома като инвалид. Тя се търкала из къщата като огромна топка, докато бебето не започне да се ражда.

— Втората ти майка има много напредничави идеи, но аз не ги препоръчвам.

— Втората ми найка е родила пет здрави деца — примигна невинно Сабина. — Ти колко имаш?

Плотина я изгледа студено.

— Не всички сме благословени с деца.

— Имам чувството, че и аз няма да съм благословена с деца — промърмори Сабина. — Не и докато вкусовете на Публий не се променят драстично.

— Скъпият Публий ще изпълни дълга си, както и ти — отсече Плотина. — Всеки мъж се нуждае от син.

— Не и Траян.

— Уверявам те, че усеща остро липсата.

Е, това вероятно не беше съвсем вярно. Преди години Плотина беше сигурна, че щом стане император, Траян ще промени решението си и ще разбере колко важно е да остави наследник. Тогава тя беше едва на трийсет и две; не беше прекалено късно. Императорите се нуждаят от синове! Но когато му го каза, той ѝ отговори, без дори да се замисли:

— Когато му дойде времето, ще посоча наследник. И без друго така е по-добре. Кой знае какъв син ще ни отреди Фортуна? Така ще избира най-достойният да ме наследи, вместо да възлагам надежди единствено на кръвната връзка.

Плотина не повдигна повече темата, но тя продължи да я гложди. Император на Рим или не, все пак Траян не беше всезнаещ.

— Скъпият Публий е синът, за когото моят съпруг винаги е мечтал — осведоми тя Сабина. Вероятно и това не беше съвсем вярно, но всяко нещо с времето си. — Не искам скъпият Публий да страда като съпруга ми. Той трябва да има синове, и то скоро. Ти...

Познат дълбок глас я прекъсна:

— Колко уютна гледка сте двете. Юнона и нейната снаха Венера, вгълбени в станове си.

— Ласкател! — засмя се Сабина. — За пръв път някой ме сравнява с Венера.

И Венера е създавала на Юнона същите главоболия, каквито ми причиняваш ти. Но Плотина погледна скъпия си Публий, благороден като колона в безупречно чистата тога, и поднесе буза за целувка.

— Скъпи мой, надявах се да те видя.

— Нека позная. Вече съм легат?

— Колко добре си информиран — усмихна се Плотина. — Трябваше да се досетя, че ще придумаш някой бивш роб да те осведоми.

— Е? Кой легион получаваш? — Сабина го възнагради с отривист войнишки поздрав, когато Адриан се наведе да погали трите ловни кучета, които го бяха последвали по петите от градината и сега се въртяха около краката му. — Къде те изпращат? В Египет? В Сирия, в Британия?

Адриан почеса по ушите любимата си хрътка и погледна към Плотина.

— Нашата любима императрица не ти ли каза?

— Нашата любима императрица знае всичко — изчурулика сладко Сабина. — Как се отглеждат деца, как се поощряват общественият морал и културните стандарти в провинциите. Но по този въпрос всевиждащите ѝ очи явно са ѝ изневерили.

Адриан се намръщи едновременно с Плотина, но не укори съпругата си. Никога не я упреква. Сабина разговаряше твърде саркастично със скъпия Публий, поне за вкуса на Плотина, ала той очевидно нямаше нищо против. Изглеждаше дори, сякаш му е забавно!

— Е? — Сабина заряза стана и изтича към него като дете, очакващо подарък. — Къде отиваме, легате?

Той остави кучетата и щипна Сабина по бузата с неприкрита любвеобилност. „Не биваше да се привързваш към нея — помисли си Плотина и едва се сдържа да не го изрече гласно. — Тя трябваше просто да е полезна.“

Но тя не беше полезна, а той се беше привързал към нея и нищо не се бе развило според плановете на Плотина.

— Смятам, че е редно да вдигнем тост. — Адриан протегна ръка и добре обучен роб незабавно му подаде чаша. — За предстоящите ни дни в...

— Е? — Сабина се надигна на пръсти, а Плотина повдигна вежди.

— Германия — смили се той. — По-точно Могунтиакум.

ТИТ

Завръщането в Могунтиакум им отне по-малко време от пътуването на изток, констатира Тит. Остави центуриона да наложи

темпото, подписвайки всички документи, които му представяше, за да получават отпочинали коне на всяка междинна спирка.

— Всеки ден съм с нов кон — оплакваше се Викс. — Не се ли предполага, че поне веднъж ще ми се падне добро животно? Не! Всички ме мразят.

Тит свикна да се пресяга и да хваща Викс за туниката, та да го издърпа на седлото всеки път, когато започнеше да се свлича по хълбока на коня. Въпреки бясното препускане, обратният път не се стори толкова мъчителен на Тит. Вероятно защото сега имаше с кого да сподели вечерята в крайпътните ханове.

— Сигурен съм, че Цицерон или Ювенал бяха казали нещо мъдро за изтощението и мръсотията, които съпровождат появата ни на бял свят — каза той на Викс една нощ, облегнал глава назад и вдигнал крака върху масата като огледален образ на събеседника си пред огнището в стаята за редови войници. — Но този път съм прекалено изтощен да цитирам когото и да било.

— Слава на боговете! — отвърна Викс, затворил очи. — Подай ми хляба.

Тит се взря в огъня в неугледната тясна стая за простолюдието. От обувките му се вдигаше пара.

— Сигурно ще ме помислиш за невъобразим страхливец, ако ти призная какъв ужас изпитах — изплъзна се неволно от устата му. — Когато видях онези дакийци да се спускат към мен... — Краката му сякаш се вкамениха; наблюдаваше ги как приближават все по-близо и по-близо, докато ръката на Викс улови неговата и го издърпа толкова силно върху коня, че на другия ден не можеше да си помръдне рамото. — Меко казано — заключи Тит.

— Първия път, когато излязох на арената и видях към мен да крачи мъж с меч, се напиках. — Викс отчупи залък хляб и несъзнателно посегна да докосне малкия амулет, провесен през врата му. — Всеки се ужасява, когато погледне смъртта в очите.

— Какво направи тогава?

— Потиснах страха и го убих първи. Няма друг начин, ако не искаш да умреш.

— Аз щях да умра, ако не ме беше вдигнал от земята.

Тит се смути. Думите бяха безпомощни да изразят благодарността му.

— Няма проблем — изсумтя Викс, без да отваря очи. — И не споменавай пред никого, че съм се напикал, защото ще трябва да те убия.

— Обещавам. — Тит си отчупи парче хляб. — Какъв е този амулет около врата ти?

— Нищо особено.

— Докосна го, преди да нападнеш дакийците — отбеляза Тит. — Талисман ли е?

— Татко ми го даде — призна Викс. — Марс. Каза, че богът на войната ще ме пази в битките. Всъщност, когато го докосна, виждам лицето на баща ми. И той беше гладиатор. Оцеля осем години в Колизеума. По-добре да имам неговия късмет, отколкото на някакъв римски бог, размахващ копие. — Викс пхна малкия диск под туниката си. — Засега ме пази.

— Баща и син гладиатори? — удиви се Тит.

— Е, един император ни мразеше и двамата...

След цял ден препускане стигнаха Мог по залез-слънце и едва успяха да минат през портите, преди да ги затворят до сутринта. Центурионът се запъти тутакси към помещенията на легата.

— Ела, трибуне. Ще иска да му рапортуваш.

— За какво съм ти? — почуди се Тит. — Нямам с какво да се похваля. Само ме събориха от коня.

— Хайде!

Легатът ги освободи чак по мръкнало. Тит влезе в главната кула, питайки се изнурено дали ще намери нещо за вечеря. През залата преминаваха забързани куриери, роби влизаха и излизаха от канцеларията, легионери поспираха да огледат стената за нови съобщения. Тит прочете, че ще се строят нови казарми, от Тракия щеше да пристигне отряд за временно пребиваване; едно съобщение напомняше строго да посещават местните жени само извън служба и отвъд стените на укреплението... Никакъв знак, че някой знае за експедицията на Тит до Дакия. Никакъв знак, че скоро ще воюват.

Тит усети леко мъждене в стомаха си — като първото стълбче дим, надигащо се от купчина съчки. Защо се оплаквах, че ми предстои

цяла година отегчение и лъскане на обувки? По-добре чистене на обувки и скука, отколкото битки и кръв.

— Е? — Викс се беше облегал на стената до бюста на императора, който внушаваше страхопочитание във всяко римско укрепление. Дори изваяно от камък, лицето на Траян излъчваше дружелюбие. — Някакви новини? Какво каза легатът?

— На мен нищо. — Тит си свали шлема и прокара пръсти през косата си. — Само стоях и кимах, докато легатът разпитваше центуриона за всичко. После ми нареди да вървя да вечерям и започна да диктува депеши.

— Знаех си. — Викс плесна дланта си с юмрук. — Ще има война! Траян няма да търпи да рушат гарнизоните му. Дакийският цар ще съжалява, че се е родил.

— Аз съжалявам повече, че пропуснахме вечерята — сбърчи чело Тит. — Не че е голяма загуба да пропуснеш легионерската дажба.

— Загорял овес и преварено свинско — съгласи се Викс. — Закопнял си за печен дивеч и за кълцано фламинго като в Рим, а, трибуне?

— Ти ми спаси живота поне два пъти, Дребосък. — Тит едва се съдържа да не потрепери. Имаше чувството, че виковете на дакийците ще продължат да го преследват в сънищата му още дълго. — Мисля, че може да ме наричаш Тит.

Викс се засмя.

— Центурионът ще ми нашари гърбината.

— Когато няма опасност да чуе тогава. Така е най-добре. Както казва Овидий: „Който живее добре, живее незабелязано.“

— Овидий сигурно е познавал неколцина центуриони. — Викс пое малко неловко протегнатата му ръка. — Тит, щом искаш.

— Лека нощ, Викс. — Тит закри с длан огромна прозявка. — Отивам да проверя дали е останало малко от загорелия овес и превареното свинско. Толкова съм гладен, че мога да изям и жив кон.

Викс се поколеба малко.

— Трибуне... Тит... Имам момиче в града и тя е по-добра готвачка от легионерските касапи. Ако искаш...

— Води ме — прекъсна го Тит.

Агнешката яхния ухаеше изкусително, но Тит полагаше огромни усилия да не зяпа момичето, което току го поглеждаше страхливо, докато нареждаше чиниите по масата. Пълни устни, красиво овално лице, кожа, чиста като прясна сметана, и коса като тъмен мед, сплетена на дебела плитка, дълга чак до коленете. Момичето на Викс беше родено да носи коприна и бижута в златен дворец, а не набрашнена престилка в тясна стаичка над пекарната.

Тит опита яхнията.

— Богове! — преглътна първата хапка и затвори очи. — Омъжи се за мен, красива девойко!

— Казах ти, че моята Деметра умее да готви. — Викс я прегърна нехайно през кръста. Тя се усмихна, но пак изглежда нервно Тит. Беше преbledняла като платно, когато ѝ се представи.

— Трибун? — попита задавено. — Какво е направил Викс? Не ме посещава често, кълна се, господарю. Само когато не е на служба, а аз никога не стъпвам в укреплението. Знам правилата...

Тит изля цял порой уверения, за да я убеди, че не е дошъл да прибере Викс, за да го наложат с камшик, ала тя продължаваше да го поглежда крадешком, сякаш в кухнята ѝ е налетял дракон, въпреки възторжените възклицания, с които унищожаваше яхнията ѝ.

— Късметлия си! — прошепна той на Викс, когато момичето се отдалечи до печката. — Императори биха се борили за благоволенieto ѝ, Викс, само заради яхнията ѝ, да не говорим за красотата ѝ. Как я придума да ти готви?

— Неколцина адютанти я подкачаха миналата година на пазара и аз ги разгоних — отвърна самодоволно Викс. — Лесно е да си намериш момиче, когато си увенчан със славата на спасител.

Тит скъта този съвет за бъдеща употреба. От друга страна, от какво би могъл да спаси момиче? От неточен цитат?

Видя дъното на чинията, преди да се усети, и Деметра побърза да му досипе. Той ѝ благодари с поклон и огледа уютната стаичка. Служеше и за кухня, и за спалня, но сияеше от чистота и ведрост — коренна противоположност на потната мъжествена недодяланост на укреплението. Върху леглото беше метната яркоцветна завивка, същата от шарени парчета плат, върху паянтовата маса имаше букет от късни есенни астри, натопени в буркан, от пекарната долу се носеше ухание на пресен хляб.

Викс също начеваше втората си порция.

— Какво зяпаш?

— Всичко. — Тит се озърна завистливо. — Блажен домашен уют. Разбрах колко ми липсва, когато се озовах в спартанските ни казарми.

— Намери си момиче — посъветва го Викс. — Посещавай я, когато си свободен. Подкупи когото трябва и ще ти разрешат дори да спиш при нея.

— Вече има момиче, което искам. — В един опиянителен миг Тит си представи ведра стая като тази — книги по рафтове край стените, пресен хляб, свежи цветя и Сабина, легнала върху леглото, дъвче ябълка и чете. Около устните ѝ разцъфват трапчинки, когато Тит влиза при нея... — Но тя е в Рим — добави Тит.

А и не беше негово момиче.

Не че продължаваше да е влюбен в нея. Ако не друго, поне я познаваше далеч по-добре, отколкото когато на шестнайсет се прехласна по синеокото девойче, което деликатно не се разсмя на първия му опит да предложи брак. Сега тя му заемаше книги, водеше я на Марсово поле, когато съпругът ѝ беше зает, делеше трапеза с нея на вечерните празненства. И се изпълваше с гордост, когато я придружаваше на някое обществено събитие и тя влезеше в залата с ефирна стъпка, уловила го под ръка. Някак си другите момичета, които дядо му превъзнасяше като подходящи партии, му се струаха безинтересни, безстрастни и бледи копия на Сабина.

Не, не беше влюбен в нея. Но докато не намери момиче да го заплени като нея, защо да се жени?

— Значи имаш момиче в Рим — обади се Викс небрежно. — Какво от това? Нищо не пречи да имаш и тук. Няма никакъв шанс да се срещнат.

— Няма да удостоя с контрааргументи предложението ти.

Тит усети топла тежест върху крака си. Погледна надолу и видя момченце с кафяви очи и къдрава коса. Детето се беше отдръпнало уплашено, когато Тит влезе в стаята. Взе дървеното си конче и се притаи в ъгъла, откъдето ги наблюдаваше плахо. Сега обаче примигваше срамежливо пред госта на майка си.

— Цели седмици пътувахме — укори Тит Викс — до най-затънтените краища на империята и обратно, спаси ми живота, а не си ми казал, че имаш син. На колко е? На три?

— О, не е мой. — Викс обра соса от чинията си със залък хляб. — Баща му бил писар. Легатът го довел от Бициния преди няколко години. Писарят довел Деметра и момчето със себе си от селото им, но умрял през първата зима и ги оставил сами. Германските зими не са за всекиго. — Викс перна с юмрук ръката на Тит. — Гледай да не се разплачеш, когато ти измръзнат краката.

— Ще се постарая. — Тит разроши къдриците на момченцето със същия цвят на тъмна мед като на майка му. — Браво на теб, че се грижиш за него, след като е останал без баща.

— Не бива да ви безпокои! — Деметра се спусна и отнесе красивия си син, гълчейки го тихо на гръцки.

— Какво друго каза легатът, когато му рапортува? — Викс се пресегна към глинената кана върху масата. — Ще мобилизират Десетия със сигурност. Ние сме най-добрият легион извън Галия и сме по-близо. — По обувките му още имаше полепнала кал от безкрайната езда през изминалите седмици, но той изглеждаше готов да си надене мантията и да замарширува към Дакия на мига. — Кога ще тръгнем на поход, как мислиш? След две седмици, три?

— По-скоро след три месеца — отпи Тит от чашата си. Студена местна медовина, резлива течност, но би я преглътнал, дори да беше оцет.

Не беше усещал такава топлина и уют, откакто... откакто беше пристигнал в Германия.

— Три месеца? — изръмжа Викс.

— Най-малко. Често седя в Сената, просто слушам от задните редове публичните разисквания, когато говори дядо, и съм чувал десетки разгорещени спорове за разквартируването на легионите. — Тит зачегърта с нокът едно кално петно, засъхнало върху туниката му. — Трябва време да организират всичко, да изпратят подкрепления, да свикат допълнителни легиони. Най-малко три месеца, по-скоро четири.

— Да мобилизират? — обади се Деметра иззад гърбовете им с ококорени кафяви очи. — Искате да кажете, че Десетият ще тръгна на изток ли, господарю? Да се бие?

— Още нищо не е сигурно — успокои я Тит.

— Дано този път да има сражения — изсумтя Викс. — Пет години в легионите и не съм видял нито една хубава битка! При първия набег на Траян срещу дакийците тъкмо бях приключил с

обучението. Дакийците се разбягаха, преди да започне истинската битка, да ги вземат дяволите! Как ще стана центурион, когато нехранимайковците си уреждат сметките със споразумения?

— Сериозно ли искаш да си центурион? — удиви се Тит. — Не си ли виждал с колко работа ги товарят?

— Няма значение! — отвърна решително Викс. — Работата, рангът, битките, поощренията, плячкосаното злато, триумфалните шествия в Рим. Искам всичко!

— Колко грандиозно! — развесели се Тит. — Аз самият се надявам чисто и просто никой да не ме убие, докато съм трибун. След това искам тих пост — да оформям статистики или да отговарям за строителството на някой акведукт.

С тиха къща сред градина, здрави и красиви деца като сина на Деметра и съпруга, която няма да е Сабина. Сабина се помещаваше трудно в мечти за домашен уют. Дори в собствената си безупречна къща в Рим тя не приличаше на доволна от живота римска матрона. По-скоро на весел, но нехаен гост, който всеки момент ще отлети през вратата и ще поеме към края на света.

Но каква полза от фантазии?

— Може и да станеш центурион — обнадежди го Тит. — Този път сблъсъкът с дакийците, струва ми се, няма да приключи със споразумение. Ще тръгнем след четири месеца вероятно, но...

Внезапно Деметра се обля в сълзи, грабна сина си и излезе от стаята.

Тит се надигна от стола, но вратата се захлопна зад гърба ѝ.

— Какво казах?

— Кой знае? Не ѝ е за пръв път. — Викс доизпразни невъзмутимо чинията си. — Обикновено я оставям да се наплаче. Отивам да спя някъде другаде. На улицата зад големия театър живее една червенокоска, която ми харесва...

ГЛАВА ДЕСЕТА

САБИНА

За съпругите на офицерите, които щяха да отпътуват на север, осигуриха две изискани колесници — закрити, тапицирани, с възглавнички и с кепенци за максимално удобство. След четири дни Сабина вече се разполагаше самостоятелно в едната, а останалите съпруги си намериха извинения да се возят във втората.

— Какво, в името на боговете, им причини? — попита Адриан, влизайки при нея.

— Отварях кепенците, за да гледам пейзажа.

Сабина вдигна очи от гнездото, което си беше свила — възглавничка за гърба, кожа, метната върху коленете, куче в краката ѝ и свитък в скута ѝ.

— Да се наслаждаваш на чистия въздух явно е престъпление. Май разказах няколко истории как германските канибалски племена горят жените живи в клетки от раката.

— Необходимо ли беше? — попита кротко Адриан.

— Четири дни ги слушах да се жалват от непослушните си деца и крадливите си роби. Не знам за германските канибали, но на мен определено ми се прииска да изгоря тези ужасни жени в клетки от раката.

Адриан я възнагради в обичайната си мимолетна усмивка, свали си ръкавиците и ги подаде на кучето да ги подъвче. Вече носеше легатската мантия и броня и изглеждаше много красив.

— Как е моята стара приятелка? — попита той и погали хрътката с посребрена муцуна, свита върху кожата в краката на Сабина. — Схваща се в студа...

Сабина се подсмихна. Адриан не се интересуваше от удобствата на робите си, но душа даваше за кучетата си. Водеше цялата си сюрня ловни кучета в Германия и твърдеше, че в околностите на Могунтиакум има много дивеч. Кучетата му подскачаха щастливо зад

огромния му кон — всички, с изключение на посивялата хрътка, която според него беше твърде стара да изминава големи разстояния, и следователно трябваше да пътува изискано със Сабина. Повечето мъже биха я убили, защото вече не може да ловува, помисли си Сабина. Адриан обаче чешеше галъвно ушите на старата хрътка и опашката ѝ потупваше кожата, а всяка вечер той ѝ носеше подобрани кокали от порцията си.

— Уверявам те, че се грижа добре за нея — усмихна му се Сабина. — Искаш ли закуска? Явно ще спрем за почивка, преди да прекосим следващата река.

Около колесницата Сабина чуваше ведрата шумотевица на пътниците — воловарите ругаеха животните си, младите трибуни се смееха и пришпорваха конете напред-назад, робите се шураха, търсейки храна, мантии и прочее удобства, необходими на господарите им. Небето беше сиво, а пътят — осеян с локви, но тълпата от офицери, служебни лица и войници, отпразвили се на север, беше жизнерадостна и гласовита.

— Хляб, мед и грозде — разпореди Сабина, когато робът влезе и започна да подрежда чиниите и чашите. — Обичайното.

Обикновено закуската на Адриан включваше прясно изпечен хляб (коричката не биваше да е твърде препечена); грозде (не в купа, а на чепки) и малко мед. Винаги едно и също, независимо дали закусваше в дома им на Палатинския хълм, или тук, по средата на пътя между Рим и Могунтиакум. Когато пристигне в Хадес, помисли си весело Сабина, съпругът ѝ ще нареди на лодкаря Харон^[1] да му сервира хляб, грозде и мед. Половината от дългата върволица каруци и мулета, запътили се на север, носеха багажа на Адриан — книгите, без които не може, робите, необходими, за да се чувства удобно, кучета и коне и няколко гръцки скулптури.

— А казват, че жените пътуват с много вещи! — пошегува се Сабина. — Аз бях готова да тръгна с един сандък дрехи и две-три книги!

— Вярно е, че искам да видя света — отвърна високопарно Адриан — но не мога без библиотеката си.

Е сега поне ще видим света, рече си Сабина. Всяко бавно, скрибуцащо завъртане на колелетата ги отдалечаваше от Рим, от задълженията, от поученията на Плотина. Сабина се задържаше часове

наред пред прозореца на колесницата, замръзнала до кости, но твърде въодушевена, за да затвори капаците, и наблюдаваше как зелените ниви и спретнатите лозя постепенно преливат в сиви зъбери, тъмнозелени борове и тъмни сенки. Адриан каза, че вече са в Ретия и са преполовили пътя до Могунтиакум и легиона, който ги очаква. Германия. Какви тайни криеше?

Адриан погледна намръщено чашата, която Сабина му подаде, когато се настани на седалката срещу нея.

— Това пък какво е?

— Местната медовина. Харесва ми.

Той ѝ върна чашата.

— Ще се задоволя с римско вино, благодаря.

Сабина отпи глътка и разгърна свитъка по-надолу.

— Луций Нистерик явно също не е харесал медовината.

— Кой е Луций Нистерик?

Адриан преглеждаше кореспонденцията от Рим, която вече ги беше настигнала. Едва два дни след отпътуването им бяха започнали да се появяват куриери с бързоноги коне, понесли рула с писма.

— Луций Нистерик е бил легат, служил тук по времето на Август. Открих препис на дневника му, реших, че може да има нещо полезно за района.

— Нещо интересно?

Хрътката се излегна по гръб и той протегна разсеяно ръка и я погали по корема.

— „Местните са с груби нрави — зачете Сабина е помпозен бас, — но са свирепи воители“.

— Наистина изглеждат груби. Забелязах го още щом прекосихме планините. — Дланта на Адриан забави ход върху корема на хрътката, когато се замисли. Тя го побутна с муцуна и той продължи да я гали. — Питам се дали и сега са свирепи. Ще ми дадеш ли книгата?

— Разбира се. — Сабина вдигна крака върху седалката и се уви по-плътено с кожата. — Има ли писма за мен?

— От императрицата...

Сабина взе свитъка с печата на Плотина и го изхвърли неразгърнат през прозореца.

— Нещо друго?

Той се намръщи неодобрително, но не продума.

— Писмо от малката ти сестра, съдейки по разпиляния почерк. Да те оставя ли да го прочетеш на спокойствие? Преди малко кучетата вдигнаха елен в гората. Беше с разкошни рога и понеже ще се забавим цял час...

— Върви да ловуваш — махна му тя. Той я целуна небрежно по бузата и тя усети наболата му брадичка. — Пак ли си пускаш брада?

Толкова много сенатори го подиграваха в Рим, че той се принуди да я обръсне. Цяла седмица след това беше в мрачно настроение.

Адриан прокара длан по лицето си.

— В провинцията няма да прави впечатление.

— Брадата ти отива. Придава ти философски вид.

И криеше белезите от младежки пъпки — истинската причина да си пусне брада. По-суетен си от мен, съпруге.

Той се усмихна, докосна я мимоходом по косата и погледна кучето.

— Какво ще кажеш, стара приятелко? Ще потичаш ли след елен?

Кучето зина щастливо, надигна се и скочи от колесницата по петите му. Сабина ги изпроводи с усмивка, допи си медовината и подаде чашата на пажа пред колесницата. Красив паж — тъмнокос, строен и мускулест; двайсетинагодишен младеж от Антиохия^[2]. На това пътуване Адриан беше взел повече кучета, отколкото роби, но някак си всички роби до един бяха красиви и мъже.

— Домина, искате ли да посетите другите дами, докато почиваме?

— Милостиви богове! Не, разбира се — отговори Сабина и се зачете в свитъка.

Отдавна покойният легат Луций Нистерик беше престанал да се оплаква от местните и се беше отдал на спомени за дните си в Гърция.

Скоро трябва да се върнем пак в Атина. На Адриан щеше да му хареса. Вече се жалваше от северния въздух, влажен и тежък за дробовете. Пълна противоположност на ослепително яркото гръцко слънце, съчетано с еднакво ослепителни пурпурни сенки. Сабина обаче реши, че навярно ще хареса мъглите в Германия, дълбоките гори и късните, мрачни дни. Ще науча нови неща и ме чака работа, помисли си тя и захвърли безполезния свитък с префърцунените му възгледи за местната медовина и местните жени. Независимо какво смята Луций Нистерик.

ВИКС

Могунтиакум изглеждаше неузнаваем с три и половина легиона, вместени в него. Обикновено градът беше тих — през деня пазарът гъмжеше от жени и деца, а гостилниците и бордеите оживяваха нощем, когато войниците излезеха в почивка. Освен пиенето и уличниците, над Рейн имаше мост, въпреки че аз лично нямах понятие какъв е смисълът да се щураш над Рейн. Имаше и гробница на отдавна споминал се римски принц, където се стичаха поклонници от цяла Германия, както и театрална зала, за която Деметра гордо ме уведоми, че е най-голямата на север от планините. Казах ѝ, че в Рим съм виждал три пъти по-големи театри, но тя не ми повярва. Според мен Рим я изпълваше само с недоумение. За Деметра Рим беше Елизиум^[3] — съществуваше някъде, сияен и красив, но нямаше нищо общо с нея.

Сега обаче Мог не беше толкова задрямал. Беше отеснял и пълен до пръсване с войници. Проклетият дакийски цар беше въстанал не на шега и императорът беше свикал повече легиони, за да се разправи с него както трябва.

„Три месеца“, каза Тит и излезе прав — зимата отмина и се запролети, а нямаше никакъв признак, че ще потегляме на военен поход. А легионите продължаваха да прииждат — първо пристигнаха Втори Адиутрикс^[4] и започнаха да се перчат и надуват, че ще се погрижат за дакийския цар, без да се налага ние да напускаме уютното си укрепление. После дойде Четвърти Флавия Феликс^[5] и започнаха да се перчат и надуват, че са галеници на Фортуна и не могат да се печелят битки без тях. Миналата седмица пристигна и дивизия от Шести Ферата^[6] и започнаха да се фукат и дуют с подвизите си край Рейн. Жените в Мог вече не достигаха и момичетата като моята Деметра трябваше да внимават, когато излизат.

— Колко легиона ни трябва? — изръмжах пред останалите от моя контуберниум^[7] една нощ, когато бяхме тръгнали да гоним фусти заедно.

Бях помъкнал и Тит, макар той и братята ми по оръжие да продължаваха да се оглеждат един друг с предпазливо изумление. Все пак той беше трибун, офицер, дори и извън служба, а тя бяха

обикновени войници като мен — четиримата, с които бърбях, спях, ядах, обучавах се и се сражавах. По принцип контуберниумът се състоеше от осмина, но дакийско копие повали единия в годината, когато постъпих, а други двама умряха от треска миналата есен. Останалите петима — Симон, Бойл, Филип, Юлий и аз, бяхме като родни братя.

— С Тит видяхме сметката на три дакийски копелета. Не разбирам защо Десети да не може да се разправи с другите, колкото и да са много — недоволствах аз.

— Поправка — промърмори Тит над халбата си с бира. — Ти видя сметката на дакийците. Аз се помайвах и се молех.

— И това помогна — уточних. — И двамата сме живи. Хей, защо нямаш момиче? Нали затова дойдохме?

— Не си падам много по уличниците — отвърна Тит.

В задимената стаичка сред събратята ми по оръжие той се набиваше на очи — седеше с кръстосани крака и отпиваше от бирата, сякаш е изтънчено вино, докато Филип от дясната му страна играеше на зарове с две полуразсъблечени курви, а Бойл вляво опипваше под дрехата момичето в скута му. Юлий от другата страна на масата вече преполовяваше любимата си история, че е потомък на Юлий Цезар.

— Освен това в града няма достатъчно жени за трите легиона. — Кимна любезно на няколкото полуголи жени около него и в отговор те грейнаха в усмивка. — Сигурен съм, че момичетата са изтощени от работа.

— Правилно — измърмори червенокосата в скута ми — любимката ми за нощите, които не прекарвах с Деметра. — Мъжете от Шести са нагли кучи синове. И най-стиснатите в цял Мог...

— Дай им да се перчат със знамената си с лъвски глави — изсумтя Симон и с дъното на халбата си строши един орех върху масата. — Сладка моя, ще ми донесеш ли още малко медовина. Седни после в скута ми да я изпием заедно...

— Не ме залисвай със сладки приказки. Чукането е два денария и сестерция за цяла нощ.

— Вече влизам в положението на Шестия. — Прегърнах през рамо моята червенокоска, предвкусвайки какъв фурор ще предизвикам с новината, която им бях подготвил. — Нашият центурион с безкрайната си мъдрост — пауза, в която всички плюхме и изругахме

— е решил, че след пристигането на братята ни от Шести Ферата лагерът е пренаселен...

— И ние можехме да му го кажем!

— Всъщност аз му го казах — вметна Тит. — Не ме послуша.

— ... и мъжете, които имат възможност, могат да спят в града, стига да си плащат за удоволствието. — Наклоних стола си назад със самодоволно изражение. — Тоест, докато вие кучи синове, делите постеля с Шести и лъвоглавите им знамена, аз ще се гушкам в леглото с Деметра.

— Хей! — бодна с показалец рамото ми моята червенокоска.

— Не се тревожи, скъпа, ще ми остава много време и за теб. — Дръпнах главата ѝ за целувка.

Симон ме замери с орехови черупки. Юлий, който се хвалеше, че е потомък на легендарния Гай Юлий Цезар само защото имаше същата плешивина на темето и гърбав нос, ме възнагради с нецензурен жест, заровил глава между циците на курвата си, без да си поема въздух.

— Ще се тъпчете с бълвоча на легионерските готвачи — съобщих им доволно, — а аз ще закузвам с хляба на Деметра.

— Къде ми е копието? — попита Филип двете си ухилени полуголи момичета. Филип беше строен, нисък грък, дребен, но бърз и пускаше заровете само когато стискаше копието си, а стиснеше ли копието си, ти оставаше само да се молиш на боговете да не го насочи към теб.

— Знаеш къде ти е копието, войнико — разкикотиха се момичетата му. — Готово за бой като истински легионер...

— Всички, разбира се, сте добре дошли да похапнете хляб и печено свинско винаги когато поискате — довърших. — Пропуснах ли да го спомена?

— Защо не каза? — Бойл остави ножа, който се канеше да прокара през косата ми. — Предупреди я, че Бойл ще ви гостува утре след дежурство.

— Бойл... Интересно име — обади се Тит. — Как ти го лепнаха?

Аз се ухилих, а Бойл се намръщи. Беше най-младият от нас, на седемнайсет, светлокос гал, огромен като каменна кула, и когато го причислиха към контуберниума ни, имаше пришка на задника си колкото ябълка. В легионите само смъртта може да те отърве от такъв прякор.

Червенокоската ми ме изгледа нацупено.

— Затова значи си падаш по гръцкото момиче. Заради храната!

— Не ми се сърди, де...

— Намери си друга да ти топли постелята, Версенжеторикс — изсумтя тя и стана от скута ми. — Аз ще си намеря по-изтънчена компания. — Улови ръката на Тит и го дръпна от стола. — Искаш ли да видиш дали съм червенокоса навсякъде, трибуне?

— Не бих се осмелил да се усъмня в думите на дама — рече той любезно.

Но тя вече го теглеше настрана.

— Точно моята ли трябваше да отмъкнеш? — подвикнах след него, ала той само ме изгледа тъжно, докато червенокосата го дърпаше нагоре по стъпалата.

— Пада ти се! — ухили ми се Симон.

Симон беше най-старшият в контуберниума ни, смугъл, широкоплещест мъжага на четирийсет, към края на службата си в Десети Фиделис. Той ме посрещна в Десетия, когато пристигнах в Германия от подготвителния лагер на юг. Застанах пред него в чисто новата си ризница и сандали и той ме огледа от главата до петите.

— Версенжеторикс? От Галия?

Изсумтя и посочи най-разнебитената койка в контуберниума.

— Новобранците стават все по-млади — измърмори на иврит.

— А ветераните са все по-стари — отвърнах му на същия език и тежките му вежди отскочиха нагоре.

— Британец и евреин?

— Не. — Изоставих позабравения иврит. — Мама беше еврейка.

— Значи и ти си евреин — отсече Симон.

— Как така?

— Щом майка ти е еврейка, и ти си евреин. Така гласи законът ни.

— Защо майката? — учудих се. — Защо не бащата?

— Защото твърди войници като нас са кръстосвали Юдея и никой не знае със сигурност кой е баща му — изкриви лице Симон. Добър другар, който да крачи до теб в строя.

След няколко минути Тит се върна от стаята на червенокосата ми любимка. Изглеждаше чорлав и раздърпан.

— Свърши ли? — попитах. — Бързо действаш!

— Не, дойдох да ви кажа да се прибирате без мен — обясни той.
— Предложи ми цяла нощ безплатно.

— На мен никога не ми пускат безплатно — оплака се Бойл. —
Издай тайната си.

— Казах ѝ, че има устни като тъмно вино. Цитат от „Одисея“.

— Поезия — проточи замислено Филип. — Не съм пробвал
досега. Ще ми кажеш ли няколко полезни цитата?

— Утре ще ти изготвя списък — обеща му Тит през рамо и
изкачи тичешком стълбите.

След този случай те го харесаха, независимо че беше трибун.

Преживяхме дълга и протяжна зима, макар да беше по-
скоротечна и по-топла заради вкусните яхнии на Деметра в корема ми
и стройното ѝ тяло в леглото ми. Другите четирима от контуберниума
ми идваха на вечеря винаги когато успееш да се измъкнат от вечерно
дежурство и толкова свикнаха с Тит, че започнаха открито да
недоволстват, когато цитираше Цицерон. Деметра все още се
притесняваше от Тит, както и от Симон.

— Сигурен ли си, че не е дявол? — прошепна ми веднъж тя,
докато той мърмореше еврейските си молитви над чинията. — Казват,
че евреите обезобразяват бебетата си!

Погледна неспокойно момченцето си, което си играеше
съсредоточено с дървеното си конче.

— Само собствените си бебета — отвърнах нехайно.

— Но, Викс...

— Не вдигай врява!

Тя прехапа устни и аз също прехапах устни. Стълпотворението
от мъже в Мог създаваше неприятности на Деметра — красиво момиче
като нея не можеше дори да отиде на пазар, без да му налетят
легионери в градски отпуск. Тя се опита да прикрие какво облекчение
изпитва, като видя да си пренасям багажа в уютната ѝ стаичка, но се
разплака благодарно първия път, когато натъркалях по паважа някакви
пияни кучи синове от Втория, защото думкаха по вратата ѝ. Беше
толкова щастлива, че същата нощ ми позволи да се любим върху
завивките и да виждам в светлината на огъня колко е красива. Косата ѝ
се сипеше върху ръцете ми като меден водопад. Придърпах я под мен в

легло и тя обви врата ми с ръце. Изглеждаше обаче толкова притеснена, че се засмях и метнах завивките върху ни.

— Печелиш, свенливке.

— Не съм свенлива. Там, откъдето идвам, хората не правят любов на показ.

— Аз съм варварин — изръмжах и я ухапах по рамото. — Ние сме различни.

— Знам — изкикоти се тя и ме целуна.

Спокойна любов — лежеше под мен и ухаеше сладко на прясно изпечен хляб, а после облягаше глава върху рамото ми и бърбореше за дреболии. Ключките, дочути в пекарната, слуховете, че дакийският цар носел лъвска кожа и три рога, новата пиеса, която ще представят скоро в театъра. Не очакваше да я слушам и аз не я слушах, задрямал в люлката на косите ѝ. Унасях се и сънувах слава.

Тази година пролетта подрани и дойде кална, всъщност дойде тъкмо навреме, защото все по-упорито мълвяха как дакийците се събират на изток и аз се надявах най-сетне да тръгнем на поход. Но легатът ни се разболя — нещо скоропостижно и удобно, което го освободи от поста му и той се върна набързо в Рим, където не го заплашваха никакви войни. Представяте ли си колко забавно ни беше да защитаваме доброто име на Десетия пред кучите синове от Четвъртия и Шестия, чиито легати изгаряха от нетърпение да тръгнат на война, а нашият се беше върнал в къщата си край Тибър. Но дрязгите не продължиха дълго, защото императорът ни пристигна.

ПЛОТИНА

Светилището на весталките^[8] гъмжеше от невръстни момиченца. Подскачащи от радост или ококорили благоговейно очи, те се трупаха на групички из дългия атриум с високи колони, спокойни езерца и две редици статуи. По-смелите притичваха до петимата жреци в бели роби, а по-плахите стискаха полите на майките си. Плотина обаче оставаше сляпа за децата.

— Скъпа моя, каква изненада! — Тя се поклони ниско на единствената жена в Рим, която заслужаваше почитта ѝ. — Не знаех, че ще дойдеш да гледаш как избират нова весталка.

— Една от десетките внучки на сестра ми е кандидатка тази година. — Домитиа Лонгина, вдовица на император Домициан и бивша императрица на Рим, подаде ръка на Плотина да се изправи. — Дойдох да я подкрепя.

— За мен е удоволствие да те видя, разбира се. — Плотина улови под ръка предшественичката си и преторианците им ги последваха на деликатно разстояние.

Бившата императрица рядко посещаваше Рим напоследък. След злочестото убийство на император Домициан тя се беше оттеглила в частна вила в Баие и рядко се явяваше пред обществеността.

— Смятах да ти погостувам скоро — каза Плотина.

Всъщност Плотина искаше да обсъди с предшественичката си една належаща тема и сега възможността ѝ се предостави сама. Несъмнено Юнона се е погрижила да ми помогне, помисли си Плотина. Непременно ще наредя за благодарност да ѝ пренесат в жертва една крава.

Момиченце в надиплена розова рокля притича с китка виолетки и ралици и огледа с объркано изражение двете императрици, чудейки се на коя да я поднесе. Плотина посочи скромно с ръка бившата императрица и тя я пое с великодушна усмивка. Беше висока — макар и по-ниска от Плотина, — имаше спокойно лице с изваяни черти и забулваше с обикновен воал сплетената си целомъдрено стоманеносива коса. Носеше проста бледосиня роба под бяла вълнена пала без никакви бижута. Съвършено олицетворение на скромност, достойнство и естественост. Плотина се погрижи да последва примера ѝ, след като зае мястото ѝ.

— Коя е твоята кандидатка за шеста весталка? — попита тя, когато продължиха да крачат бавно край бистрото езерце. — Праплеменница ли каза?

— Малката Друсила Корнелия — бившата императрица кимна към момиченце в синя рокля, стиснало ръката на грейналата си в усмивка баба, от която очевидно беше наследила дълбоките трапчинки. — Не съм сигурна дали искам да спечели. Трудно ми е да пожелая трийсетгодишен обет за целомъдрие на деветгодишно момиченце, но това несъмнено е въпрос на чест.

— Избират много внимателно кои нови кандидатки да заместят оттеглилите се весталки — съгласи се Плотина. — Тази година, след

като императорът замина за Германия, лично участвах в подбора. Весталките... хмм, излишно е да ти обяснявам колко важно е да посочат момиче с безукорна нравственост. — Все пак шестте весталки пазеха вечния огън на Рим. И римския морал в известен смисъл. — Не всяка лудетина, която се залива от смях, е достойна за такава задача.

— Не знам. Най-добрата весталка, която познавах, се кикотеше за щяло и не щяло. И не беше девствена.

Плотина примигна. Дали предшественичката ѝ се шегуваше? Но лицето на бившата римска императрица изглеждаше спокойно, замислено.

— Скъпа моя, може ли да те наричам Домитиа?

— Вече не използвам това име. Домициан ми го отреди. Ласкаеше се, че съпругата му ще носи неговото име. Вече го няма и аз предпочитам рожденото си име.

Невъзможно беше да разтълкува равнодушния ѝ глас. Несъмнено бившата императрица винаги говореше почитателно за съпруга си, но се носеха какви ли не слухове... бракът им започнал със скандална изневяра (докато тя все още била омъжена за другиго!) и не продължил гладко. Мълвеше се за любовници, за развод след свада и за бърза повторна сватба... и най-упоритият слух — че убийството на император Домициан било замислено, планирано, подготвено и осъществено от собствената му съпруга. Високата жена, която стоеше до нея и любезно вдъхваше аромата на розовия храст.

Абсурдно, разбира се. Плотина знаеше по-добре от всички колко обичат хората да раздухват истории за високопоставени жени като тях. Завиждаха не само на статута, но и на вродената нравствена извисеност. Тя не вярваше на слуховете.

Макар да се питаше защо бившата императрица никога не сложи траур в памет на съпруга си.

— Рожденото ти име е Марсела Лонгина Корнелий, нали? — попита ведро Плотина. — Разбирам защо го предпочитай. Не навява болезнени спомени.

Бившата императрица Марсела се подсмихна.

— Нещо толкова.

Петте весталки се опитваха да обуздаят момиченцата и да ги поведат към храма. Бърборещи майки с горди бащи тръгнаха след тях,

но Плотина докосна ръката на предшественичката си, когато понечи да ги последва.

— Може ли да поговорим, драга Марсела? Вълнува ме един въпрос...

— Разбира се.

Застанаха до статуя на отдавна умряла весталка, чието съвършенство се отразяваше в езерцето под нея.

Откъде да започна — запита се Плотина. Вероятно пред жена, която наистина ѝ е равна, трябва да е откровена. Все пак Марсела Лонгина е изпълнявала ролята на господарка на Рим, на императрица на Седемте хълма и също е сестра на небесната Юнона. Ще я разбере. Несъмнено.

— Познаваш повереника на съпруга ми Публий Аврелий Адриан, нали?

— Да, приятен млад мъж. Навремето беше така любезен да ми посвети няколко поеми. Забавни стихчета, но май ми се разсърди, когато му го казах. Гордостта на младите е толкова ранима.

— Аз го отгледах — каза скромно Плотина — и се гордея много с постиженията му, далеч надхвърлящи поезията. Повериха му легион в Германия, знаеш ли? Очаквам да се покрие със слава във войната с ужасните дакийци. Надявам се, естествено, да се издигне.

— Естествено.

Императрица Марсела закричи отново със спокоен и царствен профил, очертан на фона на колоните. Плотина я улови съзаклятнически през ръка и сниши глас, макар че атриумът вече бе опустял. Само две жени — императрици, сестри, богини — разговаряха в него.

— Става дума за приемствеността. Траян отказва да посочи наследник, твърди, че е зловещо, след като е в толкова добро здраве. Не иска да чуе никакъв съвет по въпроса. Знаеш какви са императорите понякога. — Плотина въздъхна мъченически. — Но аз се тревожа. За Рим. Искам империята да попадне в добри ръце. Няма по-достоеен от скъпия ми Публий.

Зачака съгласие. Императрица Марсела повдигна вежди. Плотина продължи настойчиво:

— Въведох го в императорското семейство. Ожених го за Вибия Сабина. Надявах се да свърши работа. Не става дума за кръвна връзка,

Траян цени високо баща ѝ. Маркус Норбан, един от най-почтените мъже в Рим...

— Поне през повечето време — промърмори Марсела.

— Мислех, че ще е достатъчно. Достатъчно Траян да отдаде заслуженото на скъпия Публий. Но сгреших. И сега се питам... — Плотина се позасмя. Обзе я необичайно въодушевление. — Прости ми, трудно ми е да се изразя. Знам, че скъпият Публий е най-достоеен за Рим. Очаквах всички други да го разберат, щом го въдворя в императорската фамилия. Но сега виждам, че на хората им е нужен още малко... стимул. Доколко е редно да се меся? Съпругите трябва да се въздържат от такива начинания, но една императрица е длъжна да се грижи и за интересите на империята. — Този въпрос я глождеше от доста време. Съпруга или императрица? Императрица или съпруга? — Кое стои на първо място?

Плотина подръпна предшественичката си да спрат. Едвам си поемаше дъх.

— Несъмнено си помогнала на съпруга си да стане император. Доколко се намеси? Следвам примера ти във всяко отношение, драга Марсела, ще те послушам и за това. Какво е редно да направя за моя Публий?

— Поредната сплетница — Императрица Марсела я изглежда студено и втръчено. — Чудесно.

— Не сплетнича — усмихна се Плотина. — Искам само да знам дали е възможно да... го подкрепя. Да помогна. При тези обстоятелства, които са много...

— Понеже ме молиш за съвет — прекъсна я Марсела, — чуй го. Никакви кроежи. Никакви заговори. Никаква жажда за власт.

— Не е необходимо да го представяш така — отвърна жегната Плотина. — За доброто на Рим е.

— Опазила ме Фортуна! Тази е моралистка — промърмори бившата императрица и поклати забулената си глава. — Аз поне не се преструвах, че съзаклятнича за нещо друго, освен за собствено удоволствие. Не исках да спасявам Рим, исках да коронясвам царе. Също като теб, въпреки благовидните ти доводи.

— Аз не искам...

— Не се опитвай да подведеш вряла и кипяла сплетница като мен, драга. — Марсела потупа наследничката си по бузата. — По-

опитна съм от теб и по-веща. Кроежите ми изпратиха в гроба не един император, но едва не погубиха и мен. Вече съм на възраст и се отказвах да политиканствам. Съветвам те да спреш, преди да си започнала, и да оставиш скъпия си Публий на собствената му участ.

— Исках само да попитам... — заекна Плотина. „Аз! Смутена! Аз никога не изпадам в неловко положение!“ — Искам да кажа...

— Не ме интересува — императрица Марсела вдигна ръка. — Напоследък съм се посветила по-скоро на политиката от миналото, а не на настоящите борби за власт. Пиша история на Републиката и се занимавам единствено със заговори на хартия, и то отпреди сто години. Предай поздравите ми на главната весталка, реших да не присъствам на избора.

Обърна се и със спокойно достолепие излезе от слънчевия атриум и изчезна в кръглата аскетична зала, където се помещаваше Храмът на Веста. Плотина забърза след нея, преглъщайки порой хапливи думи. Днес непременно трябваше да посети статуята на Юнона, но не за да ѝ принесе жертва в знак на благодарност, а за да потърси съчувствие. Не ти е истинска дъщеря, Юнона, не. Колко ли си страдала по времето на Домициан. Лишили са те от истинска императрица, която да направляваш. Слуховете са верни, нали? Че е спала с актьори и гладиатори, че е убила собствения си съпруг. Аз съм единствената ти истинска сестра, единствената, достойна за теб, а не тя, коварната сплетница!

Вече ѝ беше ясно като бял ден. Колко глупаво от нейна страна да моли за съвет такава жена. Нима нямаше собствена съвест? Нима не знаеше кое е най-добро за Рим? За Траян? За скъпия Публий?

Несъмнено ролята ѝ на императрица е по-важна от съпругеската. Ако дългът ѝ изисква да помогне на Траян да прозре правилния път, тя ще му помогне. И на скъпия Публий.

Главната весталка призова към тишина точно когато бившата императрица Марсела застана до семейството си. Плотина чу много ясно хладния ѝ и леко развеселен глас.

— Корнелия, дали да не приберем внучката ти у дома? — попита тя сестра си. — Имам предчувствие, че днес няма да я изберат.

[1] Харон — в древногръцката митология лодкарят, който прекарва мъртвите през Реката на скръбта в царството на Хадес. —

Б.пр. ↑

[2] Антиохия — днешният град Антакия в Южна Турция. В началото на нашата ера, поради стратегическото си разположение между Средиземноморието и Месопотамия, своеобразна римска столица на Изтока, по мащаби съизмерим със самия Рим. — Б.пр. ↑

[3] Елизиум (Елисей) — според древните гърци митично място, където почиват душите на героите и победителите. — Б.пр. ↑

[4] Адиутрикс (лат.) — помощник. — Б.пр. ↑

[5] Флавия Феликс (лат.) — късметлия. — Б.пр. ↑

[6] Ферата (лат.) — покрит с броня. — Б.пр. ↑

[7] Контуберниум (лат.) — бойна единица от 8 войници (легионери), които живеят в една палатка в лагера; 10 контуберниума формират 1 центурия. — Б.пр. ↑

[8] Весталка — жрица в Храма на Веста. Подборът на кандидатките бил много строг: от патрициански семейства избирали 20 момиченца на възраст 6–10 години, без физически недостатъци, а после самият император определял 6. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА

ВИКС

— Не е ли величествен? — усмигнах се аз.

— Това ли е императорът? — Деметра отказваше да ми проговори цяла сутрин, но при вида на римския император, яздещ по улицата пред очите ѝ, красивите ѝ устни нарушиха упоритото мълчание. — Прилича на бог!

— Той е бог.

— Съгласен съм — намеси се Тит — хилава колона, изправена от другата страна на Деметра. Носеше тогата си, с която сменяше трибунската броня при всеки възможен случай, и незнайно как дори в блъсканицата по безупречните ѝ дипли не личеше нито една гънка. — Император Траян е неповторим.

Императорът ни препускаше по улиците на Могунтиакум в червена мантия и пълно бойно снаряжение, енергичен и жизнерадостен върху буйния си черен кон, махаше и отговаряше с пълно гърло на въодушевените възгласи на тълпата. Император за чудо и приказ.

— Навремето му раних ръката в битка — рекох замислено. — Белегът сигурно още личи.

— Не бива да лъжеш — скастри ме строго Деметра.

— Не лъжа! Беше хубав двубой. Ако имаше щит, щеше да ме отблъсне, но...

Един легионер се блъсна в мен и изруга, а аз вдигнах момчето на Деметра върху раменете си, за да не го стъпчат. Малкият изкрещя развълнувано и стисна с юмруци косата ми, когато преторианците на императора замаршируваха в безупречни червено-златни редици.

— Може би сега няма да избухне война. — Деметра заслони очи с длан и се надигна на пръсти да погледне над рояка от глави пред нас. — Императорът сигурно ще склочи мир.

— Надявай се — подхвърли й Тит. — Аз също се надявам. Но за жалост, мисля, че сме единствените. Никой друг — от императора до последния войник — не иска мир.

— Включително и аз. — Проточих врат да зърна отдалечаващата се червена мантия на Траян, която изчезна зад завоя към укреплението.

При нормални обстоятелства щях да го посрещна в стегнат строй с целия Десети легион, но нямаше къде да вместят всички ни и освободиха половината да приветстват императора заедно с гражданството. Клетите кучи синове, застанали мирно пред укреплението, сигурно едва се сдържаха — от цяла миля чувах как дръжките на копията им тропат по щитовете. Внезапно ме обзе желание да съм сред тях и да надавам гороломни викове сред мирис на желязо и пот.

— Войници — изкрещя момчето на Деметра и ме улови за ушите; аз го превъртях през глава, свалих го на земята и започнах да кривя лице в страшни гримаси, докато той се разкикоти. — Поне някой ме смята за забавен — рекох многозначително.

Деметра впи очи в земята и сви устни. Тит въртеше очи ту към мен, ту към нея.

— Днес ще празнуваме! — Хванах сина на Деметра за краката и го залюлях с главата надолу. Той се заля от смях.

Преторианците вече бяха отминали, последвани от каруци, имперски писари, секретари и икономии и от целия антураж, който пътуваше навсякъде с императора. Тълпата стихна, но трополенето по щитовете се усилваше, както и крясъците. Хората около мен бърбореха радостно, подаваха си мехове с вино, размахваха знаменца и ликуваха.

— Днес е празник, ще спреш ли да се цупиш?

— Цупя се значи... — гласът на Деметра се извиси истерично и секна.

— Е? — намеси се ведро Тит. — Мислех, че днес си часови, Дребосък, как се измъкна?

— Извадих късмет. Взеха Симон и Бойл, клетите копелета.

Намигнах на Тит да му благодаря за намесата. Той ми намигна в отговор и се обърна към Деметра.

— Подай ми ръка, моля те, не искам да те блъснат...

Деметра му кимна свенливо. Тит ни гостуваше често за вечеря и тя вече не падаше на колене, щом го види, но все още се държеше

плахо и смутено в негово присъствие.

— Как си посмял да се сприятелиш с офицер? — попита ме тя веднъж благоговейно и малко неодобрително. — Всеки трябва да си знае мястото.

— Кой го казва? — срязах я аз.

— Чу ли новината? — продължи Тит. — Току-що я съобщиха. За новия легат. Няма ли да го обърнеш, Викс?

— Кого? Легата? О! — Осъзнах, че още държа момчето на Деметра за глезените и бързо го превъртях, преди лицето му да полилавее. Деметра го взе, вирнала брадичка, но момчето се усмихваше широко. Красиво хлапе, меднокосо и тъмнооко като майка си. — Е? Имаме ли вече нов легат? — попитах.

— Току-що е пристигнал от Рим. — Лицето на Тит просия, сякаш лично е превел легата по целия път на север, за да ме ощастливи. — Сродник на императора. По съпружеска линия.

— Точно това ни трябва — измърморих и си запробивах път с рамене през тълпата. Тит преведе вежливо Деметра през множеството, струпало се край моста, и се отправихме към площада. — Поредното патрицианско нищожество.

— Аз съм патрицианско нищожество — напомни ми Тит. — Не всички сме противни.

— Въпреки всичко не бих искал да оглавиш легиона ми! Най-безполезният трибун в цяла Германия...

— Сигурна съм, че ще станете чудесен легат, господарю — намеси се тревожно Деметра. — Викс не искаше да каже...

— Напротив! Кой иска да го предвожда младок в тога? Трябват ни калени командири, заслужили центурионски чин и издигнали се нагоре...

— Като теб? Ще ходатайствам за теб, Викс, но си малко назад във веригата...

— Не чак толкова. Ще стана центурион, после — лагерен префект и накрая ще имам свой легион. — Стигнахме Форума и аз спрях да си купя шиш вкусно печено месо от улична сергия. — Лесно е.

— Първо трябва да станеш опцио — сряза ме Деметра. — А ти няма да станеш, защото всички те мразят...

— Кой иска да е опцио? — отхапах парче ароматно месо от шиша. — Безгръбначни са като невестулки.

— Тогава трябва да си намериш приятели, които да ти помогнат да станеш центурион без междинни спирки — посъветва го Тит. — Тази вечер ме чакай в главната кула и ще те запозная с тоя-оня. Императорът организира пиршество за офицерите си. Няма да успеем да се вмъкнем там, но наоколо ще се навъртат много влиятелни хора. Ако не изглеждаш толкова раздърпан като сега, ще те представя на неколцина.

— Ще ти бъде от полза — настоя Деметра. — Не разбирам защо се противиш да станеш опцио. Парите няма да са ни излишни. Особено тази есен...

— Не започвай отново. Казах ти.

Лицето на Деметра помрачня и тя отдръпна ръката си от моята. Вдигна сина си, който се опита да се изплъзне от прегръдката ѝ, и се устреми през тълпата.

— Триста дяволи! — намръщих се аз.

— Какво ѝ става? — попита Тит.

— Глупавата крава е бременна.

Захвърлих мазния шиш и разтърках длани.

— Поздравления — отвърна Тит.

— За какво?

— Традиционен поздрав, Дребосък. И поводът е радостен, нали? Тя е красиво момиче, от почтено семейство и готви като богиня. Всъщност се съмнявам, че богините готвят, значи е по-добра от богиня. Ще се ожениш за нея, предполагам?

— И тя предполага така. — Сподавих желанието да се оригна. — Преследва ме, откакто разбра. Да се оженим, да се преместим в по-широко жилище и кой знае още какво.

— Не е съдба, по-лоша от смъртта — отсъди Тит със замечтано изражение. — Аз не бих отказал някой да ми готви.

— Тогава ти се ожени за нея.

— И да отглеждам твоето дете? Ще ме вкара без време в гроба. — Тит кимна в посоката, накъдето отпрати Деметра. — Няма ли да я последваш?

— Защо? Вече се скарахме снощи.

— Носи детето ти, Версенжеторикс — напомни Тит с необичайно строг глас. — Заслужава уважението ти, ако не друго.

— Дяволите ви взели! — изръмжах и тръгнах след Деметра. Тълпата бавеше показното ѝ оттегляне от многолюдния пазар и аз я настигнах точно когато свиваше в една странична уличка.

— Не прави сцени — улових я раздразнено за лакътя. — Къде си тръгнала сама? Днес следобед много войници си търсят забавление.

— Какво те засяга? — Устремила поглед напред, Деметра крачеше бързо по улицата с поаленяло лице. — Не искаш собственото си дете. Безразлично ли ти е какво ще стане с мен?

— Знаеш, че на войниците не им е позволено да се женят! Какъв е смисълът да се обвързваш? Едва смогваш да нахраниш едно кутре, какво остава за две!

Тя не отговори, само вирна треперещата си брадичка и се задърпа напред. Аз обаче не пуснах лакътя ѝ.

— Нали ти казах, че ще ти дам пари.

— За да се отърва от детето!

— Рано е, няма опасност. И ще ти платя за пропуснатата работа — добавих щедро.

Тя понечи да отговори, не намери думи и премина на родния си гръцки.

— Какво? — извиках, понеже тя се освободи и се втурна отново напред. — Какво толкова казах?

— Махай се!

— О, сега пък искаш да се махна! — изкрещях. — Но когато коремът ти се издуе като топка, ще ме молиш за помощ! Не помисли ли изобщо? Не взе ли мерки?

— Не!

Извърна се към мен точно когато сви в тясната уличка с пекарната, над която живееше. Видях сълзи в огромните ѝ очи, но не беше свела глава. Толкова красива беше, с букли като тъмно злато, обрамчили страните ѝ като диви рози... И толкова досадна.

— Не, не взех мерки. Не съм курва, Викс, откъде да знам такива неща?

— Значи само курвите са предвидливи? — сетих се за Сабина, за отварите и мехлемите ѝ, които ни спестяваха нежеланите последствия. — Признай, че си искала да уловиш на въдицата си нов съпруг.

— Не съм!

Към нас вече се бяха насочили много любопитни погледи. Опитвах се да сниша глас.

— Виж, да бъдем разумни...

Деметра стисна толкова силно момчето си, че то изпищя. Обърна ми рязко гръб и се скри в пекарната.

— Знаеш, че съм прав! — изкрещях й. — Ще ти дам пари и всичко ще се уреди.

— Не ти искам парите!

Искаше пари, разбира се. Какво друго да иска? Какво друго искат жените?

— Деметра...

Тя захлопна вратата на пекарната под носа ми. Сърцераздирателно хлипане долетя отвътре, после — нищо.

Заналагах вратата с юмруци, но тя не отвори и скоро разбрах, че половината домакини по улицата надничат ухилени през прозорците на къщите си. Изругах и си тръгнах. Проклети жени. Надявах се Десетият да поеме много скоро към Дакия.

Разгневените ми крака ме отведоха отново към моста над реката, където разбунената от пролетта вода подхождаше съвършено на настроението ми, и накрая по утъпканата пътека към лагера. Двама войници от моята кохорта ме извикаха, но аз им се намръщих толкова свирепо в отговор, че те продължиха без мен.

Стигнах главната кула и разгледах съобщенията, закачени на външната стена. Новините се появяваха първо тук — повишения, понижения, празници, предстоящи проверки. Ако бяха решили да нахлуем в Дакия — надявах се да е още утре — щеше да е написано тук. Но нямаше никакви обявления и аз изръмжах, обърнах се и се блъснах във висока фигура в тога.

— Гледай къде вървиш! — сопнах се.

— По-добре ти гледай къде вървиш, войнико — отвърна дълбок патрициански глас и аз го разпознах, преди да вдигна очи и да позная красивото брадато лице. Гласът се беше запечатал в паметта ми. Помнех и друг глас, гласът от покрайнините, който просъска: „Това ти е от трибун Адриан“, преди да забие юмрук в лицето ми и ботуш в хълбока ми.

О, как ми се прииска да ударя кучия син! Ръцете ме засърбяха.

— Трибуне... — казах.

— Вече не. — В очите му блеснаха искри. — Познавам те. — Не беше въпрос.

— И аз. — Поклоних се, обмисляйки колко камшика ще получа от центуриона си, ако ударя висшестоящ, и дали си струва. — Уважаеми...

Забелязах как погледът му се изостри, когато откри спомена в купчината свитъци, които му служеха за мозък.

— Версенжеторикс. Телохраниелят на Норбанови. Нищо чудно, че си станал легионер. Какво друго им остава на такива като теб. — Придърпа диплите на тогата си пред гърдите. — Свободен си.

Поклоних се, а той люшна обрамчените си с пурпур дипли и пое в обратната посока. Аз обаче зърнах, че крайцецът на финия плат се влачи по земята и нарочно го настъпих. Кракът му се подхлъзна в пролетната кал и той падна.

— Уважаеми! — Спуснах се енергично към него. — Нека ви помогна. Позволете... — Успях да залитна и да си оплескам ръката с кал, преди да му я подам, после се препънах отново и го запратих в най-голямата локва. — Много съжалявам, уважаеми. Калта, уважаеми, е много коварна напролет.

Той се надигна с безизразно лице и с огромно кално леке по едната ръка и единия крак и още едно по задника. Чух как групичка центуриони захихикаха в другия край на главната кула.

— Версенжеторикс — рече той замислено, — помня, че навремето получи урок от мен. Явно не е бил достатъчно убедителен.

— Съжалявам. Не помня.

— Значи наистина не е бил достатъчно убедителен.

— Моите почитания! — Заех показна поза „мирно“, а той придърпа калните дипли на тогата си и влезе в кулата.

Ако този тъпоумен фукльо си позволише да ме пипне и с пръст в Десетия, щеше да получи убедителен урок от мен. Само офицерите от Десетия имаха право да ме наказват, и то само ако съм нарушил правилата на легиона. А ако Адриан си развихреше въображението и се опиташе да използва наемни побойници като предишния път, щеше да разбере, че имам приятел трибун и четирима предани събрата в контуберниума, всички до един готови да ме защитават до смърт.

Неочаквано поразведрен, тръгнах край редиците с казарми.

— Разбра ли? — Бойл си слагаше ризницата, когато влязох в тясното спално помещение на контуберниума с подредени плътно едно до друго легла. — Имаме нов легат.

— Тит ме осведоми. — Захвърлих пояса с меча върху походното легло, което напоследък използвах много рядко. Предчувствах, че след днешната разправия с Деметра вече ще го виждам по-често. Или него, или леглото на червенокосата ми курва. — Бил някакъв братовчед на императора.

— Има известен опит — обади се Филип от пода, където беше подхванал поредната безкрайна игра на зарове. — Бил е трибун едикъде си и легат незнайно къде. Май в Четиринайсетия. Траян не назначава генерали само заради хубавите им очи. Този сигурно е приличен, щом му е поверил Десетия точно преди похода.

— Да се надяваме, че не си пада по боя с камшици — изсумтях аз. — Срещу кого играеш, Филип?

— Срещу себе си и непрекъснато губя. — Филип хвърли отново зара и изруга. — Нали видя новия легат, Бойл? Как изглежда?

— Висок. — Бойл натъпка шал около врата си под ризницата. — Има брада. Странно ми се стори. Не се срещат често брадати патриции.

Внезапно се вледених.

— Как се казва?

— Публий Елий еди-кой си. Оженил се за племенница на императора и затова се издигнал толкова, въпреки че още не е навършил трийсет и пет. Публий Елий... Адрианус?

Строполих се върху леглото със стенание и едва не се нанизах на меча.

— Адриан — поправих го кухо.

Новият ни легат, новият ни генерал, мъжът, който щеше да ни предвожда в битките срещу дакийците и да разполага с живота ни, беше съпругът на Сабина Адриан.

ТИТ

Сабина се беше навела над сандък със свитъци.

— Тит! — възкликна тя и се изправи. — Щом Адриан каза, че са му поверили легион в Германия, се помолих да е твоят. Фортуна явно ме е чула.

Застана на пръсти и го целуна по двете бузи. Тит се надяваше кичура върху темето му да не е щръкнал.

— Още ли разопаковаш багажа? — попита той и тутакси се срита мислено по задника.

Какво прави според теб? Пече курабийки?

Напред-назад сновяха роби, понесли купища дрехи и възглавнички, притичваха ту в една, ту в друга стая, а навсякъде се валяха сандъци с разгърнати свитъци, шалове и спящи кучета, които надигнаха глави при появата на Тит и отново задрямаха.

— Да, пристигнахме преди няколко дни. Траян тръгна след нас и за малко да ни изпревари. — Сабина премести бюст на баща си от капака на един сандък и махна на Тит да седне. — Бих предпочела да е истински стол, но това е най-доброто, което мога да ти предложа в момента. Тази сутрин не успях да си открия дрехите.

Тит приседна на ръба на сандъка и се постара да не зяпа. Сабина, прибрала косата си на тила с перо, вместо с шнола, явно бе облякла туника на съпруга си, която разгалваше краката ѝ под коленете. „Викс може да се любува на воля на светлокосата си бицинианска богиня — реши Тит. — Аз ги харесвам синеоки и палави.“

Една робиня застана до Сабина с въпросителен поглед. Сабина надникна в кошницата в ръцете ѝ и посочи:

— Слагаме книгите отзад. По-късно ще ги подреда. Съобщение ли носиш, Тит?

— Покана от императора. Иска да вечеря с всички легати днес.

Всеки адютант или писар би могъл да донесе поканата, но Тит се бе възползвал от повода да я види.

Адриан влезе, изтупвайки засъхнала кал от ръкава си.

— Все още ли цари хаос?

— Открих библиотеката, но сандъкът с дрехите ми е в неизвестност. — Сабина стана и целуна съпруга си по бузата с нехайна нежност и Тит усети как стрела от чиста завист пронизва гърдите му. — Богове! Какво е станало с теб? — добави тя, забелязала, че тогата на Адриан е цялата покрита с кал.

— Злополука — намръщи се Адриан, смъкна калните дипли и ги подаде с върховете на пръстите си на застаналия до него роб. — Но не е непоправима. Съобщение ли ми носиш, трибуне?

— Да, от императора.

Тит подаде поканата. Преди няколко дни се беше запознал официално с легата, когато му представяха младите офицери, и се удиви, че го удостоиха с внимание.

— Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин — изрече Адриан с очарователна усмивка. — Не очаквах да откроя познато лице толкова далеч на север.

— Изненадам съм, че изобщо ме познахте, легате. Твърде незначителен съм да ме забележи човек с вашия ранг.

В Рим Тит беше срещал съпруга на Сабина десетки пъти, разбира се, на празнични вечери и официални случаи, но тогава Адриан не намираще време да обърне внимание на младока, приятел на съпругата му. Само кимваше мимоходом на Тит и го подминаваше, забързан към по-влиятелните гости. Ала открил Тит сред подчинените си в Германия, той му се усмихна като на стар приятел.

— Радвам се, че ще ми служиш, трибуне.

Наистина се радва искрено, помисли си Тит. Сега също пое посланието с доволно изражение и счупи печата.

— Ще вечеряме с Траян — обясни Сабина.

— На мен не ми позволява да го наричам по име — измърмори Адриан.

— Но аз съм привилегирована. Нали съм малката му любимка.

— А аз съм му повереник! Почти като син, или поне би трябвало да ме възприема така.

Един роб блъсна Адриан по лакътя, извини се и се отдалечи бързо, понесъл купчина дрехи. Адриан огледа хаоса наоколо и поклати глава. Протегна ръка да погали наобиколилите го кучета.

— Надявам се да ми намериш някоя официална тога сред тази бъркотия, Вибия Сабина.

— Твоята тога е най-малката ни грижа. — Сабина затършува в най-близкия сандък и извади статуетка, обеща и шишенце с мастило. — Ако не си откроя дрехите, ще се наложи да дойда гола. Ще предизвикам истински фурор.

Тит се постара с всички сили да прогони образа, тутакси изникнал пред очите му. Подобни помисли не бяха добре дошли в присъствието на новия легат.

— Как намирате новия си легион? — попита припряно той.

— Войниците са нагли. — Адриан погледна калното петно върху мускулестата си ръка и се намръщи.

— Умеят да се сражават, уверявам ви.

— Предпочитам да са вещи в боя и с добри обноски. — Адриан упъти роб с купчина восъчни плочици към кабинета си. — Въздържай се от изследователски експедиции, Вибия Сабина. Дори съпругата на легата не е в безопасност край тези грубияни. Не са виждали порядъчна римлянка от години. Кой знае какво ще им щукне, ако те видят да обикаляш наоколо и миришеш цветята.

— Няма да скитам. Обещавам.

— Възнамеряваш ли да спазиш обещанието?

— Всъщност не — призна тя. — Но ще внимавам.

— Хитруша — скастри я той с пестеливата си усмивка. — Върви да се преоблечеш. Не искам да разголваш колене пред трибуна ми, въпреки че той е така добър да не ги зяпа.

Сабина му отдаде чест, изпрати въздушна целувка на Тит и изчезна в съседната стая. Тит прочисти гърло и се втренчи в тавана.

— Извини съпругата ми — измърмори Адриан и прочете набързо съобщението от Траян. — Знаеш добре, че понякога е невъзможна.

— „Често бодливите тръни раждат нежни рози.“

— Не предполагам, че ще срещна почитател на Овидий в Могунтиакум.

— Донесох на север всички книги, които успях да взема — призна Тит. — Но вече ги изчетох.

— Ако поискаш, ще ти дам от моите. — Адриан се усмихна разсеяно, но дружелюбно. После го изгледа втренчено и попита: — Ще ни придружиш ли на вечерята с императора?

— Аз ли? — Тит примигна и за миг се почуди дали съпругът на Сабина не флиртува с него.

„Богове! В какво неловко положение ще попадна.“ Но Сабина му бе доверила, че Адриан се увлича единствено по жилави млади атлети, а само един поглед беше достатъчен да потвърди, че Тит не попада в

тази категория. А и топлотата в очите на легата излъчваше дружелюбие, а не съблазън.

— Ще ми бъде приятно да ми правиш компания — продължи Адриан. — Императорът е велик мъж, разбира се, но на трапезата му ще обсъждат предимно обсадни тактики и военни истории, а не философия и реторика. Ще се радвам да поговоря с любител на книгите, когато другите се впуснат в спомени за битката при Филипи^[1].

— За мен е чест, уважаеми.

По обратния път Тит си заподсвирква с уста.

„Слава на боговете, че не забеляза как съм се вторачил в краката й.“

САБИНА

— Аз печеля — прошепна Адриан.

Сабина сбърчи чело, но пусна монета в дланта му, прикрита сред диплите на официалната му тога.

Император Траян и офицерите му устояха едва до второто блюдо, преди да се впуснат в разгорещено разискване на битката при Акциум^[2], а не до третото, както се бе обзаложила Сабина. Робите, очевидно свикнали с привичките на императора си, поднесоха отново вино и се облегнаха по стените, вместо да приберат непотребните чинии. И те, и Сабина наблюдаваха Траян с неприкрита привързаност. Небрежно наклонен на една страна празничен венец се мъдреше върху посивялата му глава, а той сочеше с оглозгана гъша кълка един от легатите си.

— Не, не, изобщо не беше така...

Преподреди бързо кокалите от печената гъска, символизираци разположението на египетската флота. Изглеждаше далеч по-щастлив в примитивния опушен триклиниум в далечния германски аванпост, отколкото седнал до Плотина в строга тога по време на протяжните имперски банкети.

— Малката Сабина! — извика той, когато с Адриан влязоха в залата надвечер, и я притисна в мечешката си прегръдка. Тя беше единствената жена сред гостите; никой друг легат не бе довел

съпругата си в Германия. — Милостиви богове! Какво прави крехко създание като теб в тази затънтена дупка по средата на нищото?

— Избягах от поученията на съпругата ти — отговори абсолютно откровено Сабина.

Адриан се намръщи, но Траян отметна глава и се засмя горолотно.

— Май и аз се спасявам, а? Ела, ела, седни до мен...

Траян и офицерите му преминаха от Акциум към Алезия^[3]. Сега кокалите на печената гъска представляваха легионите на Цезар, а кракът на печен глиган изпълняваше ролята на вражеското укрепление. Адриан, седнал от другата страна на Сабина, разискваше с Тит историята на Еней. Тит отстояваше художественото майсторство на Вергилий, а Адриан размахваше ръце в подкрепа на Ений. От време на време Тит вдигаше очи, опитвайки се да включи Сабина в разговора, но Адриан лееше безкраен поток от думи.

— Не, не, твърде е префърцунен и маниерен. Римската литература се нуждае от добра, откровена проза, а не от превзети техники на перото...

— Ще видим сметката на дакийския цар по-бързо, отколкото Цезар се е разправил с Версенжеторикс...

Сабина стана. Нито Адриан, нито Траян забелязаха как мята палата си върху косата и се измъква от триклиниума в черната германска нощ.

Какви звезди! Имаше ли такива звезди над Рим, скрити от пушека и прахоляка? Или нощното небе над Германия е съвсем различно? По-необятно, по-тъмно, осеяно със звезди от край до край като императорски плащ с диаманти. Сабина се отдалечи от светлия ореол, който лампите хвърляха пред императорското жилищно крило, и възпря с ръка стражите, понечили да тръгнат след нея. След кратко щурване из тъмните сенки на кулата откри полянка. От време на време минаваше по някой легионер, запътил се към нощния си пост, или адютант, понесъл купчина восъчни плочици, но никой не обръщаше внимание на Сабина и тя се просна по гръб върху тревата и се взря в небето. Затвореше ли очи, я обземаше усещане, че се държи за земната повърхност само с върховете на пръстите. „Ако се пусна, ще отлетя ли безвъзвратно нагоре? Ще ми се прииска ли изобщо да се върна тук, долу...“

— Оу! — възкликна мъжки глас и някой се блъсна в нея в мрака.

Сабина скочи рязко и дръжка на паднало копие ѝ препречи пътя. Другият се спъна в крака ѝ и едва не падна отново. Огромен мъж като сянка в ризница в тъмното.

— Кой си ти? — попита настоятелно глас, след като сянката успя да запази равновесие.

— Съпругата на легата — отвърна Сабина и придърпа черната пала над главата си. — Здравсти, Викс.

Настана дълго мълчание.

— Триста дяволи — рече най-сетне той.

— Допусках вероятността да се натъкна на теб — усмихна се Сабина в мрака. Очевидно се очертаваше нощ, изпълнена с изненади. — Но не толкова буквално.

— Домина — гласът му прозвуча безизразно и той се поклонил сковано. — Императорският банкет е натам.

— Добре, отведи ме дотам — откри ръката му в тъмното и пъхна своята под лакътя му. — Траян и легатите му си припомнят републиканските войни и аз излязох да подишам чист въздух. Защо германските маслени лампи пушат толкова? Както и да е... сега май се изгубих.

— Наляво и после направо. — Викс издърпа ръката си от нейната. — Легатите винаги се помещават в далечния край на главната кула. Всички укрепления в империята са проектирани еднакво.

— Така ли? — заинтригува се Сабина. — Не знаех. Разкажи ми още нещо.

— Няма.

Ала тя отново го беше уловила под ръка и той я поведе неохотно по пътеката между казармите към императорското крило. Жълто сияние от факла освети пътеката, когато свиха зад ъгъла и той се превърна от анонимна сянка в броня във... Викс. Но този Викс беше различен от високото момче, споделяло постелята ѝ на осемнайсет. Стройното му тяло вече се беше наляло и дългите кости се бяха скрепили с мъжки мускули. Беше загорял от слънцето, гъвкав, с бдителен поглед, а ризницата и сабята сякаш се бяха сраснали с тялото му като драконови люспи. Огледа го с неприкрито възхищение.

— Изглеждаш добре, Викс.

— За разлика от теб — отвърна той грубо. — Ти изглеждаш изпита.

— Все още чета много нощем.

— Друго не ти и остава, подозирам. Не и със съпруг като твоя.

На минаване край втора факла очите му я обходиха от главата до петите и Сабина се зарадва, че е успяла да намери черната си стола сред хаоса. Знаеше колко ѝ отива — фино изтъканата материя блестеше и струеше като тъмен водопад в ореола на пламъка. Масивна златна гривна във формата на лъв обвиваше китката ѝ. Усети, че някак си и досега иска да изглежда красива за Викс, макар на него да му е все едно.

Той удължи крачка, сякаш възнамеряваше да продължи напред без нея, но Сабина не изоставаше, праметнала черната пала през ръка.

— Имаш ли си жена, Викс?

— Имам много — отсече той. — Много аристократки си падат по груби ласки.

Тя се засмя.

— Милостиви богове! Бях забравила колко лесно се гневиш. В Десетия си, нали? Татко ти написа препоръка.

— Десетият е най-добрият в Германия. Ние ще сме авангардът, когато Траян ни заведе в Дакия.

— Чух, че Четвъртият иска да е авангард.

— Четвъртият да се набучи на собствените си копия.

— Ще им предам, ако го срещна.

— Не ми пука какво ще кажеш и на кого. Стигнахме, домина.

Намираха се пред легатските помещения, заети временно от Траян. Вратите зееха отворени широко, робите чакаха да надянат мантиите на господарите си, а вътре Сабина видя как подпийналите гости се помайват из атриума, сбобувайки се със събеседниците си.

— Явно са приключили с битката при Алезия — съобрази тя. — Или са им свършили пилешките кокали за диаграми. Знаеш ли, че тази вечер императорът обяви началото на похода?

— Поход? — Викс се закова на място. — Кога?

— Следващата седмица, ако успее... как се изрази? — Тя погледна към черното небе, осеяно с диаманти. — Ако успее да скрита всички легиони в задниците навреме.

— Десетият е готов — в ъгълчетата на устните му просия усмивка, независимо колко усърдно се стараяше да я прикрие.

— Ще ми се да го видя — призна Сабина. — Легионите в действие. Сигурна съм, че гледката е внушителна.

— Много ругатни. Много кал.

— И други неща сигурно. — Тя праметна мантията си през рамо. — Но военните походи не са място за жени. Адриан е категоричен. Дори за легатски съпруги. Нямам нищо против да се върна в Рим, ала там ме причаква императрица Плотина. Като цяло предпочитам дакийския цар с роговете пред нея. — Сабина погледна Викс. — Не се пази.

— Какво?

— Не се пази, когато тръгнеш на война — скръсти ръце пред кръста си и златният лъв върху гривната ѝ отрази жълтия пламък на факлата. — Предпазливите войници не се прославят. Ако все още мечтаеш за слава.

— Да — отвърна Викс, без да се замисли. — И за лавров венец, за центурионски чин и накрая... — млъкна и се намръщи. — Не е твоя работа. Лека нощ, домина.

— Лека нощ, Версенжеторикс — усмихна се тя и се обърна към триклиниума, където Адриан и Тит все още бистреха поезията. — Радвам се, че те видях.

— Не мога да кажа същото — отсеке той и изчезна в тъмнината.

[1] Филипи — античен град в Римската провинция Македония, близо до днешния Кринидес (Гърция). — Б.пр. ↑

[2] Акциум — близо до днешния Превеза на йонийското крайбрежие (Гърция). — Б.пр. ↑

[3] Алезия — столица на келтското племе маидубии, днешният град Ализе Сент Рен в Бургундия (Франция). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАНАЙСЕТА

ВИКС

Обичам походите. Стига слънцето да грее и да няма много кал, те са изключително приятни. Раменете ми обикновено се противят на тежката торба през първия час, но след малко тялото ми се отпуска и аз се понасям лек като перце в добро настроение и рева с пълно гърло маршовете, които държат легиона в крачка. Маршовете са различни — ако ви се падне особено благочестив и превзет центурион, песните са мрачни призови към Марс или скучни патриотични стихове за римската слава. Император Траян обаче беше легионер по душа и присърце му бяха най-циничните песни, така че разполагахме с пълна свобода.

Изтеглихме се бързо от Мог. Половината от нас оставяха зад гърбовете си дългове и бременни жени и всички бяха доволни, че няма да бездействаме. Роби, трофеи, плячкосване — много награди ни очакваха, след като смажем дакийския цар. Дори редови войници като мен можеха да забогатеят.

— Не искам богатство — призна между маршовете Бойл, с когото крачехме редом. — Искам една от онези необуздани дакийски жени. Оставяли, казват, драскотини по гърба ти като диви котки. Ще я отведа с мен в Германия.

— И после ще те смени с някой гостилничар като предишната — подразни го Симон.

— Това беше отдавна.

— Преди четири месеца! А онази преди нея те смени със свирач на лютня.

— Аз искам роби — обади се Филип от другата ми страна. — Дузина мускулести войници. Ще ги изпратя на жена ми. Тя ще ги храни и обучава.

— Ако не я убият.

— Виждал ли си жена ми? — потрепери Филип. — Ще я следват по петите като кучета. Носят голяма печалба на пазара. Гладиаторските школи плащат добре за варвари.

— За един месец ще проиграеш парите на зарове — изкоментирах аз и Филип ме цапардоса по главата с копието си. Залитнах назад.

— Ред в строя! — Центурионът ни препусна към нас и ние закрачихме примерно. — По-живо!

— Копелето изгаря от желание да се докаже — промърмори Симон.

— Като всички нас. — Юлий надигна глава да погледне през прахоляка към войниците от Четвъртия, които ускориха ход. — Да не би да искате Четвъртият да стигне пръв в Дакия? Както моят предшественик Юлий Цезар е прекосил пръв Рубикон, така и ние ще сме първи на изток.

Наместихме пътните си торби и се устремихме напред. Десети Фиделис с лекота прекосяваше осемнайсет мили на ден; двайсет и две, ако вървахме бързо. Не беше зле за разквартируван в укрепление легион, който изпълнява един-два учебни похода месечно.

Въпреки че ако аз бях легат на Десетия, щях да постигна двайсет и четири мили.

Не бях виждал легат Публий Елий Адриан от началото на похода, когато, в червена мантия, яхна коня си с много благородна осанка. Яздеше далеч навред с императора и другите легати и ако питат мен, можеше да си стои там. Легионът се простира нашироко — над пет хиляди мъже, ако е в пълен състав. Достатъчно да избегнеш дори началството, ако си постараяш, а аз се стараех. Брадатото копеле нямаше да ме зърне до края на кампанията, зависеше ли от мен... Умът ми не го побираше как съборих легата си в калта пред групичка кикотещи се центуриони.

Няма значение. Имах легат, който ме мрази, но имах и война, и стълба да изкачвам. Достатъчно занимания и без допълнителни неприятности.

Денят беше дълъг. Изпяхме почти всичките си маршове и по пладне научих няколко нови от приятелски настроен писар от Шестия.

Много мръсни.

— Години наред бяхме в Сирия — довери ми писарят. — Там няма нищо за чукане, освен крави. Как мислиш, има ли красиви момичета в Дакия?

— Има — уверих го, — но ти оставят драскотини по гърба.

— По-добре, отколкото да ти опяват — ухили се той. — Имаш ли жена?

— Една. И тя ми е много.

Бях позагладил положението с Деметра най-вече защото Тит ме скастри строго.

— Носи детето ти — нахока ме той. — В много традиции това е достатъчно, за да ти стане законна съпруга, независимо дали сте декларирали брачни клетви пред олтара.

— Не думай — потреперих аз.

— А съпругът дължи на жена си поне едно сбогуване, преди да тръгне на война. — За такъв хилав и скромн младок Тит имаше изненадващо остър поглед. — Постъпи правилно, Версенжеторикс.

Всъщност бях загрижен повече да запазя приятелството си с Тит, отколкото с Деметра, но резултатът беше един и същ. Преглътнах тежко под суровия му поглед, подкрепих се със солидно количество чисто вино и прощално гушкане с червенокосата си любимка и отидох да видя Деметра в нощта, преди да тръгнем на похода. В общи линии лошите ми предчувствия се оправдаха — тя плака много, а аз се опитвах да я успокоя; тя си поплака още малко, а аз смотолевих, че утре трябва да ставам призори за похода, и това я разплака още по-силно.

— Ще те убият — хлипаше тя до гърдите ми. — Ще те у... убие онзи дакийски цар с лъвската кожа и рогата и... и няма да се върнеш.

— Нищо подобно — утеших я. — Няма да се дам на нищо и никакъв цар с рога. Ще се върна скоро с цял чувал злато, ще видиш.

— Наистина ли? Ще се върнеш при мен?

— Да.

Може би. Или пък не. Бях готов да обещая всичко, само и само да спре да плаче. Момченцето ѝ ме наблюдаваше от ъгъла с огромни кафяви очи, копия на нейните, само че не толкова червени и подути.

— Ще ти родя син — дланите ѝ се плъзнаха по все още плоския ѝ корем. — Знам, че ще го поискаш, когато го видиш, Викс. Всички

мъже искат синове.

— Не е късно да... — заекнах предпазливо. — Преди да стане опасно. После ще се оженим, когато се върна. Така ще е по-лесно.

Отвърна ми с изнурена усмивка и аз потуших гневните искрици, пламнали в гърдите ми. Наистина се стараех с всички сили.

— Ще вдигнем истинска сватба — казах, вперил очи в луната, която чезнеше зад прозореца и отнасяше последните ми часове за отдих. — С пиршество, с червено було и прочее.

— Но моите сънароднички не носят червено було на сватбата.

— Каквото пожелаеш.

Наведох се и я целунах, побутвайки я към леглото. Предстоеше ми дълъг поход все пак и стройното ѝ, кадифено тяло щеше да ми липсва, а и си рекох, че така вероятно ще спре да плаче. Последва обаче нова суматоха. Явно жените от Бициния не правят любов, докато са бременни, и в крайна сметка прекарах нощта, преди да тръгнем към Дакия, облечен и прегърнал Деметра в леглото. Проломотвах и по някоя успокоителна безсмислица, когато тя спираше да плаче, което не беше често.

Нищо чудно, че походът ми доставяше удоволствие.

Благодарих на писаря от Шести легион и се върнах при другарите си от контуберниума с мех, пълен с вода. На сбогуване Деметра изглеждаше много достолепно — от среднощния плач очите ѝ бяха станали огромни, сияйни и изкусителни. Може би все пак щях да се ожения за нея, когато се върна. Тит беше прав, нямаше да намеря по-добра жена от Деметра. Красива, кротка, непретенциозна... всички качества, които харесвах. Всички качества, които Сабина не притежаваше.

Не ми беше трудно да отбягвам съпругата на легата след онази нощ, когато се натъкнах на нея пред главната кула. Пътищата на войниците и офицерските съпруги не се пресичат в ежедневието житейски порядък. Мътните да я вземат, изглеждаше красива. Бих се радвал да я видя бледа и нещастна, но тя се плъзгаше до мен със златните си сандали, гъвкава и безгрижна както винаги. Запитах се за миг дали ще успея пак да я вкарам в леглото си. Хубавичко щях да сритам Адриан по задника, спор няма. Но след като легатът ми вече ме мразеше, да спя със съпругата му не беше най-умният ход на света и на всичкото отгоре това момиче вече ме беше зарязало веднъж. Не исках

да повтарям грешката си. По-добре да се оженя за бицинианската си богиня и толкоз.

След пладне поехме отново. Император Траян яздеше край колоната, величествен в червената си мантия, с ведро момчешко лице под перестия шлем, и припяваше щастливо с пълно гърло най-циничните маршове. Гласът му секна, когато минахме край подпален гарнизон като онзи, за който с Тит докладвахме в края на... възможно ли е да е било едва миналата есен? Дакийският цар беше изпратил отряди дълбоко в Германия, за да ни покаже колко близо може да се промъкне, и гарнизонът приличаше по-скоро на купчина почернели греди и опушени керемиди. От ниша в рухналата порта се цъкеше череп, от чиито очни орбити стърчаха клони, а дрипите под него бяха овързани в странни възли. Приближавайки се, Симон промърмори молитва на иврит, а аз докоснах амулета, провесен на врата ми. Песните замряха от само себе си в гърлата ни, когато минахме край него, и всички аквилифери^[1] сведоха знамената с орлите на легиона. Из редиците се понесе слух как императорът се взирал дълго в черепа върху портата на разрушеното му укрепление, после го свалил с копието си и го стъпкал под копитата на коня си. Сърцето ми едва не се пръсна от гордост. Ето това беше император! Това беше *моят* император.

С падането на нощта бяхме подминали отдавна руините и призраците. Настана суматоха кой легион ще си разпъне лагера пръв. Докато се обучавах, предприемахме дълги, безцелни тренировъчни походи през планините и разпъвахме лагери. Прибирахме шатрите и пак ги разпъвахме, понякога по три пъти дневно, докато се справим задоволително бързо, но Десетият се задържа твърде дълго в укреплението и бяхме изгубили форма. Симон взе шатрата ни от каруците, които се клатушкаха отзад, Филип отиде да копае защитния ров на лагера, аз клекнах да запаля огън, а Бойл се препъваше с наръч дълги прътове за високата ограда. Върна се огромен, потен и отвратен.

— Четвърти вече са вдигнали лагера си.

— Ще ги бием утре — раздухах искрицата, която успях да подпала. — Някой има ли мех с вино?

— Не прибързвай. Трябват им още хора за оградата. Да не искаш да останем последни? По-добре втори, отколкото последни.

С Бойл се втурнахме да помагаме. Забивахме коловете по-бързо, отколкото смогваха да изкопаят дупките, и ругаехме под нос зяпачите, които стояха и си разглеждаха картите, вместо да запретнат ръкави и да си поизцапат ръцете. Едно муле ме ритна и когато спрях да подскачам и да проклинам, вдигнах поглед и видях стотици лагерни огньовете, разцъфнали като цветя. Всеки контуберниум има шатра и огън; всяка каруца си има място, всяко муле — кол за връзване. Легионерите сновяха насам-натам с оръжията си, писарите — със свитъците си, центурионите — с восъчните си плочици. Малък и спретнат град, издигнат за по-кратко време, отколкото е необходимо да съблазниш жена. Утре сутрин обаче щяхме да го скътаме в пътните си торби, сякаш никога не е съществувал, ако не броим някоя дупка или купчина конски тор тук-таме.

Когато се върнах, Юлий беше окачил казан над огъня и другите се бяха събрали около него. Надуших овнешко месо и твърди овесени бисквити.

— Искаш ли?

— Не, щом ти си готвачът. — Наведох се да отбягна черпака, с който Юлий ме замери. — Ще си взема бисквита и ще се прибирам.

Вчера будувах цяла нощ в леглото с плачеща жена. Дано боговете се смият над мен.

— Ще се наложи. — Симон ме изгледа странно. — Не си поплюваш, а?

— Какво?

Другите се разкикотиха.

— Не знаех, че имаш две — изсмя се Юлий.

— Две какво?

— Не, три. Забравяш червенокосата.

Нова порция кикот.

— Да не сте полудели? — скастрих ги и влязох в шатрата. И замръзнах.

— Изненада! — възкликна Сабина.

САБИНА

Сабина се настани върху навитата на руло постеля на Викс и се зарече да не се смее. Но само един поглед към лицето на Викс при влизането му в шатрата я принуди да наруши обета си.

— О, Викс — запревива се тя от смях. — Да можеше да си видиш изражението!

Закри уста с длан и продължи да се смее.

— Стой тук — подвикна той и излезе от шатрата. Сабина видя сянката му, надвиснала над огъня, край който седяха сенките на другарите му. — Мъртви сте — чу го да изръмжава и пак се разкикоти.

Подпря глава върху коленете си и се смя, докато сълзи потекоха от очите ѝ, включвайки се в хора от хихикане и дюдюкане отвън.

— Мъртви! — повтори Викс и влетя отново в шатрата с лице като тъмен облак. Сабина успя да се овладее що-годе, но под яростния му поглед раменете ѝ отново се разтресоха.

Викс скръсти ръце.

— Как се появи тук?

— Не успя ли да измислиш по-оригинален въпрос?

Сабина преглътна с усилие последния пристъп на смяха.

— Днес съм извървял дващест мили и съм построил още дващест мили ограда; не съм спал повече от два часа през последните четирийсет. Прекалено съм уморен, по дяволите, за да оригиналничам. Е? Как се появи тук?

— Приятелите ти не са виновни — тя огледа шатрата. — Казаха ми само коя е твоята рогозка.

Очите на Викс я обходиха от главата до петите. Сабина предположи, че изобщо не напомня елегантната легатска съпруга, която беше видял преди седмица след вечерното угощение на императора. Зае обикновена вълнена дреха от прислужницата си, а косата ѝ се спускаше върху гърба ѝ на хлабава плитка. Краката ѝ бяха обути в сандали с гвоздеи по подметките, подходящи за дълго ходене.

— Не знам какво си намислила — каза той най-сетне. — Но е време да си вървиш у дома.

— Домът ми е тук, Викс. Нали затова всички легионерски лагери са еднакви, където и да се намират? — Тя огледа чистите, здрави стени на шатрата, изопнати в съвършена симетрия. Рогозките вече бяха подредени безупречно и купчинки дребни притежания — зарове, амулети, лични талисмани, бележеха личното пространство на всеки.

Сабина взе точилото, което Викс винаги оставяше до леглото си, когато живееше в къщата на баща ѝ, а сега отново лежеше до постелята му. — Дом далеч от дома, където и да си.

— Не е твой дом — издърпа той точилото от ръката ѝ. — Връщай се в шатрата на съпруга си.

— Да не би да смяташ, че делим една шатра? — Сабина вдигна вежди. — Всъщност в момента той ми е много сърдит. Вече си беше уредил компания — трибун от Шестия, много по-красив от мен, и не искаше изобщо да го придружавам. Неуместно е да водиш съпругата си по неznайни земи. Но аз помолих мило императора и той не можа да ми откаже. Адриан ме настани в тила в специална колесница и нареди да разпъват шатрата ми далеч от всичко интересно — и ето ме тук.

— Защо изобщо помоли да дойдеш на похода?

Тя разпери широко ръце, сякаш да обхване шатрата и лагера отвъд.

— За да видя света.

— В тила на войската?

— Надявам се да бъде интересно.

— Кал, кръв, битки, опасности...

— По-добре, отколкото да си стоиш у дома, да тъчеш и да си правиш оглушки, когато императрица Плотина те засипва с полезни съвети. Освен това мога да направя нещо добро. От един ден пътувам с армията и вече разбрах, че обозът се нуждае от ревизия. Знаеш ли, че местните попълнения не получават същата дажба като римските легионери? Не съм наясно дали правилата го изискват, или офицерите, отговорни за снабдяването, ги мамят, но ще го обсъдя с Траян.

— Сигурно си полудяла — просъска Викс, — ако се надяваш кучият син, за когото се омъжи, да ти позволи да се навърташ край простите легионери!

— Кой казва, че Адриан ще разбере? — попита Сабина нехайно. — Той ще се храни с офицерите си, ще спи с адютанта си и ще кръжи услужливо около императора. Съмнявам се дали по време на похода ще се виждаме повече от веднъж дневно. Щом ще ставам свидетел на война, смятам да го направя както трябва — пеш и от същата перспектива като теб.

— И реши, че ще съм ти благодарен да ме назначиш за екскурзовод? — Викс се обърна с гръб към нея и започна да развързва

бронята си. — Нямах срам!

Тя се усмихна.

— Радвам се, че помниш.

— След всичко, което... — Викс изхлузи бронята и я остави на земята до шлема. — Не съм забравил как ме използва преди пет години. Да не си въобразяваш, че ще ти позволя да се настаниш тук, при мен?

— Очевидно ще се наложи да плащам такса на четиримата ти приятели за привилегията — разсъди Сабина. — Поне според приятеля ти Юлий. Но може би ме баламосва. Вече ми разказа някаква небивалица, че бил потомък на Юлий Цезар...

— Махай се!

— Щом искаш.

Сабина стана и изтупа прахоляка от полите си.

— Ако искаш да се забавляваш с неизкъпани войници, потърси други — озъби се Викс. „Ушите му все още поаленяват, когато се ядосва“, отбеляза заинтригувано Сабина. — Винаги ще се намери някой смрадлив опцио, готов да дели легло с курва.

— Едва ли ще стигна дотам — отвърна невъзмутимо Сабина. — Щом не искаш да остана, ще се върна в шатрата си и ще се наспя. Разбрах, че легионите тръгват рано-рано, и смятам да измина пеш първия етап. Може и да съм легатска съпруга с меки стъпала, но все някак ще успея да вървя редом с вас, след като не нося пътна торба и два пръта за ограда.

Викс се втренчи в нея.

Сабина взе мръсната овча кожа, която беше решила да използва като мантия вместо фината вълнена пала, за да не привлича вниманието на крадците, след като напусне офицерския периметър.

— Ще се отместиш ли, Викс?

Той стоеше като истукан пред входа на шатрата и се взираше в нея. Беше забравила колко е висок. Той се приведе, потършува в кесията си и ѝ подхвърли нещо.

— Вземи го!

Сабина погледна тежката обещаност от сребро и гранат в дланта си.

— Мислех, че си я продал.

— Никой не поиска да ми плати добра цена — намръщи се той. — Реших да я подаря на моето момиче, но тя не вижда смисъл от една

обеца. Вземи си я. Не я искам!

Сабина усети как нещо леко и топло запърха в стомаха ѝ. Усмихна му се.

— Защо дойде? — изръмжа той.

— Казах ти. За да видя света. И може би да го направя малко по-добър.

— Не, искам да кажа... — Викс прокара ръка през косата си, почти оголил зъби като хищник. — Защо си тук? Защо не ме оставяш на мира?

— Искам да видя света — повтори Сабина. — И понеже и двамата сме тук... е, исках да го видя с теб.

Протегна ръце и я улови за раменете с огромните си длани. Вдигна я и очите ѝ застанаха срещу неговите. Лицето му беше студено и сурово.

— Ще съжалявам — простена той мрачно.

После я целуна.

— Привет! — Сабина поздрави останалите от контуберниума, когато с Викс излязоха от шатрата. — Аз съм Сабина. Понякога ще ви гостувам вечер, но винаги ще си плащам за привилегията. Кажете ми колко ви дължа. Ще се опитаме да не вдигаме много шум, поне занаят. Това яхния от леща ли е? Гладна съм. Бойл, как ти лепнаха прякора?

Тя сипа две паници леща, подаде едната на Викс и се настани с кръстосани крака пред огъня. Останалите от контуберниума я изгледаха, после изгледаха Викс.

— Нито дума — предупреди ги той, седна до нея и я прегърна през раменете.

ТИТ

След една седмица по пътищата, помисли си Тит, повечето легати проявяват признаци на умора. Кал по ботушите или набола брадичка по доскоро безупречно обръснатото лице или локвички по пода на шатрата. Не и Адриан.

— Погрижи се да изпратят тези писма и после събери следващата пратка с кореспонденция — нареди Адриан на Тит, без да

вдига очи от восъчната плочица, върху която пишеше бързо цифра след цифра. — Предай на лагерния префект да дойде при мен утре сутринта, преди да тръгнем. Не ми харесва положението със запасите от жито. Някой краде и ако не е той, ще знае кой е.

Иначе лошо му се пише.

— А доклада за императора? — напомни Тит иззад купчината плочки и свитъци.

— Ще го напиша лично. Луций, рапортът на Първото копие за проявите на неподчинение в четвърта кохорта...

В безупречно спретнатата шатра на легат Адриан кипеше деятелност като в пчелен кошер. Един адютант прехвърляше книгите, подредени като по конец в сандъците им, върху бюрото се издигаха педантично струпани купчини със свършена работа, недовършена работа и предстояща работа; меха с вино държеше роб, лика-прилика с роба, който се грижеше перата да са подострени. Друг трибун чакаше с нова партида свитъци. Трети трибун тъкмо излизаше да предаде съобщение. Един секретар сортиреше свитъци, докато трети роб чистеше калта от ботушите, които легатът беше носил през деня, за да са изрядни на сутринта. Адриан диктуваше писмо на друг секретар.

— Подпиши го „Собственоръчно от Публий Елий Адриан“.

Същевременно самият Адриан довършваше доклада си със свършен, спокоен почерк. В помещението единствено не се трудеше усърдно старото куче, заспало с глава върху краката на Адриан.

— Първото копие изпрати съобщение. — Тит се възползва от паузата в равномерната диктовка на легата. — Напомня, че сте пожелали да инспектирате втора кохорта утре.

— Благодаря, не съм забравил.

След едноседмична работа по време на похода у Тит се затвърди впечатлението, че Адриан не забравя нищо. Присъстваше лично на наказателни процедури и церемонии по повишаване в чин, незначителни или не; помнеше имената не само на висшите офицери, но и на центурионите; легионерите бяха разбрали, че имат ли оплакване, могат да го отнесат направо към легата и той ще ги изслуша и ще отсъди лично, вместо да прехвърля отговорността на трибуните. Вместо да използва носилка, Адриан яздеше цял ден в пълно бойно снаряжение, сраснал се с едрия си черен кон като кентавър; работеше до късно нощем, изтощавайки до краен предел секретарите,

адютантите и трибуните; ставаше рано сутрин като обикновен легионер. Винаги изглеждаше спокоен, чист и безупречен в съвършено излъскана броня и със спретнато подрязана брада, сякаш току-що излиза от банята.

— Съпругата ви също изпрати съобщение — докладва Тит. — Пита дали днес ще вечеря с вас?

— Не, ще работя. Предай й извиненията ми.

Тит въздъхна леко. Зарадва се, когато разбра, че Сабина ще участва в дакийската кампания. Надяваше се да я вижда всеки ден, щом работи за Адриан. Но тя почти не стъпваше в оживената шатра на Адриан. И последния път, когато препусна с коня си до луксозната ѝ носилка, откри, че я няма.

— Излезе на проучване — обясни прислужницата ѝ.

— Удобно си се настанила, а? — не се стърпя да отбележи Тит.

Прислужницата, изтегнала се върху възглавничките на господарката си, разпръскваше прахоляка, размахвайки ветрилото ѝ от пера.

— Не ме издавайте, господарю — усмихна се прислужницата, свадливо сираче на тринайсет, което просеше на уличен ъгъл в Брундизиум, откъдето Сабина я прибра. Сабина винаги намираще момичета на странни места и им предлагаше работа в дома си. Половината я ограбваха най-безочливо и побягваха, но тя не се отчайваше и приютяваше все нови и нови. — Домина Сабина каза, че няма нищо против да си почивам.

— За нищо на света — успокои я Тит. Все пак се надяваше да вижда по-често господарката ѝ.

— Благодаря, трибуне. — Адриан сложи печата си в края на доклада, взе второ писмо от секретаря да го подпише, вдигна ръка за подострено перо и същевременно намери време да вдигне поглед и да се усмихне на Тит. — Мисля, че те преуморих тази вечер. Свободен си.

— Преуморих е точната дума — промърмори недоволно един от другите трибуни, когато с Тит излязоха от шатрата. — Защо не остана старият легат? Не ни караше да вършим нищо, освен да доливаме вино в чашата му.

— О, не знам... Аз харесвам Адриан. Не мога да отрека, че работи повече от нас.

— Е, аз не бих възразил да намалим темпото. Трибуните на легат Парминий не сноват по цял ден напред-назад край колоната да разнасят кореспонденцията му. Ловуват, возят се в носилки. Моите крака са целите в мазоли!

— Натрий ги с гъша мас — посъветва го Тит.

Беше научил този лек от Викс. Размисли дали да не се отбие в контуберниума му — за пръв път, откакто бяха тръгнали, имаше свободна вечер.

— Дано не си дошъл гладен. — Викс вдигна очи от казана, който разбъркваше над слабия огън. — Юлий сготви яхнията, преди да застъпи на стража. Има вкус на варени обувки.

— Ще преглътна вечерята в името на компанията, Дребосък.

Тит се настани до огъня, сгънал дългите си крака под туниката.

Винаги сваляше трибунската броня и отличителните знаци, когато гостуваше на Викс и събратята му от контуберниума, за да им спести двоумението дали да му отдават чест, или не. Те го погледнаха — дребният грък Филип, неизменно подхвърлящ заровете си, огромният светлокос Бойл, задрямал пред огъня, и брадатият Симон, който дялаше пръчка, и му кимнаха приятелски. Тит им кимна в отговор и взе лицата с яхния, подадена му от Викс. Беше се мръкнало, последните ивици на червения залез се стопиха зад дърветата и треперливите пламъци на огъня чертаеха топло езерце в мрака. Мрак, осеян с хиляди мънички езерца, помисли си Тит, обхождайки с очи ширналия се околоръст лагер. От всички страни блещукаха огньовете, защото всички войници от всеки контуберниум от Десети Фиделис вечеряха, точеха саби, лекуваха мазоли и си разказваха истории, както щяха да правят и утре, и вдругиден, и така, докато дакийският цар не умре.

— Прав си — рече Тит на Викс, след като вкуси яхнията. — Варени обувки, опасявам се, е меко казано. Предполагам, че ти липсва Деметра с нейните агнешки специалитети.

Симон и Филип се разкикотиха в хор.

— Не точно — отвърна Викс и се почеса по темето. — Имам си друго момиче.

Тит вдигна неодобрително вежди.

— Не е необходимо, надявам се, да ти напомням, че майката на детето ти заслужава не само уважение, но и вярност?

Викс продължи да яде.

— Ни най-малко.

— Тогава е излишно да се притеснявам.

Тит беше чувал старата поговорка за мъжа, който, дори да падне в клоака, излиза, ухаещ на рози. Викс, помисли си той, може да падне в клоака и да излезе с по едно красиво момиче от двете страни.

Изад Тит долетя женски глас.

— Има ли място за още един?

Сабина?

Тит вдигна удивено очи. Съпругата на легата му, която с мантия от овча кожа, изгорял от слънцето нос и плитка, праметната през едното рамо, никак не приличаше на легатска съпруга. Вибия Сабина.

Мен ли е дошла да търси? Ала задоволството едва бе започнало да стопля гърдите му, когато тя прекрачи напред и се хвърли в прегръдката на Викс.

За миг Тит се почуди дали не сънува. Понякога сънищата са такива — хора и места се смесват по безумен, недействителен начин. Но му хрумна, че ако е сън, Сабина ще скочи в *неговата* прегръдка и ще вдигне лице, за да я целуне *той*. Не Викс щеше да зарови пръсти в косата ѝ и да отметне главата ѝ назад, за да залепи устни в ямката между ключиците ѝ. Щеше да е Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

„Не е сън — рече си зашеметено той. — Не е никакъв сън.“

— Тит! — засмя се Сабина, когато Викс най-последно я пусна на земята. — Не те видях! Откога с Викс сте се сдружили толкова?

Тит се изненада колко невъзмутимо прозвуча гласът му.

— Мога да те попитам същото.

Тя му се усмихна и опря показалец в устните си, завъртайки очи към мястото, където Симон, Бойл и Филип се бяха оттеглили с паниците си да играят на зарове.

— По-късно, моля те. Милостиви богове, Викс, не ми казвай, че си оставил Юлий да сготви!

Тит усети как стомахът му се свива от нехайния тон, с който произнесе името на Викс. Не си никакъв Дребосък, ако имаш такава момиче... Защото Сабина явно идваше често и сядаше пред този огън, съдейки от начина, по който подкачаше Филип, че мами на зарове, и молеше Симон да я научи на еврейската молитва преди хранене; от

начина, по който седеше в скута на Викс и облягаше глава върху рамото му, докато той шиеше скъсания хастар на шлема си. Тит се съсредоточи върху яхнията. Изгреба старателно и преглътна и последната капчица. Сипаха му нова порция и той продължи в същия дух, без да усеща изобщо вкуса ѝ. Втората паница му стигна, докато Бойл и Симон най-сетне влязоха с прозевки в шатрата на контуберниума, а Филип се запъти да си търси курва. Едва чак тогава Тит вдигна поглед.

Сабина се усмихна.

— Е? Как се срещна с Викс тук?

— Той ми спаси живота веднъж-дваж, когато за пръв път стъпих в Дакия. — Тит пое дълбоко дъх. — А ти?

Викс и Сабина се спогледаха за миг, после отлепиха очи един от друг и се разсмяха едновременно. В този момент Тит усети как го пробужда стрела от чиста ревност. Ревността изобщо не е зелена, отбеляза мимоходом той. Беше жълта като жлъчка.

— Дълга история — успя да отрони Сабина, превивайки се от смях.

— Обичам дългите истории. — Но всъщност предчувстваше, че тази няма да му хареса.

— Не успя да ми устои преди пет години, когато бях телохранител в дома на баща ѝ. — Викс я целуна самодоволно по врата. — И досега не може да ми устои.

— Е, историята май не се оказа толкова дълга — заключи Сабина. — Въпреки въпроса кой на кого не може да устои, Викс...

Преди пет години. Когато аз ѝ носех виолетки, а Адриан ѝ рецитираше поезия...

Милостиви богове! Адриан!

— И двамата сте полудели! — избухна Тит. — Да не мислите, че легат Адриан няма да разбере? В легиона няма тайни!

— Аз нямам тайни — обади се спокойно Сабина от прегръдката на Викс. — На фона на трептящите пламъци двамата представляваха забележителна картина — олицетворение на умиротворението и доволството. Сабина беше преплела деликатните си ръце около мускулестата ръка на Вик, а дългите му, здрави пръсти си играеха небрежно с краищата на плитката ѝ. — Адриан вече знае, че съм полюбознателна, отколкото трябва. И вероятно допуска, че имам

любовник. Неведнъж ми е показвал, че не възразява, стига да съм дискретна.

„Сега ли намери да ми го кажеш? — възропта неволно Тит. — Ако го знаех в Рим, след като се омъжи...“ Пропъди тези мисли, поне за момента.

— Колкото и да си дискретна, не вярвам Адриан да се примири, че си избрала... хмм... обикновен легионер.

Тя се усмихна на Викс.

— Не е обикновен.

Тит също погледна Викс.

— Ще те наложат с камшик. Нищо чудно да те екзекутират.

— Само ако разбере. — Викс го изгледа самонадеяно над нежната глава на Сабина. — Кой ще му каже, Тит? Ти?

Той размисли за миг. Но само за миг.

— И двамата сте полудели — повтори той.

— Вероятно — съгласи се Сабина. — Ето, донесох мех с вино. Пийни, преди да припаднеш.

Тит наля чаша вино и за пръв път в живота си го погълна неразредено. Дори не усети как изгаря гърлото му, когато подаде меха на Сабина.

— Не мислех, че си от жените, които си намират любовници — прошепна той.

— Паднах ли ти в очите? — Усмивката ѝ помръкна леко. — Ще ми бъде много мъчно, ако стане така.

— Какво толкова? — избоботи Викс. — Днес няма верни съпрузи. Нито сред плебеите, нито сред патрициите.

— Само старомодни типажи като мен. — Тит не успя да прикрие студенината, прокраднала се в гласа му. — Които съзират добродетелта на предаността. Особено към майките на децата ни, Версенжеторикс.

Очите на Викс му изпратиха мрачно предупреждение над главата на Сабина: „Да не си посмял да споменеш Деметра!“ Тит се подвоуми дали да си замълчи.

Сабина продължаваше да го гледа сериозно.

— Съжалявам, ако съм те разочаровала, Тит.

Той въздъхна.

— Не си.

Имаше ли някой право да вини жена, омъжена за човек с вкусовете на Адриан? Всички в Десетия знаеха за връзката на Адриан с един трибун, колега на Тит, да не споменаваме близостта му с красив млад адютант и още по-красив инженер.

— Не си ме разочаровала — повтори Тит и усмивката се върна в очите на Сабина.

„Но защо не избра... другиго?“, помисли си той. Вместо грубия, самонадеяния, ухиления, неверния недодялан Викс?

Или пък Сабина виждаше високия, силен, смел, амбициозен, самоуверен Викс? Тит се погледна — краката му все още стърчаха въздълги и кокалести изпод туниката, кльощавите му китки не заякваша, въпреки че носеше сабя.

Косата му сигурно стърчеше на темето.

— Ще работя с легата през следващите шест месеца или докато свърши войната — обади се Тит след малко, колкото да каже нещо, — и ще внимавам да не разбере, че вечер седя около огъня със съпругата му и легионера, който ѝ е любовник.

— Точно така — съгласи се Сабина. — Слава на боговете, че лицето ти няма да те издаде. Сигурно е въпрос на възпитание. Всички патриции умеят да лъжат хладнокръвно.

— Извинете! — възрази Викс. — Вулгарният плебей е оскърбен.

— Признай си! Ти не би могъл да скриеш чувствата си, дори от това да зависи животът ти.

„А аз мога — помисли си горчиво Тит. — И, милостиви богове, нямам избор“.

[1] Аквилifer (лат.) — букв. орлоносец; знаменосецът на Римския легион, по ранг приравнен към висшите подофицери. Орелът, респ. аквилiferът, се движи редом с центуриона на първата центурия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИНАЙСЕТА

ВИКС

Паметта е осеяна с дупки като червива ябълка. Мислех, че си спомням дакийската война кристално ясно — дори сега, десетки години по-късно, се събуждам посред нощ и усещам острия мирис на тъмните борове. Никои други борове не миришат така, поне не в местата, където съм бил, а съм обиколил почти цялата империя. Помня борове, сякаш е било вчера, помня и други неща, но предимно дребни подробности. По-големите неща са се изтрили.

Траян го няма отдавна. Издигнаха му паметна колона на Квириналския хълм северно от Римския форум. Мраморната колона, украсена с фризове, изобразява войните му, включително войната в Дакия, и аз я посещавам поне веднъж седмично. Поглеждам фризовете и виждам, че армията на Траян е напредвала в три колони и е навлиerala все по-дълбоко в Дакия към столицата Сармизегетуза^[1]. Личи ясно на фриза, но когато си обикновен войник, виждаш само пътя под краката си и потния, загорял от слънцето врат на войника пред теб. Едва когато разгледах картите и фризовете, разбрах нещо, което не съм знаел тогава: първата колона на Траян е следвала поречието на виещите се реки, придвижвала се е от гарнизон до гарнизон и накрая се е сляла с втората колона, напредвала на север през долините. Мъжете, марширували в тези колони, се бяха сражавали, бяха водили тежки битки срещу отчаяни дакийски отряди, връхлитащи по периферията на колоната. Аз обаче бях в третата колона под командването на Траян и не помня никакви сражения.

Помня слънчеви дни, изсушаващи росата час след изгрев-слънце и вдигащи бели облаци прахоляк под сандалите ни с подметки, обковани с гвоздеи. Помня стръмните планински хълмове обрасли с онези дъхави борове, издигащи се над равни долини и кристални езера. Помня как се вееше червената мантия на Траян докато

препускаше не в безопасност зад телохранителите си в центъра на колоната, а напред-назад по фланговете с очи, обхождащи хоризонта.

Унищожавашме села по пътя, обикновено защото са помагали на бунтовниците, но не помня да съм подпалвал с факла нито един покрив. Помня едно момиче с червен шал над косите и огромните влажни очи на дакийките, втренчени в нас над гърбовете на овцете им. Бойл се влюби до полуда в дакийско момиче, което срещна край един кладенец, и го поведе с нас. Няколко седмици тя делеше шатрата ни, добавяше странни зеленчуци към еднообразните ни яхнии и научи Сабина на няколко думи от родния си език, но накрая напусна Бойл и се прибра у дома, защото ѝ дойде до гуша от дългите походи, и ние подкачахме Бойл, докато го изкараме от кожата му.

Помня, че гледах като хипнотизиран как орелът на легиона се развява сред ореол от светлина. Издигаше се гордо върху високата дръжка, която аквилиферът в мантия от лъвска кожа носеше също толкова гордо. Орелът, реещ се над полята с чуждоземно жито, изглеждаше невероятно царствено и предизвикателно. Не се стърпях, отметнах глава и нададох възторжен вик, а моят центурион, кучият му син, препусна с коня си към нас и ме шибна през раменете с тоягата си.

Помня контуберниума. Кафявите пръсти на Филип, премятащи непрестанно заровете, Бойл, дялкащ гривна от копринено буково дърво за дакийското си момиче, за да я хвърли после мрачно в реката, когато момичето го напусна, Симон, опитващ се да налучка в коя посока се намира Йерусалим. Моите братя. Вече нито един не е сред живите. Останах само аз.

Помня Тит, който не би трябвало да е част от контуберниума ни, защото беше свръхобразовано хлапе с една-единствена цел — да се прибере у дома след войната и повече да не припари до легион. Но някак си той стана част от контуберниума, сядаше пред огъня ни през вечер, след като изпълнеше трибунските си задължения, сгъваше дългите си крайници под безупречно чистата си туника и разказваше смешни истории за другите офицери и повтаряше едни и същи истории за Траян, защото не можехме да им се наслушаме. Помня изражението му, когато за пръв път опита поска, киселото войнишко вино, което ни раздаваха понякога.

— Какво е това?

— Поска — ухилих се аз. — От най-хубавото вино в империята. Става и за почистване на рани. Пий!

— Първо го сипи в шлема си — посъветва го Симон — и си натопи краката в него. Най-доброто средство за отмора след дълъг поход. Банята с поска излющва мъртвите мазоли между пръстите.

— Нали не го пиете след това? — ужаси се Тит.

— Добре де, първо го прецеди, щом си толкова придиричлив — смили се Бойл и всички се запревивахме от смях, когато Тит си изля чашата на земята.

Помня първия път, когато видях Адриан да си изцапа ръцете. Колоната спря край брега на придошла река и земемерите си блъскаха главите над картите заради някакво укрепление, което трябвало да е там, а го нямало. Седнах на пътя, изохках, свалих си торбата и си протегнах изтощените крака. Повечето други легионери направиха същото, докато трибуните пришпорваха конете си в близката ливада, крещяха и се забавляваха с глупави игрички. Сред дърветата ненадейно се появи подплаши елен, sameц с рога като корона. Адриан, спрял коня си на известно разстояние, наблюдаваше с подигравателна усмивка върху брадатото си лице лудориите, но усмивката му изчезна, щом видя елена. Измести я напрегната съсредоточеност и той грабна копие то на най-близкия легионер. В миг препусна светкавично след побягналия елен и след още един миг го свали с един съвършено премерен удар в сърцето. Тъмен фонтан кръв бликна върху крака му, но той само примигна бавно, все едно убийството го беше приземило от някакво далечно място. Стене се усмихна.

— Обича да ловува — обясни ми Сабина след това. — Сърни, глигани, всичко, което може да преследва с кон или пеша. Странно, нали? Никак не прилича на ловец.

Тази картина също ме буди понякога посред нощ — Адриан стиска копие то и се усмихва на кървавата струя, къпеца крака му. Кръвта беше тъмна, но в съня ми сияе яркочервена.

Помня Сабина.

Копринената ѝ коса на плитка, която винаги изглеждаше хлабава. Пръстите, безмилостно търкащи, мачкащи и месеци стъпалата ми след двайсетте мили ходене, докато всичките ми мускули се размекнат като желе. Помня как повтаря „Колко интересно!“, когато Филип ѝ показва как да скрие зара в дланта си, когато Симон я учи на еврейската

молитва преди хранене, когато Бойл ѝ показва как да почиства ръжда от броня. Помня как чипият ѝ нос първо потъмня под слънцето, а после се покри с лунички. Не знам дали подкупваше прислужницата и телохранителите си, или просто ги беше заклела да пазят тайна, ала по цял ден крачеше в жегата до колесницата, която трябваше да я вози в уединение и удобство, и повечето от половината ноци прекарваше в шатрата ми, където приятелите ми дори не осъзнаваха, че тя е съпругата на легата им. Веднъж седмично се обличаше в коприна, вечеряше с императора и изглеждаше достолепна като храмова статуя, достойна да ѝ поднасят жертвоприношения, но през останалото време във вълнената роба и грубите сандали можеше да мине за кална, жилава домакиня, последвала съпруга си в легиона. Бях чувал истории за богини, слизали предрешени на земята и никой не прозирал истинската им същност. У моето момиче навярно имаше искрица божественост.

Помня как ѝ се присмивах. На изражението ѝ, когато за пръв път вкуси ечемичена супа, сварена в шлем над лагерния огън; когато подскачаше в празната шатра, гола-голеничка, надянала само въпросния шлем, и имитираше безпощадно центуриона ни. Помня и как ѝ се възхищавах — че без да хленчи, превързва покритите си с мехури крака, докато заякнаха от ходенето, че натовари луксозната си карета с жени и деца, за да преминат невредими реката, вместо да се борят със силното течение, че се осмели да се опълчи на старшия лекар от Десети Фиделис. Докторите в легионите не обичаха да лекуват жените на войниците и децата им: „И без това мястото им не е тук; няма да хабим медицинските запаси за тях.“ Пред Сабина обаче старшият лекар се превърна в треперещо зайче. Тя го заплаши, че ще накара Адриан да го накаже с камшичен бой. След този случай започнаха да лекуват жените на войниците и децата им от треска и да наместват счупените им кости.

Помня как правехме любов със Сабина под завивките в тъмната шатра, как се стараехме да не вдигаме шум и невинаги успявахме. Веднъж Филип заплаши, че ще ни залее с кофа вода, за да успее да поспи.

— Върви да чукаш някоя кобила — посъветва го любезно Сабина в мрака и аз се разсмях, толкова силно, че едва не умрях.

Помня как Тит ми напомняше укоризнено за Деметра, която ме чака в Мог.

— Сигурно вече е наедряла с *твоето* дете — повтаряше ми той сурово, — а ти ѝ намери заместничка още на първия ден. Мислиш ли изобщо за нея?

— Не — отговорих честно. — И да не си посмял да кажеш на Сабина за нея.

Опитах се да си представя Деметра, вероятно вече с окръглен корем, как меси хляб след хляб и си играе с момченцето си. Стройната като богиня Деметра с гъстата медна коса, толкова по-красива от Сабина с нейното дребничко тяло и луничаво лице. Поглеждах Сабина — замислено повтаря поредната нова дума от странния дакийски език или кастри опциото на груб легионерски жаргон — и разбирах колко ме е отегчавала моята красива, благочестива Деметра.

Кому остава време за угризения? Беше лято, имах император, на когото да служа, и враг, когото да убия; имах дълги пътища, които да ме изтощават през деня, и тънко като вретено момиче да ме изморява нощем. Това помня от месеците в Дакия, а не по-мащабните щрихи на политиката и стратегията. Интересува ви историята на войната ли? Отидете при колоната на Траян на Квириналския хълм и огледайте проклетите фризове, застинали и безцветни. Те ще ви разкажат фактите, но няма да ви покажат колко величествено изглеждаше Траян, колко буен и богоподобен беше, когато крачеше пеш до маршируващите си, ликуващи мъже. Няма да ви разкажат подробностите, дребните неща, които и досега събуждат посред нощ у мен, стария войник, чувството, че това е била най-хубавата част от живота ми.

Лятото преваляше, когато стигнахме Сармизегетуза. От този момент, за жалост, спомените ми се проясняват.

ПЛОТИНА

Писмо от скъпия Публий!

Плотина прокара пръсти по релефа на личния печат на момчето. Писмата му пристигаха доста по-рядко от нейните ежеседмични послания и, разбира се, така беше редно. Разстоянията бяха огромни,

пътищата — несигурни и все пак сега той беше влиятелен командир с безброй задължения, запълващи времето му. Дори най-преданите синове трябва да поставят дълга пред майките си. Никой не би укорил Помпея Плотина, че е обсебваща майка. Но все пак той намираще време да ѝ пише, при това собственооръчно. Знаеше какво задоволство изпитва при вида на стегнатия му, съвършен почерк. Тя го оgramоти лично, насочвайки пухкавата му момчешка ръчица, стиснала перото.

— Хайде, момичета! — извика тя на подопечните си, които вдигнаха стреснато глави, изненадани от ненадейната ведрост на императрицата. — Денят е прекрасен. Ще поработим навън.

Всъщност денят не беше толкова прекрасен — римска есен, ветровита и сива. И градините не бяха в най-изрядния си вид. Лилиите изглеждаха дрипави, а розите — кафеникави и попарени. Трябваше да го обсъди с градинарите. Но по-късно. Плотина избра малка беседка, чиято мраморна пейка сякаш я подканваше да поседне край нежно ромолящия фонтан, раздипли пурпурната си копринена роба върху тревата и се взря в ширналите се под краката ѝ имперски градини. Свитата ѝ се разположи смирено около нея — робини с кошници за шиене, писарки с кореспонденцията ѝ, девойки, готови да изпълнят всяка нейна поръчка.

— Тишина, моля — извика Плотина и с удоволствие отбеляза, че вече са се заели за работа в пълно мълчание.

Беше ги обучила добре, но робите, като кучетата, се нуждаят от непрекъснатата дресировка. Отклонеше ли зоркия си поглед, щяха да започнат да се размотават и да бръщолевят като кокошки, ровещи в пръстта. Плотина хвърли последен поглед върху покорната си прислуга, разположи се удобно върху пейката и отвори писмото.

Да, скъпото момче беше добре. Работеше усилено, разбира се, беше твърде скромнен да го признае, но тя знаеше, че легионът процъфтява под нещото му ръководство. Траян, за жалост, все още се държеше хладно...

„Дори от другия край на империята виждам ясно как се мръщиш — пишеше скъпият Публий, — но се опасявам, че съм принуден да се напивам с императора и офицерите му всяка вечер. Няма да одобриш и аз безспорно не съм

привърженик на неразреденото вино и на военните истории, ала очевидно това е единственият начин да се води задушевен разговор с Траян.“

Плотина наистина се намръщи, но не на скъпия Публий. Траян, тъй прозорлив в много отношения, оставаше сляп за собственото си семейство. И продължаваше да пиянства и да си разменя мръсни шегички с приближените си, сякаш е юноша! Слава на боговете, че Адриан премина тази фаза в подходящата възраст.

„Твоят съпруг императорът работи усърдно — пишеше по-нататък Адриан — и е достоен за пример във всяко отношение. Нито една подробност от похода не му убягва и въпреки това намира време за наболелите въпроси в Рим. Знаеш колко присърце прие благотворителната система, предложена от Вибия Сабина.“

Плотина се намръщи отново. Все още не можеше да повярва, че Сабина се включи в похода. Римска съпруга да марширува с армия? Що за идеи раждаше празната ѝ глава? Скъпият Публий не беше доволен, но, разбира се, благородството не му позволяваше да я критикува. Жлъчните писма на Плотина обаче компенсираха скрупулите му. Тя разбираше съвършено всичко.

— Снахи... — обърна се към закръглената етиопка, на която поверяваше най-фините бродерии в императорското домакинство. — Само главоболия създават, нали?

— Да, домина — отвърна жената, без да отлепя поглед от иглата.

Всички знаеха, че императрицата не очаква робите да ѝ отговарят дори когато се обръща към тях. Плотина кимна одобрително и се уви по-плътно в мантията си от тъмен пурпур, за да се предпази от резливия есенен вятър.

„Като стана дума за благотворителната система, Сабина иска да подпомогне програмата с лично дарение.“

Идеята, отбеляза неохотно Плотина, има достойнства. Да се създадат имперски фондове, предлагащи ежегодна издръжка на осиротели деца на свободните граждани — звучеше прекрасно. Но замисълът не беше на Сабина! Скъпият Публий беше предложил на Траян подобна схема преди по-малко от две години, ала той я отхвърли. Щом обаче идеята идваше от Сабина, съпругът ѝ я приемаше с отворени обятия. Готов на всичко за любимката си!

„Сабина иска да дари сто хиляди сестерции от собствения си джоб, за да даде тласък на благотворителната програма. Знам, че ще останеш доволна.“

Сто хиляди сестерции? Плотина изобщо не остана доволна. О, момичето най-сетне е решило да се залови с *порядъчно* добротворство, вместо да прибира курви от бордеите и да им предлага работа, но един символичен жест щеше да е предостатъчен. Сто хиляди сестерции се равняват на една четвърт от таксата, плащана от плебеите, за да ги допуснат до класата на еквитите! И какво означава „лични средства“? Съпругата не разполага с лични средства. Парите принадлежат на скъпия Публий и никак няма да са му излишни. Общественият живот е толкова разточителен — данъци, подкупи, публични изяви, угощения. По-добре да похарчи стоте хиляди сестерции, за да подпомогне кариерата на скъпия Публий!

Момичето, естествено, е наясно. Прави го само за да подразни Плотина, чиито съвети винаги подминава и не си прави труда да чете писмата ѝ. Да не би да е отговорила на едно-едничко писмо от десетките, които Плотина ѝ изпрати от началото на войната? Писма със заръка и нравоучения и с най-уместни съвети?

Не беше.

Плотина пое рязко дъх и вдигна поглед от писмото на Публий. Жалкият фонтан струеше тихо зад нея, двойната редица кипариси размахваха черните си клони, без да успеят да разведрят императрицата на Рим. Настроението ѝ беше помръкнало.

— Ниобе, разшияй го и започни отново — нареди рязко тя на робинята, която тъкмо сгъваше парче плат.

— Да, домина.

„Доверявам ти грижата за дарението на Сабина“, заключаваше скъпият Публий и с леко сърце подхващаше други теми. Споделяше, че вече успява да ловува, защото са стигнали Сармизегетуза и легионите са обсадили града, лагерувайки около него. Плотина обаче остави писмото. Не бива да пропилява удоволствието от писмата на скъпия Публий, когато е в лошо настроение. А и имаше по-добра идея как да прекара следобеда...

Императрицата на Рим седя неподвижно още половин час, втренчена в ширналата се надолу по хълма градина. Тъмните пурпурни дипли на робата се развяваха около краката ѝ. Вятърът се развилия още по-силен и по-студен, но никоя от жените край нея не се оплака. Загръщаха се по-плътно в шаловете си и продължаваха да работят, докато тя потупваше с писмото по пейката.

— Доведете ми новия ми помощник-секретар от Атина — разпореди Плотина най-сетне. — Казваше се Басус, нали? Искан да се консултирам с него за новата благотворителна програма.

„Прецени, че ако ръководи лично проекта, ще разполага с повече власт, информация и свобода на действие. Доверявам ти грижата за дарението на Сабина“, пишеше ѝ скъпият Публий. И тя ще се погрижи. Несъмнено сто хиляди сестерции могат да послужат за по-полезна цел от изхранването на стотици мързеливи и сополиви деца из провинциите.

Бившата императрица Марсела положително би го нарекла вмешателство. Плотина го наричаше дълг.

— Хайде! — подкани ведро жените Плотина и стана. — Твърде студено е да работим навън. Защо никоя от вас не продумва?

— Да, домина — отвърнаха тихо подопечните ѝ и я последваха чинно към двореца.

САБИНА

— Явно не се задържаш много в колесницата си — отбеляза Адриан. — Почерняла си.

Сабина се усмихна.

— На Траян му харесва.

— На мен не ми харесва.

Сабина знаеше какво не харесва на Адриан и то не беше загорялата ѝ от слънцето кожа. Беше нехайната забележка на императора. На последната вечеря Траян потупа одобрително Сабина по луничавото лице:

— Приспособяваш се към войнишкия живот далеч по-добре от съпруга си, малка Сабина.

— Не ти се подиграваше — отговори прямо тя на Адриан. — Само те подкачаше.

— Няма причина. Изпълнявам задълженията си. Работя три пъти повече от който и да било легат в армията му.

— Знае. Но знае и че войната не ти е по вкуса.

— Войници! — измърмори недоволно съпругът ѝ и побутна настрани купчина восъчни плочици. — Всички са еднакви — от императора до последния легионер. Никой не вижда полза от мъж, който предпочита книгите пред меча.

— Не го приемай толкова навътре — успокои го Сабина. Както беше предсказала на Викс, напоследък рядко се срещаше с Адриан повече от веднъж дневно. Но ѝ харесваше от време на време да се отбива вечер при него, за да разменят по няколко приятелски думи. Особено сега, когато легионите лагеруваха около Сармизегетуза, принудени да водят отегчителна и изнервяща обсадна война. Кое то според Сабина си беше чисто и просто чакане.

— Всъщност да се воюва е безполезно! — жалваше се Адриан. — Трябва да потушим дакийското въстание, разбира се, но щом обсадата приключи, Траян възнамерява да продължи да разширява територията си в Сарматия^[2]. Сарматия! Колко години и колко сестерции ще ни струва? Завземането на нови територии е скъпо и безсмислено. Империята е достатъчно голяма.

— О, но ние обичаме да завладяваме нови провинции — отвърна Сабина. — Не е ли по-добре легионите да вършат нещо, вместо да се отегчават и да създават проблеми?

— Аз бих им възложил друга работа. — Адриан потупваше замислено с перото. — Строителна програма вероятно...

— Траян не иска да строи. Исква да е Александър.

— Всеки император иска да е Александър — прекъсна я с нехарактерно рязък тон Адриан.

— Но не и ти?

— Да загина на трийсет и две и всичко изградено да рухне, преди погребалната ми могила да е изтляла? Не. Искал да съм... Адриан.

Сабина подпря брадичка.

— Тоест?

Очите му заискриха.

— Нещо, което светът още не е виждал.

Сабина погледна съпруга си — спретнато подрязаната му брада, тежките плещи, още по-внушителни в ризницата, неспокойните ръце и очите, вгълбени в безплотно видение. Сабина нямаше представа какво е видението... но понякога се питаше дали съпругът ѝ е бил напълно искрен с нея, когато ѝ каза, че мечтае просто да пътешества по света. Явно имаше и други идеи, идеи, които тя не споделяше толкова охотно.

— Жалко, че сме обречени да чакаме тук, докато приключи обсадата — отбеляза тя ведро. — Дакия е толкова красива, изгарям от нетърпение да я разгледам.

Унесеното му изражение изчезна, заменено от въодушевление, което ѝ харесваше повече.

— Да, имаш право! Не съм виждал толкова добро за ловуване място! Вълците са колкото мечки, миналата седмица кучетата убиха два — досущ като Ромул и Рем. Запазих кожата, ще покрият леглото ми, при това, без да броим опашките.

— Легате! — Влезе трибун, отдаде чест и си свали шлема. Беше Тит. — Пратеници от Рим. Да ги доведе ли?

— Да, веднага.

С една последна замечтана въздишка за ловните полета на Дакия Адриан се върна зад писалището. Сабина побутна чашата си настрани и стана.

— Ще ме изпратиш ли до шатрата ми, трибуне?

Тит се взираше старателно встрани от нея.

— С радост, уважаема.

Адриан им пожела разсеяно лека нощ и Сабина улови Тит под ръка.

— Да поспрем край потока — предложи тя, когато се отдалечиха. — Най-после придумах Викс да си свали туниката, за да я изпера. Станала е толкова корава от мръсотия, че стои изправена.

Тит въздъхна дълбоко, но замълча, когато тя извади вързопа за пране от колесницата си. Винаги се стараеше да преглъща недоволството. След ужаса, който съзря в очите му през онази първа нощ, Сабина се надяваше — по-силно, отколкото допускаше, че е възможно — да не изгуби приятелството му. Той продължаваше да се отбива за вечеря пред лагерния огън на контуберниума и все така отвърщаше очи от нея и Викс, но го правеше по-скоро от учтивост, отколкото от неодобрение.

Стигнаха потока. Сребристите му води розовееха в здрача. Дузина войници и няколко жени търкаха подплати на шлемове и туники край брега и се оплакваха добросърдечно колко ги болят краката и гърбовете от дългото ходене през деня. Някои се втренчиха любопитно в Тит и в безупречно излъсканата му трибунска броня, но никой не обърна внимание на Сабина със сплетената ѝ коса и мантия от овча кожа. Защо да я поглеждат? Приличаше на робиня или на прислужница, поредната жилава и калена жена, последвала легионите.

Над педантично разположения лагер се издигаше Сармизегетуза, която мъжете вече наричаха Старата Сарм. Сабина вдигна поглед над дърветата към столицата на Дакия — стръмен скалист зъбер, възправен в сумрака и увенчан от крепост. Легионите нададоха дрезгав възглас, когато за пръв път я различаха в далечината, а Сабина заслони с длан очи, за да огледа по-добре. Рим беше построен геометрично, разположен около форуми, хълмове и храмове. Дакийците бяха издигнали град, чиито заострени покриви се изкачваха почти отвесно по планинския склон. Стръмни улици се виеха по заравнени тераси, увенчани най-горе с масивна крепост, където дакийският цар се криеше с воините си с буйни коси и диви очи.

— За една седмица ще я сринем със земята — хвалеха се в началото инженерите, но Сабина не се изненада, че месец по-късно армията все още беше тук, неспособна да проникне през планинската твърд.

Тя се отърси от унеса, коленичи върху влажния пясък на речния бряг и започна да плакне туниката на Викс в студената вода.

— Прането не е любимото занимание на легатските съпруги — обади се Тит. — Защо не го възложиш на робите? Или обичаш да плакнеш мръсотия от дрехите?

— Не съвсем. — Сабина търкаше упорито петно кал. — Но приключението не е истинско, ако само се забавляваш, нали? Викс не нарежда на робите да му лъскат ботушите или да му чистят бронята. Защо аз да го правя? Не искам да си остана най-обикновен дилетант.

— Ясно — отвърна Тит. — Аз не мога да се похваля с приключенски дух.

— Можеш да се похвалиш с дух на учен — предложи Сабина.

— О, нищо подобно. Не се отличавам с нищо особено. Но не възразявам. „Усърдието е от огромна полза дори за посредствения интелект.“

— Сенека?

Тит се поклони.

— С радост преотстъпвам приключенията и подвизите на по-великите от мен мъже. Очаквам с нетърпение да се върна у дома и повече да не се тревожа как да опазя туниките си бели.

— Давай ги на мен, аз ще ти ги пера. — Сабина изстиска туниката на Викс и я вдигна гордо. — Прането не е най-интересната дейност на света, но вече съм я усъвършенствала.

Всъщност всичко беше интересно. Дори нещо повече — забавно! Да крачиш до колесницата и да вдъхваш с пълни гърди уханието на боровете. Да помагаш на някой ругаещ писар да подкара инатливо муле с пръчка по пътеката беше забавно. Да помагаш на легионерските съпруги с по едно дете във всяка ръка да ги пренасят през реката, беше забавно, макар сандалите ти да жвакат цял час след това. Да научаваш незлобливо неприличния легионерски жаргон, все едно усвояваш чужд език, беше забавно. Приятелите на Викс бяха забавни — Филип й показва как да мами на зарове; Симон я изгледа подозрително, когато чу акцента й, но постепенно недоверието се смени с грубовато одобрение; Юлий лъжеше за щяло и нещяло и с леко сърце приемаше, че Сабина също послъгва; Бойл отначало се червеше в нейно присъствие, но сега я следваше по петите с бледа надежда да се откаже от Викс и да стане негова жена.

И когато другите легионерски съпруги я питаха „Кой е твоят“, Сабина сочеше високия войник, червенокос, загорял от слънцето, трескав и широко усмихнат, и отвърщаше нехайно: „Този.“

Това беше най-забавно!

— Надявам се, изпрах калта. — Сабина изплакна за последно туниката и вдигна тежкия памучен плат, от който се стичаха струйки вода. — Вече не виждам, затова ще се задоволим с толкова.

Легионът се бе превърнал в гора от лагерни огньове и хиляди миризми се издигаха в мрака към далечните звезди — пушек и масло, печено месо и съхнеща вълна, кожа, пот, тор и стомана. Сабина ги вдишваше с пълни гърди, докато с Тит криволичеха из лабиринта от шатри и огньове. Дали съпругът ми харесва миризмата на легиона? По-скоро не. Император Траян обаче — да, той несъмнено я обичаше. И колкото и да се оплакваше Викс от Десетия, от центурионите, традициите и миризмата му, той също я обичаше.

— Открадна ми туниката — възнегодува Викс, когато с Тит се появиха в ореола от лагерния огън на контуберниума. — И се навърташ край трибуна. Момичета! Не устояват на офицерите!

Седеше с кръстосани крака пред огъня, с меч върху коленете му. Пламъците играеха по косата му и я багреха в червено и златисто, а мускулите му изпъкваха под кожата на голите му ръце, когато прокарваше точилото напред-назад. Сабина вече знаеше какъв е трикът да наостриш добре оръжието. Първо изстъргваш ръждивите петна с малък нож, после търкаш усърдно с бруса — дълги движения за острието и къси за върха. После изглаждаш внимателно меча с мек плат, напоен с дървено масло. Който си мисли, че не можеш да повериш бебе на мъж, помисли си Сабина, настанявайки се до Викс, не е виждал как легионерите се грижат за меча си.

— Донесох вино — обяви Тит и вдигна меха. — Щях ли да донеса вино, ако ти бях отнел момичето?

— Дай ми виното и ти я отстъпвам!

— Наистина ли? — попита Тит, но Викс прегърна Сабина през раменете, притисна я до себе си и я целуна по слепоочието.

— Къде са Симон и другите? — озърна се Сабина.

— Тази нощ Бойл и Филип са на стража, горките кучи синове. — Викс взе отново точилото. — А опциото привика Симон за разузнавателна обиколка. Огънят е само за нас.

„А после и шатрата — изгледа той Сабина с блеснали очи. — Ще вдигаме шум, колкото си щем.“

„Безброй пъти съм делила постелята му, помисли си Сабина, но погледне ли ме така, сърцето ми още се обръща.“

Тит се прокашля, сипа вино в тенекиени чаши и тримата се отпуснаха спокойно сред подскачащите сенки на пламъците. Или по-скоро Сабина и Тит се отпуснаха. Викс тупаше ритмично с крак и говореше ли говореше за обсадата.

— ... повече катапулти — горещеше се той. — Ако построим достатъчно, стените ще рухнат.

— Ако построим още обсадни машини, дърветата ще свършат. — Дори когато спореше, тонът на Тит оставаше благ. — Аз лично бих платил, за да ни отворят вратите. Според Катон „Всяка крепост може да бъде завзета с пари“.

— Цицерон — поправи го небрежно Сабина. — Цицерон го е казал.

Викс и приятелите му обикновено посрещаха с учудени погледи литературните сентенции на Тит, но тя почти винаги успяваше да го засипе с повече цитати.

— Нощна атака може би — продължи замислено Викс без им обръща внимание. — Впи очи в черния силует на Старата Сарм, издигаща се величествено и презрително над обкръжилите я легиони, обсадни машини и платформи. — Няколко подбрани мъже да прескочат стените и да отворят портите...

Той атакува отново меча си с точилото. Чакането не беше стихията на Викс, според него един месец обсада си е чисто и просто прахосано време. Сабина застана зад него и се вдигна на колене, за да помасажира раменете му, и той млъкна с въздишка.

— Лявото рамо... по-силно... Май го изкълчих днес в двубоя.

— Винаги се схващаш отляво. — Тя заби пръсти точно под лопатката в мускула, който поемаше цялото му напрежение. — Лявата ти ръка така и не свикна, че е обречена да държи щита.

— В обучителния лагер вдигнаха ужасна врява, понеже държа меча с лявата ръка. Принудиха ме да се науча да се бия и с дясната. Ох!

— Но на лявата това явно не й харесва. — Сабина пъхна длан под туниката му и започна да разтрива рамото. Усецаше колко е топла кожата му под пръстите й, ала не от лагерния огън. Викс никога не се нуждаеше от огън, за да се стореци. Тялото му винаги излъчваше топлина, сякаш кръвта му кипеше.

Той улови пръстите й със своите, загрубели от меча и мазни от кърпата с дървено масло, и ги стисна леко, продължавайки да бърбори

за дакийците.

— Прекарайте ме над тези стени с въже...

— Отказвам се... — Сабина вдигна ръце. — Вече няма начин да те успокоя. Е, има, но по-късно, след като те съблека гол.

Пропълзя от другата му страна, погледна меча върху коленете му и отпусна глава в скута на Тит.

— ... и ще отворя вратите — измърмори Викс.

— Не се напъргай — успокой го Тит. — Градът ще падне или няма да падне. Не е толкова важно.

— Моля? Как така не е важно? Не съм бил път цяло лято, за да се върнем с празни ръце у дома.

— Кой казва, че си бил път за нищо? Лятото беше прекрасно, времето — приятно, радвахме се на красиви пейзажи и укрепнахме телом. Почти се убедих, че във войнишкия живот има известен чар.

— И аз — додаде Сабина, без да вдига глава от скута на Тит.

Отначало откри с огорчение, че след час-два ходене се изморява и е принудена да се качи в колесницата да отдъхне. Разтриваше подутите си крака, превързваше мехурите и проклинаше схванатите си мускули. Недоумяваше колко дълго и крепко вървят легионерите, при това натоварени с оръжия, брони и тежки торби. Постепенно обаче тялото ѝ заякна и сега успяваше да върви цял ден; здравите ѝ крака я носеха леко и ѝ оставаше въздух да припява ругателските походни песни. Понякога дори съчиняваше неприлични стихове и ги рецитираше на Викс и другарите му през смях.

— Всичко е безсмислено — жалваше се Викс, — ако не набучим няколко глави на кол, за да ги покажем накрая. За какво постъпих в легионите? За да получавам заплата и да ме налагат с пръчка?

— Наистина си варварин — информира го Сабина.

— Съгласен съм — додаде Тит. Беше започнал да гали Сабина по косата, много леко, сякаш се страхуваше да не се отдръпне. Тя обаче примижа доволно. — Няма нужда от драстични мерки срещу Сармизегетуза, Викс. Знаем, че там, горе, нямат водоизточник и рано или късно ще ожаднеят.

— Имат гръби, които им доставят вода.

Викс хвърли нова цепеница в огъня, разпилявайки искри към обсипаното с блещукащи звезди небе.

— Вярно е и всяка нощ в шатрата на императора обсъждат разгорещено тръбите. Стоя в дъното и държа известията му, докато той спори с легатите си. — Тит продължаваше да гали Сабина по косата. Ръцете му бяха приятно нежни. *Съпругата му ще е щастливка.* — Легат Адриан иска да отрови водата, но средството е ненадеждно, а императорът се чудеше дали в тръбите ще се поберат неколцина войници, за да се промъкнат под стената, но се оказаха прекалено тесни...

Викс отметна глава и се засмя. Подхвърли меча си високо във въздуха и го улови. Сабина го погледна и сърцето ѝ подскочи.

— Обичам императора — възкликна Викс през смях. — Обичам и теб, Тит. Но разсъждавате като патриции. Отрова, нощни нападения... Поне веднъж помислете като варвари! Счупете проклетите тръби!

— Възможно е само ако знаем къде излизат — отвърна Тит. — А не знаем.

Викс се ухили.

— Аз знам.

[1] Сармизегетуза — столица на Дакия, днешният град Върхели (Югозападна Румъния). — Б.пр. ↑

[2] Сарматия — територия, обособена в началото на новата ера, в степите на днешна Южна Русия и Украйна. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЙСЕТА

ТИТ

— Смяташ ли, че не сме обмисляли да счупим тръбите, момко?
— попита благодушно император Траян. — Няма достъп.

— Има, цезаре. Ще ви покажа на картата. — Тит пристъпи от крак на крак. — Един от легионерите ми открил мястото, когато бил на стража. Знае къде излизат тръбите. Счупваме ги и прекъсваме водоснабдяването. Не е елегантно решение, но е най-простото. Дакийците ще ожаднеят и ще отворят портите.

Императорът се намръщи, но не сърдито, а замислено.

— Извикайте инженерите ми! — нареди той и настана суетня.

Тит се оказа в центъра на суматохата. Обзе го странно вълнение. Едва събра кураж да дръзне да предложи на императора безумния план на Викс.

— Сам ли очакваш да го предложи? — изсмя се Викс. — Няма да допуснат кален легионер като мен да припари до императора. Ще го направиш вместо мен.

— Аз? Не мога!

— Разговарял си с него, нали?

— Мимоходом — отвърна Тит. — Веднъж-дваж. По няколко думи. Не обичам да разговарям надълго и нашироко с императори и с всякакви влиятелни хора. Поглеждат ме и аз започвам да заеквам и изобщо предпочитам да избягвам подобни сцени.

— Ако споделиш с Адриан, той ще обере лаврите — предупреди го Викс. — Тогава ще те смеля от бой, задето си помогнал на тази невестулка да се издигне благодарение на моята идея. Бъди мъж!

— Звучиш като дядо — примигна Тит и на другия ден надяна най-хубавата си броня, сложи парадните пера върху шлема си, изтърка всичко до блясък и поиска да разговаря с императора. Който сега оглеждаше замислено Тит.

— Как ти беше името? — попита Траян. — Ти си от Адриановите, нали? Онзи, който цитира?

— Да — отговори примирено Тит. — Аз съм Онзи, който цитира.

— Добре е, че в главата ти не се въртят само епиграми. Не казвам, че планът ти ще проработи, но си струва да опитаме.

Шатрата се напълни бързо с хора — адютанти, разпъващи карти, приближените офицери на Траян вече разискваха разгорещено, инженерите обсъждаха техническите подробности с характерния си надменен, носов тон... Императорът обитаваше тясна легионерска шатра, обзаведена семпло с импровизирано писалище, рогозка и няколко спартански походни стола, но неизменното му добро настроение разведряваше обстановката.

— Адриан! — извика той, когато съпругът на Сабина влезе в шатрата. — Защо си крил този любител на Цицерон от мен? Очевидно е способен трибун.

Адриан се намръщи.

— Съжалявам, ако ви е обезпокоил, цезаре.

— Нищо подобно. Ако идеята му за водопровода проработи, ще го причисля към личния си персонал. Разкажи ни пак, момко...

— Ако беше толкова лесно да им прекъснем водоснабдяването, вече щяхме да сме го направили — заклати глава Адриан, преди Тит да успее да довърши. — Няма да стане.

— Ще стане — отвърна неволно Тит за своя собствена изненада. — Знаем, че горе нямат водоизточник, който да подхранва целия град. Разчитат на тези тръби.

— Момчето има право — изсумтя един от инженерите. — Мястото, което е открил легионерът ти, трибуне... Сигурен ли е, че е видял откъде излизат тръбите. Няма го на картите ни.

— Виждате ли? — усмихна се Адриан. Ако имаше достъп, щяхме да разберем.

— Не е задължително. Мястото е скришно. Погрижили са се да не попадне на картите ни. — Тит пристъпи напред и посочи картите. — Ето, ще ви го покажа...

Последва мърморене, спорове, хипотези и песимистични забележки, ала оптимизмът на императора постепенно зарази всички. Той вече кроеше планове, крачеше напред-назад в очуканата си броня,

разискваше с офицерите си и Тит доволно отстъпи в ъгъла на шатрата. Остана незабелязан, както предпочиташе.

Не съвсем незабелязан обаче.

— Трябваше да споделиш идеята си с мен, трибуне.

Гласът на Адриан прозвуча до рамото на Тит с отчетливо студени нотки.

— Съжалявам, легате — отвърна Тит. — Мислех... мислех, че само ще ми се присмеят, и реших да ви спестя унижението.

— Но се оказа голям умник. Постигна целта си.

— Не, легате... Нямам особени амбиции. Влече ме само спокойният живот.

Адриан го изгледа смаяно и се отдалечи.

— Цезаре, искам да привлека вниманието ви към това място. Ето тук, на картата... С моя трибун го обсъждахме по-рано, анализирахме слабите пунктове...

„Никой не ми вярва, когато кажа, че не искам много от живота“, помисли си Тит. Адриан, който се стремеше да стане консул и да стигне още по-далеч... Императорът, който искаше да превземе целия свят... Викс, който изгаряше от желание да му помогне... Сабина, която щеше да се задоволи едва когато преброди всички морета и хоризонти. „Толкова много целеустремени хора — рече си Тит, — и сред всички грандиозни амбиции — аз!“ Без никакви амбиции.

Освен може би някой ден да се сдобие с друг прякор вместо Онзи, който цитира.

— Трибуне — побутна го след малко Траян по покритата с ръкавица длан. — Ще те наблюдавам, бъди сигурен. Някаква епиграма за случая?

— „Думите пресядат в гърлото ми — подхвана неусетно Тит. — Невидим огън разжарва ръцете и нозете ми.“ Катул го е казал за жена, цезаре, но толкова нервен се чувствах и аз, когато вървах към тази шатра.

Траян се засмя, потупа рамото на Тит с имперско благоволение, което подкоси коленете му и приближените му тутакси му запригласяха. Устните на Адриан обаче се извиха в бледа смянка на усмивка.

ВИКС

— Кажи ми. — Сабина вдигна глава към мен. — Тръбите бяха счупени и дните се нижеха, топли и лениви като преди, докато цялата армия чакаше дакийците да ожаднеят. — Защо ти е толкова неприятен съпругът ми? Признай, че все пак е добър легат.

Изсумтях, но не можех да отрека с чисто сърце. Не ми харесваше Публий Елий Адриан да ми е командир, но той се оказа по-способен от очакванията ми. Отсъждаше непредубедено, предоставяше свобода на центурионите си, изискваше дисциплина, без да е привърженик на боя с камшици.

— Имитира императора — рекох презрително. — Много ум ли се иска да следваш най-добрия пример?

— Прав си — съгласи се Сабина. — Много внимателно наблюдава Траян. Започна да поздравява всички по име като него и да ги потупва дружелюбно по рамото. Изглежда превзето, но Адриан винаги се стяга, когато влиза в нова роля.

— Точно така! Изтъкан е от роли!

— Но ги играе сполучливо, признай. Защо си го нарочил? Нищо не ти е направил.

— Нае главорези да ме набият!

— Всеки ден някой се опитва да те набие! Но до другата сутрин си забравил.

— Той е надменно мекотело.

— Да — съгласи се Сабина, — и какво от това?

— Защо го защитаваш? Не го ли мразиш?

— Не, разбира се.

— Но не го обичаш. — Думите ми убягнаха. — Така си мислех поне...

— Любов и омраза? И нищо между тях? — Сабина наклони развеселено глава. — Така ли го чувстваш?

Позамислих се.

— Горещо-долу.

Тя се разкикоти.

— Моят съпруг е малко по-сложен. Не е любвеобилен може би, но е интересен. Разговаряме много.

— За какво?

— Гръцка поезия. Сирийска архитектура. Лов на лъвове. Залезът на римската литература. Защо египтяните боготворят котките. Книгите

на сибилите и какво е пишло в тях. Как се свири на флейта. Принципите на ораторското изкуство. Дали е възможно да предприемем експедиция по течението на Нил по време на пролетното пълноводие. Дали квадратните или многоъгълните павета са поиздръжливи на тежест. Кой е най-добрият начин да построиш трирема^[1]...

— Ясно, ясно — прекъснах я недоволено. — Той ти е най-добрият приятел...

Не знаех дори какво означават половината неща, които изреди.

— Приятел? — замисли се Сабина. — Ммм... не. С Адриан се държим приятелски, но не сме приятели. Той няма приятели. Не обича да се сближава с хората.

— И това е добър съпруг? — попитах пренебрежително.

— Любезен е, внимателен е и е приятен събеседник на вечерната трапеза. На мен това ми стига.

Приемливо, рекох си, след като между Адриан и Сабина нямаше кой знае какво след вечерята. Това беше първият ми въпрос.

— През първата ни брачна нощ Адриан беше по-нервен от мен — разсмя се Сабина — и легна на една страна през първата ни нощ в Дакия. Имал е афери с омъжени жени, но едва ли с девствено момиче. Или с момиче, което смята за девствено... Както и да е... силно облекчен, че не плача и не кървя, остана и разговаряхме чак до сутринта. За „Илиада“, доколкото си спомням, и как и двамата смятаме Ахил за мускулест идиот. Още на другия ден се преместих в спалня в отсрещното крило на къщата. Нощем се посещаваме приблизително веднъж годишно. Когато на Плотина ѝ писне да ми опява, че трябва да му родя наследник, и започне да му чете конско.

Веднъж годишно. Не е зле.

— Разговаряйте си колкото ти душа иска — позволих ѝ щедро. — Стига да няма друго.

— Благодаря за разрешението — усмихна се Сабина. — Бях стаила дъх...

Тя ме дръпна да наведе глава за целувка и заочертава бавни кръгове по тила ми. Направеше ли го, в стомаха ми винаги запърхваха пеперуди. Вдигнах я и я внесох в шатрата, където Бойл шиеше нова подплата на шлема си.

— Излизай — наредих му, отлепяйки за секунда устни от нейните.

— Ти ще ми дошиеш подплатата — предупреди ме той и изчезна.

— Побързай — засмя се Сабина, когато я хвърлих върху рогозката си. — След петнайсет минути имаш учение и опциото ще те наложи с пръчка, ако пак закъснееш.

— Мътните го взели.

И него, и проклетия Адриан. Целунах Сабина по извивката на хълбока и се усмигнах, представяйки си изражението по лицето на надменното копеле, ако ме види сега. Ако ни видеше, сигурно щеше да се наложи да го убия, но това не ме тревожеше особено. Щях да хвърля тялото в някой ров и да обвиня дакийските стражи... После тялото на Сабина се притисна в моето и аз забравих Адриан. Забравих и Старата Сарм, надвиснала горе в сухото лято без нито капчица дъжд и бавно умираща от жажда.

Фризовете върху паметника на Траян рисуват победата като най-простото нещо. Портите се отварят и римските легиони влизат триумфално в града. Но не беше толкова лесно.

Портите се отвориха, вярно, и легионите се строиха с въодушевени възгласи. Аз се напъхах между Филип и Симон с един завързан и един незавързан сандал, с шлем, кацнал върху главата ми като птица с развети криле, и полуоблечен. Победоносният зов на тромпетите прозвуча призори. Филип ругаше ликуващо на мекия си гръцки, а Симон крещеше като зъл дух. Ала слънцето се вдигна горещо на небосклона, пратеници язدهа напред-назад и ние пристъпвахме от крак на крак, докато конниците разнасяха искания нагоре-надолу по планината. Едва следобед редица военнопленници се предадоха и легионите тръгнаха по виещата се пътека към града. Милосърдното настроение на Траян вече се бе изпарило.

— Къде е царят ви? — извика дрезгаво той и дори отзад, във втората кохорта на легиона, аз долових остротата в гласа му.

— Виждаш ли го? — прошепна по-ниският от мен Филип и се надигна да погледне над шлема на войника пред него. — Сигурно се забелязва лесно. Чух, че носи мантия от лъвска кожа!

— Може да е свалил мантията, идиот такъв!

Гласът на императора плесна отново като камшик:

— Къде е!

Пленниците се спогледаха и замърмориха.

— Ще се погрижим — изръмжа императорът и в следващия момент кавалеристите му скочиха върху конете си.

— Кучият син сигурно е избягал, преди да се предадат — изсумтя Симон до мен.

— Значи няма да се бием? — попитах разочаровано, когато тромпетите затръбиха отново.

— Предадох се! Няма да се бием, разбира се.

— О... — Въодушевлението помръкна и се запитах дали и императорът се чувства така.

Той се взираше в крепостта, навярно спомняйки си опожарените римски гарнизони с черепите, цъклеци се като божества от нишите в стените, където преди са се развявали гордо легионерските орли.

— Изгорете града — заповяда рязко той и отново всички чуха гласа му. — Изгорете го до основи.

Не след дълго пламъците заоблизваха небето. Дакийските войници ги поглеждаха и тутакси отклоняваха очи.

Няколко центурии нахлуха в града да потушат съпротивата, останалите се разположихме около храмовете. Римските храмове са правоъгълни постройки с колони и високи покриви — величествени Домове на величави богове, — но дакийците явно принасяха жертвоприношения върху каменни кръгове, гравирани с руни, под открито небе. Върху тревата имаше огромен равен кръг от плътно подредени един до друг камъни, напомнящи слънчев диск, и видях как Траян скочи от коня си и тръгна към него с лице като буреносен облак. Грабна знамето от аквилифера ни, който застива стреснат на място, и застана в средата на каменния кръг. Спря задъхано за миг, сякаш забравил какво иска да направи или да каже и после без нито дума заби пръта в пролуката между два камъка Орелът на Десетия се развя гордо над езическия олтар.

Усетих как гърлото ми пари и осъзнах, че крещя с още хиляди други. Траян вдигна ръка да ни смълчи, но ние тропяхме с копията върху щитовете и мрачното му изражение започна да се разсейва. Той се усмихна доволно като момче и очите ни се насълзиха от пушека,

който вятърът довяваше от горящата крепост и го завихряше около прекрасния ни, дързък орел.

После дойдоха жреците на легиона да издекламират дълга благословия и да обявят Траян за господар и завоевател на Сармизегетуза, но ние непрекъснато ги прекъсвахме с триумфални възгласи и те размахваха ръце да ни усмирят. Помпозни глупци, кому бяха нужни благословиите им? Траян беше станал господар на Старата Сарм в мига, щом заби орела в каменния кръг. Виждах как дакийците — жена, прегърнала бебе, старец, момче, няколко години по-младо от Тит — ни наблюдават безпомощни, с горчива омраза, но не мислех за тях. Мислех само за великия ни император.

Лошото му настроение вече се бе стопило. Когато жреците престанаха да бръщолевят, той погледна към горящата крепост и разкриви лице.

— Ще я построя отново — заяви. — По-величествена отпреди, обещавам.

Обърна се към нас и изрева дружелюбно:

— Следвайте заповедите на центурионите си. Нещастните кучи синове, които ще останат на пост, да внимават да не се напият. Другите да разполагат с нощта както намерят за добре. Но заловят ли някого с дакийска жена, която не изглежда доволна, ще му отрежа петела с тъп нож.

Ние изревахме в отговор и забарабанихме отново с копията. Той вдигна ръка и почернелият от дима вятър развя късата му коса.

— Утре тръгваме по петите на проклетия дакийски цар. Ще го намерим — и него, и лъвската му кожа — дори да се е скрил в Хадес!

Нов рев.

— Свободни сте!

Размислих дали да не сляза да доведа Сабина, която сигурно изгаряше от нетърпение да чуе нещо ново след монотонното лагеруване, но се отказах. Въпреки стражите и отрядите, бдящи за размирни дакийски войници, тази нощ в Старата Сарм щеше да се лее кръв. Нямаше да се мине без изнасилени жени и подпалени къщи, без римляни, проснати на сутринта мъртви, с ножове, стърчащи от коремите им. Най-добре да не я въвличам в това — щеше да е прекалено интересно дори за нея.

С Филип открихме гостилница, обрах го на зарове, после той ме обра и излязох навън с половин кесия и значително по-ясен разсъдък от него. Тъмните улици се виеха причудливо, за разлика от правите ъгли на Рим. Усещах как невидими очи наблюдават червената ми мантия и качулатия ми шлем. За да си спестя уличните боеве с помътена глава, пих умерено в гостилницата и се чувствах почти отвортен от себе си. Нима започвах да се превръщам в предпазлив старец като центурионите, винаги претеглящи всички последствия? Приятелите ми се присмиваха и продължиха да се наливат до несвяст, но аз изпих половин халба силна дакийска бира и излязох рано от гостилницата. Реших да се върна да поспя в лагера, щом утре ще тръгваме рано сутринта. Пак проявявах предпазливост, не, по-лошо, отговорност. Но макар да не бих го признал пред никого, предпочитах да прекарам нощта в леглото до момичето си, вместо да се напивам в гостилница, където половината клиенти искат да ме убият. Успокоих се, че утре ще се забавлявам безмилостно, подигравайки се на стенещите си и повръщащи събрата по оръжие.

Пресякох тесния площад и се запътих към градските порти. Група легионери ме подминаха с радостни възгласи — сигурно отиваха да сменят отряда, останал на пост до храма, където Траян заби орела на Десети Фиделис. Зърнах нещо бледо да просиява около храма и след кратко колебание се върнах при странния дакийски олтар. Сабина харесваше непознати богове, дори необикновени варварски идоли с рога и нокти, каквито боготворяха дакийците. Разкажех ли ѝ нещо ново и интересно, щеше да се зарадва повече, отколкото ако ѝ подарях диамантена огърлица. Моето необичайно момиче.

Сиянието, което бях забелязал от тъмната улица, беше отражението на трите четвърти лунен диск върху гладък каменен кръг сред тревата. Подпорните камъни и грубите колони бяха изчезнали в мрака, но кръгът отразяваше бледо луната. Погледнах я отново и прецених, че ще застане точно над каменния кръг, когато се издигне най-високо на небосклона.

— Какво е това? — попитах, улавяйки за яката мъж в кожени панталони и мантия от овча кожа, който се опита да ме заобиколи, стрелвайки с очи меча ми. — Каменен олтар ли?

Онзи ме изгледа с мрачна омраза.

— Слънчев диск.

— За какво служи?

Той се измъкна от хватката ми и потъна в сенките. Преметнах щита си през рамо и тръгнах любопитно напред през тревата. Облян от лунната светлина, кръгът изглеждаше по-голям, разполовен от сянката на знамето, забито в средата му. Орелът на Десетия чернееше под лунното сияние, но продължаваше да се издига гордо. Зад него крепостта приличаше на купчина лава и пепел, тлееща в мрака. Забарабаних замислено с копието си по земята. За какво им е слънчев диск? Да не би дакийците да принасят върху него жертвени овни, когато слънцето се издигне най-високо над хоризонта? Или коронясват тук царете си и устройват сватбените церемонии на принцовете си? Сабина несъмнено щеше да попита...

Докато размишлявах, войниците прекосиха слънчевия диск и застанаха до орела. Размениха по няколко думи със стражите — орлите никога не остават без надзор. Видях как си отдадоха почест и мъжът в средата се наведе и извади знамето измежду камъните. Лунната светлина посребряваше лъвската кожа, наметната през главата му. Разбрах, че е аквилиферът ни, и му завидях. Аквилиферът на легиона носи знамето в битка — най-голямата чест, с която възнаграждават смелите войници. Аквилиферът носи лъвска кожа с лапи, кръстосани гордо пред гърдите, плащат му двойна надница и само с едно стъпало под центурионите. Късметлия!

— Ще слагаш Орела да спи ли — поздравих го, когато слезе от слънчевия диск и тръгна през тревата.

Той изсумтя стреснато и отстъпи назад. Едната му ръка се вкопчи в дръжката на меча, а другата стисна по-здраво знамето. Дватама мъже зад него също вдигнаха копия и аз пристъпих на светло, за да ме видят.

— Версенжеторикс, втора кохорта, трети центурий от Десети Фиделис. Спокойно!

Да изгуби Орела си беше най-големият срам за легиона; аквилиферите и помощниците им предпочитаха първо да размахат меч, а после да задават въпроси. Мрачна шайка, макар и добре платена.

— Просто се разхождам — обясних аз.

— Свободен си — отсече един от копиеносците. — Наредиха ни да го изнесем от Сармизегетуза и да го върнем в лагера.

Изгледах с присвити очи мъжа в лъвската кожа.

— Откога аквилиферите носят дакийски щитове?

— Изгубих моя — рече грубо той.

— Ще ти орежат заплатата — предупредих го и отстъпих настрана. Зад нас повечето стражи, дежурили около слънчевия диск, се бяха разпръснали и запътили към леглата си.

— Сложете Орела да си отспи. Цял ден бдя зорко над нас.

— Имаш право — съгласи се един от копиеносците и в този момент аз метнах копието си към него.

То изтрополи върху рамото му меко и звънливо, съвсем различно от звука, който издава стоманата на римските брони. Плетена ризница, а не от пластини и кръгъл щит, вместо правоъгълен... Мъжът с копието се обърна озъбен към мен и дългата му коса се разпиля изпод шлема, дълга коса, каквато никой центурион не би позволил на легионерите си да носят.

— Дакийци! — изревах към отдалечаващите се стражи, оставили трима врагове да си тръгнат с Орела им, и се хвърлих към първия копиеносец.

Той ме посрещна с ръмжене, замахна с копието към лицето ми и аз вдигнах щита. Острието се плъзна по издатината в средата му с глухо тупване и аз надзърнах бързо към слънчевия диск. Дузина стражи пазеха Орела, но се бяха пръснали да търсят вино и курви. Само двама чуха вика ми и се върнаха. Видях как измъкват мечове от ножниците си и другите двама дакийци се обръщат към тях. Трима от нас срещу трима от тях, а римският легионер струва колкото двама дакийски метежници. Триста дяволи! Вече започвах и да говоря като центурион!

Копието отново се насочи към мен и аз се скрих зад щита. Мечът ми се стрелкаше около ръба му с къси, резки движения и пред очите ми изплува безумно ясен спомен — император Траян кръжи около мен в осветената от факлите градина и повтаря: „Върхът побеждава острието, момче, върхът побеждава острието!“

Копието се заби в щита и заседна там. Дръпнах диво щита и изтръгнах копието от ръката на дакиеца. Той извади брадва от колана си и я размаха в къса, зловеща дъга. Вместо да се забие някъде между ушите ми обаче, острието отчупи къс от щита ми и препарира ръката ми. Зад мен долетя задавен крясък и видях как дакиецът в лъвската кожа забива брадвата си в главата на светлокос легионер. Беше се

втурнал да ми помогне толкова бързо, че не беше успял да си върже шлема.

Горната една трета от щита ми се разлетя на трески под следващия удар на брадвата. Изревах и халосах с него дакиеца си. Висок здравеняк в червена мантия, несъмнено съблечена от някой нещастен мъртъв римлянин. Очите му бяха черни, бездни в тъмнината; виждах само блясъка на оголените му зъби сред гъстата черна брада. Отбягнах следващия удар на брадвата и прехвърлих меча в лявата си ръка.

Умеех да се бия като римлянин с дясната ръка, когато съм в строй зад щита. Къси, резки движения, върхът побеждава острието, всичко, което ми бяха вгълпили по време на легионерското обучение. Но лявата ръка беше обучена от варварин, от най-великия римски гладиатор, по една случайност мой баща. С лявата ръка убих за пръв път, когато бях на тринайсет години. Лявата ръка не признаваше правила, не се биеше във формация. Върхът побеждава острието, знаеше дясната ръка. Върви по дяволите, мислеше лявата.

Докоснах амулета, даден ми от татко, и замахнах със сабята към гърдите на дакиеца. Щях да го разпоря от гърлото до корема, ако не беше ризницата. Той се олюля за миг и аз скочих към него. Ревях, че майка му е курва, баща му — куп лайна, че ще го разкъсам на парчета и ще се изпикая върху костите му. Отсякох гребена на откраднатия шлем върху главата му, пронизах коляното ту и той се запрепъва. Срязях половината му щит и половината му пръсти с него. Той изпусна брадвата, но не помоли за милост, само ме гледаше стоически и понеже беше смел, отнех живота му с един бърз замах през гърлото.

Строполи се едновременно с легионера. Извърнах се в мига, когато войникът изкрещя. Точно под ръба на нагръдника му стърчеше копие. Той падна, а мъжът в лъвската кожа го повлече по тревата към края на слънчевия диск. Тръгнах към него и осъзнах, че сме останали само ние двамата. Аз и лъвската кожа, сребърна под лунната светлина.

Тогава той се обърна и ме видя. Едната му ръка стискаше Орела, а другата — брадвата. Вдигнах меча и закрачих напред. Той започна да се отдалечава с предпазливи стъпки. Орелът сияеше над главата му.

За моя изненада той проговори:

— Ти вдигна тревогата.

Латинският му беше добър, почти без акцент. Нищо чудно, че е успял да заблуди стражите да го помислят за аквилифера на Десети Фиделис.

Посочих Орела с меча си. Кръвта продължаваше да бушува в ушите ми.

— Върни го — рекох задъхано. — И лъвската кожа. Не са твои.

— Кожата е моя. Убих лъва с копие, когато бях на дванайсет. Първата ми жертва.

Нещо прещрака в главата ми. Не само аквилиферите носят лъвска кожа. Сетих се какви слухове бях чувал, слухове за мъж, висок три метра, който предвождал войски срещу Рим и криел рогата и опашката си под лъвска кожа.

— Ти си... дакийският цар.

Изглежда ме невъзмутимо. Беше по-висок от мен, което не се случваше често, и имаше къса черна брада, пълни устни и нос прав като саблено острие. Грубата лъвска кожа се смесваше черната му коса, а лъвските лапи бяха кръстосани върху широките му гърди. Орелът изпищя мълком над главата му. Моят Орел уловен в лъвски лапи.

— Казаха, че си заминал на изток.

— Трябваше — изръмжа той.

— Сигурно е имало по-лесен начин да се измъкнеш.

Ала още преди да довърша, се разколебах. Аквилиферите ходеха, където пожелаят. Стражите пред портите на Старата Сарм щяха да погледнат Орела и да му махнат с ръка да минава, без да си направят труда да погледнат лицето под лъвската кожа. Би могъл да вземе коне от лагера, да захвърли Орела и да препусне бързо накъдето поиска, за да поднови борбата си.

Не че Десетият щеше да участва в тази борба. Нищо не може да изкупи унижението на легион, изгубил Орела си.

Вдигнах отново меча си и посочих Орела.

— Дай ми го и ще те убия бързо.

— Царете не умират бързо — възрази той изморено. — Отвеждат ги в Рим във вериги и умират на арените ви. Как го наричате, когато убивате хора там — игри?

Смътно безпокойство сви сърцето ми и аз се опитах да го потисна.

— Върни ми го.

Той отново отстъпи предпазливо назад и прекрачи върху изсветления от луната слънчев диск, без да го поглежда.

— Не приближавай — предупреди ме, когато се втурнах напред. Сниши Орела и насочи брадвата си не към мен, а към него. — Ще го накълцам на парчета, преди да ме достигнеш.

— Защо? — изсъсках. — С теб е свършено.

— Повече, отколкото предполагаш. — Усмихна се и аз видях какво усилие му струва. — Но и вие взехте нещо мое, нали?

Погледнах димящата крепост зад гърба му.

— Не съм го направил. Аз просто дойдох... тук. С моя легион.

— Защо?

— Защо какво? Заповядват ми да тръгна на поход и аз тръгвам. Просто е.

— Знаеш ли как се казвам?

Бях чувал името му хиляди пъти, нещо странно, което усуква езика. Нещо, което не си бях направил труда да запомня. Какъв смисъл имаше?

Погледнах Орела в ръката му. Кръвта бушуваше във вените ми и ме зовеше да се хвърля в битка, ала езикът ми бе окаменял в устата. Защо не беше тук Тит да се изправи срещу този умен цар? Тит щеше да го смълчи с мекия си глас, щеше да цитира нещо мъдро и трогателно за благородството да се предадеш. Но мен не ме биваше с думите. Никога не ме е бивало.

Спогледахме се, дакийският цар и аз, и внезапно той седна, по-скоро падна. Изстена тихо и положи Орела върху камъните, но вдигна предупредително брадвата си над гордото крило.

— Добре, добре — отпуснах мечата си и седнах внимателно върху ръба на слънчевия диск. Царят притисна свободната си длан някъде под лъвската кожа, а кокалчетата на другата му ръка, която стискаше брадвата, побеляха.

— Левичар — констатирах аз. — Като мен.

— Забелязах. Жалко. Синът ми така и не се научи да се сражава с левичари.

— Синът ти?

Кимна към мъжа, когото бях убил, после към другия дакиец, проснат върху тревата с мечата на мъртвия легионер, забит в гърлото му.

— И двамата.

Не знаех какво да отвърна. Допуснех ли грешка, моят Орел щеше да стане на парчета. Видях черната сянка под него, разстлана върху камъните.

— Как се казваш? — попитах внезапно.

— Децебал.

Гласът му изневеряваше.

— Хубаво име.

Означава Силен за десетима. По-добре от Дребосък.

Сянката под него нарасна, пълзейки като черен поток към Орела.

— Какво ни издаде? — попита Децебал. — Защо реши да ни нападнеш?

— Не го наричаше Орела — обясних. — За нас знамето не е „то“, а „той“.

— Ах... — Полегна внимателно върху камъните, без да изважда ръката си изпод лъвската кожа. Понечих да пристъпя към него, ала брадвата в другата му ръка се изви като дъга и застина във въздуха. — Не ме предизвиквай, момче.

Вдигнах помирително длан.

Той погледна оцъклената луна, застанала почти точно над главите ни.

— Тук ме коронясаха — промърмори той сякаш на себе си. — Но по пладне. Слънцето грееше ослепително.

Помислих си, че Сабина ще се зарадва да научи това.

— Дай ми Орела — повторих аз.

Той издаде нечленоразделен звук през стиснатите си зъби. Сви юмрук под лъвската кожа и по камъните рукна ярка кръв. Орелът се давеше в нея.

Станах и тръгнах към него. Очите му се завъртяха в орбитите.

— Погреби ръката, с която държа меч.

— Императорът ще я поиска — отвърнах безпомощно.

Траян се беше заклек, ако царят умре, да отнесе в Рим поне главата му и ръката, вдигнала се срещу империята.

— Занеси му дясната ми ръка. Няма... няма да разбере. Левичарите не се срещат често, нали?

Разкикоти се. Зъбите му бяха почернели от кръв. Едната лъвска лапа се свлече назад и аз видях ужасната рана под нея. Римският

легионер беше разпорил корема на царя, преди да умре.

Децебал изпусна Орела и той изтрополи върху каменния слънчев диск. Царят притисна брадвата към гърдите си, потупа я леко и посегна към камата, затъкната в колана му. Зъбите му се оголиха отново като на скелет и аз си спомних изпепеления гарнизон на дакийската граница, спомних си четиримата войници, захвърлени мъртви на пътя, изтезаните мъже и черепа, оставен в нишата на портата.

— Трябваше да си стоиш мирно и тихо тук — рекох му, докато се мъчеше да извади камата от колана.

В крайна сметка пръстите му не успяха да се сключат около дръжката ѝ. Дори да беше притежавал сила за десетима, сега кръвта я бе отнесла. Погледна ме. Аз издърпах камата от ръката му. Не знаех какво да кажа, не знаех с какви молитви се сбогуват дакийците с умиращите си воители, затова просто докоснах амулета, даден ми от друг воин, също притежавал сила за десетима. Докоснах амулета, положих длан върху челото на умиращия цар и му прерязах гърлото.

— Викс? — примигна Тит, когато се олюлях пред прага на безупречно чистата шатра на приятеля ми. — Мислех, че си се отдал на пиянство в Старата Сарм с всички от легиона?

— Отнеси това на императора.

Хвърлих вързопа в краката на Тит. Лъвска лапа с кървави нокти се отпусна безжизнено върху сандала му. Той надникна предпазливо във вързопа и отскочи назад.

— И това — забих пръта на Орела в земята. — Погрижи се за него. Преживя тежка нощ.

— Викс?

— Трябва да го измият — рекох завалено. — Подгизнал е от кръв.

Олюлявайки се, излязох, от шатрата на Тит. И меча ми се нуждаеше от почистване; беше покрит със съсирена кръв, а центурионът щеше да ме изпече жив, ако я прибера в този вид в канията. Ръцете ми обаче трепереха толкова неудържимо, че изругах и продължих напред. Тази нощ лагерът беше почти безлюден. Както

спомена Тит, всички легионери се напиваха в Старата Сарм, с изключение на неколцината клетници, охраняващи лагера.

— Викс?

Сабина стоеше пред шатрата на контуберниума ми, стиснала ведро с вода в едната ръка. В другата държеше купчина мръсни туники. Пране, разбира се. Винаги неотложно, дори когато се печелят войни и умират царе.

— Знаеш ли, че переш дрехите на герой? — попитах аз.

Тя вдигна вежди и остави ведрото.

— Така ли?

Разперих ръце и се усмигнах широко.

— Аз съм герой.

Защо ми беше толкова трудно да се усмигна? Убих царя на Дакия, сложих край на войната, щяха да ме окичат с лавров венец, щом императорът научи, щяха да окачат наниз медали върху колана ми... Защо тогава не можех да се усмигна?

Сабина ме гледаше със сериозно и предпазливо изражение каквото бях видял да се изписва по лицето на Тит.

— Дакийците имат някакъв слънчев диск — осведомих я и захвърлих шлема си настрана. Той цопна във ведрото и разплиска водата, но аз не обърнах внимание. — Знаеше ли, че имат слънчев диск?

— Не, не знаех. — Сабина пристъпи към мен.

— Нещо за измерване на слънцето. Сигурно и на луната. Кръгло е и е от бели камъни, подредени като тухли, и защо ме гледаш така?

Тя разпери ръце и аз се хвърлих в прегръдката ѝ. Паднах на колене и зарових лице в гърдите ѝ.

— Върху тях коронасват царе...

— Шшт... — тя прокара пръсти през косата ми.

Очите ми бяха сухи, но се тресях като листо. Треперех от главата до петите и не знаех защо. Не разбирах защо.

— И върху тях умират царе.

— Мълчи, любов моя. Мълчи...

Притиснах се замаяно към нея и върху тази необятна зелена земя усетих, че я обичам повече от всичко на света.

[1] Трирема (триера) — типичният боен кораб от класическата епоха на Античността, с 3 редици гребци, разположени един над друг в шахматен ред. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТНАЙСЕТА

ВИКС

— ... проявява героизъм, рискувайки живота си не за злато, а за честта на легиона...

За кого ли бръщолевеше центурионът ми? За мен? Невъзможно. Центурионите не ме хвалят. Гледат ме страшно и от време на време ме налагат с пръчка.

— ... благодарение на бдителността си разкрива вражеското коварство...

Пристъпих от крак на крак и се постарях да си придам тържествено изражение, докато центурионът продължаваше да описва качествата ми с безучастния си, креслив глас. Внезапно в главата ми изплува Сабина, сновяща гола-голеничка из шатрата ми. Представих си как, надянала шлема ми, имитира съвършено гръмогласния центурион, монотонната му интонация и навика му да подсмърча, преди да избоботи поредната банална фраза.

— ... Убил собственоръчно двама, единия от които най-върлия ни враг — самия Децебал. — *Подсмърчане.*

Прехапан си бузата, за да не се разкикотя гласно и да проваля тържествения момент.

А моментът наистина беше тържествен. Целият легион беше строен, излъскан и стегнат, центуриите бяха подредени с математическа прецизност и всички погледи бяха вперени напред. Центурионите, изопнали гърбове, стискаха шлемовете си под мишница; трибуните се прозяваха и се въртяха, както само отегчени патриции умеят, въпреки че от задния ред лицето на Тит грееше гордо. Бях си излъскал бронята до блясък, върху шлема ми се развяваше кичур червеникави конски косми, а Сабина успя да приглади острата ми коса след няколко мъчителни опита да я усмири с вода и гъша мас.

— Десети Фиделис ще се гордее с теб — заяви тя и приятелите ми закимаха одобрително — Юлий и Симон, Бойл и Филип, събратята

ми по оръжие, които вече не бяха моят контуберниум.

Центурионът се прокашля и аз разбрах, че съм пропуснал реда си. Свалих си припряно шлема и сведох глава. Той приближи до мен.

Венецът се оказа лек, толкова лек — няколко сплетени клонки и листа. Беше прекалено голям и се наложи да го побутна назад, за да не се смъкне върху ушите ми. Опипах го с пръсти — лавровия венец, за който мечтаех часове наред, и тържественото ми изражение се пропука. Вдигнах очи над рамото на центуриона към императора в броня и червена мантия, застанал мирно като всички нас, войниците, и му се усмигнах широко.

Той ми отвърна със заразителната си усмивка и заобиколи центуриона, който продължаваше да опява с монотонния си глас.

— Дай ми това — нареди той и грабна кожата от ръцете на суетящия се опцио. — Не се хили като глупак, момче! Наведи глава, това е сериозен момент, мамка му!

Наведох глава, сподавяйки напушилия ме смях. Легионерите от първите редици, дочули думите му, се разкикотиха сподавено. Император Траян преметна лъвската кожа през раменете ми; гривата покри лавровия ми венец, а пожълтелите зъби обрамчиха челото ми. Той завърза лапите през гърдите ми и ноктите изтрополиха върху бронята. Вдигнах ръка, за да не се плъзне кожата, и пръстите ми докоснаха грубата козина. Миришеше на суха трева и слънце, на кръв и пот и най-много на цар, загинал върху каменен кръг. Траян ми предложи нова кожа, но аз отказах.

Пъхнаха прът в лявата ми ръка, а императорът стисна дясната.

— Поздравления, аквилифере — каза той и ме бутна да се обърна към легиона.

Вдигна ръката ми във въздуха и Десети Фиделис избухна.

Видях Сабина в безупречна зелена коприна да аплодира с любезна сдържаност на легатска съпруга, но в очите ѝ различих сълзи. До нея стоеше Адриан — моят легат от неприятна плът и кръв, който събра длани точно два пъти, преди да приключи с аплодисментите. Равнодушното му брадато лице стърчеше над бронята, която вероятно никога не беше се цапала с кръв. Чух, че се противопоставил на повишението ми. Императорът обаче не го послушал.

Въодушевените възгласи ме заляха като порой. Императорът ме улови за раменете с гордо бащинско изражение и ме целуна

тържествено по двете бузи. Изкреця нещо, ала виковете и барабанящите по щитовете копия заглушиха думите му и аз вдигнах зашеметено очи към Орела, разперил криле над главата ми с клюн, застинал в ням повелителен писък. Вече нямаше да нося легионерска торба, а само Орела.

Моят Орел.

Това е един от най-прекрасните ми спомени.

ТИТ

— Лъвските кожи сгорещяват — оплака се Викс, когато Тит забави коня си, за да застане редом до новия аквилифер. — Не знам как ги изтърпяват лъвовете.

— Дочака да те повишат и пак започна да мърмориш — поклати глава Тит. — Знаеш, че само добродетелните заслужават почести.

— Кой го е казал?

— Наистина ли те интересува?

— Не. Но ще те обидя, ако не попитам.

Тит се усмихна и отметна кичур от гривата на скопения си жребец от другата страна на шията му. Усецаше как по врата му се стича пот, макар още да не беше пладне. Безоблачно синьо небе като купол над обширно зелено поле и път като бяла панделка — сякаш целия свят празнуваше с легиона. Ликуваше, че Десети Фиделис се прибира у дома.

„Мог“, помисли си Тит. Когато пристигна, градът му се струваше толкова затънтен, недодялан и сив с безкрайните му гостилници, шумни театри и полупавирани улици. Сега в ума му се въртеше само: „Истински легла, а не рогозки! Печено свинско и грозде, а не ечемичена супа и червиви бисквити! Чисти завивки, а не въшлясали одеяла!“. Мог изглеждаше като райско кътче.

Явно целият легион споделяше мнението му и крачеше двойно по-бързо, припаяйки маршовете фалшиво, но ведро и гръмогласно. Императорът също пееше, яздейки пред колоната върху едър черен кон, заобиколен от легатите си. Тит чуваше силния му грубоват глас да се присъединява към по-неприличните строфи.

— Изглежда, всички предвкусят виното за добре дошли — отбеляза Тит. — От императора до последния войник.

— Предвкусят, че ще ни посрещнат като герои — поправи го доволно Викс. — Момичетата ще се проснат по гръб още щом ни зърнат. Кой не харесва победители?

— Мисля, че вече имаш достатъчно момичета, Дребосък.

— Само две!

— Сабина знае ли за Деметра или...

— О, не започвай пак. Сабина е първото ми момиче, Деметра е второто. — Викс погледна към Орела, който пореше ведро въздуха над главата му.

Тит го изгледа смразяващо от висотата на коня.

— Знаеш, че детето на Деметра ще се роди скоро. Твоето дете.

— Ще ѝ дам пари, за да се грижи за него — Викс си заподсвирква безгрижно. — После ще си намери нов мъж. Момиче с нейната външност не остава дълго само. Искаш ли да ѝ направиш предложение? Повишиха те! Сега си имперски трибун!

— Не разбирам защо — призна Тит. — Просто му занесох главата. Нямам нищо общо с нея. Дали не е награда, задето не го оповръщах целия, когато му я подавах? Това наистина ми струваше героични усилия.

Викс отметна лъвската грива от главата си и погледна напред към едрата бронирана фигура на Траян върху черния кон.

— Готов съм да умра за този мъж. — Говореше честно. — Мисля, че го обичам.

— Тихо. Сабина ще започне да ревнува.

— О, тя знае, че обичам и нея.

Каза го толкова безгрижно, сякаш не е кой знае какво да обичаш момиче и то да те обича. „Щастливец си, Дребосък — помисли си Тит. — Но не заради лъвската кожа и лавровия венец.“

— Представях си го по-различно — довери му Викс, премествайки знамето върху другото си рамо. — Все едно ловят риба. Някое момиче най-сетне забива кукичката си в теб. Но се оказа полесно. Като дишането.

— Лесно е благодарение на нея — изплъзна му се неволно и Тит се скрита мислено. „Глупак. Глупак.“ Викс обаче не забеляза как го е подвел езикът.

— Онази нощ, когато убих Децебал, само ме прегръщаше. Не продума. Обикновено говори непрекъснато, но знае кога да замълчи. — Викс се подвоуми. Уверената му крачка се разколеба за момент. — И досега недоумявам защо. Все едно ми забиха нож в корема, когато го убих. А съм убивал и преди, без да ми мигне окото.

— „Правилно е да се учиш дори от враговете“ — цитира Тит. — Не си първият войник, изпитал възхищение от мъжа, когото е победил. Мисля, че това чувство измъчва мъжете откакто свят светува.

— Ако се бях родил в Дакия, щях да го следвам предано. — Тит за пръв път виждаше Викс да намира трудно думите. Липсваше му красноречие, но не и категоричност. — Случайност е, нали? Къде се раждаме? Но това определя всичко. Премести родителите ми няколкостотин мили на североизток и щях да съм отрасъл с кръгъл щит и с брада и никога нямаше да съм стъпвал в Колизеума, а сега вероятно щях да лежа мъртъв край онзи слънчев диск до своя цар.

— Направи ли каквото те помоли? — попита Тит. — Погреба ли лявата му ръка?

— До диска. В тревата. С брадвата му.

В този момент един легат извика Тит и той пришпори коня си напред към началото на колоната. Но когато лагеруваха нощем, той пак вземаше мех, пълен с вино, и седнаше край огъня на Викс, докато седмиците се нижеха и Десетият напредваше на запад. Тъмните борове постепенно отстъпиха пред открити поля и за пръв път от месеци Тит започна да мисли за Рим.

„Ще се кандидатирам за квестор — реши той. — Сенатор Норбан обеща да ме подкрепи. Обществена дейност и организиране на празненства; ще се справя по-добре, отколкото начело на разузнавателен отряд.“ Щеше да се премести в самостоятелно жилище в града. Недалеч от дядо си, но в собствен дом. Мъжки дом. Все пак преброди империята, участвал във война, имаше право да впише грандиозното „трибун“ на първо място в списъка с постиженията си. „За човек със скромни мечти като моите вече съм изминал половината път до върха на стълбата.“ Навярно това е предимството да мечтаеш пестеливо. На Викс му предстоеше дълго изкачване, докато оглави легион.

— Между другото — обяви Сабина, когато прекосиха половин Панония и се намираха на две седмици езда от Могунтиакум, —

заминавам за Мог преди войската. Утре поемам с колесницата, в която не съм стъпвала цяло лято.

— Защо? — погледна я Викс, който я прегръщаше, увита в лъвската му кожа.

— Защото Адриан настоява да побързам, за да посрещна императрицата и да помогна да организират триумфалното посрещане — потрепери Сабина. — Била е целия път на север до Германия, само и само да приветства него и Траян. И да ме засипе със съвети, които е трупала цяло лято. Предпочитам да се влача последна зад легиона с обкованите ми с пирони сандали. С надеждата шокът да я убие.

— И нея, и Адриан. Тогава ще се отървем от тях — целуна я звучно Викс.

Тит си помисли, че напоследък очите му сияят по-меко, когато я гледа, и не излъчват предишното небрежно собственическо чувство. Улавяше я автоматично за ръка винаги когато застанеше до него, и огромният му палец галеше нежно опакото на дланта й...

„Трябва ми момиче — реши Тит. — Симпатична любовница, която ще настаня в жилището си в Рим.“ Можеше да си го позволи с квесторската заплата. Някое мило момиче, склонно да търпи отегчителните цитати от Хораций и да умее да готви. Агнешка яхния...

— Триста дяволи! — изръмжа Викс на другия ден, след като Сабина го обсипа с целувки за сбогом и същия следобед Адриан й помогна извънредно елегантно и учтиво да се качи в колесницата, за да потегли напред със свитата си от стражи и роби, забогатели много това лято, защото са си затваряли очите и не са я охранявали. — Не ми харесва да спя без нея — оплака се той. — Обичам косата й да се разпръсква по лицето ми. Обичам през час-два да ме сръгва с лакът и да ми казва: „Обърни се, по дяволите, по корем й спри да хъркаш.“

— Свиквай, Дребосък, защото безумните ви срещи няма как да продължат в Мог.

— Защо не?

Тит го изглежда гневно.

— Обмислял ли си последното си желание?

— Момичето ми може да надлъже и най-умните от тях. Ще се справим.

— Но Адриан ще става губернатор. — Тит беше чул новината от императора, когато му помагаше да изготви списъка с бъдещи назначения. — Панония или Сирия, някъде далеч.

— Тя няма да остане с него завинаги.

Тит реши да се опре на Сенека:

— „Дори гладиаторите обмислят атаката си на арената.“

— Това пък какво означава?

— Означава, че трябва да се планира.

— О, аз имам план. Сабина се развежда с Адриан. Аз си откупувам с парите ѝ достъп до класата на еквитите. Получавам съпруга, малко по-бляскава от мен. Така успявам да се сдобия с легион.

— Това ли е всичко?

— По-просто, здраве му кажи!

Тит подбели очи. Десети Фиделис продължи на запад.

САБИНА

— Много почерняла изглеждаш — очите на императрицата обхождаха Сабина от главата до петите. — Трябваше да използваш по-усърдно слънчобрана си. Застани до мен.

— Разбира се.

Сабина тръгна след фигурата в тъмносиньо с дълбоки очи строго изопнати назад плитки. Елегантните бели кичури изпъкваха още по-ясно в тъмната коса на императрицата, но иначе тя изглеждаше в обезкуражаващо добра форма, носейки се към храма. Не беше кой знае какъв храм — светилището на Юпитер в Мог представляваше няколко стъпала, отвеждащи към скромен олтар.

— Паметникът на Друзус е по-величествен — опита се да поспори губернаторът на Германия. — По-подходящ е за посрещане на легионите.

Ала императрица Плотина отхвърли енергично идеята му.

— Юпитер поднесе победата на съпруга ми — заяви тя. — Ще поздравим легионите в този храм и в никой друг.

Губернаторът я изгледа недоволено, но вече нямаше значение какво смята той. Плотина беше поела юздите, откакто стъпи в Мог.

Все пак, помисли си Сабина, най-важната роля при посрещането на войниците се пада на жените. Мястото всъщност няма значение. От високата като колона Плотина в тъмносиня коприна и диадема до легатските съпруги, които чакаха, непоклатими и достолепни до Сабина; от съпругите на центурионите, бърбреци оживено зад тях, до обикновените жени, застанали по двете страни на улицата, накичени с крещящи бижута и заобиколени от шайки хлапета — всички обхождаха хоризонта с очи и се надигаха на пръсти, нетърпеливи мъжете им да се върнат у дома.

Сабина се запита дали другата жена на Викс е тук, онази, за която не ѝ разказа, но несъмнено беше останала в Мог, когато легионът потегли. Жената, която Тит видимо се изкушаваше да спомене.

Императрицата огледа Сабина и констатира неодобрително:

— Дрехата ти е много ярка.

— Радвам се, че ти харесва.

Жълта коприна и две златни брошки във формата на златни орли, закопчани на раменете. Досегът на меката коприна представляваше истинско блаженство след грубата вълна, която носи цяло лято. Много блаженства съпровождаха завръщането към цивилизацията. Луксозната колесница на Сабина и бързоногата ѝ свита я доведоха в жилището на Адриан в Мог далеч преди Десети Фиделис и тя се наслади на цяла седмица мечтано уединение. Спеше до късно сутрин в меко легло, отрупано с кожи, закусваше, удобно изтегната, със студена настойка от черници и пресни плодове, излежаваше се в горещата вана в банята си. Робите на Сабина се споглеждаха, докато изтупваха бълхите, загнездили се в дрехите ѝ, а слугините в банята вдигаха вежди при вида на мазолите, които трябваше да изстъргват от стъпалата ѝ, но никой не продума. Вчера пажът, донесъл на господарката си куп писма, я свари да плаче тихо в библиотеката над разгърнат свитък; остави писмата и се оттегли със сведени очи.

Сълзите не бяха много. На сутринта Сабина се събуди, затананика си, изрисува клепащите си със златен пращец и се усмихна, представяйки си Викс, докато закопчаваше жълтата коприна със златните орли.

— Дрехата е прекалено ярка — дълбокият глас на Плотина произнесе заключението като присъда. — Отиди да се преоблечеш, Вибия Сабина.

— Вече чувам легионите. Три легиона вдигат много шум, нали?

Императрицата възнагради Сабина с изражение, което не беше й липсвало ни най-малко през изминалите шест месеца, но от хоризонта наистина долиташе грохот и жените, скупчени на улицата, се люшнаха като вълна. Последваха още вълни, шепот и накрая развълнуван вик и Сабина разбра, че са забелязали Орлите.

Знаеше, че това е нищо в сравнение с триумфа, който вече организираха в Рим.

— Бели бикове в жертва на Юпитер — изреждаше Плотина. — Черни бикове за Минерва и още за Марс и за Хадес. Състезания с колесници, гладиаторски двубои, вероятно инсценировка на обсадата в Колизеума...

Траян щеше да язди в колесница, надянал лавров венец, с лице, обагрено в празнична червена боя, а Викс и другите знаменосци несъмнено щяха да се върнат в Рим, за да маршируват с Орлите си, сподиряни от възгласите на хиляди граждани. Според Сабина обаче това беше истинският триумф, триумфът на живите, завръщащи се при жените си, и жените, които крещяха, размахваха знамена и едва удържаха порива да се втурнат към усмихнатите мъже, влизащи с маршова стъпка в Мог.

Траян предвождаше парада в червена мантия. Като момче скочи от седлото на черния си кон и изкачи бежешком стъпалата на Храма на Юпитер с усмивка, която би заслепила и слънцето. В отговор Плотина благоволи да се усмихне и да му протегне ръце за добре дошъл. Сред хор от приветствени възгласи той се насочи към губернатора на Германия и към другите официални лица, жадуващи да привлекат вниманието му. Едва изтърпя монотонните напеви на жреца, който съсече жертвения бик, и когато помахна на тълпата, виковете заглушиха благословиите. Притисна Сабина в мечешка прегръдка и я оплеска с бича кръв, но тя се засмя и го целуна по двете бузи и той я предаде в ръцете на Адриан с вик:

— Ето този мъж се е затъжил за теб. Нищо че не те е виждал само една седмица!

Адриан й помогна да стъпи на крака и тя му се усмихна.

— Здравей отново.

— Вибия Сабина — той я целуна благовъзпитано по ръката, сякаш не са се виждали от месеци, което горе-долу граничеше с

истината. — Изглеждаш значително по-чиста.

— Да, киснах дни наред в банята, когато се върнах в цивилизацията. Ти също си много изискан.

Легатската броня му отиваше и той беше скочил от огромния си кон с вродена елегантност. Никой не умееше да язди по-достолепно от съпруга ѝ, дори императорът. Навярно защото конете обожаваха Адриан — дори сега едрият жребец го побутваше с муцуна по ръката.

— Липсваше ми — каза тя и с изненада установи, че е искрена.

Всеки ден изпиваха по чаша вино или вечеряха заедно, но за дълги разговори не им оставяше време заради неговите легатски задължения и нейните часове с Викс.

Той сви удивено вежди, ала лицето му се изглади бързо, когато Плотина застана до него.

— Скъпи Публий — целуна го собственически по челото. — Отдавна не съм те виждала!

— Много отдавна — той я улови за ръката. — На теб ли трябва благодаря за губернаторския пост?

— Разбира се, скъпо момче. — Императрицата помахна учтиво на войниците долу и предизвика буря от ръкопляскания. — Надявах се да те назначат в Сирия. Нали не си разочарован?

— Никак. Панония предоставя множество възможности.

— Панония? — Сабина вдигна вежди и се обърна към Адриан. — Не си ми казал!

— Потвърдиха го вчера — вметна самодоволно Плотина. — Публий, разбира се, ще замине след триумфа в Рим. Императорът ще се разочарова, ако не си до него.

„Нима?“, почуди се Сабина. Адриан наистина яздеше зад императора по време на парада, но редом с останалите легати. Дори сега Траян разговаряше гръмогласно и потупваше по раменете трибуните си, вместо да стои, да маха с ръка и да се кланя до съпругата и протежето си.

— Помахай и се усмихни — подвикна ѝ Плотина. — Така е редно.

— Съмнявам се мъжете да изгарят от желание да им помахам — отвърна Сабина. — Искат само да ги освободят и да се напият със семействата си.

— Да се надяваме, че ще прекарат деня трезви, благодарейки на боговете за победите — отсече императрицата.

— Истински късмет е да са трезви за победата и още по-голям — за празненствата в нейна чест — засмя се Сабина.

— Тази дреха е прекалено ярка. — Адриан перна с пръсти една пращинка върху рамото ѝ. — А орлите са по-подходящи за знамена, отколкото за брошки.

Траян се върна с пружинираща походка при тях и вдигна ръка, предизвиквайки нова порция приветствени възгласи. Произнесе няколко благодарствени думи, които просълзиха легионерите, но не прекали. Сабина отдавна бе разбрала, че Траян умее да е лаконичен. Забелязал какъв отклик предизвиква императорът, Адриан започна да съкращава речите си по негов образец.

— Служителите ти очакват да говорят с теб — напомни Плотина, щом Траян застана до нея. — Подготовката за празничното угощение тази вечер...

— И аз искам да поговоря с тях — махна добродушно с ръка Траян. — Трябва да поканят всички трибуни и легати. Както и лагерните префекти.

— Шегуваш ли се, съпруже? Те са толкова недоодялани.

— Милостиви богове, Плотина, те поне ще оживят обстановката. Ще поканим и още някого... — Траян размени няколко думи с адютанта си, който се смеси с тълпата. След няколко минути се върна, повел мъж в червена мантия, с лъвска грива върху главата и знаме в ръката.

— Цезаре. — Викс коленичи, но Траян му махна засмяно да стане.

— Това е мъжът, на когото трябва да благодарим, че уби Децебал! Ще забиеш главата му пред Сената, момче, по време на триумфа. Собственоръчно.

— Струва ми се, че губернаторът се опитва да привлече вниманието ти — прекъсна го студено Плотина.

— О, да, да. Тази вечер ще дойдеш на угощението, аквилифере, това е императорска заповед.

— Да, цезаре — ухили се Викс и отдаде стегнато чест.

— Добре, добре... — Траян протегна ръка към съпругата си.

Точно преди тълпата от доброжелатели да ги погълне, той погледна одобрително Сабина през рамо и извика:

— Орлите ми харесват!

Сабина се усмихна. Адриан понечи да последва императора, но Тит приближи до него, висок и достолепен в тогата, която облече веднага щом му се отдаде възможност да свали бронята. Беше слабават по природа, но след летния поход тялото му изглеждаше приятно възмъжало. Вече приличаше на строен млад мъж, а не на притеснено момче.

— Легате, току-що разбрах, че ви назначават за губернатор. — В очите на Тит проблесна мимолетен ужас, когато видя Адриан, Викс и Сабина един до друг, но учтивата му маска не трепна. „Добър политик ще излезе от теб“, помисли си Сабина. — Поздравления!

Адриан благодари с кимване, пренебрегвайки напълно Викс, застанал мирно зад Орела си.

— Поне по време на похода минахме през Панония — продължи Тит, старайки се да не поглежда към Викс. — Добър знак, легате.

— Чух, че панонците носят панталони от вълча кожа и боготворят рогати божества — вметна Сабина. — Но какво ли не говорят хората. Аз лично не забелязах рогати богове по пътя, докато пътувахме към Дакия. Като се замисля, същите слухове се носеха и за даките, а те се оказаха съвсем цивилизовани. Видяхме слънчеви дискове и водопроводи вместо кървави ритуали и човешки жертвоприношения. С нетърпение очаквам да се запозная отблизо с панонийците.

— Ще придружите губернатора до Панония ли? — обърна се официално към нея Тит, сякаш никога в живота си не са делили мех с вино край лагерния огън.

— О, за нищо на света не бих го пропуснала — отвърна Сабина. — Нови провинции, нови хоризонти. Ще броя дните.

Брадичката на Викс трепна под лъвската кожа.

— Разбирам — поклони се отново Тит на Адриан. — Приемете още веднъж моите поздравления, губернаторе.

Поклони се на Сабина, кимна на Викс, по чието лице се четяха ужас и насмешка в еднаква мяра. Сабина едва сдържаше надушилия я смях, но Викс не се усмихваше.

— Заминавате за Панония... домина? — попита той и едва не забрави почтителното обръщение.

— Разбира се.

Тя помахна на някой несъществуващ в другия край на стълбите и ги поведе встрани от Адриан, вгълбил се отново във въсьчните си плочици. — Татко сигурно ще ми изпрати три свитъка с исторически данни за Панония, списък с препоръчителни четива и молба да проверя новия акведукт, за който е платил Сенатът: да му съобща дали го строят по график. Казва, че е много полезно дъщеря му да пътува — предоставя му още две очи в империята.

— Колко ще останеш в Панония? — сниши глас Викс. Сабина видя как големите му, твърди пръсти стисват по-здраво знамето.

— Не знам — отметна кичур коса зад ухото си. — Губернаторите остават по няколко години в провинциите.

— *Години...* — Той присви устни. — Не помисли да ме уведомиш, нали? За плановете си.

— Защо да те уведомявам? — попита объркано тя.

— Мислех, че ще останеш с Десетия! — просъска той едва чуто. — С мен!

— Не си ме питал, нали?

Кокалчетата на пръстите му побеляха. Сабина се помоли да не прекърши на две знамето.

— Кучка! — прошепна той.

— Защо? — учуди се отново тя.

— Не ме спря... — отвърна яростно той. — Казвах ти, че те обичам, кроях плановете...

— Какво става? — плъзна се студеният глас на Адриан между тях.

— Нищо — обърна се Сабина към него. — Един момент, скъпи.

Адриан се намръщи и подаде на адютанта си списък със заповеди. Тя се усмихна ведро на Викс, но когато застана между него и съпруга си, по лицето ѝ се изписа по-искрено изражение.

— Обичам те, Викс — каза прямо тя. — Но какво те накара да смяташ, че ще последвам твоите звезди, а не моите?

Той се втренчи в нея.

— Време е да си вървиш, аквилифере. — Адриан улови Сабина за ръката и погледна Викс с хладно неодобрение. — Колкото и малко

да си общувал с благороднички, би трябвало да знаеш, че е грубо да ги зяпаш. По-добре използвай времето да си намериш подходящо облекло за угощението довечера, след като императорът е решил да събере всичките си... галеници.

По лицето на Викс се изписа сурова безучастност, тъй добре позната на Сабина. Той се взря безизразно в Адриан с очи като гладки, смъртоносни камъни.

Сабина застана бързо между тях.

— Не е галеник — изчурулика тя и потупа приветствено ръката на Викс, стиснала Орела. — Герой на Рим, както се убедихме със собствените си очи. И някой ден ще пожъне още по-грандиозни победи.

— Съмнявам се — изсумтя Адриан. — Много се съмнявам.

Викс продължи да се вира в него над главата ѝ още няколко дълги секунди. Мъжът в лъвската кожа срещу мъжа в броня, втречени един в друг, сякаш забравили, че тя съществува.

Сабина стисна предупредително ръката на Викс.

След още един протяжен миг убийствените искри в очите му угаснаха. Той отдръпна рязко ръката си изпод дланта на Сабина ѝ се извърна, развял червена мантия. Тълпата го погълна, но Сабина виждаше как Орела върху дългия му прът си проправя бързо и яростно път през ликуващото множество.

— Не ми е приятно да флиртуваш с обикновени войници — намръщи се Адриан.

— Бих могла да кажа същото за теб. — Сабина се постара гласът ѝ да прозвучи шеговито. — Освен това познавам Викс от години. Знаеш, че беше телохранител в къщата на баща ми. Защо се ожесточи срещу него?

— Не харесвам типове като него.

Адриан махна с ръка, сякаш да отпъди Викс от ума си. „Към коя ли тема се насочиха мислите му?“, почуди се Сабина.

— Тази вечер пофлиртувай с губернатора на Горна Германия за разнообразие. — Адриан я улови за ръката и я поведе след Траян и Плотина. — Ще ми трябва подкрепата му, когато пристигна в Панония.

— Дали местните наистина носят вълчи кожи?

— Горещо се надявам да не носят. Довечера не слагай жълта дреха. — Той я изгледа изпитателно. — И орлите.

ГЛАВА ШЕСТНАЙСЕТА

ВИКС

Тази кучка.

Тази студена, спокойна, сдържана, двулична курва.

Крачех побеснял към укреплението и ритах всичко, изпречило се на пътя ми. Надявах се някой да се сбие с мен, но целият проклет Десети Фиделис беше в добро настроение и още никой не беше се напил достатъчно, за да налети на бой. Видях един центурион, прегърнал жена си с една ръка, а с другата — сина си, надянал шлема му. Видях групичка гръмогласни усмихнати легионери, устремили се към най-близката гостилница, но две възторжени момичета, подхвърлящи цветя към тях през прозореца, ги отклониха от целта. Всички бяха щастливи, с изключение на проклетия герой.

Ужасно весел писар ме посрещна радушно в главната кула.

— Новият аквилифер? Чух за теб. Да, можеш да оставиш знамето при мен.

Предадох Орела. Сега щеше да живее в храма под постоянна охрана и да съзерцава гордо бюста на императора и всички останали ценности на легиона. Щях да го нося само по време на учебни походи или ако тръгнем отново на война. Погледнах го, когато го забиха на мястото му, и той ми отвърна с високомерни очи.

Сабина си беше сложила на раменете златни орли, наклонили самоуверено глави досущ като моя. Защо го направи?

— Ти ли уби Децебал? — попита ме писарят, но отстъпи стреснато назад, когато му изръмжах в отговор.

Излязох от кулата, обзет от гняв. Не исках да се напивам, не исках да празнувам, исках само да се сбия с някого. Не, всъщност исках война, нещо дълго и жестоко и за предпочитане кърваво.

Краката ми ме поведоха към предишната ми казарма, но след малко спрях и осъзнах, че вече не живея там. Вече няха контуберниум, а само Орел и двойна надница, придружена от двоен

риск. Нямах представа в кое помещение на укреплението спят аквилиферите.

Размислих дали да не се върна при писаря, но видех ли още веднъж радостната му физиономия, сигурно щях да я посиня и после онова копеле Адриан щеше да заповяда да ме наложат с камшик. Заля ме нова вълна гняв, когато си спомних студения му мрачен поглед да среща очите ми над лъскавите коси на Сабина. Сигурно щеше да я изучука тази нощ — една от ежегодните му визити. Щеше да я обърне по корем и да си представи, че е момче, а после двамата щяха да потеглят безгрижно за Панония. „Колко интересно“, разкривих лице аз, имитирайки я, и лостовият пред портата ме изгледа странно.

— Какво зяпаш!

— Нищо — отвърна припряно той. — Късметлия си, това е. Днес ще празнуваш, но някой трябваше да остане на пост и, представи си, избраха мен...

— Майната ти — изръмжах.

Целият град празнуваше, а аз не знаех къде да отида. Сигурно години наред нямаше да има при кого да отида. Десетият нямаше да помирише война, след като Дакия вече кротуваше. Щяхме да стоим на пост в укреплението и от време на време да ни водят на тренировъчен поход, колкото да не ръждясаме. Първо щях да участвам, разбира се, в триумфа в Рим, и щях да развявам Орела, но после щях да се върна в Мог, да стоя в укреплението и да гния. Струваше ми се невероятно, че същата тази сутрин ми изглеждаше възможно съвсем скоро да стана центурион и някой ден да имам свой легион. Ама че шега! Щях да гния в Мог още двацет години. Бях се заклел да отслужа тези години и сега те се простираха пред мен като гроб.

Сабина, естествено, ще обикаля из Панония, ще проверява акведуктите, както ѝ е заръчал баща ѝ, и ще опознава всички нови хоризонти, които пожелае. Надявах се панонците да я изпекат на шиш и да я изядат.

Внезапно се почувствах нелепо в лъвската кожа. Развързах лапите, увили врата ми, и смъкнах гривата от главата си. Натъпках кожата във войнишката си торба; подминаха ме шепа центуриони. Размахваха победоносно мехове с вино над главите си и пееха с пълно гърло мръснишка пиянска песен. Не можех дори да се напия следобед заради проклетото угощение на императора и макар да не давах и

пукнат грош за гостите му, заради него трябваше да съм спретнат и в блестяща форма. Освен това Сабина и гнусният ѝ съпруг щяха да са там, а аз предпочитах по-скоро да ме изпекат на шиш и да ме изядат, но не и да си помислят, че съм се спотаил от страх да не се изложя. Щях да отида и да зяпам Сабина цяла нощ, докато я накарам тя да сведе очи за разнообразие. Мина ми през ума да кажа на Адриан върху чия рогозка е спала през последните шест месеца, докато си е мислил, че е в собствената си шатра.

Сетих се обаче за студения поглед на Адриан и реших да не го ядосвам. Вероятно няха особени шансове да стана легат, но щяха да се стопят съвсем, ако разкажех на командира си как съм обядвал съпругата му.

Стоях с провесени ръце сред ликуващия град и ми идеше да закрепя с пълно гърло. Тази пресметлива малка кучка. Заряза ме веднъж, но научих ли си урока? Глупав варварин, забъркал се с патрицианско момиче. Никакви патрицианки повече! Никакви умни момичета, никакви момичета, мечтаещи за приключения, и никакви момичета, които ме държат буден с приказките си по цяла нощ. Мили обикновени момичета — от днес нататък щях да подбирам само такива. Дори глупав варварин като мен не би позволил да го праметнат трети път.

Деметра.

Не бях се сецал за нея от месеци или ако се сецах, беше колкото да я пропъдя тутакси от ума си, но сега си представих косата ѝ с цвят на тъмен мед, нежните ѝ устни, стройното ѝ тяло. Огромните ѝ кафяви очи, които винаги ме гледаха с възторг. Сладкият ѝ глас, когато бърбореше за прането, за пазара и за пекарната...

Триста дяволи! Беше красива, но ме отегчаваше.

Почудих се дали е родила бебето. Моето дете. Видях я за последно преди шест месеца. Сигурно се беше издула като диня или притискаше към гърдите си нещо дребно и пискливо. Или се беше вразумила и беше направила необходимото да изпразни корема си, преди изобщо да се уголеми.

Не бях ли ѝ казал, че ще се ожения за нея, когато се върна?

Простенах гласно, но насилих краката си да продължат напред. Бебе или не, нямаше да се женя. Това, че патрицианската змия ме заряза, не означаваше, че ще побягна обратно при Деметра. Щях да се

отбия при нея, да погледна надлежно бебето, да ѝ оставя пари и евентуално да си легнем в името на добрите стари времена...

Улицата изглеждаше съвсем същата. По-шумна, с войници, които се олюляваха, играеха зарове или пиеха пред всяка трета врата, но иначе не беше променена. Извадих лъвската кожа от торбата и я преметнах през ръка. Деметра нямаше да се интересува от войнишки истории, но щеше да се впечатли, че съм станал аквилифер. Очите ѝ щяха да заблестят от възхищение. Сабина никога не ме гледаше така. Гледаше ме, сякаш ме познава до мозъка на костите, и понякога това ме караше да се чувствам ужасно неудобно.

Не исках да мисля за Сабина.

— Кой си ти?

Примигнах при вида на лицето, което откряна вратата на пекарната след любезното ми похлопване. Лице на старица, изпито и кисело.

— Търся Деметра.

— Не съм я чувала — отсече старицата. — Тук няма фусты за войници. Върви си по пътя!

Затиснах с крак вратата.

— Над пекарната живееше момиче. От Бициния. С дълга руса коса.

— Умря миналата седмица при раждане — осведоми ме старицата. — Жената отсреща взе детето.

Изрита крака ми и затръшна вратата. Аз се втренчих смаяно в дъските на милиметри от носа ми.

— Аквилифере, да пийнем по едно, а? — долетя пиянския глас от група легионери, препъващи се по улицата. — Чухме, че си убил дакийския цар. Вярно ли е, че имал рога?

Избутах ги настрани и прекосих като насън улицата. Заналагах вратата на сградата срещу пекарната. Отвори друга жена — изморена и посивяла. Държеше едно дете, а второ я стискаше за полата.

— Познавам те — каза тя.

— Деметра — изкрещях. — Къде е Деметра?

— Онази вещица отсреща не ти ли каза? По-лоша съседка е от твоето момиче, да знаеш.

— Къде е Деметра?

Сърцето ми биеше като чука в гърдите.

— Умря — отвърна жената. — Бебето се роди по-рано. Случва се.

Потръпнах.

— Старицата каза, че си го взела.

— Бебето? Не. И то умря. Взех другото, момченцето.

— Момиче ли беше бебето, или момче?

Не го исках, не бях помислял за него от месеци, но внезапно ме обзе желание да разбера. Искях да разбера дали детето ми е било син или дъщеря.

— Откъде да знам? — рече безразлично жената. — Не бях там.

Щях ли да разбера някога? Имаше ли значение? Момиче или момче, бебето беше мъртво.

Първородното ми дете.

Ненадейно се запитах дали е било червенокосо като мен или русокосо като Деметра!

— Нямам нищо против да задържа другото. — Жената намести бебето върху хълбока си и едва сега забелязах момчето на Деметра. — Тих е и едно повече е нищо, ако имаш пет. Освен това, като порасне, може да стане красив като майка си. Ще ми бъде от полза.

Набутах малко пари в ръката ѝ и си тръгнах бързо.

ПЛОТИНА

— Ще ти призная, скъпо момче, че ще *ликувам*, когато напусна Германия — сподели Плотина със скъпия си Публий. — Нецивилизовано, студено, а робините, които се грижат за мен, са крадливи до една. Сигурна съм, че само чакат да ми видят гърба, за да приберат всичко, попаднало им пред очите. Свободна си! — обърна се тя към момчето, което изтупваше робата ѝ.

Германската прислужница с безизразно лице излезе, мърморейки мрачно, и Плотина вдигна ръце да закопчае сама аметистовата си огърлица.

— Много царствено — одобри скъпият Публий от ъгъла, където седеше да ѝ прави компания, докато се дооблече. — Наистина изглеждаш много царствено.

— Не мога да кажа същото за съпругата ти. Използва ли поне веднъж слънчобрана си в Дакия? Кожата ѝ е кафява като на германската повлекана, която току-що излезе...

Адриан приглади диплите на туниката си.

— Благородна моя... — в гласа му прозвуча добродушно предупреждение. — Знаем, че не одобряваш Сабина. Но аз я одобрявам и това е по-важно.

— Не я одобрявам! — изсумтя Плотина.

Почти нищо в Могунтиакум не заслужаваше одобрението ѝ. Градът беше мръсен, робите — нагли, а отредените ѝ помещения не предоставяха прилични условия за живот. Стени от неодялан камък, възглавнички в крещящи цветове върху канапетата, германски лампи, които пушеха денем и нощем. Беше си донесла няколко скромни вещи от първа необходимост — сребърното огледало върху масата, малкото писалище, за да има къде да отхвърля множеството имперски задачи, принадлежности, които подобаваха на положението ѝ. Но, о, колко щеше да се радва да се върне в Рим! Нищо в Могунтиакум не допадаше на императрицата на Рим.

Най-малко мълвите, стигнали до слуха ѝ — по-точно мълвите, които се беше погрижила да узнае — за малката съпруга на скъпия ѝ Публий.

— Вибия Сабина се самопокани на похода — беше ѝ обяснил скъпият Публий.

Радваше се да го види най-после във вечерна тога, красив и изискан и със спретнато подрязана брада вместо във вечната броня. Понякога Плотина си мислеше, че е обречена да прекара целия си живот, заобиколена от мъже в ризници. — Признавам, отначало недоволствах, но тя не ми създаваше неудобства. Дори ми помагаше. Беше полезна веднъж-дваж — заостри вниманието на императора за проблем с офицерите, отговорни за снабдяването, и уреди един въпрос със старшите лекари. Траян свикна да я кани на вечеря, а следователно и мен. А и тя очевидно се забавляваше по време на похода.

— Да — отвърна многозначително Плотина. — Чух.

— Какво искаш да кажеш?

Плотина повдигна вежди, но вместо да отговори, започна съсредоточено да си слага аметистовите обеци. Адриан закричи зад нея, оглеждайки отражението си в полираното ѝ сребърно огледало.

— Толкова е приятно отново да разполагам с приличен бръснар — промърмори той, поглаждайки брадата си. — Ужасно е да усещаш наболите косъмчета по скулите си, но Траян не обръща внимание на такива неща и най-добре да следвам примера му... Намекваш, драга Плотина, че съпругата ми е имала любовник по време на похода?

— Изненадана съм, че го казваш толкова небрежно.

Адриан сви рамене.

— Съпругата ми може да разполага с леглото си както пожелае, стига да е дискретна.

— Възпитала съм те да разсъждаваш по-трезво — отсече Плотина. — Но сега няма да обсъждаме тази тема. Дискретността е над всичко, нали? Не вярвам Вибия Сабина да е била дискретна. Чух смущаващи слухове от робите, от адютантите в легиона, дори от младшите офицери. Момичето е прекарвала нощите... хмм... неприятно ми е дори да го изрека гласно...

— По-добре недей.

Адриан погледна към робинята, застанала в ъгъла с кана ечемичена отвара, и към другата, която сгъваше копринените мантии на Плотина и ги прибираще в сандъка.

Плотина не отпрати момичетата. Искаше да разнесат мълвата. Не че беше редно да одумват член на императорското семейство, но беше време да помрачи малко авантюристичния блясък на Сабина, който Адриан намираше за толкова привлекателен.

Траян също беше запленил от Сабина вместо от скъпия й Публий.

— Обикновени войници — продължи прискърбно Плотина. — Легионери правели компания на Сабина... по време на похода.

Адриан трепна.

— Винаги е имала склонност да завързва приятелства с нисшите слоеве, но...

— Приятелства е слабо казано този път, скъпо момче. Неприятно ми е да ти съобщавам лоши новини... — Е, не беше съвсем вярно. Плотина сведе глава да завърти пръстена си и да прикрие усмивката си. — Забелязали са съпругата ти да интимничи с прости легионери. Груби мъже от най-долна класа. Едва ли трябва да ти напомням какво ще си помислят хората, ако *това* стигне до Рим.

Скъпият Публий застина, въртейки напред-назад пръстена си с печата.

— Знам колко си привързан към съпругата си. — Плотина се погледна изпитателно в огледалото за последен път и остана доволна от строгата фигура в имперски пурпур, която срещна очите ѝ. Юнона също би одобрила. — Но не е ли време да стегнеш юздите на малката Сабина?

— Изглеждаш много добре — Адриан ѝ предложи ръка с безизразно изражение. — Тръгваме ли за угощението?

ВИКС

— Не гледай толкова мрачно! — примоли се Тит, теглейки ме към пелената от светлини, шум и музика. — Не се ли радваш, че ще участваш в угощението? За пръв път посещавах императорски пир!

— Не е за пръв път — отсякох. — Опитах се да убия императора на едно пиршество.

Тит примигна, когато застанахме на опашката от гости чакащи да ги приемат.

— Опиташ се да убиеш Траян?!

— Триста дяволи, не! Друг император. Луд за връзване.

— Имали сме много такива. Пак ли си съчинявах историйки?

— Може би. Или не.

— Никога не разбирам кога се шегуваш. Не си дърпай дрехата.

— Тясна ми е.

Започнах да тегля фините бели гънки на официалната туника, която той ми зае.

— Е, за толкова кратко време не успях да направя нищо по-добро. Иначе трябваше да дойдеш гол под лъвската кожа.

— Обзалагам се, че щях да привлека вниманието на всички изтънчени благороднички.

Икономът на императора се спусна към нас, разпознал името и ранга на Тит. Погледна ме с безразличие и ни въведе в залата. Най-красивата вила в Мог не представляваше нищо особено в сравнение с именията, които бях виждал в Рим, но я бяха присвоили за императрицата и антуража ѝ, когато пристигнаха, а сега тя

домакинстваше на тържеството в чест на победата. Подовете бяха от груби камъни без фини мозайки, а лектусите — от недодялано споен метал вместо от гравирано сребро, ала императорът седеше в центъра, пиеше и разказваше на висок глас истории за войната, а радостта му озаряваше всичко и го превръщаше в чисто злато. Музиката звучеше ведро, а смехът на гостите около него — още по-ведро, но на мен всичко ми се струваше безцветно. Ако бях довел Деметра, тя щеше да посрами всички напудрени хубавици. Грабнах бокал с вино от миловидна, дребна и разголена прислужница, която ми се усмихна широко, сякаш и тя е участвала в сразяването на даките, но виното ми приседна. Буца, твърда и упорита, запушваше гърлото ми.

— Какво? — попита ме Тит. — Пак помрачня.

„Деметра е мъртва — едва се сдържах да не отговоря. — Детето ми също.“ Но замълчах. Щеше да ме залее с топлото си съчувствие, мислейки, че заради това не се веселя, и аз нямаше да го понеса. Щеше да реши, че тъгувам, а аз няхах право да си приписвам такава заслуга. Защо тази буца в гърлото ми отказваше да се стопи?

Беше... облекчение.

Никакво дете. Никаква съпруга. Нищо, което да ме дърпа надолу. Да изпразва кесията ми, да ме спира да следвам звездите си. Клетата, отегчителна, красива Деметра беше мъртва, детето ми беше мъртво и какво изпитвах аз? Малко тъга... но най-вече чудовищно, срамно облекчение.

Какво копеле бях! Нищо чудно защо Сабина не поиска да остане с мен.

Забелязах я веднага щом влязох в залата, но не я погледнах. Насилих се да пресуша бокала с вино и го протегнах към друга прислужница, която бързо го напълни отново. Хубаво вино, много по-хубаво, отколкото обикновено ми беше по джоба, но какво от това?

— Да се напием.

— Първо се поклони на домакинята си — посъветва ме Тит и ме побутна към ниския подиум, върху който бяха разположени лектусите на императорската двойка. — Императрица Плотина не одобрява пиянството. Честно казано, чудя се дали изобщо одобрява нещо.

Запробивахме си път през веселото множество и Тит произнесе изящна благодарствена реч пред императрицата, а аз се измъкнах само с поклон, докато благородничките ме оглеждаха с небрежно

любопитство. Съпругата на Траян в строгата ѝ пурпурна стола, група легатски съпруги и Сабина, най-младата сред тях, която наблюдаваше гостите, сякаш би предпочела да пирува с войниците, вместо да седи между възрастните жени с намусени лица, изопнали порядъчно гърбове върху лектусите. Нищо чудно по време на похода да беше развила вкус към долнопробни забавления. Очите ѝ се насочиха към мен, когато Тит ме представи красноречиво, и за миг ми се прииска да побягна. Но аз не избягах от проклетите дакийци, нямаше да избягам и от тази патрицианска курва. Стиснах зъби и се втрених в нея грубо, както аз си знам. Нямаше го лекомисленото яркожълто, което носеше на парада. Очевидно вразумена от императрицата, сега носеше бяла коприна, набрана около врата. Но така не изглеждаше добре, също като мен в тогата Тит. От ходенето под лятното дакийско слънце кожата ѝ бе станала златистокафява и стройните ѝ ръце изпъкваха, кафяви екзотични, на фона на снежнобялото. Спомних си тази златиста кожа, излегната върху рогозката ми, и усетих кисел металически вкус в устата си. Вероятно като вкуса в устата на безупречната императрица на Траян, която явно си мислеше, че задушавачката бяла рокля и задушавачката ленена тога не са успели да променят нито мен, нито Сабина и да ни превърнат в нещо, което би желала да види на вечерното си тържество.

— Преданата ти служба не е останала незабелязана — заяви императрицата с едно от типичните си строги кимвания и аз го приех като знак да си плюя на петите.

Не забелязах, изобщо не забелязах как ми се усмихна Сабина зад гърба на намръщената Плотина.

— Още вино — казах и се озърнах за прислужницата.

— След като ми обещаеш да не зяпаш съпругата на легата.

Тит ме придърпа зад обвита в бръшлян колона и ме изгледа строго.

— Не е твоя работа — отвърнах рязко, — но тази сутрин ѝ казах, че скъсвам с нея.

Тит вдигна вежди.

— Добре — рече накрая, но тонът му ми се стори странен. — Не искам да те видя убит, а нея — изпратена в изгнание. Което не е невъзможно и сега, ако някой неподходящ човек разбере какво сте правили двамата през лятото. Адриан ще те убие. Аферите между

омъжени жени и — моля за извинение — плебеи не се приемат с леко сърце.

— Тоест ти можеш да я яздиш по цял ден и да се измъкнеш безнаказано? — озъбих се аз. — Проклети патриции! Винаги сте дупе и гащи.

— Не, не бих могъл да я яздя по цял ден, както цветисто се изразяваш ти, и ще ти обясня защо. Защото служих на Адриан повече от шест месеца и му се възхищавам. Не бих дръзнал да си присвоя съпругата на мъжа, от когото се възхищавам, независимо колко ми се иска. Да не споменаваме факта, че той е странна злопаметна птица. Не бих се осмелил да му подлея вода. Същото се отнася и за теб, дори да не ти беше легат. — Тит подбели очи. — Съпругата на легата! Не е от най-блестящите ти идеи, Версенжеторикс.

— Млъквай.

В очите му припламнаха искрици.

— Обзалагам се, че тя е скъсала с теб.

— Изглеждаш много доволен — обвиних го аз.

— Вярно е, честно казано. Ти получи всичко в тази война, Викс — славата, лавровия венец, повишение, благоразположението на императора. Не се гордея с това, но не мога да не изпитвам известно задоволство, че не получи и момичето.

Сетих се за Деметра, ала прогоних тази мисъл.

— Какво? Да не би да завиждаш? Не ми приличаш на такъв човек.

— Не завиждам за лавровия венец и за славата. Това е сигурно. — Тит ме огледа изпитателно. — Вече си разсипал вино по цялата ми тога.

— Съжалявам.

— Да си тръгваме — предложи приятелят ми. — Да се напием другаде. Никога не съм се напивал до несвоят, признавам. Тази вечер имаме повод. „Живей за нощта, не възлагай нищо на утрешния ден“, както би казал Хораций.

— Ще се напия, обещавам. Но оставам тук. Няма да пропусна веселбата заради нея.

— Милостиви богове! — чух Тит да възкликва, когато се гмурнах в тълпата.

Имаше, помня, много вино и аз не само аз го поглъщах ненаситно. Угощението щеше да ми хареса, ако бях в настроение. Императорът беше пиян и изглеждаше по-сърдечен от всякога. По едно време ме забеляза, потупа ме по рамото и докато разказваше на прехласнатите гости как съм надвил Децебал, аз пристъпвах смутено от крак на крак. После половин дузина от генералите му ме поздравиха, мнозина с по-груби езици от моя, и при други обстоятелства щях да попия всяка тяхна дума. Преторианският префект на императора дори ми кимна одобрително и аз би трябвало да се изчервя от гордост, защото той олицетворяващ мечтата ми — устат войник, издигнал се от най-ниското стъпало армията и станал дясната ръка на Траян. Аз обаче му изръмжах нещо нечленоразделно, докопах близкия виночерпец и му казах до края на вечерта да стои на една ръка разстояние от мен, ако не иска да му размажа носа.

— Не искаш ли вече да си тръгваме? — попита ме очаквателно Тит.

— Не.

Робите заприиждаха с отрупани подноси — огромни шишове с печено говеждо, пълнен глиган, гъска, печена с перушината. Императорът даде знак на гостите да заемат местата си около масите, разположени в елегантни полукръгове из помещението, но никой не му обърна внимание. Императорът просто откъсна крилото на печената гъска върху най-близкия поднос и го размаха, за да илюстрира някаква история за Старата Сарм, а гостите придърпаха лектусите и насядаха по тях както им падне, грабейки храна от минаващите край тях подноси. Императрицата въздъхна примирено и се оттегли, щом трупа полуголи танцьори влетяха в залата. Траян им помахаше весело и после дръпна най-високия танцьор да седне до него.

Главата ми се въртеше, а горещината в залата ме задушаваше. Изтръгнах каната от ръцете на стъписания виночерпец и се отдалечих, олюлявайки се от шума. Излязох в атриума. В нишите по стената запалените факли мъждукаха съвсем слабо и някак си успях да падна в малкия фонтан в средата на атриума.

— Триста дяволи!

Намокрих се от главата до петите, но опазих каната с вино. Седнал в една педя вода, отметнах глава и отпих солидна глътка. През

открития покрив над главата ми звездите се цъкляха студено. Моите звезди. Или поне така си мислех. Накъде ме водеха сега?

— Съзнаваш ли, че седиш във фонтан, Викс?

— Не знаех.

Отпих отново, за да не гледам към фигурата в бяло, приближаваща от срещния край на атриума.

Лунна светлина струеше върху лицето ѝ.

— Да те издърпам ли?

— Може би тук ми харесва...

Плиснах вода към нея и намокрих белия ръб на робата ѝ.

— Велики богове! — въздъхна тя. — Понякога си истинско дете!

— Не бях дете, когато те чуках — вирнах брадичка аз.

— Прибирай се вкъщи, Викс, пиан си.

— А ти си кучка.

Сабина се извърна и пристъпи към полуотворените врати, откъдето долитаха музика и дрезгави викове. Ръката ми се стрелна, улови ръба на роклята ѝ и тя спря.

— Тази сутрин каза, че не искаш да следваш моите звезди, домина. Справедливо е. Но аз поне имам звезди. А какво имаш ти? Тръгваш след всичко, което изглежда интересно, стига да е забранено ли? Знаеш ли как наричат такива жени? — Оголих зъби срещу нея в подобие на усмивка. — Наричат ги въртиопашки.

В ореола на лунната светлина, къпеца бялата ѝ рокля, тя приличаше на мраморна колона.

— Не го ли наричат „дълг“, Викс? Може би предпочитам да остана с теб, но имам дълг към другите. Към Адриан, който винаги се е отнасял справедливо с мен. Към Рим, защото ми е дал хубав живот. Към света, защото, ако искам да го обиколя, съм длъжна и да го направя по-добър, доколкото мога. Засега приключенията ми се разминават безнаказано, но дългът също ме зове. — Погледна ме спокойно. — Изпитвал ли си чувство за дълг към някого, Викс, освен към себе си?

— О, сега ще ми четеш лекции за дълга на патриция? — изсъсках. — Да не би да го беше забравила през последните няколко месеца, когато се вмъкваше в леглото ми?

— Не те чух да се оплакваш, Викс. Ти също получаваше каквото искаш.

— Да видим какво ще стане следващия път, когато ти го поискаш? — Изправих се, подгизнал до кости, но без да усещам студа. Никога не се вледенявах по време на битка. — Какво ще стане следващия път, когато те засърби, но не можеш да се почешеш? Аз няма да ти помогна. Може и да съм безмозъчен варварин, но дори безмозъчните варвари не позволяват да ги преметнат три пъти.

— Не мисля, че си безмозъчен, Викс. Ни най-малко. — Гласът ѝ звучеше студено като нощта и аз усетих искрица жестоко задоволство, че най-после съм разпукал твърдата ѝ черупка. — Достатъчно умен си да си подготвиш спасителен изход. Прие ли те момичето ти? Момичето, което те чакаше тук, в града, за което Тит намекна? Внимаваше да не разбере за нея, за да имаш при кого да се прибереш, в случай че с мен не се получи ли?

— Тя е красива — изсъсках аз, забравил за миг, че освен това е и мъртва. — Пред нея приличаш на спаружен плод на пазарска сергия.

— Очевидно недостатъчно красива, за да задържи вниманието ти. Откъде да знам колко дълго ще го задържа аз? Защо си ядосан, Викс? Защото си тръгнах, или защото си тръгнах първа?

Вдигнах я и я пуснах във фонтана. Водата преля над ръба и наплиска раменете ѝ, а белите дипли на робата ѝ заплуваха около мокрите ѝ колене. Тя не отлепяше очи от мен.

— Наслаждавай се — изсъсках ѝ аз. — За последен път правя нещо за теб.

Обърнах се и я оставих там. Върнах се при шума и музиката в залата, приглаждайки назад мократа си коса. Банята и свадата ме отрезвиха напълно. Пиян трибун се блъсна в мен и аз го тласнах към статуя на къпеца се нимфа. Нимфата се катурна, трибунът хлъцна и ме изгледа щастливо. Всички изглеждаха щастливи. Императорът, излегнат върху лектуса, прегръщаше през рамо възхитен роб и го потупваше по коляното в ритъма на музиката. Свирачите на лютня дърпаха жизнерадостно струните и припяваха неприлични песни. Половината войници се включваха хорово в припева, а другата половина лежах в несвяст между възглавничките. Дори кучият син Адриан, изглежда, се забавляваше, наблюдавайки група акробати, премятащи се по мозайката. Радостта му обаче се изпари мигновено, щом погледна към вратата. Остави чашата си с вино и прекоси бързо помещението, като едва не се блъсна в мен.

— Вибия Сабина, какво е станало с теб?

— Злополука с пиан войник и неуместно разположен фонтан — полетя гласът ѝ от преддверието зад гърба ми.

Облегнах се на съседната колона и се престорих, че гледам акробатите, но с ъгълчето на окоето си следях Сабина, която изглеждаше много безгрижна и много, много мокра.

Очите на Адриан се стрелнаха над главата ѝ и той застана така, че да я скрие от гостите.

— Тази дреха е неприлична.

— Така ли? — Сабина подръпна белите дипли, полупрозрачни от водата и прилепнали към загорелите ѝ от слънцето крака. — Невъзможно! Плотина я избра лично. А тя никога не би направила нещо интересно, да не говорим за неприлично!

Адриан примигна.

— Пияна ли си?

Сабина се разсмя. Косата ѝ се спускаше на мокри кичури по гърба, а дрехата ѝ се свлече от рамото.

— Би трябвало. Всички са пияни.

— Прибирай се веднага вкъщи!

— Натам се бях запътила, Адриан! Да не мислиш, че ще продължа да пирувам вир-вода?

— Вече не знам какво изобщо правиш — гласът му прозвуча стъписващо студено. — Чух какви ли не слухове за поведението ти по време на похода. Обикновено не обръщам внимание на злите езици, но когато моята императрица ми съобщава, че те влече компанията на обикновени войници...

— Ти самият нагазваш в тези води, нали, Адриан? — Тонът ѝ беше ведър, шеговит. — През последните месеци неведнъж се натъквах на някой красив полугол легионер в шатрата ти...

— Не е същото! — Той сниши глас и аз пристъпих от крак на крак, преструвайки се, че съм погълнат от изпълнението на акробатите. — В такива случаи дискретността е всичко. Дискретно ли е според теб римска съпруга с патрицианско потекло да се явява на важна церемония като днешната, подгизнала и в прозрачна рокля? Или да се развлича в компанията на прости войници? Кариерата ми едва прохожда, не мога да си позволя скандали. Плотина смята...

Усмивката на Сабина изчезна.

— Да, скъпи Публий, изгарям от нетърпение да разбера какво смята Плотина.

— Смята, че е време да започнеш да се държиш както подобава. И аз споделям мнението ѝ.

При тези думи рискувах да ги погледна. Адриан и съпругата му стояха събрали глави, неподвижни. Накрая Сабина взе чашата с вино от ръката на Адриан и я пресуши.

— Прекалил си с виното, съпруже. Развинтило ти се е въображението. Ще се видим у дома.

Тя се обърна и излезе в атриума, отдалечавайки се с бавна, безочлива походка. През мократа коприна много ясно виждах извивката на смуглия ѝ хълбок, виждах овала на рамото ѝ...

— Не зяпай съпругата ми — сепна ме студен глас. Адриан стоеше пред мен като висока ледена колона. — Забелязвал съм те и преди, аквилифере. Не е уличница, с която такива като теб да си плакнат очите.

— Доколкото подочух от разговора ви, тя е уличница — реши да избъбри устата ми, преди да се посъветва с ума ми дали идеята е добра, или не. — И съдейки от слуховете в Десети Фиделис, не си далеч от истината, легате. Всички знаят, че домина Вибия Сабина си пада по по-груби...

Широката му длан се стовари върху бузата ми. Имаше тежка ръка за мъж, който никога в живота си не е водил истинска битка. Плесницата ме залепи за стената. Без никаква връзка си спомних как уби елена в Дакия, как го прониза с един сигурен замах на копието и после се усмихна при вида на кръвта, обляла краката му.

Изправих се с изтръпнало лице. На сутринта щеше да е разкрасено със синина във формата на ръка.

— Удряш ме за първи път. — Изненадах се колко тихо прозвуча гласът ми. — Втори няма да има.

— Така ли?

— Да.

Забелязах как пръстите му се присвиха до хълбока и брадатото му лице трепна. Усетих как едва се удържа да не ме удари пак и моите пръсти също се свиха. Около нас увеселението се вихреше пълна сила — императорът и преторианският му префект надигаха чаши с неразредено вино в шумна игра по надпиване. Аз обаче се чувствах

като в ледена пещера. На света съществуваше само брадатото лице, втренчило в мен студени, яростни очи.

— Легате Адриан, подготвихте ли се вече за пътуването до Панония? — плъзна се учтив глас между нас. — Несъмнено първо ще се върнете в Рим за триумфа. Сигурен съм, че са устроили бляскав парад.

— Много бляскав — Адриан погледна Тит, застанал смирено и любезно до лакътя му, и аз се почудих дали не съм си въобразил мига на чиста, унищожителна омраза.

Не бях си въобразил.

— Ще ни извините ли, легате? Императорът иска да поговори с аквилифера си.

— Негов е.

Примигнах и ръката на Тит ме улови за лакътя и ме поведе настрани.

— Императорът иска да говори с мен?

— Не, разбира се, глупако. Трябваше да напомня някак на легата, че се радваш на императорското благоволение. Адриан изглеждаше готов да те удуши. За съпругата си ли разбра?

— Не. Не беше заради това. — Погледнах туниката си, оплескана с вода и вино. — Съжалявам, че ти съсипах дрехата.

— Забрави за нея. Тръгваме си. Клетите богове! Сигурно по цял ден бдят, за да те опазят жив.

Тит грабна мантията си от една сънена робиня и ме задърпа през тъмния атриум. Луната се беше издигнала по-високо и малкият фонтан под открития покрив тънеше в черна сянка.

— Хвърлих Сабина във водата — признах.

— Не искам да разбирам защо — простена Тит. — Сигурно затова Адриан беше решил да те убие.

— Не. Просто ме мрази. — Внезапно езикът ми натежа. Натеежаха и краката ми. Препънах се в прага и Тит ме задържа да не падна. — Нищо чудно да се наложи да го убия.

— Млъквай.

— Всъщност съм съвсем сигурен, че ще се наложи да го убия.

— Млъкни!

— Или той, или аз.

Усещах го много силно. Тази сутрин, когато влизах с маршова стъпка в града, имах любовница. Изгубих я. Но намерих нещо друго.
Враг.

След седмица, ругаейки се мислено какъв глупак съм, се върнах в мизерната постройка срещу пекарната, над която някога живееше Деметра.

— Пак ли ти? — поздрави ме лаконично изморената жена. — Наконтил си се.

Бях си сложил бронята и лъвската кожа с надеждата да я впечатля, ако е необходимо.

— Дойдох за момчето. Сина на Деметра.

— Какво за него?

— Искам да го видя.

Тя изчезна във втората стая. Останах сред миризмата на мазнина и престоляла храна. Две деца си играеха с купчина клонки. Погледнаха ме и аз забелязах гуреливите им очи, сплъстената им коса, лекьосаните им туники. Не приличаше много на уютния малък оазис на Деметра, блестящ от чистота.

Жената се появи, понесла момчето.

— Ето го.

Погледнах го. Беше пораснал, сигурно вече беше на четири. Носеше безформена туника. Медноруси къдрици, наследени от майка му, покриваха малката му главица и ми се стори, че изящните ѝ скули вече се очертават под пухкавите му бузи. Той се втренчи мълчаливо в мен.

— Красавец, нали? — подхвърли жената. — Като порасне, ще е истински хубавец.

Беше го казала и миналата седмица и думите някак си се бяха загнездили в мен. Не ми даваха мира.

— Ще го отгледаш ли? — попитах я.

— Като родно дете.

Тит щеше да ѝ повярва. Най-сетне му съобщих за смъртта на Деметра и детето ми и той изрази топло съчувствие, както се опасявах.

— Милостиви богове, Викс, съжалявам. Сега разбирам защо беше толкова мрачен. А синът ѝ, момченцето?

— Взела го е съседка — измърморих. — Вече има пет собствени деца.

— Това е добре — успокои се Тит. — Ново семейство за горкото хлапе, след като е изгубило майка си. Беше добра жена, дано боговете закрилят душата ѝ. Ще се радва, че ще се грижат добре за сина ѝ.

Дали щяха да се грижат добре за него? Втренчих се в жената и забелязах как отклонява поглед. Аз не бях Тит и не вярвах в доброто у всеки. Отраснах като роб и знаех какво се случва с красивите момченца, попаднат ли в лоши ръце. Щеше да сполети и мен, ако не бяха милостивите ми господари. Ако няхах майка, която да ме пази.

Какво щеше да стане с красивото момче на Деметра, ако отрасне в тази бърлога? Щеше да танцува пред перверзни старци, преди да навърши десет, че и по-зле. Спомних си плешивия мъж, който ми предложи стриди. Спомних си гнусните му ръце върху коляното му и как изпищя, когато му счупих пръстите и избягах.

Момчето на Деметра ме погледна за пръв път в очите. Плахо.

„Не е твой — прошепна вътрешният ми глас. — Не е твоя кръв, не е твой дълг.“ Моят дълг беше мъртъв. Бях се измъкнал чист.

Момченцето посочи с пухкавото си пръстче гривата върху главата ми.

— ’ъв! — избърбори завалено. — ’ъв!

— О, по дяволите! — възкликнах аз и го грабнах от ръцете на мръсната крава.

— Хей! — изпищя тя.

— Долу ръцете! — изръмжах. — Той идва с мен.

— Какво, ти ли ще го гледаш? В легиона?

Не, нямаше да го отгледам аз. Какво разбирах аз от деца? Няхах представа какво ще го правя. Просто не можех да го оставя тук. Той се отпусна спокойно в ръцете ми. Не се разплака.

— ’ъв! — повтори и запотупва гривата върху главата ми докато го отнасях от смрадливата, мръсна стая.

— ’ъв — съгласих се и го праметнах, за да го сложа върху раменете си. Той се засмя и се хвана за гривата. — Не създаващ главоболия, а? Ще платя на някое мило семейство да се грижат за теб. Ще се отбивам през месец-два да проверявам как си.

— ’ъв — извика щастливо той.

— Триста дяволи! — измърморих аз и поех по улицата.

ТРЕТА ЧАСТ

ГЛАВА СЕДЕМНАЙСЕТА

ТИТ

Лятото на 113 г.

— Ения! — Тит потърси с поглед икономката си. — Ения, моя прекрасна нимфо с неповторими очи...

— Спести си красивите думи, доминус. — Кльощавата му чернокоса икономка скръсти ръце. — Какво ви трябва?

— Вечеря за шестима час по-скоро. Ще съм ти длъжник до края на дните си.

— Шестима?

Очите ѝ се преместиха от Тит към фигурата в броня, в прашна мантия и в още по-прашна ръждивочервена коса, възправена внушително и абсурдно в тясното преддверие. Трите или четири години почти не бяха променили Викс — изглеждаше малко по-смугъл, по-мускулист, с позагрубяло от слънцето лице, но иначе си беше същият.

— И други като него ли ще дойдат? — попита Ения без капчица ентузиазъм.

— Не, само той, но яде за петима.

— Дайте ми час.

Тя тръгна към малката кухня, викайки робите.

Викс огледа атриума със сини плочки, със скромен свод, едва няколко стъпки широк.

— Квесторската заплата не стига ли за нещо по-голямо? Мислех, че семейното ти имение заема половината Палатина.

— Дядо се оттегли там. При желание можех да остана при него, но вече съм голям, имам работа, разполагам със собствени средства. Нямам извинение да живея на гърба на семейството, още повече че мама почина, а двете ми сестри са омъжени и имат свои домакинства. Затова се настаних тук. — Жилището не беше просторно; само спалня,

кабинет и атриум, където провеждаше и скромните си вечерни угощения. — Нищо особено — добави щастливо Тит.

— Очевидно ти е достатъчно — одобри Викс и огледа Тит от главата до петите. — Тази тога ти отива повече от бронята. Квестор, а? Получих последното ти писмо...

— Никакви походи, никаква кал — въздъхна доволно Тит. — Само чистоплътно сплетничество и безплътни удари в гърба.

Викс подсвирна шумно.

— Не ми казвай, че си станал студенокръвен политически гуцер като Адриан!

— Още не! Но „никой не става злодей с една стъпка“.

— Триста дяволи! Липсваха ми цитатите ти. Катон?

— Ювенал. Защо реши, че е Катон?

— Защото половината ти цитати са от Катон, глупчо.

Направляван от Тит, Викс изнесе два лектуса от кабинета — по един върху всяко рамо — и скоро двамата се нахвърлиха върху подносите с пълнена съомга, печено свинско, пресен хляб и зрели праскови. Ения сновеше напред-назад с блюдата.

— Какво те води в Рим? — попита със закъснение Тит, след като Викс погълна половин свинска плешка. — Май забравих да се поинтересувам.

— Тримесечният рапорт на легиона до императора. — Викс прокара последната хапка свинско с глътка вино. — Легатът използва случая да ме разчисти от пътя си. Кучият син ме мрази от дън душа.

— Какво направи?

— Чисто и просто искам да му взема поста — отвърна преспокойно Викс.

— Тогава си мий ръцете след всяко блюдо. — Тит изгледа с вдигнати вежди как Викс отчупва поредния комат хляб. — Защото няма да станеш легат, ако не поработиш върху обноските си.

— Първо ще стана центурион. Следващото място, което се освободи, е мое, защото навърших трийсет.

— Симон от стария ти контуберниум стана ли центурион? Беше подминал доста...

— Не, той напусна Десетия. Пенсионира се и се върна в Рим, представяш ли си?

След това обсъдиха надълго и нашироко новините от Десети Фиделис: какъв е новият легат — строг командир или лентяй? Юлий още ли твърди, че е потомък на великия Цезар? Бойл намерил ли си е момиче, което не го е изоставило заради първия срещнат свирач на лютня или гостилничар?

„Липсва ми“, осъзна Тит. Не войнишкият живот; без него можеше да мине. Липсваха му обаче непринудените разговори с мъжете, които опозна в Дакия. В политиката нямаше такова нещо. Всички поставяха на първо място кариерата си. Приятелиш ли се, рискуваш да те изместят при следващите избори за претори.

В този момент Ения се втурна в атриума и огледа празните подноси и оглозганите кокали.

— Не се шегуваше, доминус — заключи тя. — Той наистина яде за петима.

Тя погледна малко по-одобрително Викс, докато разчистваше масата, а Викс не скри възторга си, когато Ения излезе пъргаво с полюшваща се до кръста ѝ черна плитка.

— Избрал си красива икономка.

Тит прокара смутено пръсти през косата си. Ения работеше в къщата на дядо му — черноока, двацет и пет годишна, с фино, симпатично лице и остър език. Когато Тит се премести, ѝ предложи следното:

— Домакинството ми няма да е голямо. Няколко роби, колкото да готвят и перат на ерген. Но ти ще отговаряш за всичко, няма да си само една от многото свободни жени на служба в къщата.

— Икономка — отсече тя. — И компания в леглото ли, доминус?

— Е, ако не възразяваш. Не е изрично условие, но си много красива... — обясни срамежливо той. — И наистина предпочитам да уредя този въпрос. Още нямам съпруга, не ходя по бордеи и не мога да си позволя куртизанка.

— Не участвам в оргии и няма да обслужвам приятелите ви. — Тя се намръщи неотстъпчиво. — Каква е заплата, доминус?

Той спомена скромна, но разумна сума. Тя изсумтя. Той предложи повече. Тя вдигна вежди.

— Опасявам се, че повече не мога да си позволя — отвърна той твърдо. — Ами ако прибавя две нови рокли годишно и подарък за Сатурналия?

— Споразумяхме се — кимна тя. — Ще остана, докато си намерите съпруга. Дотогава ще спестя достатъчно за пенсия.

Лесно като две и две и освен това се беше сдобил с любовница.

— Не знаеш много за жените, а? — констатира тя и започна да го образова със същия замах, с какъвто организираше домакинството му. И Тит, и домакинството му спечелиха от нововъведенията ѝ.

— Мислех, че вече ще си се оженил — Викс несъзнателно повтори думите на Ения. — Някоя кокетка не успя ли да ти завърти главата?

— Миналата година бяха на косъм. Легатска дъщеря. Червенокоса.

— Харесвам червенокоси — подсвирна Викс.

— И аз, но Вибия Сабина ме разубеди. Посъветва ме само да погледна робите ѝ и ме попита дали искам същото страхливо изражение да ме поглежда от огледалото.

Ръката на Викс, разрязваща зряла праскова, застина.

— Още ли се виждаш със Сабина?

— Когато е в Рим.

Което не беше често, понеже придружаваше Адриан в Панония. Тит разреза ябълката си с малко сребърно ножче и в очите му просветнаха дяволите искрици:

— Сега е в града — додаде нехайно.

— Все ми е едно.

Викс попи със салфетка сока от срязаната праскова, стекъл се по ръцете му.

— „Трудно е да се откажеш от дълга любов“ — заяви Тит на тавана.

— Не ми пука, Катон.

— Катул. Както и да е... губернатор Адриан се върна от Панония и тя е с него.

— Не ми пука и за Адриан. Радвам се, че се махна от легиона.

— Ммм... Чу ли, че вече е консул?

Миналата седмица Тит придружи консула и съпругата му на театър. Пратеници и секретари обсебваха вниманието на Адриан почти през цялото време и Тит и Сабина, събрали щастливо глави, обсъждаха актьорите и поезията. След двете години в Панония Сабина се бе върнала накичена с местни бижута и с обрамчени в синьо очи (особено

в присъствието на императрицата, за да я шокира), но старото им приятелство, скрепено край лагерните огънове в Дакия, не беше променено. „Може би аз съм по-щастлив от Викс.“

Викс, очевидно зачеркнал темата за Адриан и Сабина, пак беше започнал да оглежда проветривия атриум, черното небе над открития покрив и фонтана, ромолящ нежно в средата.

— Домашен уют, пфу! — изсумтя той. — Предпочитам шатра и рогозка.

— Наистина ли? — Тит изгледа изпитателно приятеля си. — Лъжеш, струва ми се. Изражението те издава.

— Какво ми е изражението?

— Познатото изражение.

Тит забеляза, че Ения бърза да запали лампите, и стана да ѝ помогне. Навън се бе мръкнало и скърцащи каруци, кучешки лай, изблици смях и стъпки огласяха настъпилата типична римска нощ. Съвсем различна от черната тишина и шума на дърветата в Германия. Тит си спомни колко го стъписа разликата, когато се върна от Севера.

— Трябва ти жена, Дребосък.

— Винаги — съгласи се Викс. — Познаваш ли някоя добра курва в Рим? Онези, при които ходех преди години, сигурно вече ги няма.

Ения изсумтя под нос над лампите.

— Не ти трябва курва — поправи го Тит. — Трябва ти съпруга.

— Легионерите не могат да се женят!

— Офицерите могат, а ти си на крачка от центурионския чин — усмихна се Тит. — Циникът Версенжеторикс — съпруг! Защо не и баща? Имаш практика с онова хлапе, което осинови.

Тит помогна на Викс, когато след края на дакийската война, се появи на прага му с момченцето на дакийската красавица, яхнало раменете му.

— Ще ми помогнеш ли да намеря кой да се грижи за него? — примоли се Викс. — Не ставам за бавачка, по дяволите!

— По този въпрос сме единодушни — отвърна Тит и откри бакалин в Мог, готов (срещу месечна издръжка от Викс) да отгледа още едно дете с трите си момчета.

— Изглежда щастлив. — Викс се пресегна към купата с праскови, когато Тит го попита как е красивото момченце на Деметра. — Отбивам се от време на време да се уверя, че е добре.

— Виждаш ли? Трупаш опит за времето, когато ще имаш собствени синове.

— Не искам синове. Нито съпруга. Ти се справяш прекрасно сам. — Викс проследи с поглед как се полюшват хълбоците на Ения, когато тръгна към кухнята. — Или не съвсем сам...

— Прекалено зает съм със строителните проекти на императора. Не ми остава време да се ожения. Никоя съпруга няма да ме търпи да се прибирам вкъщи с коса, покрита с мраморен прах.

— Помага ли да издигнат триумфалната колона^[1]? — попита развълнувано Викс. — Още не съм я видял...

— Ако смяташ, че колоната е внушителна, почакай да видиш какви бани строи Траян. Най-големите в историята. Искане ги готови до утре, но се обзалагам, че още пет години ще се занимавам с тях.

— Загуба на време! — Викс опипа неспокойно дръжката на ножа, затъкнат в колана му. — Трябва да завладява света, а не да строи бани!

— Не споделям мнението ти, но император Траян вероятно мисли като теб. Чух, че обмисли да нахлуе в Парта.

— Парта? — Викс видимо се оживи. — Десети Фиделис сигурно няма да участва. По дяволите! Искане да видя Парта! Кафяви жени и горещо небе. И горещи битки, предполагам...

Викс и Тит превзеха Парта^[2] над още една чаша вино, вдигайки наздравица за въображаеми победи. Когато обсадиха Вавилон, Викс започна да се прозява. Малко преди да плячкосат Хатра^[3] той вече спеше дълбоко, обронил глава върху масата.

— Виждаш ли? — Тит донесе одеяло от спалнята и зави приятеля си. — Наистина ти трябва съпруга. Тогава тя ще се грижи за теб, а не аз.

Викс обаче вече похъркваше безметежно.

САБИНА

Сабина не помнеше кога започна да подбира моментите така, че да улови съпруга си в добро настроение. Единственото време, когато доброто му настроение изглеждаше гарантирано, беше след като е убил нещо.

— Добър улов? — попита тя, след като Адриан влезе в триклиниума, потупвайки длан с чифт окървавени ръкавици. Беше рано, белите мраморни стени на триклиниума розовееха от светлината, струяща през прозорците с изглед на изток.

— Сърна. — Крачеше неспокойно като двете хрътки, въртящи се с оголени зъби около него, сякаш и тримата все още надушваха утринната роса, бягащата жертва, рукналата кръв. — Дребна самка, но човек се задоволява и с малко.

— Откога се задоволяваш с малко, Адриан?

Той се усмихна студено и посегна към купчината свитьци и восьчните плочици, които го очакваха. Беше се измил, преди да седне на масата за закуска; тогата му беше надиплена безупречно през рамото, брадата му — подрязана, ръцете — чисти. Пълна противоположност на мъжа, когото Сабина зърна през прозореца призори да пришпорва коня си в двора с твърда ръка, окървавен и кален от главата до петите, предвождащ свитата прислужници, понесли убитата сърна. Адриан несъмнено беше слязъл от колесницата да пререже собственоръчно гърлото на сърната. Предпочиташе лично да довършва плячката.

— Събрали сме повече месо, отколкото можем да изядем — осведоми го Сабина. Заради честите му ловни излети и робите и прислужниците им се хранеха изобилно с дивеч. — Ще подаря сърната на някой от подопечните ти.

— Както решиш. — Щом убиеше жертвата, Адриан изгубваше интерес към нея. — Днес няма да се върна за вечеря. Поканен съм у сенатор Рурик.

— Чудесно! — Сабина го погледна шеговито. — Прислужват му много красиви мъже.

Той я изгледа студено. „Кога изгубих способността си да го размивам?“, помисли си Сабина. Преди няколко години думите ѝ щяха да предизвикат неохотна усмивка или най-много бегло неодобрително повдигане на вежди. Сега гласът му едва не вледени ечемичената отвара в чашата ѝ:

— Аз не поставям под въпрос заниманията ти.

— Всъщност много често ги поставяш под въпрос.

Друга промяна напоследък. „Къде беше?“, „Какво видя?“, „Защо се усмихна?“.

— Поставям под въпрос — отсече Адриан — не заниманията, а дискретността ти.

Зави със замах свитъка на руло и посегна към друг. Сабина отпиваше от ечемичената отвара и го наблюдаваше замислено. Розовото сияние по стените премина в златисто; по улицата долу каруците подеха ежедневно си скърцане и трополене под прозорците им.

Адриан вдигна очи.

— Не ми харесва да носиш това.

Посочи кръста ѝ, препасан с колан, от който висеше странно оформен резбован буков талисман между две абаносови мъниста.

— На мен ми харесва.

— Изглежда езически.

— Той е езически.

Всъщност ѝ го подари една вещица в Панония. Там ѝ хареса. Обширни долини с гъсти гори, дълбоки дерета с буйни реки, туземци с неразгадаеми очи, поглъщащи смъртоносната местна сабея^[4], сякаш е мляко. Много загадки криеше Панония и много несвършена работа. С придумване, молби и заплахи Сабина успя да убеди Адриан да отдели средства за строеж на болница във Виндобона^[5]. Тъкмо полагаха основите и дойде време да се връщат в Рим. Сабина се раздели със съжаление с Панония, за да се прибере във високата, източена къща на Адриан на Палатинския хълм с белите ѝ мраморни стени, геометричните ѝ фризове и безмълвните ѝ роби.

— Вчера ти купих книга — обади се тя. — Новите поеми от онзи поет, за когото говорят всички — Амиан. Мисля, че няма да харесаш метафорите му, но тук-там се среща по някоя красива фраза.

Адриан нахвърляше бързо записки върху восъчна плочица.

— Нямам време за книги.

— Изневеряваш на себе си.

— Консул съм. Имам важни задължения.

— Преди намираше време да четеш независимо какъв пост заемаш.

Той не отговори. Заглади восъчната плочица и започна да пише наново. Под нокътя на палеца му имаше тънка ивица кръв и Сабина се почуди дали сърнатата го е изгледала безмълвно, когато е посегнал да ѝ пререже гърлото. След сватбата им Адриан ходеше на лов веднъж

седмично, преследвайки сърни с колесницата си. В Панония ходеше на лов за вълци през ден, придружен от цяла глутница свирепи панонски хрътки. Сега не му оставаше време да чете любимата си гръцка поезия, но ловуваше всеки ден... и без да разбира защо, Сабина ставаше призори от леглото и замислено наблюдаваше съпруга си как се връща с оцапано с кръв, усмихнато лице.

— Императорът споменавал ли ти е нещо за Парта? — попита рязко Адриан.

— Смята да тръгне догодина. — Сабина отметна кичур коса зад ухото си. — Каза ми, че още обмисля кои легиони да вземе.

— На мен не го е казал — сопна се Адриан.

— Скоро ще те осведоми, сигурна съм.

— Понеже двамата разговаряте непрекъснато, предай му, че искам да командвам легион. За предпочитане Трети Партика^[6].

— Защо? — наклони глава Сабина. — Нали не одобряваш идеята за нашествие в Парта?

— Не я одобрявам — потвърди Адриан. — Ще бъде загуба на пари и време. Но след това ще имам право да се кандидатирам за губернаторския пост в Сирия.

— Сирия? — Сабина подпря брадичка в шепа; — Струва си да се види. Планините, горещината. Мечтая да посетя Палмира. Веднъж ми каза, че наричат Палмира Пустинната невеста, помниш ли?

— Няма да те взема в Сирия. — Адриан си отбеляза нещо върху плочката и я побутна настрани. — Освен ако не обещаеш да се държиш по-порядъчно, отколкото в Дакия и Панония. Да не обикаляш навсякъде като плебейка, да не разговаряш с неподходящи хора... да не ме поставяш в неудобно положение. Редно е губернаторските съпруги да спазват благоприличие.

Сабина остави рязко чашата си.

— Навремето обичаше да обикаляш навсякъде с мен. Да виждаш всичко отблизо, лично да проверяваш какво има да се направи.

— Консултът трябва да спазва по-стриктно етикецията. Както и съпругата му. А Сирия не е затънтено място като Панония. Повече очи ще ни наблюдават.

— Ако отидем там — допълни безизразно Сабина. — Ще поговоря с Траян да ти даде легион, щом държиш толкова. Но е

възможно да не ме послуша. Лусий Квет също иска да получи Трети Партика. На всяка цена.

— На всяка цена иска да се докопа и до теб.

— Така ли?

Сабина настръхна. Пръстите ѝ застинаха около чашата. Сърна, замръзнала неподвижно в храстите, пред които дебне ловец.

Адриан не вдигна поглед от плочиците.

— Квет не отлепи очи от теб на последното угощение в императорския дворец.

— Е, и?

— Използвай го в моя полза.

Сабина вдигна вежди.

— Той е бербер — обясни Адриан, оглеждайки свитъците. — Берберите се славят с гореща кръв. Няколко думи, прошепнати в леглото, понякога вършат чудеса.

Сабина замръзна. След един дълъг момент най-сетне рече:

— Поощряваш съпругата си да блудства? Какво би казала императрица Плотина?

— Ще се ужаси, разбира се. Но тя е добродетелна жена. Понеже ти не си такава, защо да не използвам таланта ти в своя изгода?

— Ако реша да ме използваш.

— В други случаи не подбиращ много — констатира безстрастно той. — Нима не намиращ берберите за достатъчно екзотични?

Сабина стана, подаде чашата си на роба и излезе.

— Невъзможно! — ококори се Калпурния. — Какво прасе! Предупредих те да не се омъжваш за него, Вибия Сабина!

— Да. — Сабина вдигна плитката си на тила, пъхайки фибите с ненужно ожесточение.

— Открай време не го харесвам — Фаустина не успя да прикрие задоволството в гласа си. — Зашлеви ли го? Когато каза това, имам предвид.

— Не — отговори рязко Сабина. — Но едва се сдържах.

Тя смъкна халата и пое към обвития в пара калидариум^[7]. Калпурния тръгна след нея, а малката ѝ сестра я последва, благопристойно завита с хавлия.

— Е? — настоя Фаустина. — Разкажи ни още!

— Не пред сестра ти — възрази Калпурния.

Калпурния се беше позакръглила от целия низ бебета, светлата ѝ коса все още блестеше, а устните ѝ, около които нямаше нито една бръчица, се усмихваха охотно както винаги.

— Не искам да отчайвам Фаустина — уточни тя.

— Не съм отчаяна — възрази Фаустина. — Всъщност, Сабина защо не кажеш на мама да ми позволи да се омъжа сега, вместо да чакам още две години?

— На шестнайсет си! Прекалено си млада. Сабина се омъжи на деветнайсет.

— Но преди това не стоях със скръстени ръце — съгласи се Сабина, мислейки си за Викс.

— Така ли?

По лицето на Фаустина се изписа замислено изражение. Беше пораснала висока, с тъмните очи на баща им и светлата коса на Калпурния. Истинска красавица. След няколкото години отсъствие Сабина все още трудно съвместяваше спомена си за кльоцавото момиче на единайсет със стройната млада Венера пред очите ѝ. „Сякаш вчера я носех на ръце.“

— Разбирам, че сте решили да поклюкарствате, независимо какво мисля аз — примири се Калпурния. — Гледайте да не прекалявате. Аз смятам да се поплискам в басейна.

Фаустина едва дочака майка ѝ да се отдалечи и се примоли развълнувано:

— Разкажи ми всичко. Съпругът ти те кара да блудстваш с чужди мъже? Споменах ли, че не го харесвам? Сега ми обясни от игла до конец.

— Не си ли поне малко шокирана?

— О, много. Но не може ли и да съм любопитна? Най-интересните неща винаги се случват на теб, а на мен не ми се случва нищо вълнуващо.

Сабина погледна тъжно малката си сестра. Всъщност вече не беше малка, макар като на всяко неомъжено момиче около врата ѝ да висеше златният медальон във формата на сърце. Щеше да го свали на сутринта след сватбата и се предполагаше да е наясно, че бракът не се изчерпва с червеното було и празничната церемония.

— Адриан ме притеснява — подхвана Сабина, втречена в пелените от пара. В отсрещния край на калидариума няколко възрастни матрони се кикотеха, скрили лица в хавлиите си. В съседния ъгъл две момичета си шепнеха за любовниците си. В пашкула на горещите изпарения в банята се разменяха повече тайни, помисли си Сабина, отколкото където и да било другаде в Рим. — Променил се е.

— Как?

Фаустина вдигна нагоре мокрите руси къдрици, спускащи се върху врата ѝ.

Дреболии. Произнесени гласно, звучаха абсурдно.

— Вече не разговаря с мен — отвърна бавно Сабина. — Навремето искаше само да чете философски книги, да скицира архитектурни проекти и да посети Атина, а сега крои планове да стане губернатор на Сирия. Императрица Плотина от години го тласка към този пост, но сега... сега той ѝ позволява.

— Амбициозни майки... — кимна Фаустина. — Мама ме предупреди за тях, когато започнаха да ме ухаждат. Посъветва ме да си избира съпруг без майка.

— Императрица Плотина не му е майка.

— Още по-зле, нали? — рече светски Фаустина. — Майките се задоволяват с даденото им от природата, а бездетните жени си избират момчета, чиито юзди да дърпат. Не ти ли се струва, че всъщност се нуждаят от любовници, а не от протежета.

— Много мъдро. — Сабина прикри внимателно усмивката си. — Плотина несъмнено е изключително добродетелна. Както и Адриан. Така го е възпитала.

Но сега той ловуваше всеки ден вместо веднъж седмично и винеше съпругата си, че не се държи порядъчно, а същевременно я поощряваше да съблазнява съперниците му.

— Не разбирам какво те тормози толкова — отсече решително Фаустина. — Щом вече не харесваш Адриан, поискай развод. Императорът е много привързан към теб и сигурно ще ти разреши. Ще се върнеш у дома при нас. Ще ми помогнеш да си избира съпруг.

Сабина се поколеба. Изкушаваше се. Да се върне в някогашната си спалня, да си бъбри със сестра си, да опознае тримата си палави полубратя, които Калпурния роди след Фаустина и Лин. На вечеря да обсъжда прочетените книги с баща си, чието здраве сега беше по-

крехко, но той все още продължаваше да е сила, с която всички в Сената се съобразяваха.

— Страхувам се, че не мога.

— Защо? — Фаустина се озърна, да не би да ги подслушват и се приведе по-близо. — Любовник ли си имаш?

Сабина наклони развеселено глава.

— Какви слухове си чула?

— Според слуховете ти си или девствена весталка, или си спала с цял легион — отговори откровено Фаустина. — Очаквам с нетърпение момента, когато ще започнат да съчиняват пикантни слухове за мен.

— Цял легион! — удиви се Сабина. — Кога съм намерила време? Всъщност не съм имала много мъже, освен Адриан.

— Разкажи ми! — Фаустина вдигна тържествено ръка. — Обещавам да не казвам на мама и на татко.

— Добре. Родителите не бива да знаят всичко. — Сабина устреми очи към тавана. — Да видим... Един претор с прекрасна дарба да рецитира поезия. Собствената му поезия не беше особено блестяща, но умееше да декламира съвършено. Имаше красив глас. След това един много интелигентен колега на татко от Сената, чието име няма да спомена...

— Мисля, че знам кой е! — вдигна вежди Фаустина. — Той е трийсет години по-възрастен от теб!

— Е, и? Бялата коса и острият ум понякога са много привлекателни. — Сабина потисна напушилия я смях и само размърда небрежно и изискано рамене. Щом Фаустина я смята за развратница, защо да не изиграе отредената ѝ роля? — Преди сенатора имаше един много красив жрец в Делфи, когато с Адриан посетихме Гърция. Караше ме да дъвча лаврови листа и да вдишвам аромата им като Пития и главата ми се замайваше. Освен това ме заведе на оргия с десетки поклонници.

Фаустина ококори очи.

— Участвала си в оргия?

— Не ти го препоръчвам — махна Сабина. — След третия път груповият разврат доскучава. Колко станаха? Трима любовници. Имаше и един войник. Той ми е любимият. — Сабина реши да остави тази история за друг път, не искаше сестра ѝ да заимства идеята и да

съблазни някой домашен телохранител. Една скандална дъщеря в семейството стигаше. — Много ли си шокирана от мен?

— Не — изчерви се Фаустина.

— Дори Калпурния невинаги е била толкова вярна и добродетелна съпруга — посочи Сабина. — Заживя при татко три седмици преди сватбата. Всички зли езици в Рим ги одумваха.

— Мама? — смая се Фаустина. — Е, сигурно и старците са нарушавали правилата на младини.

— Четирийсет и пет години не са преклонна възраст!

— Праисторическа е — отсече Фаустина от висотата на шестнайсетте си години.

— Е, всички майки изглеждат стари в очите на дъщерите си — съгласи се Сабина. — Освен моята. Но тя беше най-изтъкнатата уличница в Рим след Месалина.

— Наистина ли? — учуди се Фаустина. — Никой никога не говори за майка ти. Освен робите и те си шепнат, сякаш е била Медуза.

— Беше по-лоша от Месалина и Медуза, взети заедно. Защо според теб всички ме обявяват за уличница, без да се замислят? „Каквата майката, такава дъщерята“, ето защо.

— Четирима любовници за десет години не са достатъчни да те обявят за развратница — прецени категорично Фаустина. — Особено предвид вкусовете на Адриан.

— Ти пък какво знаеш за вкусовете му?

— Всички роби говорят. Твоите също. Най-добрият начин да се информираш. — Фаустина се поколеба. — Какво смята Адриан? За четиримата други мъже искам да кажа?

— Беше му все едно.

През първите години след сватбата той нито веднъж не се намеси в личния живот на Сабина. Казваше, че стига да се държи дискретно и да не петни името на мъжа си, всяка жена може да разполага както намери за добре с леглото си. За разлика от повечето съпрузи дори не настоя да му роди няколко синове. След Дакия обаче дискретните любовни афери станаха болна тема.

— Канила ли си в шатрата си редови legioneri? — попита я той сурово и две линии, изсечени сякаш от гранит, обрамчиха устата му. Беше в нощта на Траяновото пиршество в Мог, след като й нареди да се държи както подобава и тя си тръгна с подгизнала рокля. — Трибун

или офицер, мъж от твоя калибър, е едно, но да се забавляваш с прости войници е непристойно и срамно! Отговори ми!

— Не — каза Сабина. Не излъга. Не беше канила никого в шатрата си все пак. По-скоро не беше спала в нея. И никога с повече от един войник. Разковничето да лъжеш добре е да се придържаш възможно най-близо до истината. Адриан не продума и повече не повдигна темата.

„Но сякаш тогава започнаха въпросите — помисли си Сабина. — Къде беше? С кого се видя? Защо се усмихна?“

— Обясни ми отново — настоя Фаустина. — Аз не харесвам Адриан, татко не харесва Адриан, император Траян не харесва Адриан. Защо тогава се омъжи за него? Имаше богат избор.

— Не съжалявам изцяло, че се омъжих за него. — Сабина стана и се протегна сред парата. Продължи с ведър глас: — Навремето водехме извънредно интересни разговори. И дори сега животът ми с Публий Елий Адриан е всичко друго, но не и скучен.

Фаустина я изгледа изпитателно.

— Това ли е най-важното?

Калпурния се върна при тях с лице, поруменяло от студената вода в съседната зала.

— Обсъдихте ли клюките, момичета? Сабина, ако си убедила Фаустина да стане весталка или да пристане на гладиатор, ще ти се разсърдя сериозно.

— Нищо подобно — отвърна невинно Фаустина. — Сабина ми даде много полезни съвети за брака. По-малките сестри трябва да се учат от големите, нали?

— Невинаги — уточни Сабина. — Сега е твой ред да ми разкажеш за обожателите си...

Излязоха от обвития в пара калидариум и влязоха в съседната зала, където се излегнаха върху мраморни пейки и помахаха на прислужниците. Сабина се обърна на една страна с лице към Фаустина, която продължаваше да бърбори под сръчните ръце на масажистката.

— Първо — Лигльото. После един претор. Прякорът му беше Хубавеца, защото... хмм... защото е хубавец. Но веднъж се опита да ме целуне, тоест напъха езика си толкова дълбоко в гърлото ми, че едва не се задуших, и оттогава го наричам Удушвача.

Фаустина наистина приличаше на млада Венера, но тъмните ѝ очи блестяха пронизително като на баща им, а под гъстата руса коса се криеше здрав разум като на Калпурния. Когато настъпеше моментът да си избере съпруг, на Фаустина нямаше да ѝ е необходима помощ. Щеше да си намери добър, почтен мъж, без коварни помисли и подмолни трикове, някой, който да я цени.

„Трябваше да се родя такава — помисли си Сабина. — Пряма и разумна. А не да се влюбвам в бивши гладиатори... и после да ги изоставям, за да се омъжа за студенокръвен, надменен политик с властна псевдомайка.“

„Адриан не беше такъв преда“, прошепна вътрешният ѝ глас. Ала нямаше представа какво го е променило.

[1] Триумфалната колона на Траян — висока 29 м. и с диаметър 2,5 м.; релефите по нея с дължина 200 м. изобразяват сцени от войната на римските легиони в Дакия. — Б.пр. ↑

[2] Парта (Партското царство) — доминираща сила в Иран и Месопотамия от края на III в. пр. Хр. до III в. сл. Хр. — Б.пр. ↑

[3] Хатра (Ал-Хадр) — град в състава на Парта, на територията на днешен Северен Ирак. — Б.пр. ↑

[4] Сабея — алкохолна напитка на базата на алое. — Б.пр. ↑

[5] Виндобона — келтско селище на Дунав, където днес се намира Виена. — Б.пр. ↑

[6] Трети легион Партика — Трети легион Партски. — Б.пр. ↑

[7] Калидариум — най-горещото място в римската баня, парно помещение с висок таван и плитки басейни с гореща вода. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСЕМНАЙСЕТА

ВИКС

Никой не те предупреждава за потискащите страни на остаряването. О, знаех, че косата ми ще побелее и ще се прегърбя, когато чулна древните петдесет лазарника, но ми се струваше крайно несправедливо след две чаши вино на трийсет да ме сполита бумтящо главоболие на сутринта, след като на седемнайсет поглъщах по две кани, без да ми се завие свят. Цяла армия ковачи налагаха слепоочията ми, когато се събудих след нощта, която с Тит прекарахме, отдадени на мили спомени. Сложих си бронята и церемониалните пера на шлема и придружен от пратеника и посланията му, се запрепъвах към императорския дворец.

Не бях го виждал отдавна, но и не изгарях от желание да влизам вътре. На тринайсет прекарах там няколко злополучни месеца в ролята на полудоброволен гостенин (няма значение защо) и не бих възразил да не прекрача повече портите му. Но мраморните коридори бяха по-светли, отколкото си спомнях. Вероятно защото сновящите по тях роби и свободни служители и дори молителите на дългата опашка не изглеждаха ужасени.

— Име? — изгледа ме отвисоко един никому ненужен писар, когато с пратеника се появихме в дългия коридор.

— Версенжеторикс, аквилифер на Десети Фиделис в Могунтиакум. Носим рапорт. — Потупах рулото със свитъци, скрепени с печата на легиона. — За императора.

Писарят ме погледна очаквателно, но аз не му подадох монета и той изсумтя отново:

— Ще почакате. Опашката е дълга.

Приеха ни едва следобед, когато ковашките чукове вече биеха с удвоени сили в главата ми. Но по лицето ми грейна усмивка още щом зърнах императора — загорял от слънцето, широкоплещест, облечен в оплескана с мастилени петна туника, драскаше цифри по плочицата

пред него, а рояк секретари се въртяха наоколо. И проклет да съм, ала и той се ухили в отговор.

— Версенжеторикс от Десети! — Траян захвърли перото. Помнеше имената на всички, дори на редовите войници — още една причина легионерите да го обичат. — Милостиви богове! Не си ли станал центурион?

— Когато се освободи място, цезаре. Така ми казват.

— Добре, добре. Наредих на легата да те повиши веднага щом изчезне жълтото около устата ти. От теб ще излезе добър центурион.

Дали? От години мечтаех за заострения шлем, за релефната броня, за меча, препасан от другата страна, защото вече нямаше да се налага да я вадя в строя. Копнеех да ме повишат от мига, когато станах аквилifer, и сега дланите ми се изпотиха при тази мисъл. Осемдесет мъже под мое командване. Щяха ли да ме наричат с неприлични прозвища зад гърба ми? Щяха ли да се питат дали наказвам с камшик, или съм мекушав като гъба? Ще мърморят ли, когато ме забележат, или ще изопват рамене? Ще се фукат ли с мен пред другите центурии, или ще показват среден пръст, или ще плюят?

Няма значение. Траян смяташе, че от мен ще излезе добър центурион и заради него щях да стана такъв. Дори да се наложи да се преобрази.

— Много съм признателен, цезаре — подхванах, но той ме прекъсна с едно махване.

— Глупости, трябва ми способни офицери. Особено сега, защото съм хвърлил око на Парта. Искаш ли да дойдеш с мен?

Очите му, топли и спокойни, приканваха да не отлепяш поглед от тях.

— Само кажете, цезаре.

— Добре, добре. Носиш рапорта? Дай ми го. — Счупи печатите и зачете бързо. — Не е много скучно в Мог, надявам се?

— Не много, цезаре. — Страхувах се да не изгния в германската кал след войната с Дакия, но мрачните дакийци току надигаха глави през последните години и се грижеха да ни е интересно. Успях да се накича с няколко белега.

Той настоя да ги види и аз навих ръкава си нагоре и показах широката резка на мястото, където преди две години се бе забило късо копие. Траян остана във възторг.

— Добрата стара Дакия. Ще видим дали и в Парта ще се забавляваме толкова.

— Вземете Десетия, цезаре. Ще победим за шест месеца.

Той ми махна да си вървя, намигвайки ми да използвам пълноценно времето, преди да поема обратно към Мог.

— Вземи си един месец отпуска и остани в града. После ще занесеш посланията ми до Десетия.

— Да, цезаре — отдадох стегнато чест и се отдалечих. Главоболието ми беше стихнало до поносимо туптене. Заразителният ентузиазъм на Траян действаше по-ободрително от струя студена вода в жарък ден.

— Любимецът на императора — изсумтя куриерът, когато тръгнахме по дългия коридор, препълнен с молители. — Нали знаеш, че заради това те изпрати легатът. Реши да те поднесе на тепсия на императора, та по-бързо да получи инженерите, за които го моли. Топлиш ли леглото на императора?

— Не.

— Не ти вярвам.

— Не ми пука дали ми вярваш, или не.

Всички знаеха за вкуса на императора към красиви млади мъже и кой би го укорил, след като беше женен за студенокръвната Плотина?

Можех да бъда интимен приятел на императора, ако бях пожелал. Веднага след като станах аквилифер, една нощ в Дакия Траян спря да ме поздрави. Беше се запътил към шатрата си, а аз вървях в обратната посока с Орела. Императорът ме потупа по рамото както обикновено, но ръката му се задържа по-дълго върху моята, той се усмихна и повдигна подканващо вежда. Трудно ми беше да кажа „не“ — не защото бях спал с мъже или исках да опитам, нито защото той беше императорът и се страхувах какво ще ме сполети, ако не приема, — а понеже бях готов да дам живота си за своя цезар и генерал и сърце не ми даваше да му откажа. Съумях обаче да промърморя нещо за зовящия ме дълг и отместих рамото си, а той ме потупа по ръката без нито капчица раздразнение и тръгна към шатрата, където го очакваше един от мнозината офицери, които споделяха с радост постелята му. Не всички императори приемат с леко сърце несъгласието да изпълниш прищевките им. Помнех как предишният император, на когото служех в двореца — жизнерадостна и малко смахната особа, — набождаше

мухи с върха на перото си. Не изгарях от желание да служа на Рим, но нямах нищо против да го правя, докато Траян дърпа юздите.

Всъщност не бях любимец на Траян нито защото съм поспециален или необикновен, нито дори защото ме харесва. Просто бях от типа хора, с каквито обича да се обгражда — енергичен млад воин, обсебен единствено от мечти за бързи и тежки походи и за бързи и тежки битки след тях. Императорът имаше стотици протежета като мен във всички легиони из империята и в редовете на преторианската стража. Дори сега винаги различавам сродните души на Траян — по зоркия поглед и пъргавата походка. Макар и остарели и побелели, всички пазим частица от бляскавото минало, когато сме служили на такъв император.

А сега получих от него едномесечен отпуск.

На излизане от двореца се помаях в сянката на портата и се полюбувах на оживения град. Миналата вечер, прекалено изморен от пътя, прекалено гладен и жаден за приятелска компания, не обърнах внимание на завръщането у дома, а тази сутрин главата ми туптеше твърде силно и не успях да попия градските пейзажи. Сега обаче поспрях и огледах шумните римски улици. Сградите ме притискаха, строени плътно една до друга и надвиснали над плочниците — странна гледка след дългите години по калните германски пътища и стелещите се до хоризонта гори. Вече се потях жестоко, макар да не беше станало пладне, и това също ми се стори странно. Късната пролет в Мог е дъждовна.

През десетте години в Германия не усещах остро липсата на Рим, но сега вдъхнах жадно градския въздух.

— Здравсти, стара мръснице.

Усетих миризма на катран, бира и подлютено месо, потни тела, парфюм и живот.

— Каква е тази миризма? — попита куриерът.

— Вони, нали? — ухилих се аз. — Неповторимо! Обичам този град.

— Много е горещо — оплака се куриерът и се запъти да търси гостилница. — Идваш ли?

— Не. Ще се отбия при някого.

Възрастна жена с шал на главата отвори вратата и ме огледа недоверчиво от главата до петите.

— Какво обичате?

Свалих си шлема, представих се и преди да довърша разказа си, по сбръчканото ѝ като орехова черупка лице грейна беззъба усмивка.

— Разбира се, разбира се! — въведе ме тя в спретнатото преддверие. — Той те очаква, почакай тук...

Не чаках дълго.

— Мътните го взели! — измърморих в мечешката му прегръдка. — Какво е станало с теб, Симон?

Погледнах бившия си съратник — първия пенсиониран се от моя контуберниум. Симон си беше пуснал гъста къдрава брада, косата му беше посребрена и покрита с шапка. Носеше мантия с пискюли в източен стил вместо бронята, която му беше като втора кожа.

— Къде е мъжът, който ме учеше да се бия с дясна ръка?

— Изчезна завинаги и много му здраве — засмя се Симон и ме поведе към вътрешността на къщата.

Приятният атриум, огрят от слънцето през открития покрив и с портокалови дръвчета в малки сандъчета, приличаше на всички други в Рим. Широки резбовани врати отвеждаха към съседните просторни помещения. През тези врати тутакси заприиждаха хора с любопитни очи.

— Не предполагам, че ще те видя толкова скоро — потупа ме Симон по рамото, все още широко усмихнат. — Сигурно току-що си пристигнал.

— Бойл, Юлий и Филип ще ме изядат жив, ако разберат, че съм се забавил цели две нощи. — Погледнах към тълпата наоколо, състояща се от вариации на Симоновото брадато лице и тъмни очи. — Всички ли са ти роднини?

— Всички до един! Това е племенницата ми Мира, това е брат ѝ Бенджамин...

Момиче с миловидно луничаво лице пристъпи напред с чернокосо момченце, което Симон бързо подхвърли във въздуха. Той потупа луничавото момиче по бузата, каза нещо на иврит и премина на латински:

— И брат ми Исак, съпругата му Хадаса, братовчедите ми...

Още имена, още доброжелателни лица и поздравления. Почувствах странен копнеж, докато кимах на приятелските лица около мен. Почудих се как ли изглеждат сестрите ми — първата беше бебе,

когато заминах, а втората не бях виждал изобщо. Запитах се дали косата на татко е побеляла съвсем и дали брат ми прилича на мен. Изпращах писма на семейството си винаги, когато за Британия заминаваше пратеник, и още по-рядко получавах омачкано писмо с необичайно елегантния почерк на мама. Пишеше ми, че животът им на планинския връх тече безметежно, татко продължава да изтезва градината си и да учи брат ми да се бие с меч, а сестрите ми са станали млади жени. Кой знае кога щях да ги видя отново. Оставах ми повече от десет години служба. Дотогава мама едва ли щеше да е жива, та да ме посрещне с целувка у дома.

— Версенжеторикс — поздрави ме по-възрастна жена — Моят Симон ми е разказвал много за теб. Тази вечер ще ни гостуваш за Шабат, разбира се. Симон казва, че и ти си евреин.

Очите ѝ огледаха татуировката върху ръката ми — грубоват орел с разперени криле и човка, надаваща победоносен писък. Нарисувах ми я след триумфа в чест на победата на Дакия.

— Мама е еврейка — признах пред наострилите слух братовчеди и чичовци.

— Значи и ти си евреин — отсече категорично тя.

Очаквах еврейският дом да ми се стори екзотичен. Няколкото легионери от Десетия, служили в Юдея, разказваха мрачно за горещо място с хора с гореща кръв, въпреки че аз не хващах вяра на поналудничавите — че евреите отрязвали онази работа на момченцата си още като били бебета например. Очаквах обаче нещо различно, нещо източно и чудато. Но семейството на Симон, щом свикнеш с многобройността му, приличаше на всяко друго римско семейство, у което бях вечерял през годините. Къщата беше същата — построена около правоъгълен атриум с открит покрив, със стилизирани лозници по фризовете на просторния триклиниум и мраморни саксии около стените, а прислужници поеха мантията ми като във всеки дом. Брататите мъже вероятно бяха повече, а ярки шалове покриваха косите на жените, но иначе по нищо не се различаваха от което и да било благоденстващо римско семейство.

Все пак долавях разделението. Настаниха ме на почетното място на трапезата, но съсухрените лели и баби ме гледаха, сякаш съм от друга порода, а децата ме зяпаха, като че ли от главата ми стърчат пипала. Малък лудетина ме посочи с пръст, но миловидното луничаво

момиче, което Симон ми представи като своя племенница, му изшътка да мирува. Очите ѝ срещнаха моите, ала се сведоха като на всяка благовъзпитана девойка. През последните години не бях срещал често благовъзпитани девойки. Общувах предимно с усмихнати легионерски съпруги с дрезгави гласове и дружелюбни германски уличници, чиито услуги купувах в Мог.

Лектусите бяха подредени в дъга като на обичайно вечерно угощение, въпреки че и за децата бяха предвидени места — традиция, нехарактерна за повечето римски домове. Прислужниците обикаляха около нас с вино и подноси с храна. Посегнах към хляба, но Симон ме сръга с лакът и аз осъзнах, че майка му произнася молитва на иврит и извършва церемония със свещи. Сведох бързо глава, ала молитвата се оказа кратка.

Имаше риба, печено агне, вино. От време на време произнасяха нови молитви на иврит и аз разпознавах бегло някои думи. Заради мен семейството на Симон разговаряше на латински и след като виното обиколи няколко пъти трапезата, по-младите племенници заговориха по-разпалено за Юдея и колко несправедливо се е отнесъл Рим с нея. Почудих се как живеят тук в такова охолство, щом Рим е толкова ужасен, но Симон им кимаше и ми заприлича повече на дръзкия легионер, който се възправяше като скала от дясната ми страна по време на военните обучения.

Някой повдигна темата за евентуалното възраждане на Йерусалим и аз се осмелих да вметна:

— Нищо чудно да се разкрие възможност — обърнах се към един от младите брадати племенници. — Скоро императорът ще потегли към Парта и Юдея едва ли ще е главната му грижа.

— О? — Племенникът се втренчи многозначително в орела върху ръката ми. — Сторила ли е нещо Парта на императора, та е решил да я завладее?

Не можех да говоря от името на Траян, но аз лично исках да нахлуя в Парта, защото се чувствах отегчен. Прецених обаче, че тук не му е мястото за подобни откровения. Вместо отговор отхапах малко от печеното агне.

— Значи сега е ред на Парта да отблъсква римските набези. — Друг племенник напълни отново чашата си с вино въпреки предупредителния поглед на майка му. Очевидно дори примерните

еврейски момчета се напиват на вечеря и разочароват майките си. — Ще разберат какво е. Чака ги втора Масада.

Вдигнах рязко глава. Знаех какво означава Масада, при това много добре. Около масата се понесоха въздишки; лицето на Симон помрачня, а луничавата му племенница направи жест, познат ми от мама — жест, който прогонва мъката.

— Масада е трагедия — обади се замислено братът на Симон от центъра на масата. — Не бива да я споменаваме на Шабат.

— Не е само трагедия — казах аз.

Всички впиха очи в мен. Отхапах предизвикателно от печеното агне.

— Жителите на цял град, избити до крак от Рим. — Чернобрадият племенник ме изгледа студено. — До последното дете. Не е ли трагедия?

— Не е само трагедия, а и победа.

— Ти пък какво знаеш?

— Мама е била там.

Възцари се тишина. Вдигнах очи от агнешкото и после към замръзналите домакини.

— Какво?

— Никой не е оцелял — рече след малко Симон. — Никой. Всичко го знаят.

— Мама е оцеляла.

Тишината стана по-дълбока и аз усетих отново границата, която ме отделя от тях. Дори прислужниците изглеждаха замръзнали с каните и подносите си.

Никой не продумваше, но очите им ме пронизваха. Отблъснах настрана чинията и се облегнах на лакът. Бях чувал историята само веднъж. Бях десетинагодишен. Мама не я разказваше на мен, а си шепнеше тихо с приятелка, но аз си играех под масата и запомних всичко.

— Масада е била силна. Пълна с еврейски бунтовници, с храна. Удържала дълго на римската обсада. Понеже нямало начин да ги принудят да се предадат от глад, легионите прокопали широк път до портите и построили обсадна кула. Използвай еврейски роби, за да не ги убият бунтовниците с камъни и нагорещен катран.

Луничавото момиче се изправи внезапно, взе на ръце момченцето до нея и махна на другите деца да я последват. Те заизлизаха от помещението и аз замълчах. Момичето се върна и седна на канапето.

— Мира — обади се майка ѝ, — това не е и за твоите уши.

Момичето обаче обходи с яростен поглед лектусите и накрая закова очи в мен. Прочистих гърло. Гласът ми прозвуча безизразно и глухо.

— Долу римляните ликували. На сутринта щели да превземат града, да го изгорят и да отведат в Рим бунтовниците, оковани във вериги. За да ги продадат като роби.

Чернобрадият племенник изръмжа.

— Евреите се събрали на площада в Масада. Всички — мъже и жени. Мама не била там; била едва три-четиригодишна. Но по-късно, като видяла станалото, разбрала. Баща ѝ се прибрал у дома и разговарял дълго с майка ѝ в спалнята. Излязъл бял като платно. Зад него върху пода лежало тяло...

Моята баба. Някак си за пръв път се замислях затова.

— Плачел. Казал на мама и на сестра ѝ да бъдат послушни и да дойдат при него. Мама видяла ножа в ръката му и побягнала, но забелязала, че сестра ѝ приближава до него. Силите му изневерили и сестра ѝ взела ножа и си пронизала сърцето. Била на четиринайсет.

Щеше да ми бъде леля, ако беше жива. Луничавото момиче на име Мира закри устни с длан. Изглеждаше само няколко години по-голяма от мъртвата сестра на мама.

— Мама изтичала в съседната къща — продължих бързо. — Но и там било същото. Във всички къщи... Всички — мъже и жени — решили бащите да се върнат у дома, да унищожат всичко ценно и... да убият семействата си. После мъжете се събрали на площада и теглили чоп. Избрали десетима да убият останалите. Теглили отново чоп и един убил последните деветима. Накрая се самоубил. Когато римляните нахлули в града, нямало къщи, които да плякосат, нямало жени, които да изнасят, нямало и бунтовници, които да отведат във вериги в Рим. Намериш мъртъв град, пълен с храна. Евреите я оставили, за да докажат, че не гладът ги е принудил да умрат. — Огледах хората, наседали край масата. — Умрели, за да покажат, че духът им е несломим.

— Религията ни учи, че самоубийството е грях — напомни чернобрадият племенник. Но гласът му вече не звучеше гневно.

— Затова са теглили чоп — отвърнах. — За да се самоубие само последният.

Макар да се питах колцина ли са забили ножовете в сърцата си като младата ми леля, защото бащите им не събрали сили да го направят. Представих си как опирам нож в гърлото на момченцето на Деметра, представих си учуденото му личице и потреперих.

— Все пак е грях — рече упорито племенникът. — Трябвало е да останат живи.

— За да бъдат роби ли? — Втренчих се в него, докато отклони поглед. — Мама е била робиня. Тя и още няколко оцелели деца. Всички умрели млади, освен нея, и много пъти след това ѝ се е искало да е умряла — обходих с поглед домакините си. — И аз бях роб. Не е живот.

Последва пълно мълчание. Усещах до себе си изопна тяло на Симон. Съжалих, задето провалих вечерята му. Винаги обърквах конците.

— Е, чухме достатъчно — заключи ведро майка му. — Шабат все пак.

— Трябва да говорим за това именно защото е Шабат — обади се луничавото момиче на име Мира от лектуса срещу мен. Гласът ѝ прозвуча тихо и отчетливо, макар в очите ѝ да блестяха сълзи. — Той е прав. Масада е удържала победа.

— Не точно...

— Умрели са по своя воля и Рим не ги е сломил. Не е ли победа това? — Мира ме погледна. — Къде е сега майка ти?

— Извоюва си свободата — отговорих бавно, премисляйки думите. — Живее на планински хълм с баща ми и с останалите си деца. Живее добре.

— Значи и Масада живее.

Мира вдигна чашата и аз вдигнах моята. След миг тишина Симон също вдигна своята и каза нещо на иврит. Думите прозвучаха остро, но аз го погледнах и видях, че очите му сияят като факли.

Шабат беше приключил, ала семейството на Симон не се разотиде. Всички ме наобиколиха. Стариците ме докосваха по ръката, пламенните племенници разпитваха за подробности от защитата на

Масада, дори главата на семейството — суровият брат на Симон — стисна рамото ми. Просълзената майка на Симон ме покани да придружа семейството, когато следващата седмица отпътуват за вилата им извън Рим. Любезната граница, разделяща ме от тях, беше изчезнала.

— Съжалявам — прошепнах на Симон, когато останахме насаме.

— Не исках да ти помрача Шабата.

— Не си го помрачил — възрази той разпалено. — Говори добре. Познавам те от десет години, Викс, но не си ми разказвал нищо.

— Било е много отдавна.

— Било е вчера — уточни разгорещено той.

Повдигнах изумено вежди.

— Щом Рим е причинил това на семейството ти — попита настойчиво приятелят ми, — защо, за бога, се биеш за Рим?

— Не ме бива за нищо друго — отвърнах смутено. — Мъж като мен може да избира само между легионите и арената. А аз никога вече няма да стана гладиатор.

Симон се втренчи в тъмния атриум, но не мисля, че виждаше портокаловите дървета.

— Горките кучи синове — гласът му прозвуча гордо и яростно. — Напуснали са света по своя воля.

— Да.

— За какво повече да мечтае човек?

Озърнах се из тъмния атриум, осветен от лампите и изпълнен с благоуханието на портокаловите дръвчета. Според мен човек би могъл да мечтае за много повече от това, но познавах добре Симон и знаех, че не бива да споря с него, когато е в такова настроение. Представих си как се връщам в Мог и в казармите, миришещи на пот и кожа, и как чакам да започне войната с Парта, и ме обзе умора.

Една ръка улови моята в мрака и аз се вгледах в миловидното лице със съзвездие от лунички около носа. Племенницата на Симон. Мира? Имаше плътни устни, големи очи и главата ѝ, покрита със спретнат бял шал, се приведе към рамото ми.

— Благодаря.

Тя понечи да каже още нещо, но поклати глава. Стисна мълчаливо ръката ми, обърна се и се отдалечи по осветения от лампи

коридор. Проследих я с поглед, питайки се какъв е цветът на косите ѝ под белия шал.

ПЛОТИНА

Мъжът се потеше. Това ѝ харесваше. Мъжете трябва да нервничат в присъствието на богини, така е редно. И улеснява богинята.

Той облиза устни.

— Не разбирам, домина.

— Мисля, че разбираш, Гай Терентий — Плотина побутна восьъчна плочица към дребния, закръглен служител с перука. — Секретарите ми посочиха несъответствията и аз проверих лично сметките. Отклонявал си средства от фондовете на императора за строителството на обществените бани.

Очите на мъжа започнаха да блуждаят по стените на частния кабинет на Плотина. Миналата година нареди да свалят пъстроцветните тъкани драперии и под тях зейнаха стените от тъмен африкански мрамор, студени и неподправени като в храм. Платина реши, че черният мрамор започва да сломява съпротивата на потния дребосък.

— Домина, уверявам ви...

— Спести ми уверенията, че си невинен — тя махна пренебрежително и брачната ѝ халка просия в светлината на лампата. — Каруца с дървен материал тук, товар мрамор там... Прибрал си в джоба си доста сестерции, Гай Терентий...

Капка пот се търкулна по врата му и предизвика усмивка върху устните на Плотина.

— Веднага ще се оттегля от поста си, домина — прошепна той. — Ще напусна Рим...

— Помолих ли те за нещо такова?

Императрицата съзря отражението си в стъклото, закачено зад стола на дребния мошеник, и остана доволна. Лицето ѝ пред резбованата облегалка на стола изглеждаше съвършено — сдържано, царствено, неодобрително, но не съвсем безмилостно. Позата ѝ

наподобяваше Юнона в храма на всемогъщия Юпитер, вперила отвисоко очи в молителите. „Наистина! Липсва ми само диадемата.“

— Ще запазиш поста си, Гай Терентий — продължи Плотина. — Ще поискам друго от теб.

Той падна на колене пред нея.

— Каквото и да е, домина!

— Дял от средствата, които отклоняваш от фондовете за баните. — Тя си позволи само ъгълчетата на устните ѝ да се извият при вида на стъписаното му изражение. — Да се споразумеем за половината. Да ръководиш империята е скъпо начинание.

Обсъдиха набързо подробностите и Плотина освободи дребния, потен служител. Взе восъчна плочица от бюрото и зачерта прилежно името на Гай Терентий. Имаше и други имена, но с тях щеше да се занимае по-късно.

Първия път беше нервна. Но с всеки следващ път ставаше по-лесно. Нима някой би я обвинил, че изнудва продажници в името на справедлива кауза? Ако работеше в своя изгода, щеше да е непростимо. Но тя работеше в полза на Рим.

Плотина погледна пак огледалото.

— Дори е мой дълг — каза тя на отражението си. — Все пак консулският пост на скъпия Публий поглъща много средства.

САБИНА

Сабина изчака чернокосият антиохиец с аполоново телосложение да излезе от спалнята на съпруга ѝ и тръгна по коридора. Отвори вратата и влезе.

Адриан примигна. Лежеше в леглото, облегнат върху купчина възглавници, а лъскав слой пот покриваше голите му рамене. Лампата хвърляше мека светлина върху омачканите чаршафи, върху високия, опасан с корнизи таван и статуята в ъгъла на гръцки воин, мятал копие.

— Не те очаквах — наруши мълчанието Адриан.

Сабина прекоси стаята. При всяка стъпка бялата ѝ роба прошумоляваше около краката ѝ.

— Да заминем за Атина — каза тя и седна на ръба на леглото.

Забеляза, че е успяла да го изненада за втори път.

— Какво?

— Откажи се от войната в Парта — поясни тя. — Откажи се от губернаторството в Сирия. Забрави за консулските си задължения. Да заминем за Гърция. Да посетим Атина, Коринтия и Спарта, както планирахме. Малките острови с бели скали, заобиколени от смарагдово море. Да се качим на кораб и да отплаваме за Троя. Да избягаме от Рим!

За момент ѝ се стори, че съзира искрица в очите му. Някогашната искрица от времето, когато Адриан размахваше въодушевено ръце, обсебен от световните загадки. В следващия миг обаче той сведе поглед към завивките, заоправя педантично гънките и се намръщи делово.

— По-нататък може би. Не сега.

— Защо не? Не ми казвай, че предпочиташ да спориш с упорити старци в Сената, вместо да изкачваш с муле делфийските хълмове, за да видиш Оракула.

— Няма значение какво искам аз.

— Важното е какво иска Плотина ли? — Сабина повдигна вежди.
— Мислех, че си човек с мнение, Публий Елий Адриан.

— Не става дума за Плотина. Тя само ми помага да постигна целта си.

— И каква е целта ти? Да станеш легат на Трети Партика? Да станеш губернатор на Сирия?

— Освен всичко друго.

Адриан посегна към свитъка на масичката до леглото и го разви. Сабина се приведе и закри с длан написаното. Той изсумтя раздражено.

— Знаеш ли, че не съм те виждала да четеш от седмици? — попита добронамерено Сабина.

— Бях зает.

— Преди винаги намираше време да четеш — продължи тя с нежен глас. — Какво те промени?

— Променен ли съм?

— Разговаряше с мен...

— Беше ми интересна...

— Не си въобразявай, че ще ме обидиш и ще си тръгна, Адриан. Не си способен да ме нараниш, защото не те обичам достатъчно — посегна и обгърна с длани едрата му ръка, — но съм загрижена за теб. И разбирам, че не си щастлив.

Той издърпа ръката си и се изправи рязко. Сабина забеляза как мускулите играят под кожата му в сиянието на лампата, докато си облича туниката. Съпругът ѝ беше строен мъж. Ловът го поддържаше във форма.

— Може и да не съм много щастлив — подхвана той след малко и закопча със замах колана на туниката си, — може и да предпочитам да замина с теб за Гърция, вместо да се боричкам с Лусий Квет за Трети Партика и да участвам във война, която смятам за безсмислена, но това няма никакво значение.

— Защо? — Сабина седна с кръстосани крака върху леглото. — Обясни ми.

„Разкажи ми всичко, съпруже. Говори с мен.“

— Не ми е отредено да обикалям Гърция и да чета книги. — Той скръсти ръце и впи очи в нея. — Това е.

— Да, всесилната съдба! Веднъж ми каза, че знаеш своята.

— Ще бъда император на Рим.

Сабина се втренчи в него. В ореола на лампата косата и брадата му чернееха, а носът му хвърляше дълбока сянка върху скулата. Очите му я гледаха неотклонно и равнодушно, тялото му изглеждаше отпуснато като в сън. Изглеждаше съвсем спокоен.

— Когато бях малко момче, ми разтълкуваха хороскопа — обясни невъзмутимо Адриан, сякаш обсъждат времето. — Астрологът каза...

Сабина се разсмя. Лицето на Адриан застина като вледенено и тя потисна смеха, но усети как продължава да клокочи в гърлото ѝ.

— Астролог? Съобразяваш живота си с хороскоп?

— Повечето астролози са мошеници, но Несус беше различен — отсече Адриан. — Никога не съм го чувал да греши, когато предсказва бъдещето.

— Да, астрологът на император Домициан. — Неведнъж бе чувала името му, но известният предсказател отдавна се бе оттеглил. — Спомена как ти предрекъл, че ще видиш повече свят, отколкото всеки друг мъж в Рим.

— Да. Каза ми също, че ще стана император.

— И затова Плотина винаги се домогва...

— Не съм й казал за пророчеството. Не съм казал на никого. — Особена нотка се прокрадна в гласа му. — Не знам защо го казвам на теб.

— Не е кой знае каква тайна — изкоментира Сабина. — Някакво си предсказание... За няколко монети отгоре астролозите охотно обещават корони на амбициозните мъже.

— Не е *някакво си* предсказание. След като Несус ми разтълкува хороскопа, разучих звездната карта и сам си изработих хороскоп. Всяка година чертая нов и всяка година ги изгарям. Защото всички сочат, че ще бъда император.

Сабина се засмя повторно, но по-тихо, клатейки глава.

— Винаги съм те смятала за човек на разума.

— Ще се сбъдне. Усещам го.

— А искаш ли да бъдеш император?

— Има ли значение? — сви рамене той. — Ще бъда, независимо дали искам.

— Не се шегуваш... — изглежда го тя втренчено.

— Шегувам ли се някога, Вибия Сабина?

Погледна я. Не помръдна, все така скръстил ръце. Сабина подпря брадичка в шепа с чувството, че е прескочила стъпало, за чието съществуване не е предполагала, и зъбите й прехапаха езика.

— Преди да се омъжа за теб — обади се тя след дълго мълчание, — попитах Траян дали ще те посочи за свой наследник. Беше ми казал, че Плотина настоява, но ти не споделяш амбициите й. Щял си да се радваш, ако Траян не избере теб, по света имало стотици интересни места — пълноводния Нил, Храма на Артемида в Ефес...

— Вярно е — кимна Адриан. — Разковничето да лъжеш добре, Вибия Сабина, е да се придържаш възможно най-близо до истината.

Беше гореща нощ, през отворените прозорци лъхаше тежък, благоуханен въздух от градината, но Сабина ненадейно се вледени до мозъка на костите.

— Защо реши да ме излъжеш? — попита безизразно тя.

— За да те спечеля — отвърна изненадано той. — Макар да ми отне известно време да измисля най-добрия начин. Повечето момичета се блазнят от короната, а не от готовността да се откажеш от нея.

— Защо тогава не поиска ръката на такова момиче, Адриан? А не моята?

— Щях — призна той. — Ако имаше подходяща кандидатка. Но подходящи кандидатки не се намират лесно. Трябваше ми жена с благородно потекло, сродница на императора, с щедра зестра и връзки с влиятелните римски семейства. Жена със стил и интелект, образована от връстничките си. Съпруга с дарба да очарова хора с всякакво социално положение. На мен ми липсва спонтанност, но ти щеше да компенсираш този недостатък. Нямаше други кандидатки. Стига да овладееш авантюристичния си дух, Вибия Сабина, от теб ще излезе сносна императрица.

— Е, не бих казала, че идеята е съвсем непривлекателна. — Сабина не знаеше дали не е по-добре да замълчи, не знаеше какво ще излезе от устата ѝ, когато я отвори, но блъскащото в гърдите ѝ сърце не ѝ оставяше избор. — Страхувам се обаче, че се налага да откажа. Сигурно не си слушал първия път, Адриан, но аз не искам никаква пожизнена длъжност. Още ли не ти е ясно? Не искам да бъда императрица.

— Скъпа — усмихна се той, — има ли значение какво искаш? Ще се случи рано или късно.

— Нима? — попита Сабина. — Ще се случи ли без мен?

Той се извърна остро към нея.

— Какво искаш да кажеш?

Но тя беше изчезнала.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЙСЕТА

ВИКС

Доколкото схващах, Ту б'ав беше нещо като Луперкалия^[1] за евреите: Ден на любовта, Ден на неомъжените девойки.

— Защо да идвам? — запротестирах, когато Симон ме задърпа навън. — Вече цяла седмица досаждам на семейството ти.

През седмицата след Шабата в дома на Симон семейството му замина за скромната си вила извън града и почти насила ме принудиха да ги придружа.

— Не, не, ще се радваме да присъстваш на празника. — Симон махна към вилата. Приятно място, не внушително като лятното имение на сенатор Норбан в Баие, но приятно. Къща с множество пристройки, където непрекъснато притичваха кучета, в двора ровеха кокошки, а наоколо се простираха лозя с дъх на прашно грозде. — Героят на Масада е винаги добре дошъл тук!

— Виж, не съм героят на Масада — възразих. — Дори не съм *стъпвал* там.

— Но си последният потомък на Масада — потупа ме Симон по ръката. — Децата ти ще бъдат наследници на Масада, Викс. Доказателство, че Рим никога няма да победи.

— Рим е победил — посочих към хоризонта, където светлините на града се виждаха всяка нощ, към обработените поля, простиращи се околоръст. — Ти живееш в Рим. А през последните двацет и пет години си се сражавал за Рим.

— Отминаха като миг — махна пренебрежително той. — Това е истинското време. Обзалагам се, че никога не си виждал как се празнува Ту б'ав. Виж, идват!

— Кои?

Пред вратата изтрополи каруца, украсена с цветя. Роб с венец, накривен дръзко върху главата му, направляваше мулетата, а отзад седяха дузина кикотещи се момичета, облечени в бяло. Портата се

отвори и още три девойки, също в бяло, се стрелнаха край нас. Зърнах стройните глезени на Мира, докато момичетата пищяха и се опитваха да я издърпат в каруцата.

— На Ту б'ав неомъжените момичета танцуват в лозята — обясни ми Симон. — Смята се, че така си намират съпрузи.

— И намират ли си?

— Е, всички мъже идват да гледат — ухили се Симон. — И сватосването не закъснява.

Каруцата заскрибуца към лозята и Симон настигна и улови за ръцете двамата си по-млади братя. Участниците в шествието вече бяха в празнично настроение. Юношите си подаваха стомни с вино, момичетата в каруцата пърхаха с мигли и се кикотеха, майките и бащите крачеха един до друг, накичени с венци. Аз крачех бавно и вдъхвах с наслада уханието на гъстата червена пръст под краката ми и аромата на лозници и грозде, обвил ни като пелена.

— Не изоставай, Викс! — майката на Симон ме улови за ръката и ме дръпна напред. За мое учудване тя се привърза към мен през изминалата седмица. Бях свикнал майките да ме държат настрани от дъщерите и от чистите си подове, а не да ме тъпчат с печено агне и да настояват да си отспивам до късно сутрин. — За бога, сякаш вчера танцувах на Ту б'ав! Бащата на Симон ме избра на този ден. Да се надяваме, че и Симон ще си хареса жена. Трябва му съпруга. Струва ми се глупаво да забраняват на войниците да се женят. Войникът се нуждае най-много от съпруга, при която да се прибира.

Усмяхнах се и погледнах каруцата, пълна с момичета.

— Дано Мира да танцува за последен път на Ту б'ав — изрази надежда майката на Симон и аз трепнах гузно. — За трети път й е! Можеше да се омъжи още на шестнайсет, но синът ми се отнася прекалено снизходително към нея, а тя си вири носа...

През изминалата седмица успях да разгадая донякъде родословното дърво на Симон. Мира, деветнайсетгодишна, беше племенница на Симон, имаше тих, кадифен глас и готвеше печена гъска така, че да се топи в устата.

— Денят поне е подходящ за танци — вдигнах поглед към безоблачното синьо небе.

— Може и ти да си намериш съпруга тук — подкачи ме майката на Симон през рамо и продължи напред. — По-добре добро еврейско

момиче, което умее да готви, отколкото римска въртиопашка, която принася кози в жертва на боговете.

Погледнах към каруцата с момичетата. Две от тях забелязаха, че ги гледам, и веднага се разкикотиха, закрили устни с длан. Очевидно бях набелязан за надпреварата. Странно, при такова прозрение обикновено краката биха ме засърбели да побягна вдън горите. Не и сега.

Не много поне.

Каруцата спря. Момичетата пак нададоха писъци, а мъжете им подадоха ръце да слязат. По-възрастните жени започнаха да разопаковат кошници с храна и още стомни с вино, чудейки се дали ще стигнат, както явно правят всички майки по света. Група момиченца, прекалено малки да танцуват в лозята, наобиколиха кротките мулета и започнаха да връзват панделки по гривите им.

— Викс, ще ми подадеш ли ръка? — усмихна ми се Мира.

Приблжих и я улових през кръста, за да я спусна на земята.

Носеше бяла женска риза от фин плат и аз усетих топлата ѝ, гладка кожа.

— Защо всички сте в бяло? — попитах и ръцете ми се помаяха върху кръста ѝ.

— За да не личи коя е бедна, и коя — богатата. — Мира се облегна върху рамото ми, наведе се и си свали сандалите. — Денят е за любов, а не за спазаряване на зестри.

— Звучи разумно.

— Не знам... — отвърна тя замислено. — Младите мъже тук ме познават от цяла вечност. Знаят колко струвам независимо как съм облечена. Но все пак обичаят е хубав.

Половината момичета бяха разпуснали косите си, ала Мира продължаваше да носи белия шал на главата си. Отиваше ѝ, но е още не знаех какъв цвят е косата ѝ.

Тя се изправи, хвърли сандалите си в каруцата и ми се усмихна. После нададе пронизителен боен вик и се шумугна сред дозите. Другите момичета се спуснаха след нея с радостни викове. Някъде зад нас засвириха кавали и момиченцата започнаха да се въртят, вперили завистливи погледи в по-големите си сестри, които се уловиха за ръце и затанцуваха сред лозниците. Мъжете застанаха наоколо и впиха очи в танцуващите, подмятайки невинни закачки.

— Приятна гледка, нали? — попита Симон.

— Много. На коя си хвърлил око?

— Не знам — отговори той, но очите му следяха смугло момиче с нежно лице.

Сръгах го с лакът.

— Хубавица е!

— Е, крайно време е да си намеря съпруга — оправда се той смутено. — Да свия семейно гнездо. Скоро ще ми дадат земята. Надявам се да е в Юдея.

Всички легионери, служили двайсет и пет години, получаваха къс обработваема земя някъде из Империята. Недоумявам впрочем кой е решил, че от пенсионираните войници излизат добри земеделци. Аз не бих различил рало от уличен фенер, а доколкото знаех, същото важеше и за Симон.

— Значи ще заведеш новата си съпруга в Юдея и ще обработваш земя до края на дните си? — присмях му се. — Та ти не си стъпвал в Юдея!

— Не е необходимо да съм я виждал, за да я обичам — отвърна разгорещено Симон и аз млъкнах.

Момичетата се втурнаха назад, замеряйки наблюдаващите ги мъже с гроздови зърна и цветя, и майките закимаха одобрително. Мъж на средна възраст с посребрена брада гледаше алчно Мира — бях разбрал, че третата му съпруга току-що е починала — и ненадейно ми се прииска да го ударя. След миг той се олюля и примигна, улучен в гърдите от едър грозд, а Мира се шмугна засмяна зад лозите.

Улових погледа ѝ и тя ми се усмихна. После смъкна шала, развя го над главата си като знаме и се отдалечи тичешком. Дребни бели цветове бяха сплетени в косата ѝ. Беше светлокестенява като моята.

Не знаех, че евреите се женят под навеси. След месец аз самият заставах под балдахина, за да се ожения за Мира.

ТИТ

— Аподитериума^[2] с рафтове за дрехите ще бъде тук — посочи Тит към Фригвдариумът^[3], където неколцината работнициэредяха тухли под пладнешкото слънце, — с басейна — ето тук. — Посочи към

други работници, заети да изливат цимент, ругаейки. — Лаконикумът^[4] ще е тук — нали виждате по-дълбоките изкопи за пещите за гореща пара? Тепидариумът^[5] е там. С пейки за масаж и маси за освежителни напитки. — Обърна се към посетителите си, обзет от странен смут. — Е?

Сенатор Маркус Норбан и най-малката му дъщеря Фаустина огледаха обширната строителна площадка. Във въздуха се стелеше гъст прахоляк; около тях сновяха работници с лопати и колички с камъни. Отвсякъде ехтяха чукове, брадви, тежки стъпки и приглушени проклетия.

— Доколкото си спомням, император Траян обяви в Сената, че проектът ще се осъществи за три години. — Маркус забули побелялата си глава с дипло на тогата, за да се предпази от слънцето. — Според мен ще са необходими четири.

— Най-малко — съгласи се Тит. — Дори пет. Сега е моментът за промени в проекта, преди да положим основите, така да се каже. Вече знам какво искат римските мъже — гимназиум, сауна, за да се поизпотят след упражненията, и много красиви робини за масажите.

— На мен ми е все едно дали са красиви, или не. — Маркус потърка тъжно изкривеното си рамо. — Стига ръцете им да уталожват болката в изнемощелите ми стари кости.

— Не си изнемощял — възрази Фаустина и плесна шеговито ръката на баща си. — Преструваш се, за да те подценяват колегите ти в Сената!

— Шшт! — смълча я Маркус. — По-тихо, моля те. Привържениците на Рурик са убедени, че дремя, когато обсъждат проекта на новото шосе.

— Знаех си! — Фаустина кимна доволно и се обърна към Тит: — Защо настоя да дойда и аз?

— Да чуя женско мнение — поклони се Тит и размаха помпозно сламената си шапка. — Каква е идеалната баня според римските жени? Строим най-големите бани в империята, трябва да чуем гласа на жените. В твоє лице.

— Защо аз? — наклони русокосата си глава Фаустина. — А не сестра ми?

— Питам я, но се опасявам, че не ми беше от никаква полза. Най-хубавата ѝ баня била, поне така ми отговори, когато се къпала гола в

поток в Панония. Мога да осигуря много удобства — Тит посочи обширната строителна площадка, — но не и поток в Панония.

Фаустина се засмя. Приличаше на букет зюмбюли в яркосинята си ленена драха; по-висока и по-красива, отколкото Тит беше предсказал на единайсетгодишното й „аз“.

— Покажи ни най-големите бани в Римската империя!

— Може и да не съм толкова немощен, колкото смятат някои от колегите ми — изкоментира Маркус, — но съм прекалено стар да се катеря по купчини камъни. Върви с дъщеря ми, Тит, а аз ще поседна тук на сянка и ще разгледам архитектурните проекти. Ще намериш, струва ми се, къде да поместиш един хубав архив. На някои от нас ще им бъде приятно да открият рафтове с книги, а не само с гири...

Тит подаде ръка на Фаустина, а беловласият, прегърбен сенатор се настани върху къс неодялан гранат. Тит нямаше да преживее първите си месеци като квестор без съветите на Сабининия баща. Силно разклатеното здраве на дядо му го възпираше да го тревожи, но сенатор Норбан винаги охотно и тактично му се притичваше на помощ.

— Милостиви богове, да! Трудно се излиза наглава с военните. Ще натрупаш обаче безценен опит как да надушваш нови заговори за злоупотреби. А измамниците *винаги* измислят нови методи.

Маркус им махна, вече погълнат от архитектурните проекти и Фаустина улови ръката на Тит.

— Внимавай — предупреди я той. — Навсякъде има отломки. Да не споменаваме зидарите, които никога не са виждали толкова красива жена. Така... ето го гимназиума... лаваторията, всички принадлежности ще бъдат от месинг, включително дръжките на чешмите. Фригийски мрамор в преддверието. Карарският мрамор е по-прочут, но според мен фригийският блести по-красиво, когато е мокър, а тези стени ще са мокри почти през цялото време... Петстотин лампи ще осветяват калидариума...

Млъкна, усетил, че се е разбърлил.

— Извинявай, че те занимавам с работата си. Истинските квестори не харесват задълженията си и при възможност дори не ги изпълняват. Погълнати са от кроежи как да станат претори.

— Не знаех, че поверяват строителни проекти на квестори.

Фаустина надникна в изкопа. Тит я увери, че скоро ще се превърне в басейн, облицован със сини плочки и мозайка с делфини.

— По принцип не влиза в задълженията ми, но император Траян ме натовари с тази задача. Работих с архитектите, които проектираха триумфалната колона в чест на войната в Дакия. Императорът настояваше да участва човек, видял с очите си Дакия, за да разкаже на ваятелите как е изглеждало всичко в действителност. Другите, сражавали се в Дакия, вече бяха назначени на високи постове и отговорността за колоната се падна на мен. Траян явно е останал доволен, понеже след това ме назначи да ръководя строежа на баните.

— Звучи внушително.

— Не чак толкова — призна Тит. — Основната ми грижа е да възпирам консул Адриан и архитекта да не се избият. Адриан също отговаря за проекта и непрекъснато дава идеи за усъвършенстването му, защото се интересува от архитектура. Не остана доволен, когато архитектът сравни куполите му с кратуни. Тоест аз съм нещо като буферна държава помежду им — като Панония между Германия и Дакия. Често ме тъпчат, но играя важна роля за поддържането на мира.

Фаустина оглеждаше с присвити очи основите на аподигериума.

— Какви тухли използвате тук?

— От Тарацина^[6]. — Той й каза името на доставчика и тухларната.

— Дали са ти тухли, съхнали на слънце, вместо в пещ — отбеляза Фаустина. — Защо не купуваш тухли от мен?

Тит примигна.

— От теб?

— Притежавам четири тухларни — обясни Фаустина. — Мама ми ги даде за зестра, но при условие че се науча как работят. Разбирам от тухли. Тези са съхнали на слънце, а не в пещ. Тухлите, съхнали на слънце вместо в пещ, се напукват по-бързо от водата, а в баните има много вода.

Тит си записа.

— Нещо друго?

Фаустина обиколи част от недовършения аподитериум с ръце на кръста. Ярките следобедни лъчи заструиха през тънката ѝ синя дреха и Тит махна на работниците да престанат да зяпат.

— Предвидил ли си рафтове за дрехите за преобличане?

— Да, изработени са от бор.

— По-добре да са от елша. Не гние, когато се намокри. Зестрата ми включва и дъскорезница — добави тя, изпреварвайки въпроса. — И трябва да сложиш закачалки. Жените предпочитат да си закачат дрехите, а не да ги сгъват.

— Така ли?

— Сгънеш ли ленена рокля като тази — Фаустина подръпна полата си, — ще трябва да я гладиш. Жените не обичат да носят намачкани дрехи.

— Ето защо исках да се допитам до жена. — Тит надраска нова бележка върху восьчната плочица. — Нещо друго?

— Всички бани в Рим имат мозайки с голи русалки. На жените не им е приятно да гледат голи русалки с по-красиви гърди от техните. Запази русалките за мъжкия гимназиум, а в женското помещение за масажи сложи нещо друго. Морски бог например с разголени гърди.

— Никакви русалки — обеща Тит. — Не и в най-хубавите бани на света.

Фаустина размаха длан пред лицето си да разпръсне пелената от прахоляк и попита:

— Това е важно за теб, нали? Макар, строго погледнато, да не е част от задълженията ти?

— Една баня, предполагам, не нещо изключително важно — Тит прокара длан по недовършената стена с двойна дебелина, за да задържа парата в сауните, — но тази ще е най-голямата в света. Осем милиона единици вода в резервоарите. И когато я завършим, с голите русалки в гимназиума и голите морски богове в женския тепидариум, с цветните градини наоколо... — очите му вече ги виждаха, ширнали се около прашната, сива работна площадка като зелен оазис в сърцето на града — ще ги нарекат Траяновите бани, защото той е отпуснал средствата за построяването им. Или Аполодоровите бани, защото той е автор на архитектурния проект, или Адриановите бани, защото той наистина допринася с интересни идеи, макар куполите му да приличат на кратуни. С две думи, няма да са моите бани. Но аз ще ги виждам и ще знам, че съм помогнал да ги построят и Рим е станал по-красив благодарение и на мен. — Тит обърна гръб на въображаемите градини. — За това мечтая. Да направя Рим по-красив.

Фаустина му се усмихна под слънчобрана.

— Тогава ме разведи отново наоколо. Татко спомена нещо за архив. В източната, струва ми се, има място. Дори и за библиотека.

— Опасявам се, че носят ти почервеня.

— Все едно! И аз искам да направя Рим по-красив.

САБИНА

— Мътните го взели! — измърмори императорът. — Мразя театъра.

— Представят „Федра“ — прошепна Сабина.

— Някаква глупава жена трепери над доведения си син и накрая му съсипва живота. Виждам съм го. При това наяве! — Пръстите на Траян забарабаниха по дръжката на стола. — Резултатът е непоправима каша! Буквално!

Императрица Плотина се обърна и изгледа неодобрително и двамата. Лицето на Траян се сгърчи като на гузно хлапе и Сабина се разсмя звучно. Погледът на Плотина стана още по-суров; после насочи вниманието си отново към сцената, където актьорите декламираха иззад маските си. Театърът на Марцелий гъмжеше от народ; плебеите във вълнени мантии едва се сместваха по седалките. Сабина виждаше как лицата на музикантите се обливат в пот, докато дърпат струните или надуват инструментите си в тясната ниша под императорската ложа.

— Не бой се, цезаре — прошепна Сабина, когато пръстите на императора подновиха барабаненето. — Скоро ще се измъкнеш отук и ще препускаш по бойните полета на Парта.

— Ако Фортуна се смили над мен.

Този път Адриан се обърна и ги изпепели с поглед от мястото си до Плотина. Сабина се втренчи безучастно в него и той отклони очи — не към сцената, а към работата си. „Ако бяхме дошли в театъра сами — помисли си Сабина, — сигурно щеше да гледа представлението.“

Съсредоточен, с устни, движещи се безмълвно в синхрон с рецитацията на актьора в ролята на Федра, попиващ всеки жест и всяка дума от мелодичния гръцки. Но в присъствието на императора Адриан демонстрираше консулско усърдие; прелистваше свитъци, прехвърляше плочици, диктуваше писма с дискретен шепот на

секретаря. От време на време вдигаше поглед, но не към сцената, а към пищния стол зад него — да провери дали Траян забелязва старанието му.

Сабина би могла да му каже, че Траян забелязва, но не старанието.

— Гръм и мълнии, този мъж винаги ли е намусен? — изръмжа Траян, втренчен в протежето на съпругата си. — Киселата му физиономия ми дойде до гуша.

— Не съм сигурна, че изобщо се развеселява — обади Сабина. — Поне напоследък. По-намусен е от обикновено, цезаре, защото даде на друго легиона, който Адриан искаше.

— Е, не искам той да ръководи легионите ми.

— Защо не? Добър легат е. — Би било нечестно да го отрече. — Разчита лесно карти, ориентира се добре, отнася се справедливо с подчинените си...

Траян я изглежда косо.

— Изпратил те е да ходатайстваш ли?

— Да — отвърна Сабина. — Но аз не ходатайствам. Все ми е едно дали ще получи легион, или не. Просто съм любопитна защо му отказваш.

— Защото очакваше да оглави легион и Плотина го очакваше, а проблемът на добродушните същества като мен е, че всички очакват да изпълнявам желанията им. От време на време се налага да ги разочаровам. Ще му отредя пост в Парта, но когато аз реша. — Траян погледна към сцената, където фигура с жълта къдрава перука се биеше в гърдите и ридаше. — Няма ли да млъкне тази жена?

— Не е жена, цезаре, а актьор с перука.

— Е, какъв е смисълът мъже да се преобличат като жени?

— Според теб жените като цяло са излишни, цезаре!

— Ти си ми симпатична, Вибия Сабина — щипна я по бузата

Траян. — Ще ми липсваш, когато замина за Парта.

— Искане ми се да дойда. Чух, че в Парта боготворели змиите.

— Защо?

— Бих могла да разбера, ако те придружа.

— Ще посетиш Парта, когато я завладеем.

Федра се строполи мъртва на сцената.

— Какво стана с доведения син? — прошепна Траян.

— И той умря.

— Няма ли пиеси, които не завършват с купища трупове?

— Мислех, че обичаш да виждаш купища трупове, цезаре.

— Само на бойното поле.

Адриан не откъсна поглед от свитъците дори когато в залата избухнаха аплодисментите, но Траян нямаше време нито за ръкопляскане, нито за усърдието на консула си. Стана бързо и Сабина грабна мантията си — светлозелена вълна, закопчаваща се на рамото със сребърна стрела — и тръгна след него, сподиряна от преторианците и свитата му. Също като Викс, Траян никога не благоволяваше да забави ход, за да пощади смъртните с по-къси крака.

Тълпата пред театъра посрещна появата му с възторжени възгласи, а императорът помахаше весело като момче на фестивал. Императрица Плотина спря зад него да кимне и да се поклони по царствено. Адриан застина достолепно до нея, но Траян прегърна Сабина през рамо и се шмугна в множеството. Хората се отдръпваха да сторят път — улични търговци, продаващи недодялани портрети на актьорите, просячета, протегнали панички за милостиня, еднокрак стар войник — всички се усмихваха. Траян спря да поговори с осакатения войник и възпря мъжа, когато понечи да се поклони. Сабина неведнъж бе чувала Плотина да му повтаря:

— Не бива да се смесваш с плебеите, съпруже. Някой луд с кама може да те убие за миг!

Траян обаче не ѝ обръщаше внимание и Сабина му се възхищаваше заради това. Кой друг император би се осмелил да обикаля римските улици без стража и да не се страхува за живота си?

Сабина придърпа зелената си мантия по-плътно около врата. Слънцето все още озаряваше късния следобед и лъчите му струяха на снопове от мраморния покрив на театъра, но с приближаването на вечерта задуха остър вятър. Хората се разотиваха. Плотина вече се беше отдалечила от театъра. Подаде ръка на един от преторианците си да ѝ помогне да се качи в сребърната носилка със завеси. Носилката се вдигна върху гърбовете на шестима гръцки роби и се залюшка като кораб след преторианците, които разчистваха пътя към двореца.

— Цезаре? — извика Адриан на императора, но Траян вдигна длан да го възпре и продължи напред със Сабина.

Тя усети леко задоволство при вида на окаменялото лице на Адриан, който се качи на носилката си и със строг глас нареди на робите да последват Плотина. След сцената в спалнята му двамата разговаряха лаконично и само по принуда.

— И на теб ли ти е студено, Вибия Сабина? — попита я императорът. — Или е заради старите ми кости?

— Студено е — съгласи се Сабина. — Есента явно най-сетне настъпва. Да походим ли, за да се стоплим, цезаре? Ще се облегнеш на мен, ако се измориш.

— Глупости. — Траян помахна на преторианците си, изостанали зад тях. — Твърде дребничка си за опора.

— Татко също не е висок. Но половин дузина императори са се опирали на него.

Вървяха ръка за ръка, далеч от тълпата, а свитата на Траян ги сподиряше на почетно разстояние. Неколцина граждани спряха да се поклонят на императора си и Траян им помахна ведро.

— Не се усмихваш? — погледна той към Сабина. — Не ми казвай, че тази ужасна пиеса те е натъжила.

— Не, не е виновна пиесата. Спомних си нещо.

Навремето с Адриан се прибираха заедно от театъра и по целия път спореха кой актьор е по-даровит декламатор и чии жестове са неизразителни. После Сабина започваше да рецитира най-добрите стихове от пиесата, а Адриан я прекъсваше по средата и довършваше рецитацията.

— Спомените често ни издебват от засада — съгласи се Траян и вдигна качулката на мантията. — Мътните го взели, наистина ми е студено! Вятърът ме смръзва по-бързо отпреди.

Сабина вдигна глава и го погледна. Косата на Траян — доскоро само посребрена — беше съвсем побеляла, а чертите му се бяха изострили. Дългогодишните военни походи под чужди слънца бяха издълбали дълбоки бръчки около очите и устните му. „На шейсет е — осъзна Сабина стъписано, — и му личи.“

Тя пое дълбоко дъх.

— Искам да те помоля за нещо, цезаре.

— Казвай. Ще изпълня молбата ти, ако е разумна.

Сабина сви към Градините на Антоний, които се виеха край Тибър, и преторианците ги последваха покорно. Минаха край редица

смърчове, елегантно подрязани да не закриват гледката към сребърната река, заобиколиха край мраморна Диана, тичаща редом с хрътките си. Траян я погледна развеселено.

— Изплюй камъчето — подкани я той. — Искаш смарагдова огърлица? Къща в Капри?

— Искам развод.

Той се закова на място.

— Какво?

— Мисля да напусна съпруга си. — Идеята я глождеше от седмици, откакто Фаустина я подхвърли, когато разговаряха в банята... и особено откакто Адриан ѝ съобщи какво вещаят звездите му. Изречени гласно, думите замаяха Сабина. — С твое позволение — добави тя.

— Е, няма да позволя — отсече императорът. — Отговорът е „не“.

Сабина трепна. Беше чувала и преди войнишкия глас на Траян — в редките случаи, когато му додееше от бърбиви бюрократи и инатливи сенатори. Но нетърпящият възражение тон за пръв път беше насочен към нея.

— Защо, цезаре? Не мислех, че си много привързан към него.

— Откога привързаността е необходима в брака? Кому е потребна привързаност? С Плотина... — млъкна ядосано. — Не дадох легиона на Адриан, но той ще ми трябва за войната в Парта. Не е справедливо да изритам някого от семейството си, а после да му наредя да ръководи снабдителните ми линии.

— Не е, но...

— Няма „но“. Плотина и Адриан не са единствените, които очакват да задоволявам всичките им желания, Вибия Сабина. Нима всички си въобразяват, че императорът е рог на изобилието? — Траян се намръщи на озарената от слънцето река. — Принуждавате ме да зарежа добродушието и да се превърна в диктатор.

Не беше го чувала да избухва така. „Дали възрастта го измъчва повече, отколкото показва?“ Плашеца мисъл. Рим без Траян... Невъзможно.

— Ти си диктатор, цезаре — осмели се да отговори тя. — Диктатор с милостиво сърце. И ние се възползваме от това, предполагам.

— Ти поне го признаваш — промърмори Траян.

— Сигурен ли си, че няма да размислиш...

— Няма! Привързан съм към теб, момиче, но на плещите ми лежи цяла империя! Смяташ ли, че прищевките ти могат да се мерят с нея? Имам дълг към Рим. Ти — също! Бих ти разрешил да се разведеш с Адриан само ако те омъжа за някой по-полезен от него.

— Ще го приема — отвърна смирено тя. — Не съм забравила дълга си, цезаре. Ожени ме за друго, за когото и да било.

— Не храни напразни надежди, Вибия Сабина. Адриан ми е необходим и го искам в добро разположение на духа.

— Да, цезаре — отрони Сабина.

— Не ми се сърди, не ти отива. — Траян побутна рязко брадичката ѝ нагоре. — Защо не поиска смарагдови огърлици и диамантени пръстени като повечето жени? С радост щях да изпълня желанието ти.

— Не ми трябва бижута, цезаре. Но можеш да ми дадеш друго. Не развод — добави бързо тя. — Обещавам да не настоявам повече. Става дума за друго.

— Какво? — попита той с много строг глас.

Сабина пое отново дъх. Оказа се много по-трудно, отколкото си представяше.

— Не посочвай съпруга ми за наследник.

Траян спря и я изгледа гневно.

— Съжалявам — прошепна Сабина. — Не беше много тактично, нали?

— Намек, че някой ден ще умра ли? Не, не беше, но ти прощавам. — Той тръгна отново по виещата се алея край реката, облегат сякаш по-тежко върху ръката ѝ. — Желанието в крайна сметка е изпълнимо, предполагам.

— Моля те, не посочвай Адриан за наследник на трона. Умолявам те.

— Защо? — Траян я погледна хем мрачно, хем развеселено. — Мислех, че всички жени мечтаят да станат императрици.

— Не и аз. Досега не съм виждала императрица, на която ѝ е позволено да има личен живот.

— Плотина би могла да има, ако поиска.

Гласът на Траян прозвуча гузно и въпреки галопиращото в гърдите ѝ сърце Сабина едва съумя да потисне смеха. Императорът не продумваше лоша дума за съпругата си и несъмнено пред обществото те бяха олицетворение на безоблачно разбирателство. Личният им живот обаче... е, те всъщност нямаха личен живот, нали?

— Успокой се — потупа я Траян по ръката. — Не възнамерявам да посоча Адриан за наследник. Или когото и да било друго. Засега поне.

— Наистина ми олекна. — Сабина спря пред един кипарис и се взря към реката, сребрееща като застинало изваяние отвъд короната му. — Мислех, че под давлением на Плотина...

— Е, аз не се съобразявам винаги със съветите ѝ — отвърна сприхаво Траян. — Ще те попитам нещо, малка Сабина. Ти може би не искаш да бъдеш императрица, но защо не искаш Адриан да бъде император, а? Той го иска, а не е ли редно съпругата да подкрепя мъжа си?

— Подкрепям го. — Учуди я усещането, че това все още е вярно. — Мисля за доброто му, защото да стане император ще е най-лошото за него.

— Има ли значение, момиче? Доброто на Рим е на първо място.

— Знам. Но Адриан... Адриан не е подходящ, каквото и да твърди любимият му астролог.

— Астролог? — учуди се Траян.

— Астрологът на император Домициан — Несус. Предсказал на Адриан, че ще стане император. Той, разбира се, му вярва безусловно.

— Мразя астролозите — изръмжа Траян. — Помня Несус. Дръзна да ми каже, че първият ми опит да завладее Дакия ще се провали.

— Оказа се прав, нали?

— Няма значение!

— Е, казал на Адриан, че ще стане император, и той очаква пророчеството му да се сбъдне. От Адриан може да излезе добър император. — Сабина усети как и сега в гърдите ѝ се надига гняв при мисълта за съпруга ѝ, но не искаше да е несправедлива. — Ала това не е най-доброто за него, независимо какво мисли съпругата ти. Тронът ще извади наяве най-лошото у него. Затова ли няма да го посочиш за наследник?

— Не. — Траян изопна едно рамене. — Просто не обичам студенокръвни хора.

— Кого ще предпочетеш тогава? За наследник имам предвид?

— Бих избрал по-големия ти брат, ако беше жив — по лицето на Траян пробяга сянка от тъга. — Не съм срещал по-доблестен мъж.

— И аз. — „Ако брат ми беше жив — помисли си Сабина, — щеше да залепи брадатото лице на Адриан на стената, задето ме подтиква да съблазнявам противниците му.“ — Щом не може да е Паулин и няма да е Адриан...

— Бог знае кой ще бъде, момиче. Нищо чудно да умра като Александър и да оставя империята на най-силния.

— Знаеш какво е сполетяло империята на Александър. Рухнала е за нула време.

— Нека първо се завърна като победител от Парта и тогава ще видим...

Продължиха да крачат под кипарисите.

[1] Луперкалия — празник на изобилието в Древния Рим; от него произлиза сегашният празник на влюбените Свети Валентин. — Б.пр. ↑

[2] Аподитериум — съблекалня в римската баня. — Б.пр. ↑

[3] Фригидариум — помещение със студен басейн, където поети, артисти и музиканти са развличали къпещите се; тук можело да се хапне, да се изпие чаша вино и дори да се подремне. — Б.пр. ↑

[4] Лаконикум — помещение с гореща пара (сауна) без басейн. — Б.пр. ↑

[5] Тепидариум — помещение с топли басейни, където освен къпане и измиване правели масажи и депилация. — Б.пр. ↑

[6] Тарацина — селище южно от Рим. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТА

ВИКС

— Гледаше онова момиче — каза Мира, докато ѝ проправях път през изморената и бърлива тълпа край арената.

— Кое момиче?

— Онова в императорската ложа. Дребното с кестенявата коса и огненочервената дреха.

— Гледах императора. Не е ли великолепен?

— Не сменяй темата. Момичето сигурно е от императорското семейство. Нямах ли императорът праплеменница?

— Не знам — отвърнах предпазливо. Веднага бях забелязал Сабина в императорската ложа. Усмивката не слезе от лицето ѝ през целия следобед. Никакви следа от Адриан и надутата кучка Плотина; Сабина и императорът се забавляваха сами и се заливаха от смях между състезанията. Питях се дали Сабина не казва на Траян: „Сините са зли кучи синове“, с безупречно аристократичния си глас, както сподели с мен преди години.

Прииска ми се да погледне надолу към хилядното множество и да ме забележи. Мен и съпругата ми от пет месеца.

— Де да имах и аз огненочервена дреха — въздъхна Мира. — С огнени опали като на племенницата на императора...

— Опалите не са ми по джоба, но ще ти купя огненочервена дреха.

— С тази коса — Мира приглади тъжно с ръка кестенявата си глава — ще приличам на тиква.

— Ще изглеждаш прекрасно — целунах я по върха на носа.

— Скоро ще съм и кръгла като тиква. Окръглена и дебела с твоето бебе, а ти зяпаш чужди момичета.

Тя се усмихна и ме ощипа леко по ръката; усмихнах ѝ се в отговор.

Никой не би дръзнал да твърди, че не се уча от грешките. След цял ден напразно чакане в двореца (императорът все още не беше издал заповед да се връщам в Десети Фиделис) се прибрах у дома. Мира ме изведе на разходка и ми каза, че вероятно е бременна, а аз се направих, че не усещам буцата, заседнала в гърлото ми, но поех дълбоко въздух и казах каквото трябваше да кажа на Деметра:

— Чудесно!

После обещах на Мира да я заведа на състезанията, за да отпразнуваме новината. Мира предпочиташе театъра, особено ако пиесата е от най-помпозните и най-сълзливите, ала умееше да се забавлява от все сърце и на Марсово поле, а аз изпитвах нужда от нещо дейно и скоростно, за да поразсея изтръпналото си съзнание. Аз, баща!

— Семейството ти сигурно вече знае за бебето? — попитах я, когато се отдалечихме от арената, от мраморните арки и групата от отчаяни привърженици на Зелените.

— Мама разбра преди мен — засмя се Мира. — В семейството ми няма тайни.

Нещо друго, което бързо научавах. Когато се ожених за Мира, очаквах след няколко седмици да замина с новата си съпруга и с посланията на императора за Мог. Нямах време да търся жилище в Рим и двамата останахме в семейния дом. Просто се преместихме в стая с по-голямо легло. Лятото обаче отмина, есента започна и сега приближаваше зимата, а аз още се скитах безцелно из Рим, докато подготовката за нахлуване в Парта напредваше мудно. Тоест вече знаех всичко за семейството на Мира — за подутите палци на краката на леля й, за кошмарите на зет й, за затрудненията на третата съпруга на чичо й да забременее и за неспособността на братовчедка й да ражда по-малко от две или три наведнъж. Знаех, че племенницата й Тирза се покрива с пъпки, когато яде ягоди, а под леглото на племенника й Бенджамин живеят духове; знаех, че Симон иска да се ожени за смуглото момиче на съседско семейство, но баща й се пазари за зестрата. Роднините на Мира също знаеха всичко за мен — майката на Мира винаги мажеше хляба ми с детелинов мед, прислужниците знаеха с колко точно вода да разреждат виното ми, а избухливите племенници и братовчеди, които обсъждаха разпалено как да освободят Йерусалим, знаеха, че е добре да пестят критиките по адрес на римските легиони, когато съм в стаята. В новото ми семейство

всеки знаеше всичко за другите и аз ги харесвах заради това, но започвах да копнея да отведа Мира на север, за да си имаме най-сетне собствен дом.

— Мама се надява да останеш в Рим, докато се роди бебето — сподели Мира. — Иска тук да отпразнуваме името му.

— Скоро ще заминем на север. — Помогнах на Мира да заобиколи водата, процеждаща се от канавката в южния край на Римския форум. — След месец императорът ще поведе войската си към Парта. Преди това ще ме извика да отнеса посланията му и ще отпътуваме.

Не че легатът ми в Мог тъгуваше за мен — от аквилиферите няма кой знае каква полза, докато Орлите отдъхват в храма, а все още нямаше свободен центурий, който да оглавя. И когато получех центурия си, щях, разбира се, да предам Орела на нов аквилифер.

Намръщих се при тази мисъл. Обичах Орела. Носих го четири години все пак — не по бойни полета, но при всеки тренировъчен поход знамето винаги беше върху рамото ми. Освен това с него марширувахме зад Траян на триумфа в чест на победата над Дакия. Преди да замина на юг за Рим, седях дълго в храма, галех металните му криле и му обещах да се върна скоро, но се бавех вече повече от пет месеца и се чувствах виновен. Щеше да ми е мъчно да го предам на нов аквилифер.

Е, той щеше да си остане моят орел, въпреки че нямаше да го нося аз. Принадлежеше на всички войници от Десетия, независимо от чина им. Щеше да наблюдава гордо как приемам центурионския шлем, ако изобщо го получа. Душа давах някой от центурионите в Десети Фиделис да се спомине скоропостижно или да се пенсионира, или каквото и да е, стига по-бързо да заема мястото му...

— Може да направим тържеството предварително.

— Ммм...?

С усилия на волята се съсредоточих отново върху настоящето.

— На бебето. — Мира преплете ръце върху корема си, който все още не ми изглеждаше по-различен. — Искам сестра ми присъства, за да видя изражението ѝ. Вече няма да ме гледа отвисоко и да се перчи с малкия си Исак. Ще си имам свое бебе.

— Исак ли трябва да го наречем? — попитах колебливо.

— Бенджамин може би. Емануел. Нещо благочестиво.

— Анибал — предложих аз. — Каратак. Нещо войнствено.

— Анибал Емануел? — озадачи се Мира и се преви от смях. Съпругата ми беше благочестива, спор няма, но умееше да се смее.

— Може да е момиче — обърнах й внимание аз.

— Момче е — заяви тя.

— Вече знаеш?

Прегърнах я през кръста и я боцнах с пръст по корема.

— Да, знам. Може и да са близнаци. В семейството ми често се раждат близнаци.

— Добре. Тогава единият ще е Анибал, а другият Емануел.

Мира огледа критично Форумата. Търговец със сергия, отрупана с месингови тигани, се опитваше да привлече погледа й, както и дрипав крадец, продаващ откраднати мъниста. От месарския магазин се носеше миризма на кръв и изпражнения, глутница кучета се биеха в канавката за умрял плъх. Няколко мръсни хлапета протичаха с кръсъци, рояци домакини бързаха, стиснали кошниците си.

— Градът не е място за бебета — прецени Мира.

— Мог е по-различен.

Един пияница излезе, залитайки, от гостилницата и се блъсна в Мира. Залепих го за съседната стена и я прегърнах през рамо.

— Ще ни трябват поне две стаи — разсъждаваше Мира. — Недалеч от пазара. Недалеч от укреплението. И далеч от гостилници.

Тя изгледа пияницата със сбърчен нос.

— Две стаи? С моята надница?

— Е, щом искаш да спиш с ревящо бебе...

— Две стаи — съгласих се.

Тайно обаче се надявах въпросните две стаи да не са в Мог. Беше ми додеяло от Мог. Не исках да се връщам при германската кал, сивото небе, грапавите улици, студените ветрове, заради които Мира щеше да крие ведрото си лице под качулка. Прекарах десет години от живота си в Германия и те бяха достатъчно. Исках слънце, исках горещина, исках... е, исках Парта, но беше ли възможно? Знаех, че императорът вече е избрал кои легиони ще го придружат в Парта. Трети Киренайка и Трети Партика — щастливи кучи синове. Не изглеждаше много вероятно да свика Десетия от другия край на империята.

Стигнахме къщата на Квириналския хълм със сандъчетата с портокалови дръвчета. Преди да сме прекрачили първото стъпало,

майката на Мира надникна през прага и попита:

— Каза ли му?

— Да — засмя се Мира.

— Добре! Да се надяваме, че ще се задържиш в Рим, докато се роди Емануел. Моята Мира не бива да ражда на пътя.

— Анибал — поправих я. — Анибал Емануел.

Но тя вече ме бе придърпала в преддверието и три лели се спуснаха към Мира с поздравителни викове и порой благословии на иврит. След четирите месеца с новото ми семейство знаех кога да се призная за победен.

— Един приятел е дошъл да те види — осведоми ме майката на Мира, целувайки ме разсеяно по двете бузи, и аз побързах към атриума, докато лелите теглеха Мира по стълбите към горния етаж.

— Разбрах за радостния повод — усмихна се Тит от пейката под портокаловото дръвче, въртейки чаша вино в ръка.

— Задник! — оплаках се. — Как научи преди мен?

— Тъщата ти ми каза, докато те чаках, естествено.

— Мира твърди, че е момче.

Седнах на пейката до него.

— Мислиш ли, че е права?

— И да не мислех, не бих дръзнал да споря. — Една слугиня ми поднесе чаша вино и поздравления и с Тит вдигнахме наздравица. — Какво те води тук, Тит? Много официално си се издокарал.

Огледах снежнобялата му тога.

— Бях при императора...

— А твърдиш, че аз съм му любимец! Сега ти се въртиш край него.

— Държи се много добросърдечно с мен, но не това е въпрос. Взел е няколко решения относно войната с Парта, които сигурно ще те заинтригуват.

Оставих чашата.

— Например?

— О, новините може да почакаат. Няма по-приятна изненада от тази, която съпругата ти е поднесла. Спряхте ли се вече на име?

— Кажу ми, кучи сине!

— Непристойен език! — скастри ме шеговито Тит. — Трябва да внимаваш какво говориш пред детето си.

— Мътните те взели! Какво си разбрал?

— Нищо интересно. Император Траян е решил да подсили войската си в Парта с три кохорти от друг легион, а именно от Десети Фиделис.

— Гръм и мълнии! — изръмжах. — Аквилиферите не придружават три кохорти. Ще гния в Мог...

— Да — съгласи се Тит. — Аквилиферът остава в Мог. Но не и новият центурион.

Втренчих се в него.

— Императорът е реорганизирал офицерския състав — продължи нехайно Тит. — И съответно един центурий е останал без командващ.

— Кой? — Стиснах го за раменете.

— Първа кохорта, последен центурий. — Тит вдигна чаша. — Поздравления, центурионе!

Първа кохорта. В първа кохорта бяха най-добрите войници, най-калените, а центурионите им бяха още по-добри. Мъже с амбиции. На трийсет години, минималната възраст за повишение, получих назначение в първа кохорта.

През последните месеци научих, че когато са щастливи, евреите чупят неща. Предимно чаши на сватбите, но реших, че и този момент е подходящ. Метнах чашата си с вино към стената и издюдюках, когато се раздробих на дузина ликуващи парчета. Най-после станах центурион. Центурион от първа кохорта.

— ... Вероятно ще се наложи първо да се върнеш в Могутиакум, за да се подготвиш с кохортата за похода в Парта...

„Война!“, помислих си и сърцето ми заби като чук в гърдите. Колко щеше да отнеме придвижването до Парта? Къде изобщо се намираше Парта? Сигурно щяхме да плаваме с кораби, поне известно време. Милостиви богове! Мразех лодките! Но щяхме да вървим и пеш и осемдесет мъже щяха да изпълняват моите заповеди. Мнозина от тях по-възрастни от мен.

— Няма смисъл — усмихна се Тит. — Ти и без това не ме слушаш.

Майката на Мира се просълзи, когато ѝ съобщихме новината, а Симон с неколцина от избухливите племенници замърмориха недоволно срещу войната, но победоносното бумтене в главата ми заглушаваше думите им. С Тит вдигнахме наздравица за Парта и за Фортуна, която ме беше целунала по челото. Мира също вдигна наздравица с мен и после се оттегли рано-рано в спалнята, когато започнах да вдигам чаша за Парта, която услужливо ми е осигурила война.

— Ще взема Бойл, Юлий и Филип в моя центурий — реших, изпращайки Тит в тъмния коридор, след като го убедихме да остане за вечеря. — Центурионите имат право, нали? Ще бъде като в добрите стари времена в Дакия.

— Не съвсем — охлади ентузиазма ми Тит. — Първо, не възнамерявам да съм с теб. Императорът ми предложи пост, но аз отказах възможно най-бързо. Този път ти ще водиш битки, а аз ще си достроя баните. Второ, Дребосък, по онова време в Дакия беше с друго момиче. Надявам се, не си разказал на съпругата си за нея.

— Може да съм варварин, но не съм идиот. — Почувствах се странно онзи следобед, когато видях Сабина край арената, макар и отдалеч. Изглеждаше много стройна и изящна, и елегантна до императора... но не ми се стори ни на йота по-красива от Мира.

Пожелах лека нощ на Тит и тръгнах обратно през тъмния атриум. Повечето роднини на Мира си бяха легнали. Само неколцина прислужници гасяха забързано лампите. Дори не забелязах кога се е мръкнало, унесен в ярки мечти за Парта.

Заизкачвах се към нашата стая с Мира и сърцето ми се сви тревожно. Тя се надяваше двамата да заминем за Мог, но сега... Легионерските съпруги можеха спокойно да придружават мъжете си, когато са разквартирувани в укрепление, но войната е съвсем друго нещо. Взрях се напрегнато към неясно очертаната фигура под завивките в средата на леглото. Щеше ли да плаче и да хленчи като Деметра? Докоснах амулета, провесен на врата ми, пит се дали помага в съпружески битки...

— Идвай тук — долетя гласът на Мира от тъмнината. — Леглото е студено.

Свалих си туниката и легнах до нея. Тя намести глава върху рамото ми и притисна стъпала към глезените ми. Усетих как

потреперва и метнах износената лъвска кожа върху двама ни.

— Парта, а? — попита тя.

— Длъжен съм да отида, където ме изпратят — подхванах, но тя опря показалец в устните ми да замълча.

— Можех да се омъжа за Елиезер, Викс. Има месарски магазини и вила в Остия и не би препуснал на изток, преди да се усетя. Но се омъжих за теб. — Отпусна глава върху гърдите ми. — За колко време заминаваш.

— Ела с мен — казах импулсивно.

— Какво? — засмя се тя.

— Защо не?

Внезапно ми се прииска да е с мен. Бях свикнал да е до мен в леглото, обичах острия ѝ език и оазиса от безоблачна жизнерадост, който създаваше където и да отидеше, и не исках да го загърбя.

Освен това, ако я вземех с мен, нямаше да се налага да прибягвам до услугите на курви като повечето легионери, разделени от съпругите си месеци и дори години наред. Щеше да е хубаво да не изневерявам на съпругата си още сега.

— Не мога да дойда — възрази Мира. — Съпругите не участват във военни походи!

— Понякога легатите вземат съпругите си. Пътуват преди мъжете и се установяват на цивилизовани места. Същото важи и за теб.

— Легатът ти няма да позволи — възрази Мира.

— Не зависи от него. Кохортата ще бъде подчинена пряко на император. А императорът ме харесва.

— Така ли?

Усмигнах се в мрака.

— В деня, когато те срещнах, му занесох рапорт в двореца. Каза ми колко много иска да завладее Парта, а аз го посъветвах да вземе мен и Десетия.

Радвах се като дете, задето си е спомнил, че обмисляйки военната си стратегия, е отделил време да уреди и моето бъдеще.

— Хмм... — Мира се размърда върху гърдите ми. — Защо всъщност иска Парта?

— Май имаше нещо общо с царя им.

Погалих косата ѝ, разпиляна върху възглавницата.

— Какво му е направил царят им?

— Няма значение. През последните няколко години императорът строи шосета, арки и колони в Рим. Отегчен е.

— Никой не бива да тръгва на война от отегчение — заяви Мира.

На мен тази причина ми се струваше достатъчно основателна, но разумно не изрекох гласно мислите си.

— С какво са заслужили хората в Парта тази война? — настоя тя. — Особено онези, чиито ниви ще стъпчеш с огромните си крака?

— Не са толкова големи — рекох с надеждата да отвлека вниманието ѝ.

— Като лодки са — уточни тя неумолимо. — Защо служиш на император Траян, Викс?

Този въпрос беше по-лесен.

— Защото е великолепен!

— Поредният римски император, който нахлува в безпомощна страна за забавление.

— Не е вярно!

— Защо?

— Не го познаваш. Ако го опознаеш, ще разбереш.

— Не разбирам римляните — тросна се тя. — Готови сте да простите на някого всичко, стига да е обаятелен. Сигурна съм, че и императорът, обсадил Масада, е бил обаятелен.

— Все едно слушам Симон.

През последните месеци Симон непрекъснато де горещеше колко онеправдана е Юдея. И категорично не искаше да му напомнят дните, прекарани в Десети Фиделис.

— Е, нима чичо Симон няма право? Римляните решават искат нещо, и го вземат. Независимо дали е чаша вино или нова провинция. И чаровният ти Траян е същият.

— Защо се занимаваме със стари прегрешения? — попитах. — Траян не е обсаждал Масада, нали?

— Но...

Прегърнах я и я целунах по врата. Обсипах го целия с целувки и тя извърна лице към мен в тъмнината.

— Наистина ли искаш да дойда с теб? — прошепна с устни, долепени до моите.

Пръстите ми досегнаха корема ѝ и ненадейно се почувствах виновен.

— Не биваше да настоявам. Бебето...

— Не съм като онези кекави жени, които не излизат от къщи девет месеца и не поместват дори чаша — заяви гордо Мира. — Мога да се возя в каруца, без да навредя на малкия Анибал Емануел. Ако искаш да съм с теб.

— О, искам...

Два дни по-късно получих заповед от императора, цял сандък с нареждания за легата на Десети Фиделис и нови центурионски пера за шлема ми. След още един ден качих Мира и позакръгления ѝ корем в пътническа каруца, обещах ѝ да се срещнем в Антиохия, сбогувах се с осемдесетте си нови сродници и поех на север.

— Успех! — пожела ми малко намусено Симон.

Той така и не одобри сватбата ми с Мира. Не е лесно, предполагам, да видиш как любимата ти племенница се врича на мъж, с когото си задирял курви.

— „Страхливците никога не достигнат върховете“, казва Сир — обяви ведро Тит. — Добре е, че не се боиш от нищо, нали, Дребосък?

Почти не ги чух и двамата; прокарах пръсти през новите пера върху шлема ми и вперих поглед напред.

ПЛОТИНА

— Не разбирам, домина.

— Според мен разбираш, Гней Овидий. — Платина побутна восьъчна плочица по писалището си към стройния претор, назначен да ръководи най-новия строителен проект на Траян. — Секретарите ми обърнаха внимание на несъответствията и аз проверих лично сметките. Отклоняваш средства от фондовете за строежа на новия форум на императора.

— Домина, уверявам ви...

— Спести ми възраженията. — Плотина перна доволно с пръст една пращинка от писалището. — Поръчани материали, които не стигат до строителната площадка, мними доставки от

каменоломната... Успял си да прибереш доста сестерции, Гней Авидий.

— Значи някой от подчинените ми мами. Уверявам ви, не съм аз и ще ви предоставя счетоводните си документи, за да го докажа. — Преторът взе плочицата ѝ и се намръщи. — Благодаря, че заострихте вниманието ми, домина. Ще разкрия крадеца и ще го отстраня незабавно.

— Поисках ли да предприемеш такива мерки? — Плотина вдигна замислено очи към тавана. Мазилката в ъгъла се беше напукала. Защо икономът не го беше поправил? Нима императрицата на Рим трябва да се грижи лично за всичко? — За Форума са отделени предостатъчно средства. Известни... несъответствия... са приемливи. Ще си затворя очите при едно условие. Половината, да речем?

Преторът помълча малко, после стана и се поклони.

— Ще се престоря, че не съм ви чул, домина — каза той. — И ще постъпя с измамника, както намеря за добре. Не позволявам да се краде от проекти под мое ръководство.

— Милостиви богове! — възкликна Плотина, когато преторът излезе.

В Рим гъмжеше от корумпирани мъже; обикновено приемаха охотно предложенията на императрицата. Но от време на време се натъкваше на костелив орех. Задраска прилежно името на Гней Овидий върху плочицата. Навярно ще служи по-добре на империята на друг пост. Провинциален пост, да речем някое горещо и болестотворно място. Наследникът му вероятно ще е по-сговорчив.

— Мислех, че дългът ми ще е изпълнен, когато скъпият Публий стане консул — каза тя на отражението си в огледалото от полирана стомана. — Но това е само началото, нали?

Щеше да ѝ струва скъпо да му осигури набеязания пост.

Напомняше си го, когато под удобен претекст нареди да изпратят претора в Африка. Трудно ѝ беше, несъмнено. На кого му е приятно да си представя как изгнаниците умират, болни и изоставени от всички. „Дълг“, повтаряше си Плотина. Независимо какво намекуват някои за вмешателствата и амбициите — хора като бившата императрица Марсела например, — тя работеше за Рим.

Следващото заточение беше по-лесно. А третото не ѝ създаде никакви главоболия.

САБИНА

Гласът на Плотина звучеше отривисто, на Адриан — още по-отривисто и двамата изглеждаха много самодоволни. Самодоволството се стелеше като видима пелена над триклиниума, когато Сабина слезе по стълбите от спалнята си.

— Началник на личния персонал на императора! — иззад откренатата врата Адриан произнесе с наслада думите. — Надявах се да получа легион, но това е по-добре.

— Скъпи Публий, казах ти, че ще убедя императора да ти даде подходящ пост.

Подрънкване на метал съпровод гръмкия глас на Плотина — наливаха вино. Император Траян замина спешно за Остия да инспектира няколко многообещаващи военни отряда, но императрицата дойде да отпразнува в тесен кръг назначението на протежето си. Вечеря в тесен кръг по нейните стандарти, разбира се — тя, скъпият Публий, Сабина и двама и четирима влиятелни римляни, от които се изискваше единствено да наблюдават завистливо или да обещаят подкрепа на скъпия Публий.

— Поздравления за поста — прозвуча по-тих глас. Тит — Сабина се радваше, че успя да го вмъкне в списъка с гости, изготвен с желязна ръка от Плотина. Предвид замисленото, щеше да е добре да има поне един приятел. — Ще се осмеля да попитам какви са плановете ти за снабдителните линии...

Плотина обаче заглуши въпроса:

— Съпругът ми се инатеше, но няколко от легатите му си промениха мнението и го убедиха. Точно както ти казах. Научи се да ми вярваш, скъпо момче!

— Отсега нататък няма да се съмнявам в теб — увери я галантно Адриан. — Сладкиши?

— Когато дойде Сабина. Вибия Сабина!

— Един момент — извика Сабина и поспря в атриума да надипли полите си.

Плотина изсумтя едва доловимо и Сабина чу отново гласа на Адриан.

— Не смеех да се надявам за пост в щаба. — Думите прозвучаха лениво, доволно. Представи си как съпругът ѝ се е облегал на лакът върху възглавничките на лектуса.

— Глупости, скъпи Публий. Щеше да бъде истинска загуба организационните ти умения и способността ти да ръководиш помощен персонал да се ограничат само до един легион. Императорът ще командва армията, но ти ще я управляваш. — Гласът на Плотина прозвуча още по-самодоволно. Сабина се запита дали гостите вече подбелват очи или мълчат и се напиват примирено. — Няма да преувелича, скъпи Публий, ако те нарека втория човек в империята.

Прислужница, прекосяваща бързо атриума с поднос сладкиши с медена глазура, зърна Сабина и се препъна. Не успя да изпусне подноса и продължи напред, надзъртайки през рамо към господарката си. Сабина се усмихна и вдигна предупредително показалец пред устните си.

— Ще заминем за Антиохия преди императора — обясняваше Адриан от другата страна на вратата. — Той ще разчита на мен да събера източните легиони.

— По време на войната трябва да се установиш в Антиохия — съгласи се Плотина. — По-удобно е.

— Да, а и отдавна искам да видя Антиохия — додаде замислено Адриан и замлъкна.

Навремето, помисли си Сабина, щеше да се впусне във въодушевена тирада за известните храмове и колони в Антиохия питайки се по какво се различават от римските. Сега добави с помпозен глас:

— Сигурен съм, че има на какво да научим антиохийците. Липсвала им, чувам, римската добродетелност, а дисциплината им куцала...

Сабина сви мълчаливо устни и се наведе да завърже каишката на сандала си. Един паж, понесъл гарафа с ечемичена отвара, се закова на място и се втренчи ококорено в господарката си, загубил ума и дума.

— Антиохийците, казват, били изключително разюздани. — Сабина си представи живо как императрицата сбърчва нос от другата страна на вратата. — Лукави хора. Влиянието на Изтока, разбира се. Мъжете били развратни, а жените — още по-порочни. Трябва да внимаваш за репутацията на Сабина, знаеш каква авантюристка е.

Сабина се изправи, изопна рамене и потисна злорадството, надигащо се в гърлото ѝ като светотатствен кикот.

— Сигурен съм, че Сабина ще ми бъде много полезна — отвърна спокойно гласът на Адриан. — Трябва да установим добри взаимоотношения с местните и характерното ѝ обаяние ще свърши работа.

— Ще се постарая! — Сабина отвори вратата на триклиниума и влезе царствено. — Плотина, Тит, скъпи гости, радвам се да ви видя.

Ръката на Плотина, протегнала се за парче сладкиш, замръзна във въздуха, сякаш вкаменена под тъмносинята стола. Веждите на Тит запълзяха бавно нагоре по челото. Другите гости изглеждаха зашеметени. Адриан, отпуснат върху лектуса, тъкмо поднасяше чаша към устните си, когато погледна към Сабина да види какво е смаяло гостите. Сабина забеляза с удоволствие как глътката вино бликва като фонтан върху мозайката.

— Какво... — заекна той, когато спря да кашля — е ТОВА?

— Спомена, че трябва да поддържаме добри отношения с антиохийците — примигна невинно Сабина. — Не ти ли харесва? Това е последният писък на модата в Антиохия. Винаги съм смятала за полезно да спазваме местните традиции. Не си ли съгласна, Плотина?

Удивените погледи на Адриан, Плотина, Тит и видните сенатори, легати и висши държавни служители обходиха задружно щедро очертаните с антимион очи на Сабина, тежките златни обеци, спускащи се до голите ѝ рамене, медната гривна във формата на змия над единия ѝ лакът и тогата, толкова тясна, че тя първо я надяна, а после прислужницата ѝ я заши по нея. Дрехата разголваше напълно лявата ѝ гърда и Сабина беше боядисала зърното с къна в тон с фигурите, изрисувани по ръцете и стъпалата ѝ. Плотина ахна тихо и отклони поглед. Тит бързо вдигна чашата си и отпи огромна глътка — за да прикрие напушилия го смях, отбеляза мислено Сабина.

— Какво означава това? — попита приглушено Адриан.

— Антиохийците не бива да сметнат, че римляните не познават обичаите им, нали? — обясни мило Сабина и се завъртя в кръг, за да я огледат от всички страни. Гледката отляво беше направо смайваща. — Ще ме харесат, Адриан. Нали затова се ожени за мен? Защото умея да очаровам хора от всякакви места и социални прослойки?

Адриан отвори уста. Затвори я. Лицето на Плотина беше тъмновиолетово.

— Вибия Сабина — подхвана тя с гръмотевичен глас.

Сабина тръгна към тях, ситнейки заради тясната дреха, и видя как секретарят на Адриан, пажът с виното, дванайсет прислужници и всичките двайсет и четирима гости полагат неистови усилия да не зяпат голата ѝ гърда. Сякаш не ги забелязва, тя протегна ръка и потупа мило, по съпружески бузата на Адриан.

— Скъпи, ще се гордееш с мен, обещавам ти!

— Съжалявам — Сабина поклати тъжно глава. — Каня те вечеря, но вместо вкусна храна получаваш едносрични реплики болезнено мълчание.

— Една от най-паметните вечери в кариерата ми, Сабина — отвърна Тит. — Изобилно скандална, макар и оскъдна на думи.

Тя се усмихна. Адриан стоеше като истукан в атриума и изпращаше последните злорадстващи гости, а Плотина шепнеше измъчени любезности до него. Сабина обаче улови Тит за ръката, когато понечи да си тръгне, и го изведе в градината.

— Нека поне се сбогуваме както трябва. Знам, че ти поне не бързаш да разкажеш на цял Рим колко съм разпусната.

— Това ли целеше? — Той огледа дрехата, върху която Сабина целомъдрено наметна шал, когато угощението докрета до финала и гостите започнаха да се разотиват. — Какво си намислила, Вибия Сабина?

Тя се усмихна и се облакът на парапета, откъдето се откриваше гледка към посребрената от луната градина. Усети студения мрамор през шала, закриващ гърдата ѝ, и реши, че наистина ще ѝ олекне, щом съблече роклята. Необходимо ли беше разблудното облекло да е толкова неудобно?

— Време е да се сбогуваме, нали? — попита тя Тит. — Заминавам за Антиохия, а ти оставаш тук, в Рим.

— Предстои ми да достроя баните — отвърна ведро той. — Да не забравяме и квесторските ми задължения, разбира се.

— Защо не се включи в похода? Траян искаше да ти даде пост в личния си щаб. Плотина и легатите му настояваха да избере Адриан,

но императорът предпочиташе теб. Каза, че иска да те кали във война, да ти отвори очите за прелестите на битките. Защо му отказа?

— Пясък — отвърна Тит, — буболечки, туземци, които искат да ме убият. Не, благодаря. Ще се придържам към счетоводните документи и архитектурните проекти.

— Прахосваш способностите си като квестор. Траян ми го каза. Не прие поста в армията, но той крои други планове за теб.

— Недоумявам защо. Аз бях най-непохватният трибун от персонала му в Дакия, а сега съм най-съвестният квестор в града.

— Намира те за разумен и не се главозамайваш. Казва, че си един от малцината в Рим извън легионите, който му отговаря право на въпросите. — Сабина погледна през рамо към Тит. — Нищо чудно някой ден да станеш консул.

— Опазил ме Юпитер! — Тит се облакът на парапета до нея и се взря отвъд лехите с оклюмали в мрака цветя. — Как ли ще се оплескам?

Сабина не беше толкова сигурна. Тит вече си беше извоювал неназрачлив авторитет, присъствието му излъчваше дискретна непоколебимост, съчетана с безукорни обноси и прозорлив поглед. Траян ценеше високо младия Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин. Мнението му споделяха мнозина изтъкнати римляни, сред които и баща ѝ.

— Ще ми липсваш, когато замина в Антиохия.

Със свито сърце Сабина усети колко верни са думите ѝ. Тит ѝ беше приятел от деня, когато влезе в живота ѝ с букета виолетки и плахото предложение за брак. В Рим, в Дакия, в писмата, които получаваше от него в Панония — той винаги беше до нея.

— Ще ти пиша, разбира се. Надявам се да ти остава време да надраскваш по някой ред в отговор? Вече натрупа опит, та мислех да се допитам до теб за най-евтините начини за строителство на жилищни сгради. Бедняшките квартали в Антиохия били по-мизерни и от римската Субура, а щом ще зимувам там, смятам да се поогледам и да видя с какво мога да помогна.

— Пиши ми веднага, щом разполагаш с факти и цифри, и заедно ще измислим нещо.

Те се изправиха и си размениха тъжни усмивки. Тит я изгледа замислено.

— Ослепителна си.

— Всъщност дрехата не е от Антиохия — призна Сабина. — Просто накарах шивачката да ушие най-шокиращия модел, който ми хрумна.

Тя се уви по-плътно в шала, обзета от смущение, каквото не беше изпитала пред Адриан и Плотина.

— Не, не. — Тит улови края на шала и го дръпна. Той се свлече по раменете ѝ и падна на пода. — Щом се разголваш, хората имат право да гледат.

— Нима?

— Е, аз възнамерявам да си взема полагаемото. Знаеш ли, че те обичам?

Тя отметна глава.

— Какво?

Той се приведе и я целуна. Нежните му устни раздели нейните бавно и грижовно. Дланта му обгърна врата ѝ и целувката продължи дълго.

— О, не — въздъхна Сабина, когато Тит вдигна глава.

— Не очаквах да чуя това — промърмори Тит.

— Не става дума за целувката. Беше прекрасна. А за другото...

— Че те обичам? — Той произнесе въпроса небрежно. — Откакто те видях за пръв път, ако искаш да знаеш. Ти беше всичко, за което едно шестнайсетгодишно момче може да мечтае и досега не съм видял нищо по-прекрасно.

— Не съм предполагала. — Сабина си спомни всички нощи в Дакия, когато разговаряше с Тит, сгушена в скута на Викс, и потръпна. — Защо аз? Аз не заслужавам да ме обичат.

— Викс те обичаше.

— И ме мразеше. През повечето време. Обикновено причинявам неприятности на хората, които ме обичат.

— О, аз не линея от любов. — Гласът на Тит прозвуча безоблачно в мрака. — „За да се ожениш сполучливо, търси съпруга, която ти е лика-прилика“, както е казал Овидий. А ние не си приличаме много, нали? Щях да те отегчавам до смърт, ако се беше омъжила за мен.

Може би. Но Сабина усети как я пронизва болка при мисълта какво е изгубила. Ако се бях омъжила за Тит? Със сигурност нямаше

да живея в студен дом със съпруг, който ме мрази.

— Съжалявам — повтори Сабина, без да разбира защо.

Тит се наведе и я целуна отново — веднъж по устните и веднъж, много кратко, по овала на голата ѝ гърда.

— Лека нощ, Вибия Сабина.

— Лека нощ.

Тя остана до парапета и проследи с поглед как Тит се отдалечава, подсвирквайки си, през тъмната градина. Не погледна назад, но Сабина не откъсна очи от него, докато нощта не го погълна.

Обърна се и забеляза императрица Плотина, застанала под арката зад нея. Върху красивото ѝ мраморно лице беше изписана студена ненавист.

— Видях те... — подхвана яростно тя.

— О, гледай си работата — подхвърли Сабина и се отдалечи.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ПЪРВА

ВИКС

— Ето как стоят нещата, центурионе. — Бакалинът, на когото плащах през последните пет години да се грижи за сина на Деметра пристъпи от крак на крак и прочисти гърло. — Не мога да задържа момчето. Съпругата ми почина и моите момчета ще живеят при леля си. Тя няма къде да смести повече деца и...

— Сега ли намери да ми го кажеш? — намръщих се. — След две седмици тръгвам на поход за Парта!

— Знам — бакалинът се прокашля. — Хлапето ми харесва, но повече не мога да се грижа за него.

Погледнах към питомеца си. Беше станал на осем години едва го познах, когато минах снишен през ниската врата на бакалницата в Мог. Красиво момче, високо за възрастта си, със светла къдрава коса и открито, любознателно лице. Сега изглеждаше блед и объркан, застанал между мен и бакалина, въртейки глава ту към него, ту към мен, докато си подхвърляхме горещия картоф.

Скръстих ръце пред бронята и се втренчих в него.

— Умееш ли да се биеш?

— Не — прошепна той.

— Да стреляше с лък?

— Не.

— Да се биеш с нож?

— Не.

— Гръм и мълнии! — С къдравата коса и дългите мигли приличаше на момиче. Погледнах отново бакалина. — Задръж го още две седмици. Ще намери друг да го вземе, преди да тръгнем за Парта.

Чух как момчето затаи дъх, когато се извърнах. Но бях зает, много зает. Разполагах само с две седмици да подготвя центурия си за война.

— Викс, не! — запротестира Бойл, когато му подхвърлих колана и емблемата на опцио над сгъваемата масичка, побрала центурионската ми документация. — Върви по дяволите, не искам да съм опцио! Всички мразят тези гадни жаби! Защо избра мен?

— Защото си прекалено глупав да ме мамиш, прекалено добродушен да ме мразиш и прекалено едър да те разиграват — обясних аз. — Точно каквото ми трябва. И вече ще ме наричаш „центурионе“, глупако! Офейквай и започвай да преглеждаш снаряжението на войниците. До сутринта искам подробен доклад и списък с липсващото.

— Късметлия съм, няма що! — измърмори Бойл и излезе навън. Широкото му галско лице беше почервенияло в тон с мантията му.

Никой от контуберниума ми не остана особено доволен от повишението ми, не и след като се погрижих да преместя всички в моя центурий. Но ми беше все едно дали са доволни. От години мечтаех да ръководя сам мъжете си и знаех какви точно искам. Преди да тръгнем на поход, умолявах, придумвах, подкупвах и търгувах с другите центуриони, за да ми дадат най-добрите войници от центуриите си.

— Ще ти дам едноседмична надница, ако ми преотстъпиш огромния африканец... забравих му името?

— Африканус. И няма да ти го дам. На бойното поле струва колкото трима легионери.

— Струва ли триседмична надница? Помисли си.

— Проклет кариерист! — мърмореха кисело другите центуриони.

Повечето не ме харесваха — изстрелях се направо в първа кохорта, докато те трябваше да си проправят път нагоре с нокти и зъби. Калени мъже от кариерата, десетина, че и двайсет години по-възрастни от мен. Аз бях най-младият и всички ми прехвърляха най-неприятните задачи, но на мен ми беше все едно. От мига, когато трите кохорти от Десети Фиделис поеха от Мог да се присъединят към легионите, определени да тръгнат на изток, усещах радостен, настойчив трепет, сякаш всеки удар на сърцето ми бие в ритъма на „най-послед, най-послед, най-послед“.

Не помня много от първоначалния поход. Тръгнахме от Мог с удвоена крачка, нетърпеливи да стигнем бойното поле, и нощем се строполявахме смъртно уморени в шатрите. Центурионите имаха

право да яздят по време на похода, но последно се нуждаех от това да се прекатуря през глава от седлото пред погледите войниците, които трябваше да ми се подчиняват и да ме уважават, но най-вече — да ме боготворят. Натоварвах се с пътната торба и оръжията като всички други и задавах убийствено темпо. Първия ден ги чух как мърморят недоволно зад гърба ми, но само изреваха:

— Запейте марш! С пълни гърди, за да не заиграе камшикът!

След миг всички запяха как в Парта чукат овце. Гледаха ме намусено, но аз не им обръщах внимание. Същата вечер ги пришпорих да вдигнат за нула време лагера и после ги накарах да съберат шатрите, защото три ми се сториха провиснали.

— Лагер ли наричате това? Започвайте отначало!

Отстъпих назад, наблюдавайки с доброжелателна ярост как разпъват наново шатрите, за да ми угодят.

— Дребнав идиот — чух един от мъжете да мърмори, докато вдигаше палатката си за трети път. — Миналата седмица беше един от нас. За кого се мисли?

Не беше кой знае какво провинение, но исках всеки да си разбере мястото от самото начало.

— Ти! Излез отпред! — пролаях и изчаках всички да ни погледнат, преди да опра нос в неговия.

Бях го набелязал по-рано — всички легионери обичат да се оплакват, но всеки центурион си има по един професионален мърморко, който не спира да хленчи дори насън. Този беше испанец с черна четина по лицето и аз с удоволствие установих, че е по-висок от мен. Още по-добре.

— Да си уредим сметките! — предложих, когато събрахме достатъчно публика.

Бойл се хилеше в кръга около нас, защото знаеше какво ще последва, но останалите само ни наблюдаваха предпазливо.

— Какво? — попита кисело испанецът, ала в гласа му се долавяше предизвикателна нотка. Отлично. Бях избрал подходящия човек.

— „Какво, центурионе!“ — изръмжах, изпълнен с благосклонност. — Ще прескочим следващите три дни, които ти прекарваш в дрънкане на всеослушание, а аз се преструвам на глух, докато не изтърсиш нещо прекалено грубо и не ме принудиш да те

накажа с бой заради неподчинение. Ще те наложа още тази вечер и ще спестим време. И ти ме удряй, ако искаш, сега не нося шлема и емблемите.

Ударих го два пъти, преди да посмее да отвърне. Улови ме през кръста — привърженик на близкия бой — и ръцете, които се склучиха около врата ми, бяха силни. Щеше да ми свърши работа, ако ми потрябва човек да удуши вражески страж в тъмна нощ... Боят беше приличен и аз му позволих да ми разкървави носа, преди да приложи хватката с ключ на ръката, която татко използваше навремето, за да ме постави на мястото ми. Мърморкото заби лице в калта. При това надълбоко.

— Така... — изправих се задъхано. — Повече да не съм те чул да се оплакваш, докато си в моя центурий. — Взех си лъвската кожа и си я наметнах през раменете. — Попита за кого се мисля? Би трябвало да знаеш кой съм. Аз съм мъжът, който поднесе главата на дакийския цар на императора. Аз съм мъжът, който носеше Орела ви. Аз съм ви центурион, нещастни миши лайна, затова се размърдайте и без повече приказки!

— Какво е лайно? — попита ме синът на Деметра, когато се прибрах в шатрата си.

— Нещо, което трябва да се научиш да казваш, ако искаш да спрат да те мислят за момиче. Дай ми парцал.

Той затършува във войнишката ми торба и извади парче протрит плат, което използвах за превръзки.

— Нарочно ли го направи?

Погледнах го. Все още се питах защо е тук. Защо се върнах в бакалията, вместо да постъпя правилно и да си тръгна? Защо се втрених в красивото дребно личице и му казах: „Събирай си багажа. Идваш с мен в Парта.“

Не биваше да постъпвам така. Беше редно поне да попитам първо Мира дали е съгласна да приюти дете на чужда жена, след като нейното вече е на път. Все още няхах опит със съпруги, но по такива въпроси жените сигурно предпочитат да си кажат мнението. Вероятно преди това трябваше всъщност да я уведомя, че синът на Деметра съществува... Но докато ухаждах Мира, когато се оженихме и се учех да живея с нея, с всички сили се стараех да спазвам поведение и

моментът все не ми се струваше подходящ да ѝ кажа, че плащам, за да отглеждат детето на друга жена.

Трябваше да го обмисля предварително, да го направя по-добре. Но Мира беше отпътувала за Антиохия и аз нямах време да чакам отговор. А красивото момченце беше впило в мен огромните си кафяви очи и аз си представих как светът ще го сдъвче и изплюе, ако някой не го закали.

И ето го тук, седнал с кръстосани крака и светнали очи върху рогозката в моята шатра.

— Е? — настоя той любопитно. — Беше си го намислил, нали? Боя и речта и...

— До последната обида. — Притиснах парцалите към носа си и попих кръвта.

— Защо? Те продължават да мърморят и да те гледат начумерено.

— Но утре няма да мърморят.

— Не те харесват.

— Не е необходимо да ме харесват. Достатъчно е да ме уважават.

— Не те ли уважават?

— Все още не. Ще започнат да ме уважават, когато спечелим една-две битки, но няма страшно. На тяхно място и аз щях да се държа така.

Синът на Деметра примигна с дългите си мигли. Богове! Колко мекушав изглеждаше.

— Ще те науча да се биеш — обещах му. — Започваме от утре преди похода. Заспивай.

— Може ли утре да яздя коня? — Той се сви върху рогозката си като катерица. — В каруцата е скучно. Освен това ти не яздиш.

— Твоя воля. Но не казвай, че не съм те предупредил, когато те хвърли от седлото.

Тъкмо се унасях, когато гласът му долетя в мрака:

— Как да те наричам, доминус?

Прозях се замислено. Преди не му се беше отдавало случай да ме нарича някак. По време на кратките ми посещения ме гледаше ококорено и отронваше срамежливо „да“ или „не“ в отговор на лаконичните ми въпроси. Но вежливото обръщение сега беше излишно.

— Наричай ме „центурионе“ пред войниците — отвърнах в тъмнината. — А когато сме насаме, „Викс“ ще свърши работа.

— Викс? — Произнесе го смутено, сякаш ще го зашлевя за волността.

— Щеше да ме наричаш така, ако ти бях брат.

— Но ти не си ми брат.

— Не съм ти и баща. — Долавях, че би предпочел да ме нарича така, но не бях съгласен. — Имал си баща, не че го познавам, но не съм аз. Но ако ти бях брат, щеше да ми казваш „Викс“, а аз имам брат и сестри в Британия горе-долу на твоята възраст. Така че се спираме на „Викс“.

— Викс... — повтори колебливо той в мрака.

— Заспивай, Антиной.

След като вече беше мой, трябваше от време на време да си спомням името му.

ТИТ

— Някакъв съвет? — попита Тит бюста на баща си. В отговор той го гледаше, мраморен и мълчалив, и Тит въздъхна. Отдавна не беше изпитвал необходимост да се съветва с каменното лице на баща си, но старите навици го успокояваха. — Досега не съм произнасял реч от трибуната — добави той. — Ще ми помогнеш ли?

Тишина.

— Вече няма кой да ми помогне, нали?

Тит произнесе думите едва доловимо и отклони очи от бюста на баща си към празната ниша до него — нишата, където щеше да постави бюста на дядо си след днешната погребална процесия. Дядо му беше покойник и Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин вече се превърна в глава на семейството. Хората щяха да се допитват до него, а не обратното.

— Пак ли разговаряш със статуи? — Ения се появи на прага, скръстила ръце върху хълбоците. — Ще те помислят за луд, а сега си опората на семейството.

— Не го казвай — простена той.

— Истина е, дори да не го казвам — пристъпи напред и приглади дипломите на траурната му тога. — Всички те очакват.

— Тогава ми пожелай успех — каза Тит и на любовницата, и на баща си и праметна една диплома от черната вълна над главата си.

Независимо от сивото и студено небе мнозина достойни граждани бяха дошли да почетат бившия консул и изтъкнат държавник на Рим. Тит крачеше редом с прибулените опечалени в такт с тържествения вой на бронзовите рогове и се взираше безучастно напред, защото изблиците на скръб бяха неуместни. Чуваше как полусестрите му ридаят отзад, но на жените им беше позволено. Главата на семейството трябва да е по-твърд от камък. Усети как сълзи напират в очите му само веднъж, когато срещна погледа на сенатор Маркус Норбан, докуцукал упорито да участва в процесията, придружен от съпругата и дъщеря си в черни роби. Възрастният мъж му кимна като на равен. „Не мога да се равнявам с теб — помисли си Тит, — нито с другите. На двайсет и осем съм, незначителен чиновник, а защо всички ме гледате, сякаш съм важна особа?“ Ала ролята му сега наистина беше съществена, беше глава на семейството с всички произтичащи от това задължения и отговорности и Тит кимна на Маркус с подobaваща сериозност и продължи напред.

Ако трябваше да избира, с погребалната процесия щеше да приключи въпроса. Щеше да остави праха на дядо си в криптата и да се прибере благодарно у дома за деветте дни траур, през които щеше да постави бюста на дядо си в нишата и от време на време да разговаря с него, докато свикне с новата си роля. Но първо се налагаше да произнесе хвалебственото слово, а за човек с високо социално положение като дядо му словото се произнасяше публично, от трибуната на Римския форум, за да го чуе цял Рим.

„Стегни се — заповяда си Тит. — И преди си произнасял речи.“

Но никога от трибуната на Римския форум, където плебеите щяха да го слушат небрежно, за да критикуват после ораторските умения, да обсъждат стила му и да се питат ще стигне ли донякъде в политиката. Никога не беше говорил пред толкова много колеги и висшестоящи, всичките наистина съсредоточени, не задрямали или зачетени в петициите си, докато изнася дежурния си доклад. Никога не се беше изправял пред такова множество. Тит преглътна, когато процесията сви тържествено към форума и той забеляза, че всички

места са заети от наострили слух римски граждани. Роговете замлъкнаха, докато се изкачваше на трибуната. Обърна се към аудиторията и всичките лица му се сториха като размазани розови петна. Примигна с надеждата зрението му да се проясни, но в следващия миг забеляза намръщени чела, раздразнение, прозевки, завист и нескрита злоба и си пожела отново да види петната.

Имаше и приятелски лица, разбира се — един-двама квестори, архитекта, проектирал Траяновите бани, сенатор Норбан му се усмихваше окуражително между съпругата и дъщеря си. Фаустина, не Сабина; Сабина вече беше заминала за Антиохия и несъмнено още не беше разбрала, че дядо му е починал. „Ще получиш писмо от нея не по-рано от месец“, рече си Тит, но бе готов да размени писмото и двете си ръце, за да я види тук и сега сред тълпата, събрала се на Форумта тази сутрин. Щеше да му се усмихне, да му кимне насърчително и да стопи буцата лед, заседнала в гърлото му. Ненадейно си припомни меките ѝ устни под неговите, още по-кадифените ѝ гърди и примигна силно да прогони образа. Милостиви богове! Такива мисли не бяха добре дошли в момента, когато предстоеше да произнесе погрешно слово за дядо си.

По размазаните розови лица започваше да се изписва нетърпение. Тит прочисти гърло, пъхна длан между диплите на тогата си и вдигна глава. Как смяташе да започне? Толкова усърдно подготвя речта си, толкова се стара да съчини нещо задълбочено в чест на дядо си, а сега не си спомняше нито дума.

Очите му, шарещи отчаяно из тълпата, се спряха на малката сестра на Сабина. Фаустина, по-висока от майка си и баща си, седеше, покрила руси коси с черно було, наклонена напред и повдигнала вежди, сякаш да изтегли думите от устата му. Кимна му насърчително.

Тит прочисти гърло.

— Достойни граждани на Рим — прозвуча гласът му ясно, спокойно. — Марциал е казал, че „онзи скърби честно, който скърби без свидетели“. Но когато загубят човек като моя почтен Гней Арий Антонин, всички граждани на Рим трябва да скърбят заедно...

И словото се изля от устата му гладко от начало до край.

ВИКС

Хората често повтаряха, че Антиохия е Рим на Изтока, но аз не виждах прилика. Имаше колони, акведукти и мраморни арени наистина, но нищо не напомняше Рим. Мъжете бяха дългокоси и боядисваха ноктите си като жени. Иврит, латински и разни други непознати за мен езици огласяха като екзотичен хор улиците. На един форум преборих повече проститутки, отколкото бях виждал в цял римски квартал или просто жените тук се обличаха така.

— Аквилифере! — поздрави ме Траян при първата инспекция на въодушевените кохорти от Десетия, по време на която се чуваха главно обещания за трофеи и победи през предстоящите години. — Плаването очевидно не е успяло да те убие.

— За малко, цезаре — отдадох му чест.

— Виждам, че вече не си аквилифер. Но още носиш лъвската кожа на Децебал.

— Да, цезаре.

Продължавах да нося вече прокъсаната кожа върху червената си мантия и когато Първото копие я видеше, винаги се мръщеше.

— Не е одобрена за центурионска униформа — повтаряше той до втръсване. — Свали я.

— Веднага — отдавах чест аз и никога не се подчинявах.

Получих тази лъвска кожа от ръката на Траян, същата ръка, която сега ме потупваше приятелски по рамото, за да ме поздрави за новия чин, и след този случай Първото копие изостави темата за лъвската ми кожа. Беше първокласен досадник и аз очаквах с нетърпение предстоящите месеци, когато щях да го дразня на воля, ламтейки да го изместя.

Антиохия беше душна, пренаселена и гъмжеше от римляни. Мог ми се струваше претъпкан през седмиците преди войната в Дакия, но в нея участваха само три легиона, а тук се бяха събрали цели седем плюс подкрепления от по няколко кохорта от западните легиони като нашите от Десетия. Към края на годината в Антиохия не бяха останали свободни квартири и аз се радвах, че изпратих Мира напред, за да ни осигури жилище. Щом отлепих устни от нейните, Мира закри очите ми с длан и ме поведе като залитащ слепец към няколкото уютни стаи, в които щеше да се помещава домът ни до края на зимата. Войниците ми се заеха със зимните си занимания — игри на зарове, острене на

мечове и чакане снегът, затрупал зимните проходи, да се стопи — а аз се установих при Мира.

— Викс! — Гласът ѝ долетя от кухнята. — Ела да си вземеш шлема от легена!

— Какво изобщо прави там? — влязох в спретнатата кухничка, където Мира беше извадила агнешко бутче от тухлената пещ и си мъмореше под нос. — Защо шлемът ми е пълен с вода?

— Вонеше и го измих — отвърна разсеяно тя. Коремът ѝ вече беше съвсем закръглен под престилката. — Не ми се мисли дори колко пъти си варил чорба в него над лагерния огън. Каква ли е на вкус чорбата, варена в шлем?

— Не ти трябва да знаеш. — Излях водата от шлема и го избърсах с туниката си. — Трябва да се излъска. — Погледнах към Антиной, който си играеше с дървено конче. — Какво ще кажеш, хлапе? Вече умееш да лъскаш метал по-добре от повечето ми мъже.

Той се втурна към парцалите. Мира го потупа нежно по главата, когато мина край нея.

— Гледай да приключиш преди залез-слънце! Полирането на снаряжение се брои за работа, Антиной. Знаеш, че не е редно да се работи на Шабат.

— На Шабат е редно да се похапне порядъчно. — Надзърнах над рамото ѝ към агнешкото, почерняло тук-там. — Това не прилича на ядене. Още ли не си се научила да боравиш с антиохийската пещ?

Тя ме удари с лъжицата. Кестенявата ѝ коса отрази оранжевите отблясъци на тухлената пещ.

— Излизай от кухнята!

Целунах плътните ѝ устни.

— Да, господарке.

Чух я да пее, докато се отдалечавах от кухнята — някаква весела монотонна мелодия, прекъсвана от тракане на тигани и пиперливи ругатни. Изругаех ли в нейно присъствие, Мира винаги се преструваше, че си запушва ушите, но от устата ѝ се изсипваха куп легионерски проклетия, когато изпуснеше някоя тенджерера върху крака си. Антиной също учеше бързо.

— Защо не бива да казвам „проклет кучи син“? Мира го каза вчера на пекаря, когато се опита да ни пробута клисав хляб.

— Не ти забранявам да го казваш. Ако ще ругаеш, ругай като мъж. Въздържай се само пред съпругата ми.

— Чух ви! — подвикна Мира, без да се обръща.

Когато пристигнах в Антиохия с осемгодишното дете, тя ме погледна първо въпросително, после учудено.

— Кое е това красиво момиченце? — попита тя, а Антиной се намръщи и разроши къдриците си.

— Момче съм — поправи я той.

— Трябваше да ти разкажа за него по-рано — подех с въздишка и когато приключих, Мира ми се разсърди съвсем малко.

Колкото да разкраси лицето ми с един плесник, стоварен изненадващо бързо и силно за дребничка жена като нея. Показа се, че съпругите предпочитат да ги питат дали искат да гледат чуждо дете, и то преди детето да се появи на прага им. Антиной обаче вървеше по петите ѝ толкова предано, толкова отчаяно се стараше да я зарадва и се усмихваше толкова лъчезарно, когато го похвалеше, че тя се предаде бързо-бързо.

— Ще бъде добър брат на малкия Емануел — заключи тя, поглаждайки корема си. — Дали ще си приличат?

— Мислиш, че Антиной е мой син? — примигнах. — Обясних ти, че майка му го е родила, преди да се запознае с мен. Баща му бил чиновник от Бициния, умрял, преди аз да стъпя в Мог.

— Така твърдиш, но никой мъж не издържа син, който не е негов. Освен това прилича на теб.

Мира огледа Антиной, сновящ из новия си дом с дълги, наперени крачки, прекопирани от мен.

— Изобщо не прилича на мен — изсумтях. — Прекалено е красив. Като майка си.

— Значи майка му е била красива? — попита злокобно Мира.

— Ще отида да нагледам войниците — рекох припряно и излязох.

И без да съм натрупал дългогодишен семеен опит, знаех, че е невъзможно да спечеля такъв спор.

След трудното начало обаче положението се изглади и сега Антиной търкаше шлема ми, тананикайки, а Мира пееше в кухнята. На свой ред аз тръгнах да търся игла, за да зашия скъсаната подплата на шлема.

— Къде са конците? — извиках.

— Принадлежностите за шиене са в кошницата до моя стол — отговори Мира, без да ме поглежда. — Знаеш.

— Още не съм свикнал.

Сега сандалите ми стояха под леглото, точилата и парцалите ми за полиране — до купчината за кърпене, а мръсните ми туники отиваха в плетена кошница до леглото вместо на пода.

— Нищо не мога да намеря — оплаквах се през първата седмица от съвместния ни живот в Антиохия.

— Ще свикнеш — отсече Мира. — А сега да помислим как да махнем този фриз край стената.

— Какво му е?

— Има танцуващи момичета.

— Не са голи и прочее.

— Хора са. В къща не се държат картини и статуи на хора — обясни тя. — Само на неща като лозници и цветя.

— Защо не на хора?

— Бог не обича образи, създадени по негово подобие. Една крачка ги дели от идолопоклонничеството, Версенжеторикс от Масада — обясни мрачно тя!

— Не ме наричай така — потреперих аз.

— Вярно е — настоя тя. — Ти си последният син на Маеада.

— И последният син на Масада трябва да боядиса фриза?

— Да, ако иска мир. Да не споменаваме вечеря.

На другия ден боядисах фриза. Филип, надарен със способност да рисува, когато не играеше на зарове, украси стената с доста прилични лозници и навити панделки, а Мира го разцелува по бузите и го натъпка с печена гъска.

— Ах, ти, гаден нехранимайко! — оплака се Филип. — Защо винаги ти се падат добри жени?

— Късметлия съм — отвърнах искрено.

Половината центуриони имаха съпруги, но повечето бяха или дебели, или пъпчиви и всички до една мърмореха дрезгаво като тропетите, които ни призоваваха да се строим. С ефирната си походка, с будния си поглед и спретнатия син шал върху косите, Мира ги слагаше в малкия си джоб. Антиохия ѝ харесваше, легионът — също. Не се оплакваше и от пътуването дотук, а трудностите — паяци,

протяжни часове по шосетата, странни местни обичаи — атакуваше с порой ругатни и решително запретнати ръкави.

— Дръжте се, паяци! — възкликваше доволно тя и размахваше метлата, докато се разлетеше прах. — Да видим кой ще надвие! Аз или пясъкът!

— Очаква с нетърпение похода през пролетта? — недоумяваше Бойл.

— Така казва — отвърщах самодоволно.

— Но съпругите на центурионите не придружават войската.

— Тази война не е като в Дакия — само армия и обоз. Този път императорът си води антураж, за да приема както подобава арменските царе. Перачки, чиновници, готвачи, бръснари, музиканти. Уредих Мира и момчето да пътуват с шивачките.

— Късметлия си ти, кучи сине! — измърмори отново Филип, но Юлий го сръга с лакът и той се поправи: — Съжалявам, центурионе.

Махнах небрежно, но се натъжих. За старите ми приятели нещата се бяха променили. От време на време ми гостуваха в свободните си часове, Мира ги гощаваше щедро с яхниите си и се шегувахме на воля, но когато бяхме в легиона в пълно бойно снаряжение, трябваше да ми отдават чест и да назовават ранга ми. И дори край трапезата ми, спестяваха най-пиперливите шегички и недоволството от другите офицери.

„Така е редно — успокой ме Тит в едно от дългите си писма от Рим. — Знаят, че забавляваш другите центуриони с истории от времето, когато си бил редови войник. Никой не се доверява напълно на човек, проправящ си път към върховете на служебната йерархия, Дребосък.“

Сега Тит беше голяма клечка в Рим — дядо му беше починал в края на годината и слуховете какво състояние е наследил приятелят ми стигнаха чак в Антиохия. Обмислих дали да не го помоля за заем — хората ми не получаваха редовно надниците си и какъв е смисълът да имаш богат приятел, ако не го използваш в оскъдни времена? — но дочух от един от секретарите на императора, че Траян също възнамерява да поиска заем, и реших да не злоупотребявам.

Антиной заподскача пред мен, размахал гордо шлема ми.

— Добре ли е?

— Като огледало.

Престорих се, че му нанасям саблен удар, и той отскочи, сниши се и заби малкия си юмрук в гърдите ми точно както го бях учил.

— Браво — потупах го по косата. — Но внимавай с гарда.

— Така ли?

— Дръж брадичката надолу, иначе ще те ударят по нея. Ето така...

— Измийте се и двамата — сгълча ни Мира. — Целите сте прашни. Този пустинен пясък е по-лош от всичко в Рим...

— Най-добре я послушай — предупредих по мъжки Антиной. — Знаеш какви са жените.

Той направи още един финт към хълбока ми и хукна към легена с чиста вода.

Лъснал от чистота, седнах пред малката маса. Антиной се настани до мен, а Мира забули коси и подхвана първата от молитвите на Шабат. Свещите хвърляха дружелюбни жълти кръгове върху масата, смекчавайки грубите грапавини по стената. Пламъчетата им озаряваха очите на Мира с меки отблясъци, докато напяваше прастарите думи, а ние с Антиной постепенно започвахме да разбираме смисъла им. Британец, грък и еврейка — всички събрани около масата на Шабат, мълвящи юдейски молитви. Когато приключихме, сложих в чиниите парчета агнешко и Мира задъвка лакомо. Ни помен от патрицианска префиненост. Виждах как от време на време докосва закръгления си корем и поглежда към надвесения над чинията Антиной, представяйки си как ще изглежда нашето момче на осем години. Облакът ми се на стола и заотпивах на бавни глътки от бирата. Наблюдавах и харесвах видяното. Моята маса. Моята храна. Моята съпруга. Момче, която някак си ми беше станало син. И всичко това в моя дом, който притежавах благодарение на мечата си.

Харесваше ми.

Но дори и през тази спокойна зима кръвта ми продължаваше да ври и кипи.

Нахлухме в Армения и я превзехме. Ние? Не, Траян я превзе. Планинска страна, с по-стръмни и по-каменисти върхове от дакийските, спускащи се към равни зелени долини. Нямаше ги благоуханните борове край Старата Сарм; само буйни реки и тесни

планински проходи, обрамчени от скалисти зъбери. Траян ги прекоси с осемдесет хиляди войници и се установи в Елегея, където арменските принцове запристигаха един след друг, коленичеха и му засвидетелстваха преданост. Един от принцовете му подаде диадемата си със самодоволна физиономия, която те засърбят пръстите да зашлевиш. Личеше си, че очаква Траян да му надене обратно диадемата с мило малко слово, но остана разочарован. Траян изрита принца и аз го чух да се жалва в коридора, недоумявайки къде е сбъркал. Ако ме беше питал, щях да му кажа — Траян мразеше самодоволството. Императорът подхвърли диадемата на иконома и му нареди да я претопи за съкровищницата.

Следващият сатрап се представи по-добре — подари на Траян кон, обучен да коленичи, сякаш се покланя. Траян се засмя и заръкопляска шумно, после извика:

— Изправете горкото животно! Не искам и конете да ми засвидетелстват вяност!

Адриан обаче караше коня да коленичи отново и отново, втрещен замислено в дългата му муцуна, сведена смирено в краката му. След това напусна Елегия и се върна в Антиохия, за да насочва дългите снабдителни линии, нижещи се далеч зад нас. Мразех този арогантен кучи син, но не мога да отрека, че си вършеше добре работата. За пръв път виждах продоволствията и припасите да пристигат толкова бързо, толкова навреме и без нито една буболечка.

Сабина не останала в Антиохия или поне така чух. Не бях я виждал, но разбрах, че заминала за Египет да наблюдава пролетното пълноводие от палубата на нилски кораб.

— Да бяхте зърнали лицето на легат Адриан — сподели въодушевено новината Първото копие, забравил обичайната си надменност. — Чаках в преддверието с изчисленията за необходимите провизии, когато една прислужница влезе да му предаде съобщението. Съпругата му го изпратила чак на другия ден след като отпътувала, представете си! Накарала момичето да го обяви на всеослушание, за да не се разкреци легатът. Той сви устни, но продължи да диктува писмото си. Само дето перото в ръката му се пречупи на две. — Първото копие поклати глава. — Опазил ме Юпитер да го ядосам.

— Аз съм го ядосвал — похвалих му се аз. — Още не ме е убил.

— Щом си толкова неуязвим, препоръчвам ти да тръгнеш на север с легиона на Лусий Квет — рече язвително Първото копие. — Дано поохлади ентузиазма ти.

— Слушам! — отвърнах, но сърцето ми запя.

Армения се предаде бързо, но тук-там останаха малки средища на съпротива и Траян изпращаше свирепите си берберски ездачи да ги сломят. Нито аз, нито войниците ми бяхме кой знае какви кавалеристи, но ги бях обучил за трудни, бързи походи и, милостиви богове, моментът да покажат на какво са способни настъпи. Моето време настъпи. Траян завладя Армения, но и аз помогнах.

— Квет те похвали — рече ми императорът по време на една от инспекциите си. — Обикновено презира простите пехотинци като нас, но този път благоволи да ми каже, че твоите хора не са съвсем негодни.

— Обучавам ги допълнително, цезаре.

— Как?

Очите на Траян светнаха и той отпрати с едно махван двамата секретари, опитващи се да привлекат вниманието му към купчина спешни съобщения.

— Обучавам ги да се бият и извън строя, цезаре. Искам да умеят да се придвижват по тежък терен, да се сражават сами, но същевременно да се групират за минути.

Не знаех как точно да опиша на какво се опитвах толкова упорито да науча мъжете си. Не им харесваше, но през зимата в Антиохия не ги оставях на мира и сега продължавах да ги калявам сред арменските планини и край арменските реки.

— Искам да могат да се изправят срещу всекиго. Навсякъде. Да се бият по всякакъв начин.

— Не си се отказал от гладиаторските похвати, а? — Моят император не забравяше нищо.

— Стига да се използват на място, цезаре.

— Белегът, който ми остави, още личи. Кога беше? Преди десет години? — Той нави ръкав да погледне бледоморавата ивица и поклати глава при вида на сивеещите косми върху все още силната му ръка. — Милостиви богове! Остаряваме! Ще те изпратя пак с Квет.

И ние се впуснахме в разузнавателни мисии, в проучвателни походи и в гибелни набези през речните бродове. С войниците ми прекосявахме виещите се планински проходи, пълзахме по скалистите

скатове, лазехме през ниската лятна трева и прегазвахме реки, опирайки се на щитовете си, за да не ни отнесат бързеите. Убивах арменци с тесни азиатски лица и рошави бради, прибрах още три вражески знамена и хората ми спряха да се жалват, когато им нареждах да се разделят на малки групи, защото така успявах да пробият вражеската блокада и да я разпръснат за секунди. Наричаха ме жестоко копеле, но се завърнаха с повече военни трофеи от всеки друг центурий в Десета част, а мен ме повишиха с два чина. Центурионът над мен загина в една схватка, а онзи над него умря от лагерна треска и императорът ме назначи първо на мястото на единия, а после — на втория.

— Вече не си младши центурион! — засмя се Мира, когато се прибрах вкъщи същата вечер. Сръчната ѝ игла ѝ спечели място сред императорската прислуга и тя се взеше в каруца с група бърбиви жени, които кърпеха купищата дрехи на многобройния антураж на Траян. — Първото копие сигурно е останал доволен.

— Очарован. — Сложих ѝ пръстена с перла, принадлежал на дебелия принц, когото заловихме. — Разбира, че скоро ще заема мястото му.

— Колко мило! — подкачи ме Мира и огледа възторжено пръстена. Вече живеехме в шатра вместо в тясното жилище в Антиохия, но Мира продължаваше да мете усърдно пясъка, да изтупва паяците от рогозките и да подрежда всичко толкова спретнато, че не знаех кое къде се намира.

— Къде са децата? — целунах я по врата.

— Ще пренощуват при Мириам. Антиной занесе сам бебето. Оказа се много грижовен брат. Не знаех, че момчетата харесват бебето.

— Той харесва нашето.

Дъщеря ни се роди без излишна шумотевица между Антиохия и Елегея. Мира се разочарова, че не е момче, но на мен ми олекна. Родеше ли ни се син, щяха да започнат споровете за ужасната церемония, наречена брит или брис. Както и да се произнасяше, бях се зарекъл синовете ми да я пропуснат.

— Няма да позволя да изрежат кожата от онази работа на сина ми! — възкликнах ужасен, когато Мира ми описа ритуала. — За нищо на света!

— Няма да изрежат и моята, нали? — попита неспокойно Антиной.

— Само през трупа ми — успокоих го. — Същото важи и за бебето.

Мира сви устни по начина, вещаещ неприятности. Ала вместо момче се роди Дина, малката Дина с тъмни коси и розови ръчички, винаги стиснати в юмручета като миниатюрни копия на моите, и спорът за церемонията се отложи.

— Щом Дина ще спи при Мириам тези вечер, да се възползваме! — Вдигнах съпругата си на ръце и я положих върху рогозката. — Тутакси!

— Утре ще вземем момченцето на Мириам — предупреди ме Мира между целувките. — Обещах ѝ в замяна на тази нощ...

— Отлично. Утре вечер сме замислили засада.

С хората ми заловихме един сатрап, чиято каруца с изобилна плячка сви в погрешна пътека. Донесох на Мира златна огърлица с аметисти, къс сирийски лък на Антиной и сребърна гривна на Дина да си търка венците.

ПЛОТИНА

— Домина... — мъжът стисна ръката ѝ и я обсипа с целувки. — Не знам как да ви благодаря за съдействието. Вие сте богиня, слязла на земята да сее благодат...

— Ласкаете ме, сенаторе.

Плотина издърпа пръстите си. Не беше получавала толкова целувки през целия си семеен живот.

— Истинска богиня — продължи мъжът, изчервен до върха на голото си теме. — Ще разпоредя да изваят наново личната ми статуя на Юнона с чертите на вашия височайши лик. Сега пред мен стои Юнона в цялото си великолепиe!

Той закри лице, сякаш заслепен от ярка светлина. Плотина приведе елегантно глава, но не му нареди да се изправи. Беше ѝ приятно да я боготворят на колене.

— Нали няма да забравиш малката услуга, за която те помолих, сенаторе?

— Не, разбира се! Ще се погрижа лично, уверявам ви.

— Много добре. И *незабавно*, моля.

Плотина задраска друго име върху восъчната плочица. Писмата на Траян от Изтока продължаваха да пестят похвалите към скъпия Публий, но императорът превъзнасяше до небесата други мъже. Винаги споменаваше някой си Авлий Корнелий Палма, високо ценен заради незнайно завоевание в Nabatejskoto царство^[1]. Луций Публилий Целзий също се радваше на безкрайна императорска благосклонност. Не беше редно да се окичват със слава за сметка на скъпия й Публий, нали?

И когато Плотина научи за несполучливите инвестиции на един изтъкнат сенатор, всичко си дойде на мястото. Предложи да спаси семейното му имение, преди да го разпродадат на търг, и да отпусне зестра на дъщеря му, а той прие цената, изискана в замяна, без дори да му трепне окото.

— Дребен слух — обясни тихо тя. — Но дискретно. Една-две думи, разменени с колегите ти на следващото вечерно угощение. Помниш навярно как младият Палма прелъсти римско момиче от добро семейство, което се самоуби, защото той отказа да се ожени за него. Или как бившият консул Целзий изпразни държавната кесия? — Тези клевети бяха достатъчни да опетнят името им... Хора, набедени за развратници и крадци, нямаха никакъв шанс да станат императорски наследници. — Разбираш какво имам предвид, нали? За доброто на Рим е.

— Разбира се, домина.

— Няма да е зле да вметнеш и една-две думи за бившия консул Сервиан — добави замислено тя. И неговото име се появяваше често в писмата на Траян. — Защо не споменеш пред колегите си, че тайно се отдава на разврат и пиянство?

— Никой няма да ми повярва, домина. Сервиан е най-добродетелният мъж в Рим.

— Е, тогава остават само другите двама.

Достатъчно за днес.

Сенаторът се поклони и се заотдалечава заднишком, обсипвайки я с хвалебствия. Плотина побутна настрани восъчната плочица и приглади косата си, изпъстрена с достолепни и елегантни побелели кичури край слепоочията.

— Ликът ми върху статуя на Юнона — рече гласно тя. — Надявам се, няма да се обидиш, скъпа сестро?

На Плотина вече не ѝ се налагаше да ходи в храма, за да разговаря с Юнона. Беше сигурна, че небесната ѝ посестрима чува и одобрява всяка нейна дума.

[1] Nabatejskoto царство (III в. пр. Хр. — 106) е създадено от група арабски племена на територията на днешните Йордания, Израел, Сирия и Саудитска Арабия и завладяно от Траян. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ВТОРА

ТИТ

— Ения? — Тит влезе в атриума, където Ения хокаше две млади робини, задето се размотават с прането. — Прочети това и ми кажи дали не ме лъжат очите.

— Знаете, че не мога да чета, доминус. — Тя отпрати момичетата с кимване и се взря с присвити очи в свитъка в ръката му. — Това императорският печат ли е?

— Да. — Тит прочете отново съобщението — кратко и написано с ъгловат войнишки почерк. — Написано лично от императора, доколкото разбирам.

— Чак от Армения? — удиви се иначе невъзмутимата Ения. — Какво ти пише?

— Иска да му докладвам как върви строежът на баните. Освен това иска мнението ми и за други държавни дела. Но защо му е притрябвало моето мнение? На мен не ми хрумват никакви идеи. О, и ме моли за заем.

Ения се изсмя дрезгаво.

— Новините пътуват бързо, нали, доминус?

— Явно.

След смъртта на дядо му изненадите заваляха една след друга, но засега най-голямата беше завещанието му. Тит наследяваше цялото имущество на дядо си, както се очакваше. Неочакван се оказа размерът на имуществото.

— Кой би предположил, че старият господар е бил разсъдлив с парите? Та той живееше толкова скромно! — удиви се Ения.

Тит внезапно се оказал притежател на значително състояние, без да споменаваме по-абстрактните, но не по-малко доходоносни сребърни мини, дъскорезници, имения в Остия и Равена, Брундизиум и Цилиция, вили в Баие, Тиволи и Капри, флотилия от търговски кораби, гладиаторска школа, сграда с жилища под наем на Есквисинския хълм.

Очевидно новината за новопридобитото благосъстояние на Тит бе стигнала бързо до другия край на империята. „Войната е скъпо нещо — пишеше откровено Траян с едрият си, енергичен почерк. — Ако ми дадеш заем, хората ми ще получават редовно надниците си през зимата и аз няма да забравя помощта ти.“

— Явно дори императорите задлъжняват — поклати глава Тит и се върна в кабинета си. — Особено когато поддържат многочислени армии. Ще се погрижа да изпратя средствата.

— Няма да си ги получиш никога — предупреди го Ения. — Всички го знаят. Кажат ли „заем“, императорите имат предвид „подарък“.

— „Всички се подчиняват охотно, когато ги управляват достойни мъже“ — цитира Тит и надраска бележка да се посъветва с иконома още на сутринта. — Траян може да ми вземе живота, ако поиска, кой съм аз да му отказвам пари?

— Чудесен начин да обеднееш!

— Може би. Ще бъда беден, но обичан.

— Най-добре си намери богата съпруга, щом ще прахосваш с щедра ръка — промърмори Ения. — Като стана дума — хищниците пристигат след половин час и двама споменаха, че ще доведат дъщерите си.

— Сигурно предпочитат да ги наричат гости, а не хищници, Ения. — Тит обаче въздъхна неволно. — Дъщери?

— И една племенница — добави злокобно Ения.

— Е, виж дали ще успееш да ги сместиш. За предпочитане далеч от мен.

Откакто в Рим се разчу за завещанието на дядо му, броят на гостенките в дома на Тит значително се увеличи. Колеги, които преди не си правеха труда да приемат поканите му за вечеря, сега молеха не само да му гостуват, но и водеха рояци неомъжени сестри, дъщери, внучки и племенници...

— Трябваше да се ожениш, преди да почине старият господар. — Ения грабна захвърлена върху стола мантия и я заизтупва енергично. — Сега си най-апетитната хапка в Рим и, с твое извинение, доминус, но досега не съм видяла нито едно момиче, което да не прилича на красива акула, надушила кръв във водата.

— Сигурно поне една-две не ламтят само за... кръвта.

— Отварям си очите на четири, доминус, повярвай ми. Знаеш, че искам да се пенсионирам. Да ръководя домакинството сама...

— Стига си се оплаквала — усмихна се Тит.

Знаеше колко доволна остана Ения, когато я помоли да му остане икономка.

— Аз? — учуди се тя. — Мислех, че ще ти помогна да се преместиш обратно в семейната къща и толкова. Вече ти трябва истински иконом.

— Нима не можеш да поддържаш ред в голямата купчина мрамор? — подкачи я той. След като дните на траур отминаха, той се премести в семейния дом, както се полагаше. Ала глава на семейството или не, му се струваше странно да се разпорежда като господар в къщата на дядо си. — Не бих поверил другиму домакинството си, Ения.

— Не очаквах да съм ти толкова необходима. — Тя го изгледа втренчено. — Сега нищо не ти пречи да си купиш от най-добрите куртизанки в Рим, доминус. Не ти трябва икономка с хаплив език. Знаем какво представлявам.

— И аз знам. И знам колко си способна.

Тит вдигна хилавата ѝ ръка и ѝ надяна тежка златна гривна с цветя от гранат и халцедон. Първото наистина скъпо нещо, което купи. Наложил се да поеме дълбоко дъх при мисълта, че подобна покупка вече не се равнява на едномесечната му заплата.

— Е, май наистина е по-добре да остана — огледа тя възхитено гривната. — Иначе някоя усойница ще те подлъже и ще ти съсипе живота.

— Но ако си тук, ще бдиш над мен.

И Ения се грижеше за къщата, за робите и за гостите му по-добре, отколкото бе очаквал. Всяко момиче, прекрачило в преддверието му, попадеше първо под обстрела на зоркия ѝ поглед.

— Половин час — напомни му отново Ения и излезе, викайки на пажовете да претоплят виното, преди да им стопли гърбовете.

Тит се облегна в стола и прочете отново писмото на императора. „Как напредва строежа на банята ми? — питаше Траян след молбата за заема. — Мисля да те назнача да ръководиш и програмата ми за издръжка на сираците. Някой отклонява средства и ми трябва честен човек да спре кражбите. Кажете ми какво смятате...“

Тит погледна към бюста на дядо си. Официалната посмъртна маска беше поставена церемониално в преддверието, но тук имаше по-неформален бюст на стареца, изваян с познатия благосклонен поглед.

— Императорът се допитва до мен — каза Тит. — Странни времена, а, дядо?

Все още се чувстваше неловко да се разпорежда в семейния дом, да отсъжда, когато подопечните му плебеи му поискат съвет, да се подписва с пръстена с авторитетния фамилен печат. Вече не беше Онзи, който цитира. Сега беше Онзи, който получава лични писма от императора. Сестрите му се отнасяха с уважение към него, вместо да го гълчат за рошавата коса или разсеяността му. По време на разисквания вече не си правеха оглушки, когато споделя мнението си, а го изслушваха почтително. Минувачите по улиците му се покланяха.

— Представи си! — възкликна Тит пред дядо си и излезе да посрещне гостите.

ВИКС

Една година, само една година и Армения падна.

— Цял Рим ще възпява победата! — заяви помпозно един от трибуните в Десетия — непотребен хлапак с благородно потекло, чийто глас още мутираше. — Ние сме герои!

— По-кратко, синко! — отсякох, но келешът с жълто около устата имаше право.

Рим ликуваше, защото се сдобихме с нова провинция и без да спрем да си поемем дъх, тръгнахме към Месопотамия. Първият ни официален набег в империята на партите. Още помня с какви гороломни възгласи приветствахме равните, плодородни земи, ширнали се между Тигър и Ефрат.

Двуцветна земя; гладки пустинни пясъци, преливащи в зелено край реките; скали и дюни, граничещи с тучни пасища, където пасяха кози, а номадите припряно събираха шатрите си при вида на римските Орли. Хиляди притоци прекосяваха земята между реките и краката ни шляпаха от сутрин до мрак, докато укрепленията се нижеха едно след друго по пътя ни. Траян минаваше през всяко укрепление и през всеки мост пешком до нас, ревейки с пълно гърло пиперливи маршови

песни, и аз наблюдавах с просълзени очи как петдесетгодишният ни император с побелели коси крачи гологлав под слънцето, жилив и силен, и кара по-младите да ускоряват ход. В очите на много войници също напиреха сълзи.

Пресякохме Месопотамия в широка дъга — Лусий Квет се движеше на изток, а императорът — за запад. Аз вече бях постоянно подкрепление на Квет. Той харесваше бързоногите ми мъже, които не изоставаха от кавалеристите му и умееха да атакуват мълниеносно или да дебнат нощем в гъсталаците и да изскачат ненадейно с викове и звънтяща стомана.

Същата пролет при едно нощно нападение изгубихме Юлий. С група мъже преследвахме оцелелите от месопотамската кохорта, чийто лагер разбихме в тъмна доба, и когато се върнах, открих Юлий да лежи по гръб със счупено копие, забито в хълбока му, и оцъкдени очи, отразяващи лунната светлина. Плаках. И моето опцио Бойл нададе вой, когато изваждаше острието от хълбока на Юлий, а когато го прегърнах, ме заудря с огромните си юмруци по раменете, обзет от безпомощен гняв. Двамата изкопахме гроб на Юлий с голи ръце, пропъждайки мъжете, дошли да ни помогнат. Положихме Юлий в плодородната черна земя край брега на Ефрат и го погребяхме с два бойни трофея, които свалих от собствената си броня, като символ на двамата врагове, повалени от него, преди копието да му отнеме живота. Един от най-добрите ми разузнавачи беше син на зидар и аз го накарах да издълбае в един камък името на Юлий.

— Напиши, че е бил потомък на благородния Юлий Цезар.

— Наистина ли е бил?

— Да.

Целият центурий се строи около гроба на Юлий и един по един войниците поляха с вино пръстта. Добри мъже. Не ме харесваха, но харесваха делата ми, обичаха да се хвалят с подвизите си пред другите легионери и да се перчат, че никой друг центурий от Десетия не би могъл да ни надмине. Независимо дали се биеха в плътен строй зад огромния правоъгълник от вдигнати щитове, или разпръснати на четирийсет гръмогласни двойки, се вклиняваха във фаланга сред месопотамски войници, през онази година моите мъже изглеждаха непобедими. Месопотамия падна. Повишиха ме с още един чин.

Кръвта ми вреше и кипеше.

Отново презимувахме в Антиохия.

— Слава богу! — въздъхна Мира, успяла някак си да намери тясна стаичка на приземния етаж на висока сграда в западния квартал на града. — Като цяло приключенията не са ми неприятни, а и се радвам, че видях тази прекрасна страна, преди ти и хищническата ти шайка да я унищожите, но предпочитам да родя това бебе в леглото, а не в каруца.

— Този път си по-наедряла, нали? Така де... Не ти, а бебето — поправих се бързо, когато в очите на съпругата ми просветнаха смъртоносни искри. — Ти си стройна както винаги. Какви глезени само! Но бебето... бебето е по-голямо.

Мира забременя почти веднага след Дина, но не ми пречеше. Дъщеря ни не създаваше главоболия — беше кротка, нощем спеше непробудно, а сега гукаше и пълзеше по пръстения под, стиснала грубото дървено конче, което Антиной ѝ издялка. Поне на мен ми приличаше на кон. Учех го как да се бие с нож и вече можеше да наръга някого, но за дърводелство не го биваше изобщо. Сега седеше сбърчил чело в ъгъла и дялкаше правоъгълна цепеница.

— Какво ще бъде? — попитах го и се настаних предпазливо на ръба на леглото. Толкова дълго бях спал на рогозки върху твърдата земя, че дюшеците ми се струваха неудобно меки.

— Не знам. — Той завъртя цепеницата и я огледа оптимистично от всички страни. — Дали да не направя кубчета за новото бебе?

— Ти си истинско съкровище, Антиной. — Мира притисна с длан издутината под престилката си. — Ох, рита като муле! Името Анибал ще му подхожда.

— Мислех да го наречем Траян — предложих. — Или да изберем някое от другите имена на императора. Маркус Улпий Траян...

— Синът ми няма да се казва Улпий!

Мира успя криво-ляво да вдигне стъпало и да го подпре върху коляното си въпреки огромния корем и с мъка събу обувката от подутия си крак.

— Тогава Маркус? — Придърпах стъпалата ѝ в скута си и свалих другата обувка. — Не е лошо име. Познавам и друг Маркус. Сенаторът, който ми помогна да постъпя в легионите. И двамата са достойни мъже.

— Не съм сигурна, че искам момчето ми да носи името на римски император. — Мира разкриви лице, когато пръстите ми замасажираха подутите пръсти на краката ѝ. — Там... под големия пръст... Знам, че обожаваш Траян, Викс, но чувал ли си какво се случва отвъд Парта?

— Разбира се. Тит ми пише писма, а той винаги знае всичко.

Тит получи назначение на някакъв нов държавен пост в Рим и очевидно много разчитаха на него. Хлапето успяло да израсте в кариерата преди мен, но писмата му си бяха същите като преди. Все още цитираше философи, които не бях чел, и ме кореше, че съм варварин, защото пия неразредено вино.

— В последното му писмо пише за еврейските бунтове — напомни Мира. — В Киренайка, в Кипър, в Александрия. Хората недоволстват навсякъде и според Тит единствените мерки, които Траян взема, е да потуши вълненията с оръжие.

— Смълчава недоволните, нали?

— Засега. — Мира простена, когато палците ми притиснаха подутите ѝ пети. — Безценният ти император иска светът да застине на място и да не му създава главоболия, за да продължава да завладява все нови и нови територии. Такъв ли очакваш да бъде синът ти?

— Мъж като Траян? Да.

— Траян си е заровил главата в пясъка, както и ти — продължи Мира. — И двамата живеете в сън тук, на края на света. Хората в империята преживяват трудности и дори Траян не е способен да преодолее трудностите, изпращайки войски да ги стъпчат.

— Засега успява.

Мира ми се усмихна с кривата си усмивка, която означаваше, че ме смята за глупак, но не възнамерява да ми натрие носа. Понякога ми харесваше да предизвиквам тази усмивка само за да се позабавлявам.

— Кълна се, това бебе е не само по-голямо, но и по-тежко.

— Не е необходимо да го наричаме Маркус — помирително се обадох аз. — Понеже ти ще го извадиш на бял свят, на теб се полага честта да му избереш име.

Надявах се това да я поразмекне преди предстоящата свада за церемонията с обрязването. Уважавах традициите. Когато не бях на бойното поле, с Мира отбелязвахме Шабат всеки път в края на седмицата и аз произнасях молитвите с нея за още половин дузина

религиозни празници през годината. Ала древен юдейски ритуал или не, ничий нож нямаше да доближи слабините на сина ми, когато е само на осем дни.

Малката Дина захвърли дървеното си конче и пропълзя до нас. Улови се за сандала ми и аз се наведох и я вдигнах с една ръка. Опрях я до корема на Мира и я попитах:

— Усецаш ли, мъниче? Брат ти рита.

— Проправя си път навън с ритници — оплака се щастливо Мира. — Слава богу, че това бебе ще се роди в легло.

Оказа се обаче, че греши.

След като отпразнувахме Сатурналия, аз поднових военното обучение на мъжете си. Известно време четох конско на Бойл, че ги е оставил да се разхайтят през зимата, после ги разделих на двойки, наредих им да упражняват саблени удари и подхвърлих на Антиной меча си.

— Тренирал съм — увери ме той и аз отстъпих назад със скръстени ръце.

Момчето започна да изпълнява упражненията. Размахваше меча, присвил съсредоточено големите си кафяви очи. Оръжието беше прекалено тежко за момче на неговата възраст, но щеше да свикне. Аз бях още по-малък, когато татко започна да ме обучава. Антиной вече беше навършил девет и изглеждаше все така красив, но се бореше срещу това с всички сили. Оглеждаше благоговейно драскотините, надявайки се да се превърнат в белези и ми открадна камата, за да подстриже възкъсо къдриците си.

— Да видим дали ще продължават да ме наричат момиче — каза той, показвайки ми нащърбения си скалп.

— Не го насърчавай — предупреди ме Мира, когато се ухилих. — Започва да налита на бой. Другите деца го подкачат, че хубавец, и той веднага размахва юмруци. Необходимо ли беше да го учиш да се бие?

— Да — отвърнах. — Момчетата трябва да умеят да се бият. Особено ако изглеждат така.

Но той наистина вече не приличаше много на момиче. Беше кльощав, покрит с драскотини малък войник с охлузени колене, който

въртеше меча ми като ветеран.

— Още веднъж. Два пъти по-бавно — извиках му. — Вече си бърз, сега ще работим за издръжливост.

В този момент земята се разлюля под краката ми. За миг се почудих дали не съм пиян, но другите мъже също залитаха. Чух уплашени викове. Земята се огъна и аз паднах на колене. Някъде издрънча натрошено стъкло. Вкопчих се в земята с две ръце, опитвайки се да се задържа за калдъръма. Войниците ми правеха същото. Сипеше се мазилка, рухваха камъни. Земята се успокои след цяла вечност.

— Какво... — вдигнах задъхано глава — какво беше това?

До мен Антиной се озърташе плахо. Беше се свил на топка на земята, но стискаше здраво меча ми.

— Просто земетресение — отвърна един от разузнавачите ми.

Вече беше станал и си изтупваше прахта от ръцете. Другите не помръдваха, втренчени недоверчиво в земята.

— Земята трепери. Често се случва там, откъдето идвам — Помпей. У дома никой не обръща внимание на земетресенията, освен ако не са много силни.

— Не ти вярвам. Кой не обръща внимание, когато земята се опитва да го изхвърли?

Изправих се предпазливо. Искаше ми се да остана на земята и да прошепна една-две молитви като Антиной и половината ми войници, но центурионът трябва да дава пример.

Проехтя нов грохот от падащи камъни.

— Сега сградите започват да се срутват — обяви ведро помпеецът. — Баща ми беше строител. Казваше, че земетресенията се отразяват добре на занаята, понеже половината къщи падат и трябва да се строят наново. Цетурионе, къде отиваш?

Тичах да намеря кон и Антиной ме следваше по петите.

По-късно чух, че императорът се разминал на косъм със смъртта. Покривът рухнал над главата му, но той успял да скочи през прозореца. Една греда обаче смазала консула, с когото разговарял. Мнозина други загинаха сред отломките — изтъкнати римляни, антиохийски управници, гостуващи посланици. Чувах виковете на хората, останали под руините на рухналите си домове, но не спирах.

Докато не свих в нашата улица и не видях, че от сградата, където живеехме с Мира и дъщеря ни, не е останало нищо, освен купчина камъни.

САБИНА

Тръстиките сандали на Сабина се движеха беззвучно по пътеката, но Адриан говореше, без да обръща лице към нея.

— Как ти се стори Египет?

— Прекрасен. — Тя спря до Адриан, който застана под сянката на лаврово дърво, скръстил ръце зад гърба и вперил поглед в сияйната повърхност на малкия извор. — Плавах по течението на Нил като царица Клеопатра. И посетих Александрия, Бубастис, Карнак...

— Да, Плотина ме уведоми за... експедициите ти.

— За добродетелна жена като нея, Плотина се отличава с особено развнтено въображение.

Адриан вдигна очи от извора до краката си и изгледа многозначително Сабина от главата до петите — медальона като изрисувано око около врата ѝ, тънката памучна туника до глезените, златистия тен от дните, когато беше яздила с камила, за да види пирамидите, където са погребани древните фараони.

— Още ли се опитваш да ме шокираш? И какво е *това*?

— Това е Неферу. — Сабина погали стройния врат на котката ръцете си.

Двете ловни хрътки, които винаги следваха Адриан, проскимтяха, а котката изви дългия си гръб и им просъска. Имаше лъскава тъмна козина, високомерно триъгълно лице и огромни очи със златни халки върху клепачите.

— Недоумявам защо египтяните слагат обеци на котките си. — Адриан погали Неферу под брадичката. Тя замърка и изви гръб. Конете и кучетата обожават Адриан, помисли си Сабина, не е чудно, че очарова и котките. — Сигурно е болезнено за животните.

— Неферу е свещена котка. Подари ми я жрецът от Храма на Бастет^[1], когато наблюдавах церемониите в Бубастис^[2].

Адриан смръщи вежди.

— Пак оргии и странни ритуали?

— Всъщност се оказах в капан, когато Нил придойде неочаквано. Две седмици помагах да приберат реколтата, за да не изгние зърното. В знак на благодарност жреците ме поканиха да присъствам на церемонията. — Сабина вдигна презрително вежди. — И откога боготворят с оргия всеки бог, за когото не си чувал? Навремето не беше толкова тесногръд, Адриан.

Той я изгледа студено и отново се втренчи в извора. Сабина галеше Неферу под брадичката и се любуваше на гледката. Градините на Дафни бяха известни по цял свят — стръмен пролом на няколко мили от Антиохия, осеян с лаврови и кипарисови гори, с изящни водни каскади, струящи между пищни жасминови храсти. Сабина чуваше тихия смях и отривистите стъпки на антиохийските влюбени, които се разхождаха по виещите се пътеки. Адриан обаче не помръдваше, впил очи в извора.

— Икономът казва, че често идваш тук — рече Сабина. — През кратките часове, когато не работиш.

Той не я чу.

— Дали ще отида някога в Египет? — промълви, но не на Сабина и хвърли дребна монета в извора. Приведе се и се взря съсредоточено в надиплената водна повърхност.

— Какво ти каза всевиждащият Касталиански извор? — в гласа на Сабина прозвуча едва доловим сарказъм.

— Вълничките ми казват, че ще видя Египет. — Очите на Адриан не примигнаха нито веднъж, докато повърхността на извора не стана отново гладка като огледало. — Но след доста време. Жалко... Бих искал да видя как водите на Нил прииждат през пролетта. И стилът на египетските сгради ми е интересен. Чувал съм за колоните, подпиращи покрива в Храма на Амон Ра в Карнак. Може би ще предвидя такава зала във вилата си, когато най-после я построя.

Не беше разговарял толкова дружелюбно със Сабина от цяла година. „Но пък през въпросната година не се задържах повече от две седмици при него.“ Съпругът ѝ явно предпочиташе амбициите си пред пътешествията, ала Сабина не възнамеряваше да последва примера му. Вече обмисляше да отпътува за Епидаврос^[3] и да види прочутия Асклепион^[4]. Хора от цял свят се стичаха там да търсят изцеление. „Ще поработя в Залата на сънищата със свещените змии. Ще проверя дали жреците не прибират парите на поклонниците, залъгвайки ги с

мними лекове. Ако открия, че мамят, ще пиша на Траян и ще сложим край на това...“

— Отдавна не си споменавал вилата си — рече Сабина най-сетне. Щом Адриан се държеше дружелюбно, беше готова да приеме охотно подадената ръка. — Ще започнеш ли най-после да я строиш?

— Когато разполагам със средства. Когато стана император.

Сабина отпъди хрътките, които душеха дългата опашка на Неферу.

— Виждам, че все още таиш невъзможни надежди.

— Невъзможни? — Адриан я погледна през рамо с високомерната си усмивка, от която винаги я засърбяваха дланите. — Касталианския извор ме увери, че е неизбежно.

— Той е просто локва с вода — отвърна рязко Сабина. — Заблуждаваш се, че Траян ще те посочи за наследник.

— Откъде знаеш? Приносът ми е неоценим. Без мен легионите на Траян щяха да останат без провизии...

— Да. Сигурна съм, че ще те потупа по гърба и щом войната свърши, ще те назначи отново за консул. Но няма да ти повери империята.

— Плотина твърди...

— Плотина не е тук да шепне в ухото на Траян. Но аз съм. Дори от Египет му пишех всеки месец и се обзалагам, че моите писма са му по-приятни от посланията на Плотина. За разлика от нея аз умея да го размивам. За какво, мислиш, се смеем? Или по-точно на кого?

Адриан се обърна към нея с бързината на опитен ловец и замахна с ръка. Неферу вдигна глава от ръката на Сабина и изсъска.

— Удари ме, ако искаш — предложи Сабина. — Ще покажа синината на Траян. Ще вечерям с него тази вечер. Покани ме. А теб?

Адриан свали ръка. Лицето му беше безизразно.

— Ще съжаляваш за това, Вибия Сабина.

— Когато станеш император ли? — Сабина се обърна, заобиколи хрътките и се отдалечи с плавна походка. — Ти говори с извора си, а аз ще говоря с императора. Да видим на кого ще се усмихне съдбата.

[1] Бастет — богинята котка, изобразявана като жена с глава на домашна котка. — Б.пр. ↑

[2] Бубастис се е намирал източно от делтата на р. Нил. — Б.пр.

↑

[3] Епидаврос — бил е разположен на най-източния ръкав на Пелопонес (Гърция). — Б.пр. ↑

[4] Асклепион — светилището на Асклепий, най-важния бог-лечител в Древността. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ТРЕТА

ВИКС

Намерих ги след два дни.

Разчиствах купчината камъни с голи ръце. Бойл се трудеше мълчаливо до мен и с приглушен глас разпределяше войниците на групи. Те работеха до мен, мъчейки се с общи усилия да преместят тежък каменен къс. Сякаш изгубил дар слово, Антиной разчистваше по-дребните отломки. Аз не обръщах внимание на никого. Пробивах си трескаво път през купищата камъни и хоросан, дъски и тухли, съставлявали сградата. Четири етажа бяха рухнали и, милостиви богове, моята Мира беше най-отдолу. Открих вцепенено и смачкано женско тяло, но жената беше старица, косата ѝ изглеждаше червена от кръвта. Дъщерите на жената се разплакаха сърцераздирателно и аз осъзнах, че и други хора разчистват отломките — съседни, живели до или над мен, търсеци погребаните си семейства. Из целия град хората разкопаваха руините и викаха съпрузите, сестрите, децата си. Из целия град имаше безчинства и крадци, тършуващи из развалините за скъпоценности. Видях млад мъж да пребърква с алчен поглед джобовете на жена, просната на улицата със счупен крак. Претърсваше дрехите ѝ, глух за болезнените ѝ стенания. Застанах тихо зад него и му прекърших врата с голи ръце. Антиной ме гледаше втренчено, но аз не знаех какво да му кажа.

От време на време Бойл ме придумваше да поспя. Строполявах се върху земята и спях, увит в мантията; спях, докато събера сили да се изправа отново на крака и да започна да копая. Ръцете ми приличаха на кървави късове месо.

— Няма да я намерим, центурионе — предупреди ме огромният африканец — един от най-добрите ми бойци, — но аз не му обърнах внимание.

Призори на третия ден Бойл откри крак. Дребен крак, стърчащ изпод купчина камъни и счупени греди. Крак с подуто стъпало и подут

глезен.

Испанецът, когото ступах през първия ден от похода, постави ръка върху рамото ми. Аз се отдръпнах, коленичих върху руините и заразчихвах с шепи камъните. Две трески се забиха под нокътя на палеца ми чак до кокалчето, но усетих само притъпена болка. Бойл и огромният африканец заотместваха, ръмжейки, паднала греда. Първо освободих дребното стъпало на съпругата си, после посивелия ѝ от прахоляк пищял и накрая стигнах до прокъсания на вълнената ѝ дреха, покрил коляното.

Откъм купчината срутени греди долетя глас, немощен, но язвителен:

— Много се забави, съпруже.

Стената беше рухнала, но тухлената пещ не беше. Мира грабнала малката Дина и се свила под нея. В същия момент покривът паднал. Гредите щели да ги смажат, но две от тях се вклинила една в друга над пещта. Порой от камъни приклецил глезена на Мира, ала гредите и пещта ѝ осигурили мъничко убежище.

Мъжете ми проклинаха, кресяха, напрягаха мишци да вдигнат едната от гредите, а аз надникнах през пролуката в камъните. Виждах само кичур от косата на Мира и частица от ожуленото ѝ чело.

— Ранена си.

Сърцето ми заби като чук в гърдите, когато видях тъмнокафявата кръв. По скулата ѝ личеше голямо засъхнало петно.

— Не — възрази тя с дрезгав глас. — Това е родилна кръв.

— Какво?

— Гредите ме поразтърсиха. Бебето тръгна, преди камъните да се уталожат. — Отмести глава и аз видях гневните искри в окоето на съпругата ми. — Заклех се това да се роди в къща. Не се сетих да уточня, че къщата трябва да е цяла.

— По-бързо! — изкресях на войниците.

— Добре сме. Всички — гласът на Мира звучеше изморено, но, не е за вярване, и ведро. — Помагах на акушерката, когато братовчедките ми раждаха, и знам как се връзва пъпна връв...

— По-чевръсто! По-чевръсто!

Дъската проскърца и се плъзна настрани. Отскочих към мястото, където се беше запречила, пресегнах се в пролуката между отломките и вдигнах съпругата си — прашна, окървавена, изтощена и усмихната.

— Вода — отрони дрезгаво тя и аз я притиснах към себе си.

Сърцето ми още биеше като чук в гърдите и в главата ми все още отекваха виковете, проехтели в мига, когато зърнах стъпалото ѝ сред камънака. После осъзнах, че виковете са истински и излитат от разгневените вързопчета в ръцете на Мира. Едното беше Дина. Само кичур от черната ѝ коса стърчеше от шала, с който Мира я беше увила. Другото...

— Имаме втора дъщеря. — Мира ми подаде пищящия вързоп, покрит със засъхнала кръв и повит в синьото було на майка си. — Слава богу, че се роди лесно.

Чух как войниците ми си зашепнаха.

— Добра поличба — кимна Испанеца. — Родена сред кръв и руини, но жива и здрава. Като нас.

Бойл изкрещя на някого да донесе храна, вода и превръзки за глезена на Мира и Антиной хукна, изпреварил мъжете. Аз само треперех и прегръщах съпругата си.

— Обещах ти акушерка — рекох ѝ замаяно. — Обещах ти легло, истинско легло... и храна.

— Е, имахме някаква храна. — Мира сведе очи към набъбналите си гърди. — Млякото ми дойде веднага след раждането и кърмех и двете. — Сниши глас. — Дори изцедих малко и за мен. Два дни без вода... е, всеки би се възползвал. Мислех да я наречем Чая. Означава „жива“. — Брадичката на Мира потрепери само за миг. — Можеше да умре.

— Всички можехте да умрете — казах и сълзите рукнаха по лицето ми.

В крайна сметка ролята на утешител се падна на съпругата ми, току-що извадена от собствения си гроб с по едно разплакано бебе в ръка.

ТИТ

Тит минаваше край дългия басейн в градината на сенатор Норбан, когато една вълна се надигна изневиделица и намокри сандалите му. Спря и се втренчи във водата, но повърхността сияеше

невинно. Тит се обърна отново към къщата и друга вълна плисна и намокри края на тогата му. Този път чу кикот.

— Помислих си, че съм разгневил водната нимфа на фонтана — обясни той. — Но съм сигурен, че нимфите не се кикотят.

— Според мен се кикотят — лъскавата русокоса глава на Фаустина се надигна над мраморния ръб на басейна пред краката му и тя му се усмихна широко. — Нимфите са много глупави. В митовете само пият със сатирите и от време на време ги превръщат в дървета.

— Уместно наблюдение. Не е ли малко студено за плуване? — Пролетта беше дошла, ала слънцето все още огряваше меко новата трева. — Нимфите не се разболяват, но това не важи за сенаторските дъщери.

— Харесва ми. Студената вода е като мълния — стопля те, приспива ти се и дремеш цял следобед. — Фаустина вдигна глава към него. — Изглеждаш много сериозен и официален.

— Опасявам се, че наистина съм в много сериозно и официално настроение. Вкъщи ли е баща ти?

— Да, но мама ще те убие, ако го разтревожиш. Не се чувства добре и тя настоява да си почива.

Тит едва се сдържа да не изругае. Няколко дни размисля и се двоуми, преди да реши да се посъветва със сенатор Норбан, а сега се налагаше да отложи разговора.

— Важно ли е? — Фаустина скръсти ръце върху мраморния ръб на басейна.

— Не знам. Надявах се той да ми каже. — Тит премести купчината свитъци и восъчни плочици от едната си ръка в другата. Едва ги крепеше, ала не искаше да ги поверява на робите. — Отнася се за финансирането на банята.

— И по-точно?

— Нещо, заради което не си заслужава да си прекъсваш плуването...

— Финансови измами? — попита делово Фаустина.

— Хмм... да.

— Искаш ли да ти помогна?

Тя изкачи мраморните стъпала на басейна. Водата се стече по раменете ѝ и заструи от ръба на късата ѝ ленена туника — Венера, изплувала от вълните. Венера, разбира се, обикновено беше гола, но

туниката на Фаустина, силно подгизнала и прозрачна, всъщност не скриваше... нищо. Тит се закашля и се втренчи в земята, докато тя тръгна невъзмутимо пред него към къщата. Седемгодишното момиченце, което пренесе на ръце у дома след сватбата на Сабина, беше пораснало много. Той се успокои, когато Фаустина вдигна захвърлената си на земята мантия и се уви в нея.

— Е, какво носиш? — Настани се на един стол в атриума и посочи наръча свитъци. — Да видим...

— Не бих посмял да отегчавам красиво момиче със скучни финансови въпроси.

— Предпочитам скучни финансови въпроси пред обожатели, които рецитират скучна поезия — отсече Фаустина.

— Мислех, че повечето момичета обичат да ги ухажват.

— Така изглежда. — Фаустина изпрати един роб в къщата да донесе нещо за пиене. — И аз мислех, че ще ми харесва. Помня колко мъже се въртяха около Сабина и очаквах с нетърпение да ми дойде редът. Сега обаче ми дотягат. По-възрастните бръщолевят за политика, по-младите за войни и всички надничат под фустата ми.

— Опитай се да не изглеждаш толкова привлекателна — предложи Тит. — Но ще ти струва много усилия. Подстрижи си косата. Носи конопени туники и си наплескай лицето със сажди. Или пробвай да си почерниш зъбите — Той поклати глава. — Не, безполезно е, опасявам се.

— Ето защо те харесвам, Тит. — Фаустина се усмихна доволно. — Всички превъзнасят красотата ми, но само ти се сещаш да го направиш, когато косата ми изглежда като мокра козина. Ето, пийни си мулсум, — тя издърпа първия свитък от ръката му и го замени с чашата топло вино с мед, която робът донесе, — а аз ще прегледам документите ти.

Тит се предаде и седна до нея. Все пак днес нямаше други задачи. Освен това в последното си писмо от Антиохия Сабина го молеше да наглежда малката ѝ сестра. „Според баща ми сега има повече ухажори от Елена Троянска, а аз не искам да изгуби ума по някой противен плужек.“ Очевидно такава опасност не съществуваше.

Фаустина придърпа стола си до Тит и посочи един ред в свитъка, който държеше.

— Има ли разписки за всички постъпления?

— Да, ето ги. — Тит посочи на свой ред и отпи от претопленото вино с мед. — Откога умееш да боравиш толкова умело с цифри?

— Мама ни научи със Сабина да водим домашното счетоводство — отвърна разсеяно Фаустина. — Сабина не се стараеше много, но аз постоянствах. Какво е записано на тази плочица?

— Копия от поръчки от каменна кариера. Ако погледнеш тук...

След половин час Фаустина подсвирна замислено и вдигна очи:

— Е, мамят те.

Тит се втренчи над купчината свитъци, плочици и бележки с изчисления, заели цялата маса.

— Знам.

— Предполагам, че не мамят точно теб — добави Фаустина, — а Траян. Някой отклонява пари от средствата за строежа, при това много пари.

— И аз стигнах до това заключение миналата седмица — потвърди мрачно Тит. — Въпросът е кой е крадецът и какво да направя. Защото явно не става дума за обикновен писар, който прибира нещичко в джоба си.

— Всичко е въпрос на достъп — прецени Фаустина. — Кой има възможност да отклонява толкова средства?

— Цяла седмица си блъскам главата и твърдя, че никой от подчинените ми не е отговорен за кражба в такива мащаби. Те просто нямат необходимото влияние. Аз също. — Тит погледна изненадано Фаустина. — Да не би майка ти да те е обучавала и в тънкостите на финансовите измами, освен на домашното счетоводство?

— Разбира се. Робите и секретарите винаги се опитват да крадат. — Фаустина нави като въже мократа си коса и я преметна през рамо. — Малко брашно от склада, малко мрамор от големите доставки — всичко е пари. Според мен имаш два варианта, ако искаш да разкриеш измамника. Започни от върха на стълбата...

— Или?

— Или недей. Защото, който краде толкова много, няма да поиска да спре и ако е по-висшестоящ от теб, не бива да го ядосваш.

Тит си представи баните, чиито стени сега се възправяха върху основите изящно, както Фаустина се беше надигнала от водата.

— Ще го обмисля.

Известно време поседяха мълчаливо. Перото в ръката на Тит почукваше бавно по масата. Фаустина вдигна косата си на темето и от мокрите ѝ краища по врата ѝ заструиха капчици.

— Ще се опиташ да го спреш, нали? — попита тя след малко.

— Да.

Императорското домакинство... Стоиците секретари и домакини на императрица Плотина имаха достъп до официалните проекти. Всеки от тях би могъл да използва името на императора в своя изгода. Сподели го с Фаустина.

— Заучи като добро начало. — Фаустина взе перото от ръката на Тит и го заби в мокрия си кок, за да не се разпилее косата ѝ. — Внимавай, Тит.

— Императрицата ще ме подкрепи, сигурен съм.

Всъщност само безпощадно добродетелен човек като императрица Плотина би разбрал възмущението му. Повечето държавници в Рим биха си затворили очите с думите: „Всички крадат от обществените проекти, всички мамят, всички се облагодетелстват. Така върви светът.“

„Може би — помисли си Тит. — Но не и когато аз отговарям за проекта“.

ВИКС

Преди края на следващата година Парта беше наша. Аденистре, Вавилон, Селевкия^[1], Ктесифон^[2] — един след друг падаха градовете с невъзможни имена.

„Трудно ми е да следя победите“, написа ми Тит в едно писмата си. „Разбрах, че сте прегазили Гавгамела^[3] също като Александър и с подобен резултат. Напоследък Сенатът отделя половината си време да разнищва кои са актьорите и кои основните герои в драмата. Чувам, че един от тях си ти. Поздравления за чина, Първо копие.“

Успях. Първи центурион в Десети Фиделис, макар да бях сред най-младите. Новият ми чин буквално означаваше „първи ред“, защото бях пръв сред центурионите, но Първо копие ми се струваше по-благозвучно. Изпратиха бившето Първо копие обратно в Рим и той ми

върчи с кисела физиономия емблемите си. След това щях да стана лагерен префект, а после — легат.

— Ще успея — казах на Мира, докато завиваше момичетата в леглото им в съседната стая. — Още две години война и ще стана легат.

— Да не дава Господ войната да свърши — каза сухо тя и целуна дъщерите ни.

И двете бяха смугли, пропуснали някак си червеникавите коси на родителите си, и понеже ги делеше по-малко от година разлика, приличаха на близначки. Почти еднакви розови пъпки, сгушени в леглото.

— Красиви са като картина — възкликна възхитено Мира, — но казва ли ми го някой? Не, винаги гледат Антиной.

— Не е виновен той.

Антиной беше на десет и растеше като жребче. Забележително жребче. Вече не приличаше на момиче, не и с безмилостно подстриганата коса и с широките рамене, но момчешката пухкавина по лицето му се стопяваше и разкриваше красиви черти — строга брадичка, нос, изваян като на бог от храм, остри скули, с които да дялаш мрамор. От години се мъчех и все не успях да си спомня лицето на Деметра, но сега тя изплуваше пред очите ми всеки път, когато погледнех сина ѝ.

— Знаеш ли, вече трети мъж ме спира на улицата и ми предлага да го купи. — Мира сбърчи нос. — Няма да повярваш каква цена споменаха. И колко ми се умилкваха. И да не ти казвам колко омърсена се почувствах.

— Антиохийците си падат по красиви момчета — промърморих. — Тази година ще го взема с мен.

— Няма ли да влошиш нещата? Римските войници са по-опасни от антиохийците. — Съпругата ми сви устни. — Викс, наясно съм какво става във военните ви лагери и знам, че го приемаш с твърде леко сърце. Но това не означава, че е правилно.

— Не и когато става дума за десетгодишния ми син. Не е правилно. — Целунах я по пътя в косите. — Не се безпокой, ще го опазим.

— Ще се наложи да се справяш сам, опасявам се, защото тази година ще остана в Антиохия. Трудно е да следваш легиона с едно

бебе, да не говорим за две. Тази зима ще предпочета удобствата на града.

— Само че не в приземно жилище — накарах я да ми обещае.

Мира щеше да ми липсва, но в Антиохия имаше достатъчно армейски дела и щях да се връщам често. Представих си как извиквам името ѝ от прага, сподирян по петите от Антиной, как Дина докретва, залитайки, до мен и се улавя за ботуша ми, аз си свалям шлема и ѝ го слагам, а тя го събаря и започва да дъвче перата. Антиной я отлепя от ботуша ми и я подхвърля във въздуха, а Мира идва, прегърнала Чая, бърше ръце в престилката си и ме хока, задето не съм я предупредил, че си идваме. Обясни как щяла да купи гъска, ако е знаела, че ще храни петима или по-скоро седмина, предвид бездънния ми стомах...

— Тази война беше добра за нас — усмихнах се и протегнах ръка, когато Мира затвори вратата на спалнята.

По косите ѝ припламнаха огнени отблясъци от последните лъчи на залеза и тя духна лампата. Чух нестройните ѝ стъпки да приближават до леглото. В края на деня накуцваше, когато беше изморена. Счупеният ѝ глезен зарасна добре, но си остана по-тромав.

— Знам, че войната беше добра за нас. — Мира легна до мен и преплете пръсти в моите под завивката. — Но сигурно е грях да се радваш на облагите от войната. Не ми изглежда правилно.

— Не е грях да си победител.

— Дори когато победителите изнасилват и плячкосват безогледно ли?

— Моите мъже не го правят. — Не им позволявах, а и Траян не насърчаваше грабителството. „Искам провинция, способна да плаща данъци, когато войната приключи“, обясняваше той на легатите си и им нареждаше да държат войниците си под контрол.

— Днес получих писмо от чичо Симон — каза Мира, чертаейки кръгове върху голите ми гърди. — Дали са му земята в Юдея. Щял да се мести със семейството си в края на годината.

— Лошо време е избрал — отвърнах.

В Кирене или в Киренайка, не бях сигурен, беше избухнало еврейско въстание. Траян беше изпратил стария ми командир Квет и кавалерията му в Месопотамия, за да не се разразят бунтовете дотам.

— Юдея надживява всичко — тя изви глава върху рамото ми и ме погледна в мрака. — Защо да не се установим там?

— Какво? — засмях се.

— Вече не си обикновен войник, заложник на Десети Фиделис. Центурионите си сменят легионите. Когато войната свърши и станеш легат... — Представих си живо как чипият ѝ нос се сбърчва в тъмнината. — Може да помолиш за пост в Юдея. Ще заживеем сред свои.

— Моите хора са в Британия — напомних ѝ аз. — Много далеч от Юдея.

— Юдея е истинският дом на всички евреи — възрази строго Мира. — И наш. Искам момичетата да го видят. Няма проблем да ги влачим в плетени кошници след войската, докато са бебета, но трябва да израснат в порядъчен дом на подходящо място.

— По-късно... — затворих очи и се прозях. — Когато приключим с Парта. Утре се връщам в Ктесифон.

Наистина ли исках войната в Парта да свърши? Искаше ли императорът войната да свърши? Помня какво ми каза Траян една мека лятна вечер на палубата на кораба, скоро след като завзехме Ктесифон. Докладвах му за слухове за еврейския метеж в Кипър, застанал в пълно бойно снаряжение пред писалището му. Бяхме отплавали по течението на Тигър, уж за няколкодневен отдых под слънцето след завладяването на три нови провинции, но Траян вече беше отегчен от почивката. Беше разположил писалището си на палубата и заобиколен от свитъци, драскаше бележки върху восъчна плочица.

— Трябва да въведем такси за прекарване на камили и коне през Тигър — каза разсеяно той, когато застанах пред него. — Имаш ли вести от Квет за евреите в Кипър?

— Носят се слухове за метеж, цезаре. За убити римляни. Обичайните мълви.

— Какви мълви?

— Че евреите изяждат жертвите си, правят си колани от червата им и сушат кожата им, за да ги използват като наметки.

— Ти как мислиш? — Траян се взря с присвити очи в плочицата и я приближи до лицето си. — Гръм и мълнии! Очите ми вече...

— Съпругата ми е еврейка, цезаре. — Докоснах крайчеца на износения син шал, който носех, завързан около врата си под бронята от деня, когато извадих Мира от руините след земетресението. — Още

не е препасала червата ми през кръста си, макар че не си изтривам краката и оставям кални стъпки по подовете.

— Браво! Ще те изпратя в Кипър. Щом имаш съпруга еврейка, по-лесно ще разбереш какво се мъти. Вземи и бързоногия си центурий.

— Вече съм обучил всички центурии, цезаре.

Бях Първо Копие и имах право да налагам методите си на другите центуриони. Не им харесваше, но бяха длъжни да ми се подчиняват. Милостиви богове! Обичах да дърпам юздите!

— Тогава вземи най-добрите войници — реши Траян — и ми изготви доклад за Кипър.

— Да, цезаре.

Той захвърли перото и стана. Тръгна към парапета на палубата. Наближаваше залез-слънце, лъчите позлатяваха водите и багрех брега в червено. Погледнах към плющящото платно, върху което името на Траян и титлите му бяха избродирани със златни конци. По заник буквите приличаха на огнени езици.

— Виж онзи кораб — посочи Траян и аз заставах до него пред парапета.

Телохранителите му стояха на няколко крачки, пратеници със сандъци, пълни със съобщения, секретари, готови да записват каквото им продиктува, и няколко души от свитата му се навъртаха наоколо, но той говореше само на мен. Двамата се облегнахме на парапета като обикновени войници, обсъждащи дреболии.

— Онзи търговски кораб с червеното платно. Движи се към Каракс, а после ще отплава за Индия. Представи си! Индия!

Не можех да си представя. Толкова далеч ли се простираше светът? Нямаше ли да паднем от хоризонта, ако продължаваме все на изток?

— Каква страна е Индия, цезаре?

— Не знам — отвърна със замечтан глас той. — Бих искал да разбера. Да продължавам напред, да завладявам нови и нови земи. Струва си да се живее такъв живот. Искаш ли да отидеш в Индия, Версенжеторикс?

— Не и ако ще плаваме дотам — отвърнах. — Мразя кораби.

Той се засмя.

— Тогава ще се движиш по суша. Ще ти дам половината си легиони. Ще минеш от север. Другата половина ще тръгнат с мен към

брега. Ще се срещнем в средата. Как ти звучи?

— Като добър план, цезаре.

— Може би е добър. Де да бях на дваисет и четири вместо на шейсет и четири.

— На шейсет и четири или не, цезаре, аз съм с вас. Дори да ме накарате да плавам с кораб.

Траян се засмя, вдигна ръка и помахна към кораба с червено платно, който се плъзгаше по водата, поел към Изтока.

— Хайде, запрятай ръкави. Върви в Кипър. Разбери защо, в името на всички богове, евреите отново се бунтуват.

Отдадох чест, събрах хората си, върнах се бързо в Антиохия и отплавах за Кипър.

Когато слязох на сушата...

Не искам да си спомням този ден.

Сънищата са достатъчно ужасни.

ПЛОТИНА

— Скъпа моя, колко си красива. — Плотина целуна високото като колона русокосо момиче по двете бузи. — Сенатор Норбан, чувам, че твоята Фаустина е обект на всеобщо възхищение. Още ли не си й намерил съпруг?

— Тя ще реши сама, стига императорът да одобри избора й. — Сенатор Норбан отметна глава назад, за да се усмихне на много повисоката си дъщеря. — Признавам егоистичното си задоволство, че все още не е избрала.

— Още не съм срещнала мъж, чиито достойнства да се равняват на бащините. — Фаустина го целуна по бузата. — О, богове, идва онзи ужасен досадник Сервиан. Татко, ще ми позволиш ли да се скрия?

— И аз щях да се скрия, ако можех.

Маркус й махна добронамерено да върви и Фаустина се поклони бързо на Плотина и изчезна в атриума, пълен с гости. След малко се появи до майка си. „Едва на седемнайсет години — помисли си Плотина — а изящна като статуя!“ Красива, но порядъчна в бледожълтата коприна; жизнерадостно, но достолепно поздравяваше всеки гост. Царско потекло, съчетано с царска зестра; хълбоци,

създадени за бебета, и обноски, създадени за дворец. Защо, о, защо малката Фаустина не се беше родила първа? От нея щеше да излезе далеч по-добра съпруга за скъпия Публий от разпуснатата авантюристка, която ѝ се водеше сестра. Плотина затвори очи, припомнила си вечерното угощение, когато онази рокля шокира приближените на скъпия Публий. Слава на боговете, че уличницата сега гуляе в Ефес или в Сирия, или където и да е — достатъчно далеч във всеки случай, та разстоянието да заглушава мълвите за подвизите ѝ. В Рим, разбира се, говореха повече за болницата, която Сабина построи в някакво затънтено място из Панония и за зестрите, които дарява на бедните момичета в Кампания, отколкото за любовниците ѝ! Плотина не можеше да отрече, че развратницата е умна — прикриваше простъпките си с добри дела.

Гостите заемаха местата си в триклиниума, където вместо лектуси бяха подредени дълги редици столове. Публично четене на последния трактат на сенатор Норбан, който тази година се оттегли от Сената, но перото му продължаваше да твори. Плотина се намръщи, заемайки почетното си място начело на гостите. Щеше да изпита истинско облекчение, когато добрият сенатор поеме към отвъдния свят или поне спре да се меси в политиката. Мнението му все още тежеше прекалено много за нейния вкус, а той никога не бе проявявал към скъпия Публий повече от любезна търпимост. Въпреки това събитието предоставяше известни възможности...

— Легат Урбик! Може ли две думи? Бившият консул Адриан ми писа толкова възторжено за подвизите ти в Германия... познаваш го, нали? Търси подкрепа по един-два дребни въпроса, с които искам да ви запозная... Разбирам, че си търсите съпруга. Ще ви посъветвам да обърнете внимание на дъщерята на сенатор Норбан Фаустина. Истинска красавица, а зестрата ѝ е... да, ползвам се с известно влияние в семейството на момичето. Мога да насоча избора ѝ. Нали ще намерите време да разговаряте с консул Адриан възможно най-скоро? Той ще приветства подкрепата ви...

Говорителят се изправи, готов да започне четенето на трактата, и легат Урбик се върна бързо на мястото си, изпълнен с надежди. Плотина приглади доволно диплите на тъмнозелената си роба. Не само средствата помагаха на скъпия Публий да се изкачва по стълбата, о, не. Поддръжниците, съюзниците, приятелите по високите етажи бяха

далеч по-важни и тези мъже биха се шмугнали в шубраците като обидени змии, ако им предложат пари. Приемаха охотно обаче други неща.

— Магистрате, защо не седнеш до мен? Да разменим една-две думи...

Плотина сниши глас и декламацията на оратора погълна изреченото. Сенатор Норбан, обявил се за прекалено стар за публични речи, бе поканил младия Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин да прочете трактата му. Никога не покани скъпия Публий да чете трудовете му, а скъпият Публий му беше зет! Несъмнено добрият сенатор, също като всички в Рим, правеше мили очи на Тит Аврелий просто защото младокът получи от дядо си в наследство несметно състояние. Плотина се намръщи, когато младият мъж зае мястото си и заговори плавно с уверен и отмерен баритон. След миг императрицата се обърна отново към магистрата до нея.

— Чух, че съпругата ти е починала, магистрате... Колко тъжно. Искал си, разбрах, да си намериш бързо нова съпруга... майка за децата ти, да, много разумно. Ще те посъветвам да обърнеш внимание на дъщерята на сенатор Норбан — Фаустина. Момичето на първия ред, в жълто. Красавица, нали? Ползвам с известно влияние в семейството и мога да насоча избора ѝ, уверявам те. Искам да обсъдя с теб един-два юридически въпроса, изникнали наскоро. Въпросите са от изключително значение за бившия консул Адриан...

Плотина се облегна назад и размаха ветрилото пред лицето си. Младият Тит се пошегува в края на първата част от трактата и тя се засмя с другите слушатели, без да я чува. Младата Фаустина скочи да го поздрави през кратката пауза и Плотина я проследи с добронамерен поглед. От нея щеше да излезе добра съпруга — на легата или на магистрата — който се окаже по-полезен. „Ще поканя момичето в двореца да тъчем заедно — реши Плотина. — За нея ще бъде чест, а аз ще ѝ намекна кого да избере“.

Макар да беше жалко, че момичето не може да се омъжи за скъпия Публий.

[1] Селевкия — намирала се е в Месопотамия, на западния бряг на р. Тигър, днешен Централен Ирак. — Б.пр. ↑

[2] Ктесифон — намирал се е в Месопотамия, на източния бряг на р. Тигър, днешен Централен Ирак. — Б.пр. ↑

[3] Гавгамела — стратегическа крепост на Парта в Месопотамия, източно от днешния град Мосул в Северен Ирак. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА

ВИКС

Профучах край Мира, край Антиной и момичетата право към виното.

— Викс?

Завъртях канелката, напълних чашата догоре и я изгълтах без вода. Изгори гърлото ми. Напълних отново чашата и я пресуших.

— Викс? — Мира ме наблюдаваше предпазливо от прага, прегърнала Чая. Носеше нова червена дреха, а момичетата бяха облечени в еднакви туники от розова вълна. Антиной отвори уста да ме поздрави, но я затвори. Не дойде с мен в Кипър, слава на боговете, но ме беше придружавал на достатъчно походи и знаеше как изглеждам след тежка битка.

Свалих си бронята и я захвърлих на пода. Метнах върху нея колана с меча и придърпах стол изпод масата. Седнах в средата на кухнята и си сипах още една чаша неразредено вино.

— Какво има, Викс?

Задържах виното в устата си, докато зъбите ми изтръпнат. Не помогна. Преглътнах.

— Кипър.

— Нямахте те цял месец. Очаквах да се върнеш след седмица или...

— Не е лесно... да копаяш гробове.

Малката Дина се втренчи в мен през кичура тъмна коса, изплъзнал се от панделката ѝ. Погребах момиченце на нейната възраст. Косата ѝ, втвърдена от засъхнала кръв, не се нуждаеше от панделка.

Мира ме гледа дълго, после улови ръката на Дина и изчезна в спалнята. Антиной я последва пъргаво като младо еленче. Озърнах се и видях обичайния спретнат и ведър оазис, в който Мира превръщаше всичките ни домове. Малък фриз с листа и лозници около вратата;

сандъче в двора точно до прага, където отглеждаше ароматни билки за супата. Купчинка играчки на пода.

Мира се върна сама. Коленичи пред мен и ме погледна в очите.

— Какво стана?

— Евреите в Кипър се разбунтували. — Пръстите ми се склочиха по-силно около чашата. — Когато отидох, всичко беше свършило. Бяха останали само телата.

Тя закри уста с длан.

— О... О, Господи...

— Не, не Го видях в Кипър.

Мира скочи на крака и заснова напред-назад, скръстила ръце върху тънката си талия.

— Той е навсякъде — натърти тя. — Чух слуховете още когато се върнахме в Антиохия тази зима. В Александрия, казват, избили стотици хиляди евреи. А сега в Кипър...

— В Кипър не са убити евреи. — Пак напълних чашата. — Те са убийците.

— Добре — кимна съпругата ми.

Втренчих се в нея.

— Деца — поясних след малко. — Майки, старици, старци... невинни. Избити.

— Римляните избиват невинни в Александрия! — извиси глас Мира. — И в Месопотамия. За бога! Знаеш, че императорът изпрати войска да усмири евреите там. Начело с твоя командир Лусий Квет!

— Мира...

— И знаеш ли как усмири провинцията? Убивайки всеки евреин, мярнал се пред погледа му. — Тя затвори очи и поклати глава. — Ако това, което казваш за Кипър, е вярно... значи все пак са успели някак да отмъстят.

— Убили са хиляди. — Станах от стола. — Знаеш ли колко тела погребях? Една жена приличаше на теб. Дребничка жена с червена коса. Сигурно е била красива. Не че личеше, защото я бяха я съблекли, изнасилили и накълцали. Римските легионери не единствените на света, които изнасилват и избиват.

— И какво ще сполети евреите сега заради неколцина римляни, убити в Кипър? — Гласът ѝ прозвуча пискливо. — Колко евреи ще платят с живота си за смъртта на една римска жена?

— О, не беше само една — озъбих се аз. — И те дори не успяха да ми обяснят какво е предизвикало клането. Защо се събудили една сутрин и решили да избият всичките си съседи, които не празнуват Шабат.

Мира сплете ръце около гърдите си, сякаш ѝ е студено.

— Не разбираш...

— Не, не разбирам — обърнах ѝ гръб. — Никога няма да разбера.

— Стотици години... — започна рязко тя, но гласът ѝ секна... — да те обвиняват за всяка чумна епидемия, за всяка сушава година да те убиват и изпращат в изгнаничество, да ти отнемат всичко, за да задоволят каприза на поредния нов император на Рим...

— Не си преживявала такова нещо — прекъснах я и се обърнах отново към нея. — Семейството ти благоденства и живее мирно в Рим от три поколения...

— Преживее ли го един, преживяват го всички. Защо според теб помним Масада, Викс? Защото хората там са били наши братя. Би трябвало да го знаеш по-добре от всички!

— Знам само, че цял месец копах гробове. — Захвърлих чашата си към стената и тя се разби на парчета. — А сега ми заповядаха да замина при Квет в Месопотамия и навярно ще копая още.

— Този път гробове за евреи. Ако изобщо са останали евреи в Месопотамия.

Мира прехапа устни.

— Ще се увериш лично. Този път идваш с мен. Ти и децата.

— Не. Няма да дойда.

— Няма да те оставя в Антиохия, когато избиват евреи! С мен ще си в безопасност.

— Очакваш да последвам онзи касапин Квет? — изкреця тя. — Да ти сервирам печено телешко всяка вечер, когато се прибереш у дома, подгизнал от кръвта на еврейски бунтовници? Никъде няма да ходя. Оставам тук с дъщерите си.

— Твоите дъщери? Забрави ли, че са и мои, а ти си ми съпруга и ще ходиш, където ти кажа...

— Този път няма да тръгна с теб, дори да опреш нож в гърлото ми!

Едва не я ударих. Тя забеляза и вирна предизвикателно брадичка. Аз се върнах до виното и този път не си направих труда да вземам чаша. Надигнах стомната с две ръце и загълтах жадно. Зад мен прозвуча приглушено хлипане и леките стъпки на Мира се отдалечиха към спалнята. Не се обърнах. Отпих още една дълга глътка. Не бях се напивал отдавна, но тази нощ се напих. Не помогна. Все още виждах гробовете в слънчевия остров. Толкова красиво място, стаило такъв ужас!

На другия ден се събудих следобед, свит на кухненския под. Езикът ми сякаш беше обрасъл с козина и ковашки чукове налагаха черепа ми, но някой ми беше събул сандалите и ме беше завил. Отворих с мъка залепналия си клепач и видях съпругата ми да ме гледа: чиста и спретната, седеше на стола, обгърнала колене. Очите ѝ бяха зачервени, а плътните ѝ устни не се усмихваха.

— Гррхх...

Затворих отново очи.

Тишина. Усетих тънко кутре да се свива около моето. Тя не продумваше. И аз не продумвах.

Върнах се сам в легиона.

Тази година нищо не вървеше както трябва.

Още щом се прибрах в Десетия, лошите новини заваляха една след друга. Нови бунтове — в Армения, в Месопотамия, във Вавилон. Навсякъде, във всяка завладяна територия, привидно толкова спокойна, лумваха пожари.

— Разпрострели сме се прекалено много — изкоментира Бойл. Бях го назначил за центурион още щом станах Първо копие. Сега ми докладваше, а огромните му пръсти шареха напред-назад по перата върху шлема му. — Един цар мъти водите в Армения, а миналата седмица в сражение в Месопотамия убиха един легат. Не можем да покрием толкова територии със седем легиона.

— Е, не е необходимо да я покриваме цялата — рекох изнурено. — Къде е разпределен Десетиият?

Тръгнахме след дванайсет часа. Квет, неукротимият бербер, ме поздравя с ръкостискане и кимване.

— Твоето момче ли е това? — попита той, сочейки Антиной, който за пореден път ме придружаваше. — Вече не прилича толкова на момиче.

Антиной се усмихна широко. Сега имаше собствен меч — извит сирийски нож, с който си подрязваше косата, преди дори си помисли да се накъдри. Миналата пролет реши да подстриже косите на Дина и Чая и недоумяваше защо Мира е толкова разстроена.

— И те искат да са подстригани — обясни Антиной, а Мира се втренчи в гологлавите ни дъщери и ми каза, че е време да заведе Антиной пак на поход.

Взех го, но го следях зорко. Мира имаше право; мнозина в легионите харесваха красиви момчета, а дори с подстриганата коса и загорялото от слънцето лице Антиной беше смущаващо красив. Затова му дадох меч и го посъветвах да го използва смело в случай на нужда.

— Умееш ли да въртиш меча, момче? — изръмжа му Квет, също забелязал оръжието. — Или е само за показ?

— Упражнявам се от осемгодишен — отвърна гордо Антиной. — Викс ме учи да ловувам! Вече улучвам заек от петдесет стъпки и...

Побутнах го да мълчи. Квет се изкикоти и аз се запитах дали Мира не е права. Дали наистина е изколил всички евреи в провинцията, мярнали се пред погледа му.

Не попитах. Не събрах сили.

Завзехме отново Осроене^[1] благодарение на няколко бързи сражения и уловка, която замислих лично (няма значение каква). Върнахме си и още няколко града, но те представляваха само отделни оазиси на порядък сред всеобщия хаос. Препускахме по течението на Ефрат и този път виждах очи, изучаващи ни изпитало иззад папратите, очи, които искаха само едно — да украсят мястото между лопатките ми с дръжка на кама. Не заспивах мигом, въодушевен от победоносни битки както предишния път, когато прекосяхме тези земи.

Пред Ктесифон водихме истинско сражение. От момче мечтаех за такова — войници докъдето поглед стига, скрити зад щитовете, непоклатими, неумолими, стиснали гибелни копия, сияещи ярко под слънцето. Траян ни предвождаше и аз виждах гордата му сива глава в далечината и чувах как преторианците му го молят да си сложи шлема.

Виждах войниците си — изопнали мишци, нетърпеливи и калени в боя. Докоснах амулета около врата ми и зашепнах набързо молитва към бога на войната, когото все още си представях като татко. Отправих една молитва и към бога на Мира — колкото повече небесна подкрепа преди битка, толкова по-добре — и после скочих от коня и се строих в редиците на пехотинците. Този ден убих шестима или седмина. Вярно, мъжете в Парта си мажеха косите с благовонни масла и си боядисваха клепачите с къна, но бяха свирепи воители. Приклециха ме трима. Чули, че крещя заповеди, решиха да сломят хората ми, оставяйки ги без предводител. „Идиоти — мислех си гневно, — войниците ми ще довършат битката и през трупа ми.“ Противниците ни обаче не го знаеха и затягаха обръча около мен. Пронизах единия и халосах другия с издатината на шита си, но третият щеше да ми намушка врата с извитата си сабя, ако Филип от дясната ми страна не беше забил копието си в гърлото му. Видях как мъжът поглежда кървавото острие, стърчащо от адамовата му ябълка, и рухва върху стъпканата трева. Кимнах задъхано на Филип — безмълвен войнишки жест, стаил повече признателност от еднoчасово цветисто словоизлияние. Той ми кимна в отговор и в същия момент изкрещя, защото друга извита вражеска сабя откри пролуката между бронята на гърдите и на гърба му. Филип умря, преди крясъкът да затихне в гърлото му. И аз изкрещях и в този миг всичко залитна на една страна. По-късно се наложи Бойл три пъти да ми повтори, че врагът е побягнал, че сме победили. Победихме или поне така ми казаха. След тази битка ръцете ми бяха окървавени до лактите, защото накълцах на парчета убиеца на Филип, и оттогава войниците от Десетия започнаха да ме наричат Версенжеторикс Червения.

Последваха нови мълниеносни набези. И така — цяла година. Колко ли мили от империята прекосих? Нощни сражения, кратки схватки сред блата и пустинни пясъци. Много малко нощи в Антиохия с Мира. Прибрах се у дома след пет месеца и Чая нямаше представа кой съм. Разплака се и скри лице в пазвата на майка си, когато ме видя с високия ми шлем.

— Ще те опознае отново — успокои ме Мира.

— Кога? Утре тръгвам пак. Императорът иска да отида в Хатра, а после...

— О — рече съпругата ми с безизразно лице.

— Няма да е задълго — опитах се да я окуража. — Щом завземем Харта, ще се върна в Антиохия.

— Така каза и след Селевкия.

— Е, нали ти настоя да останеш тук? — отвърнах рязко.

— Плюят по мен на пазара — съобщи тя с безучастен глас. — Питат ме дали ям мъртви бебета като еврейските бунтовници в Александрия. Отговарям им, че в Александрия няма живи евреи, които да ядат каквото и да било, още по-малко бебета. Обикновено в този момент ме заплюват.

— Мира...

— Не извеждам много момичетата. Кой плюе по невръстни момиченца? — Ръката ѝ помилва лъскавата тъмна коса на Чая, най-сетне пораснала след непохватната подстрижка на Антиной. — Римляните!

— Антиохийците! — възразих.

— И те са римляни — отрони изморено Мира. — Кога ще се приберем у дома, Викс?

— Не знам — казах ѝ и я целунах.

Тя също ме целуна и до устната ѝ се изви трапчинка, но по-късно през нощта, когато мислеше, че съм заспал, я чух да плаче. Дълго, конвулсивно хлипане разтърсваше тялото ѝ, свито на кълбо в най-далечния край на леглото. Милостиви богове, олекна ми, когато тръгнах.

ТИТ

— Едно момиче иска да говори с теб, доминус.

— Не е домина Юлия Статилия, нали? — Млада вдовица със съмнителна слава, приятелка на сестрите на Тит, напоследък нарочила Тит като изключително подходящ да ѝ стане четвърти съпруг — Тит не беше особено запленил от идеята. — Кажи ѝ, че съм излязъл. Всъщност кажи ѝ, че съм заминал за Африка или за Индия. Коя е по-далеч?

— Не е тази горгона, доминус — гласът на Ения прозвуча доволно. — Дошла е дъщерята на сенатор Норбан.

— Фаустина? — Тит стана от стола зад писалището. — Покани я.

Малката сестра на Сабина влезе, следвана от секретар и няколко прислужници, порозовяла като роклята си от горещината навън и с много самодоволно изражение.

— Каж ми, че съм неотразима.

— Неотразима си — съгласи се Тит.

— Каж ми и че съм умна. И смела.

— Несъмнено — поклони ѝ се той. — Но защо?

Фаустина го изглежда самонадеяно.

— Защото открих кой краде от баните ти.

— „Да приемеш услуга означава да си продадеш свободата“ — промърмори Тит.

— Сир — обяви доволно Фаустина.

— Сир или Кир?

Лицето ѝ помръкна.

— Двама ли са?

— Няма значение. Така или иначе ще приема услугата ти и ще ти стана роб. Кой краде от баните ми?

Фаустина се обърна към Ения с ослепителна усмивка.

— Ения, нали? Ще заведеш ли прислужниците ми в кухнята? Сипи им нещо разхладително. Цял следобед ме следват търпеливо и заслужават да подвият крак.

— Да, домина — икономката на Тит изглежда замислено Фаустина от вдигнатата високо руса коса до подгъва на розовата ѝ дреха. — Хайде, момичета.

Щом вратата на кабинета се затвори, Фаустина се обърна отново към Тит.

— Обещах на Басус да говорим насаме.

— Басус? — Тит се втренчи в секретаря, шмугнал се в стаята след прислужниците на Фаустина и сега стоеше в ъгъла с притеснено и уплашено изражение. — Той ли е крадецът?

Мъжът го погледна възмутено.

— Домина Фаустина не каза, че ще хвърлят вината...

— Никой не те обвинява в нищо. — Фаустина го потупа успокоително по рамото и го поведе към стола. — Поседни, докато поговоря с Тит Аврелий.

— Знаех си... — промърмори мъжът.

Императорски секретар, съдейки по спретнатата тога и изцапаните с мастило пръсти. Млад секретар от Гърция вероятно който си изкарва прехраната с красив почерк и няколко говорими езика.

— Отворя ли си устата — изхленчи мъжът, — ще ме набедят за крадец. Защо ли ви послушах, домина?

— Никой няма да те набеждава — отвърна мило Фаустина и дръпна Тит в срещуположния ъгъл. — Гледай да не го притесняваш — прошепна му. — Едва успях да го убедя да дойде.

— Щом не е крадецът, кой е той тогава? — сниши глас Тит.

— Така... — Фаустина прочисти гърло, сякаш се готви да изнася реч. — Мислехме, че крадецът ти е иконом или служител от императорското домакинство, някой с достъп и на отговорен пост. Но разбрах, че опитите ти да го разкриеш са ударили на камък.

— В общи линии.

Всяка улика, която Тит се опитваше да проследи през последните месеци, сякаш водеше до свитък, изчезнал от обществения архив, или до ревизор, ненадейно преместен в Африка. Или до чиновник, който се изчервяваше и онемяваше и отказваше да продума и дума, колкото и злато да му предлагаше Тит.

— Предпочитам да запазя главата си върху раменете, благодаря — отговори му веднъж дребен, възпълен претор и излезе, без да се сбогува.

Всички следи го отвеждаха до задънена улица.

— Е, — продължи, без да я подканват, Фаустина. — Реших да стигна до първоизточника.

Тит я погледна стреснато. Погледна към Басус и после отново към нея.

— Какво си направила?

Ения почука и влезе. Секретарят подскочи нервно.

— Студена отвара от черници — обяви тя и подаде на Фаустина две ледени чаши. — Погрижете се господарят да си я изпие, домина. Здравословно е в горещ ден като днешния. Доминус, отмених следобедните ви срещи с подопечните на семейство Аврелии.

— Не биваше...

— Разполагайте свободно с времето си — прекъсна го Ения, вирна многозначително глава и излезе.

— Харесва ми — кимна Фаустина замислено. — Любовница ли ти е?

— Всъщност... — заекна Тит.

— Какво? Не съм шокирана. Една прислужница на татко му е била любовница, докато е бил ерген. Двете с мама са добри приятелки.

— Няма да разискваме тази тема!

— Всички интересни теми са забранени! — Фаустина подаде чашата си на нервния секретар, потупа го още веднъж по рамото и поднесе втората на Тит. — Изпий си черниците, Тит... та значи... често ходя в двореца, императрица Плотина ме кани да тъчем заедно, представи си. Но най-вече да ми обяснява за кого от ухажорите си да се омъжа и да намеква колко би желала аз да съм съпруга на Адриан вместо Сабина. Последния път обаче я извикаха за малко и аз останах сама в стаята ѝ. Случайно забелязах къде държи личните си документи. И — допълни Фаустина — потършувах, докато намеря счетоводните ѝ книжа.

Тит се задави с отварата.

— Шпионирала си императрицата на Рим?

— Каква ужасна дума! — възкликна ведро Фаустина. — Да речем, че благодарение на щастливата случайност, на празната стая и на моята наблюдателност се натъкнах на интересна информация. Знаеш ли, че има досие на всеки, който работи в императорското домакинство?

„Защо“, запита се неволно Тит. Обществените въпроси, дребните решения и служебните назначения не влизаха в работа на Плотина. Защо императрицата на Рим си води личен архив?

— Какво откри?

— Нищо. — Фаустина побутна настрани купчина свитъци и облегна на писалището му. — Точно това ми се стори странно. Императрицата не купува нито един аршин коприна, без да си запише цената, но ненадейно се появяват огромни приходи, без нито дума откъде идват. Не можех да отнеса нищо, но преписах няколко реда...

— Не са убедително доказателство — посочи Тит, когато тя извади шепа надраскани набързо бележки.

— Знам. Затова цяла седмица се навъртах около секретарите на императрицата и накрая открих Басус. Един от нисшите чиновници на

императрицата. Когато му показах бележките, пребледня като платно. Отказа да ми каже каквото и да било, но го убедих да поговори с теб.

— Как успя?

— Защото никой не може да ми откаже — подхвърли нехайно Фаустина. — И защото му обясних, че си един от най-богатите мъже в Рим и ще платиш щедро за информацията.

— Тоест обещала си бог знае колко пари от кесията ми срещу бог знае какви сведения?

— Горе-долу.

Трапчинките на Фаустина просияха срещу него. Изглеждаше като майска роза в светлорозовата си дреха и невинна като новородено агънце. Тъмните ѝ очи искряха доволно. Тит затвори очи.

— Изкушаваш ме да извърша престъпление — промърмори той. — Е, вече съм нагазил надълбоко. Да чуем какво ще ми каже секретарят.

По лицето на Басус вече се стичаха ручей от пот.

— Не искам неприятности, доминус — заекна той. — Искам просто да се върна в Атина, където да преписвам лекции. Ще ви кажа какво знам и после трябва да изчезна. Разбирате ли, доминус?

— Кораб до Атина и кесия с едногодишна издръжка — обеща Тит. Все още се учудваше, че може да щракне с пръсти и да прахоса огромна сума, без да му мигне окото. Че парите са разковничето, което разрешава проблемите му. — Слушам те, Басус.

Секретарят сведе поглед. Фаустина го потупа по ръката и му дари усмивка, с каквато навярно Елена Троянска е убедила стотици троянци да се изправят срещу смъртта заради нея. Басус преглътна тежко.

— Виждам какво ли не — избърбори той. — Не са само вашите бани, макар и от тях да постъпват сериозни суми. Парите прииждат от стотици различни места, доминус, и после изтичат. Подкупи, подаръци, заеми под масата. Постове — обещани, изтъргувани или направо продадени. Шантажират хората и ги изпращат в изгнание. Бележките на домина Фаустина... сега ще ви покажа...

— Кой? — прекъсна го Тит. — Кой го прави? Кражбите, подкупите, шантажа?

— Не се ли досещате, доминус? — погледна го безизразно Басус. — Императрица Плотина.

ВИКС

Хатра беше истинско дяволско гърло. Проклинам мига, когато я зърнах. Прашна крепост, снишена край източния път към Вавилон; само пясък и бърснещи ветрове, ширнали се докъдето поглед стига. Мухите нападаха мъжете, преди да разгънат шатрите, мълнии прорязаха небето и яростни порои се сипнаха и намокриха подпалките. Легионерите в лагера приличаха на изсъхнали мумии с напукани устни и шалове около носовете срещу пясъчните вихрушки.

— Радвам се, че ми изпратиха подкрепление — посрещна ме легатът, на когото рапортувах. — Но дано си носите вода. В тази пустош няма и капчица. — Изглежда ме с присвити очи — веднага разбрах, че е един от образцовите легати на Траян. От онези, които са се сраснали с броните и говорят латински по-недодялано от мен. — Ти си Версенжеторикс Червения, нали?

— Да.

— Чувал съм за теб. Според Лусий Квет не си напълно безполезен в сражение.

— Спомена ли колко пъти му спасих живота?

— Бербери! Все някой трябва да ги спасява. Всичките са луди. Отиди да докладваш лично на императора, ще иска да узнае веднага новините от Селевкия. Излезе да наблюдава поредната безуспешна кавалерийска атака. — Легатът се изсмя грубо. — Добре дошъл в Хадес. Не си очаквал такава жега, обзалагам се.

Не бях виждал моя император от няколко месеца и се наложи да прикрия стъписаното си изражение, когато той обърна коня си между рояка преторианци и офицери и ме поздрави. Около устните му се бяха врязали нови дълбоки бразди, очите му бяха помътнели и единият тъгъл на устата му беше извит надолу, сякаш е постоянно намръщен. Спомних си слуховете, че императорът припаднал преди няколко месеца и цяла седмица бил на легло, но фучал от гняв през цялото време. Реших, че злите езици преувеличават. Траян да се разболеет? Мъжът, способен да върви от изгрев до залез-слънце и после да надпие цял легион? Невъзможно. Ала наистина ми се стори болен, когато скочих от коня и му отдадох чест. Усмивката му обаче беше топла както винаги.

— Версенжеторикс! Точно ти ни трябваш за обсадата! Как смяташ — по-лесно ли е от Старата Сарм?

Огледах с присвити очи стените, издигащи се сякаш от маранята. Римската кавалерия атакуваше обезсърчено портите и чух далечно свистене на стрели.

— Вижда ми се по-трудно, цезаре.

— И на мен — съгласи се мрачно императорът. — Този път няма как да счупим водопроводите. Онова беше наистина лесно.

— Аз го измислих, цезаре. Плана да счупим тръбите. Помолих Тит да го представи вместо мен.

— Така ли? Бива го младия Тит Аврелий. Един от малцината честни мъже в Рим, ако не греша. Не е лошо, че сега е и един от най-богатите.

— Добро момче — съгласих се. — Не ми се зловиди, че обра лаврите за моите тръби.

— Адриан пробва да си припише заслугата — изсумтя Траян. — А сега ми разкажи за Селевкия.

— Не трябва ли да се отдалечим, цезаре? — Отново чух да просвистява стрела. — В обсега им сме. Ако извадят късмет...

А и идиотът не носеше шлем. Главата му сияеше под яркото слънце като излъскана сребърна монета.

— Не изглупявай — махна небрежно императорът. — Селевсис! Разкажи ми!

Траян носеше обикновена войнишка броня, но някой върху стените на Хатра навярно бе разпознал гордата побеляла глава. По средата на разказа ми за плячкосания град Селевсис една стрела се заби с глухо тупване по-близо до нас. Чух дрезгаво гъргорене. Кавалерийският офицер до Траян, който си вееше с потна длан и се оплакваше от мухите, се опитваше да говори през стърчащата в гърлото му дръжка. Строполи се от седлото и по пясъка заструи кръв.

Не ми остана време да извикам. Спуснах се напред, улових Траян за ръката, дръпнах го яростно и го съборих от коня. Парещата болка прониза рамото ми, но не й обърнах внимание. Траян падна на земята, а аз се хвърлих върху него. Сред крясъци и трополене на копита преторианците се скупчиха около нас. Някой ме вдигна, трима стражи заобиколиха императора с извадени мечове и го поведоха бързо към лагера. Траян се смееше. Понечих да тръгна след него и дясното

ми рамо изтръпна от болка. Погледнах надолу и видях стрелата, забита точно до ръба на бронята ми.

— Прекрасно — изръмжах.

Четири години участвах в най-напечените битки в Парта и нямах нито една драскотина, а сега ме раниха още през първия ден в Хатра. Стиснах зъби и издърпах стрелата. По ръката ми рукна кръв. Упражненията с щит утре щяха да ми се сторят много забавни.

— Версенжеторикс! — извика някой. Вдигнах очи и видях моя император. Около устните му вече нямаше дълбоки бразди, той се усмихваше като щастливо момче. — Добър рефлекс, дължа ти благодарност...

— МЛЪКНИ! — изревах аз с най-гръмогласния си центурионски тон. Императорът на Рим примигна, а преторианците и офицер му зейнаха. — КОЛКО ПЪТИ ДА ТИ ПОВТАРЯМЕ ДА СИ НОСИШ ШЛЕМА?

Императорът отвори уста, но аз не възнамерявах да слушам оправданията му. Стражите и офицерите зад него зяпнаха още по-смаяно (и ръцете им се помаяха върху дръжките на мечовете) когато забих показалец в гърдите на Траян и му изкрещях с пълни дробове, че е идиот. Идиот да стои толкова близо до врага и още по-голям идиот да стои толкова близо по време на сражение. Накрая думите ми изневериха и преминах на проклетия. Изчерпах и проклетията. Тогава го изпепелих с яростен поглед. Императорът на Рим се взираше в мен с нямо удивление и когато най-сетне млъкнах, ме потупа по раненото рамо.

— Хайде, хайде, момче, не се вълнувай толкова.

— ДА НЕ СЕ ВЪЛНУВАМ? — изкрещях аз и понечих да започна отначало, но дори от лекото потупване по рамото ми причерня от болка и притиснах раната с приглушена ругатня.

— Превържи я — разпореди императорът.

— Да, цезаре — промърморих сърдито.

— После ела в шатрата ми. Искам ти и мъжете ти да останете тук с мен, докато превземем Хатра, но после ще те изпратя в Дакия.

— Дакия?

Гневът ми тутакси стихна. Проследих с поглед как се обръща и се отдалечава с познатата енергична походка. Закуцуках след него, стиснал рамото си.

— Дакийците пак създават неприятности — обясни Траян, без да забавя ход. — Сигурно си мислят, че съм ги изпуснал от поглед, копелетата! А и свиках много войници от дакийските легиони, доста са отънели. Ти познаваш Дакия, там си от самото начало, затова ще вземеш хората си и с Десетия ще усмирите дакийците. Поздравления, легате. — Той ме потупа по здравето рамо. — Десети Фиделис е твой.

Мой?

— Аз... — заекнах като момченце и офицерите се спогледаха ухилени. Мнозина от тях бяха започнали кариерата си като обикновени редници, също като мен. — Давайте ми легион само защото ви отклоних от пътя на стрелата? Аз не... искам да кажа... не съм го планирал...

— Не, вече бях решил да ти дам легион. Такъв гороломен глас заслужава нещо по-добро от Първо копие. А понеже ми спаси живота, надявам се да приемеш това... — Свали един пръстен и ми го подаде. — И това. — Целуна ме сърдечно по бузата. — А сега се превържи и ела в шатрата ми за инструкции.

— Цезаре...

Само толкова успях да изрека. Имах сълзи в очите, кръв — по ръката, целувка по лицето и радост в сърцето. Погледнах пръстена. Обикновена халка от тежко злато, върху която беше гравирана думата Партикус. Титлата, с която Сенатът почете Траян: „Завоевател на Парта“. Надянах го на средния си пръст. Пасна ми все едно е правен за мен.

— Партикус — промълвих дрезгаво.

— Радвам се, че му се разкрещя — сподели ми един от преторианците на Траян. — Непрекъснато му повтаряме да си носи шлема, но той не ще и да чуе. Ще го убият някой ден, глупака му с глупак.

— Не и докато съм жив — отвърнах и не усетих никаква болка, когато лекарят зашиваше разкъсаното ми рамо. Когато приключи, татуирах върху рамото си цифрата X. Като Десети Фиделис.

Моят Десети.

[1] Осроене — царство в северното двуречие на Месопотамия, днес на територията на Югозападна Турция. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ПЕТА

ПЛОТИНА

— Простете, домина, но някой настоява за аудиенция.

— Много съм заета.

Плотина дописа старателно бележката върху восьмичната плочица и се пресегна за друга. Четири робини сновяха зад нея, понесли купчина копринени роби, готови за гладене. Други две кърпеха, а двама пажове чакаха нареждания, но зад писалището императрицата на Рим се трудеше по-усърдно от всички, взети заедно. Трябваше да издигнат статуя на Траян в новия му форум... зимните й роби и мантии трябваше да се извадят от дрешника и да се проверят за молци... някакъв благородник, провинциален губернатор, задлъжнял напоследък, вероятно щеше да подкрепи охотно скъпия Публий, ако получи заем... избите за вино пак гъмжаха от паяци... Милостива Юнона! Колко много работа! Императрицата на Римската империя беше най-отруденият роб в нея!

— Посетителят е много настойчив, домина — обади се пак икономът. — Той...

— Не ме интересува кой е. Тази сутрин нямам време за разговори.

Плотина прегледа набързо последното писмо от съпруга си — кратко и любезно както винаги, все едно изсечено с меч между сраженията. Траян определено нямаше дарба за изтънчена кореспонденция. Сигурно щеше да се наложи да го посети, ако войната се проточеше още. Преди две години отпътува за Антиохия и прекара един-два много официални месеца до него, както се полага на порядъчна съпруга, но пътешествието не беше никак приятно. Източни мухи, източни вино и източни уличници, които се наричаха римски благороднички и най-безочливо очакваха да вечеря с тях. „По-скоро ще отложи посещението с още една година.“

— Посетителят е Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин, домина — упорстваше икономът ѝ. — Каза, че е изключително важно.

— Той ли е глух, или ти? Не искам да ме безпокоят.

„Особено, за да угодя на това парвеню, на което всички предричат бляскаво бъдеще.“ Редките писма на Траян винаги превъзнасяха до небесата едно или друго дело на Тит — колко бързо напредва строежът на баните, колко деликатно е изгладил някакъв раздор в Сената. Скъпият Публий жънеше далеч по-похвални постижения, но не и аплодисменти! Плотина пусна няколко слуха за новия фаворит на Траян — че е пияница, че боготвори непристойни чуждестранни идоли като Изида^[1] и Акер^[2], а не порядъчните римски богове — но удари на камък. Момчето беше отегчително и ужасяващо добродетелно.

— Опасявам се, че въпросът е неотложен, домина — уверен глас прекъсна икономата и Плотина вдигна поглед и видя изправения неотстъпчиво през писалището ѝ младеж. — Трябва да разговарям с вас и предпочитам да останем насаме.

— Нямах право да нахълтваш в личния ми кабинет.

— Вие нямате право да се възползвате нелегално от държавните фондове — отвърна той. — Но ако предпочитате да го обсъдим пред робите, нямам нищо против.

Плотина зяпна. Зад Тит икономът се ококори. Две робини, заети да сгъват робите на Плотина, вдигнаха стъписано погледи, а трето момиче закри устни с длан и зашепна на пажа, който държеше чашата на Плотина с овесена отвара.

— Оставете ни сами — разпореди императрицата.

Тит изчака и последният роб да излезе и вратата да се затвори зад гърба му.

— Благодаря — кимна той и седна без покана.

Носеше туника и сандали — дори не си беше направил труда да облече тога! — и беше неизбръснат, сякаш току-що е станал от леглото и е дошъл, без да се отбива в банята.

— Така ли се явяваш пред императрицата си? — попита ледено Плотина. — С набола брада и с безпочвени обвинения?

Той извади няколко свитъка и ги разгъна върху писалището.

— Не са безпочвени.

Плотина погледна първия свитък.

— Какво? Намекваш, че са от личното ми счетоводство? Ежедневно го преглеждам и нищо не липсва, уверявам те.

— Погрижих се лично. Информаторът ми постави копия в кабинета ви, след като ми донесе оригиналите.

Информатор? Плотина се пресегна и грабна първия свитък. Два реда бяха достатъчни да я смразят до костите.

— Как си се добрал до личните ми документи?

Някой от робите? Ще накарам да го разпънат на кръст, ще...

— Няма значение кой ми ги донесе. Замина отдавна и няма да го намерите.

— Как смееш...

— Много съм изморен, домина. Цяла седмица разнищвах долните ви измами и повече от седмица се питах как да постъпя. Затова ще бъда кратък. — Тит отметна косата от челото си и я погледна право. — Вършите кражби, императрице Плотина, и мога да го докажа. Крадете от средствата за строежа на баните на Траян, от програмата за издръжка на сираци и от други проекти.

— Няма да давам обяснения на такива като теб. — Плотина мобилизира цялата си решителност. Гласът ѝ прозвуча категорично, но безучастно, сякаш разговаря с безочлив роб. — Императриците имат подбуди, непонятни за дребни нищожества като теб.

— Не ме интересуват подбудите ви, домина.

А! Плотина се поотпусна. Усети как самообладанието ѝ се възвръща.

— Какво те интересува тогава?

Той я погледна мълчаливо.

— Едва ли си търсиш богата съпруга, предвид състоянието, което получи от дядо си. Може би искаш да добавиш нещо по-бляскаво към името си вместо титлата квестор? — Тя се подсмихна. — „Консул“ ли ти харесва повече? Ще вмъкна името ти в списъка за следващата година.

Не звучеше зле. Младият Тит Аврелий, един от най-богатите мъже в Рим, да ѝ стане длъжник. Богат млад консул, когото лесно де води за носа, о, да, от него щеше да излезе полезен съюзник на скъпия Публий.

— След още една година името ти ще бъде в списъка с кандидат-губернатори — продължи тя. — Германия, да речем? Или Испания, ако

предпочиташ по-топъл климат. Или...

— Уважаема — въздъхна Тит, — наистина ли се опитвате да ме подкупите?

Плотина прехапа език, преди да му предложи да стане префект на Египет след пет години срещу няколко навременни заема и публична подкрепа за скъпия Публий. Усети как познатите иглички на болката започват да пробождат слепоочията ѝ. Отдавна не беше изпитвала изтощителната, безмилостна болка. От години никой не ѝ беше препреждал пътя. Всички просто я поглеждаха и се подчиняваха...

— Ще бъда ясен. — Тит я погледна изморено и непреклонно. — Не искам нищо от вас. Искам само незабавно да спрете да крадете от империята.

— Как смееш...

— Не аз съм крадецът в тази стая, домина, така че, да, смея... Край на кражбите от строителния фонд за баните. Това ще е лесно, баните са почти построени. Но императорът току-що ме информира, че ще ми повери проекта за издръжка на сираци в провинциите, а вие години наред сте черпили щедро от средствата за децата. Искам да престанете незабавно. И наистина — добави ядосано той, — прословутите ви морални скрупули би трябвало да ви възпрат да паднете толкова ниско. Да крадете от строеж е едно, но от сираци?

Плотина скочи на крака. Чуковете вече бумтяха безпощадно в слепоочията ѝ.

— Позволяваш си да заплашваш императрицата на Рим?

— Разбира се. Имам достатъчно доказателства да ви изоблича пред императора. Съмнявам се, че ще го зарадвам, и се съмнявам, че ще ви накаже сурово. Но всички в Рим ще разберат и се съмнявам, че това ще ви хареса. „Императрица Плотина, толкова добродетелна и извисена. Императрица Плотина, най-обикновена крадла.“

— Как смееш...

— Спестете си заплахите, домина. И ако обмисляте да ме изнудвате, спестете си и това. В живота ми няма нищо, с което да купите мълчанието ми. Едно предимство, предполагам, да си невзрачен и съвестен труженик. Невзрачните съвестни труженици нямат какво да крият.

— О? — усмихна се злокобно Плотина. — И аферата си с Вибия Сабина ли не искаш да скриеш? Видях те с нея, преди да замине за Антиохия. Обикновено е по-дискретна, но в онази непристойна дреха явно ти се е сторила неустоима.

— Да — съгласи се невъзмутимо Тит. — И това е единствената фамилиарност, която съм си позволявал с Вибия Сабина, не че ще ми повярвате.

— Няма значение дали аз ще повярвам. Важното е дали съпругът ѝ ще ти повярва. И всички в Рим.

— Не ме интересува особено дали ще ми повярват, или не. Не възразявам да разпространите слуха, че съм откъснал очарователната съпруга на протежето ви под носа му. Тъкмо ще придадете пикантен привкус на житието ми.

— Ти, нещастно нищожество!

— Обещах си да си тръгна при първата обида.

Тит стана. Плотина едва го различаваше през червената мъгла, спуснала се пред очите ѝ. „Ще те пратя на арената заради това — помисли си тя. — Лъвовете ще разкъсат червата ти. Лешоядите щя изкълват очите ти.“ Ако в ръката ѝ имаше нож, щеше да го забие в гърлото му.

— Още нещо. — Тит я погледна през рамо. — Скоро ще намерите друг начин да крадете средства за машинациите си. Вероятно няма да успея да ви спра, знам. Ще съм доволен, ако отбягвате моите проекти. Приемете го и няма да уведомявам императора. Споразумяхме ли се?

— Няма да се пазаря с теб! Аз съм императрицата на Рим!

— И се опитвате да купите трона на следващия император.

Думите изпратиха ударна вълна по гръбнака на Плотина и тя впи очи в младия мъж, наблюдаващ я от другата страна на писалището. Толкова невзрачно момче, толкова незначително.

— Какво искаш да кажеш? — попита тя с присвити устни.

— Не ме подценявайте, домина. Вие живеете скромно, нямате големи разходи, не успявате да похарчите дори средствата за издръжката на домакинството ви. За какво са ви повече от два милиона сестерции? — Тит огледа спретнатия ѝ кабинет, удобен, но семпъл с тъмните мраморни стени, спартанските канапета, ниските масички и вълнените драперии, които Плотина беше изтъкала собственоръчно. —

Не, не крадете за себе си. Но сигурно ви е струвало много да осигурите стилно консулство на протежето си Адриан. Да не споменаваме новия му пост като губернатор на Сирия. Два милиона сестерции — добро начало, за да купите необходимата му подкрепа, та да стане императорски наследник. — Тит поклати глава. — Проблемът е, че ако просто ме бяхте помолили да подкрепя Адриан... да, щях да го направя. Той ще бъде добър император. Предполагам, не знае, нали? Може и да е студенокръвна риба, но по-скоро би умрял, отколкото да открадне.

— Ще се погрижа да умреш за това — прошепна дрезгаво Плотина.

Тит сви рамене.

— Винаги съществува риск.

Излезе спокойно и затвори вратата с тихо щракване. Устата на Плотина зейна в ням писък, а лицето ѝ се разкриви болезнено. Не! Закрачи напред-назад, блъскайки се в мебелите. Не, не, не! Сандък с ленени дрехи я препъна и тя го ритна настрана. По пода се разпиляха претнатото сгънати туники. Невъзможно! Невъзможно!

Плотина отиде при Юнона. Нареди на другите молители в храма да излязат с шепот, който ги накара да хукнат през глава навън. Разказа всичко на посестримата си. Юнона слушаше и наблюдаваше със съчувствено каменно лице как Плотина хлипа, пени се от гняв и си скубе косите.

— Ще си плати — заключи тя с глас, одрезгавял от крясъците. — Никой няма право да разговаря така с богиня.

Юнона се съгласи.

— Ако си мисли, че ще ме спре, значи е наивен фукльо. Моят Публий ще стане император. Ще стане император и тогава ще видя трупа на това жалко нищожество да се валя върху пода.

Юнона я разбра.

— Ще отида при Траян. Ще замина за Антиохия, и то веднага. Ще му разкажа как са ме оклеветили. Той ще повярва на мен, а не на наглото нищожество. Аз съм му съпруга.

Юнона изрази съчувствие.

— Ще ми помогнеш, нали? — Изтощена до смърт, Плотина облегна туптящата си от болка глава върху мраморните поли на Юнона. — Ще ми помогнеш ли да се отърва от него?

Юнона ѝ обеща.

САБИНА

— Лекарите ти препоръчват почивка, цезаре.

Траян се облакъти върху възглавничките на лектуса и един роб му допълни чашата.

— Почивам.

— Не изглежда така — усмихна се Сабина.

Пищен банкет беляза завръщането на Траян в Антиохия. Присъстваха гостуващи сановници в раирани източни мантии, сенатори и губернатори в снежнобели тоги, легати и трибуни в брони. И този път не липсваха обичайните за Траяновите угощения изобилие от вино, шумотевица, радостни възгласи и най-вече непринуденост. Всички се местеха от маса на маса, танцьорите не успяваха да довършат изпълненията си, защото ги канеха да се присъединят към веселбата, а двамина пияни легати предложиха да разрежат печения вол с мечовете си. Траян се задави от смях и се наложи Сабина да го тупа по гърба.

— Милостиви богове! Спести ми мърморенето — предупреди я императорът и група стройни акробати от Парта започнаха да се премятат на фона на барабанен ритъм. — Искам да си получа дозата, преди Плотина да пристигне.

— Скоро ли идва? — простена Сабина.

— Тръгнала е с кораб от Рим и чувам, че ветровете са благоприятни. — Траян махна към развеселената компания в залата. — Ще трябва да намаля темпото, когато дойде.

— Иначе ще те хока, докато свят ти се завие — съгласи се Сабина. — Колко ще остане?

— Няма да е дълго, обзалагам се. Изтокът не ѝ харесва — прекалено нечистоплътен и екзотичен е за моята Плотина. Ще се задържи колкото да се яви пред поданиците и да ме засипе с лавина от съвети и ще си тръгне. И докато е тук, малка ми Сабина, недей да я дразниш! Имам достатъчно работа и не ми се занимава с женски свади.

— Да, цезаре — отдаде му смирено чест Сабина. — И аз ще си получа безропотно дозата съвети.

— Не само — добави мрачно Траян. — Само почакай! Ще настоява да се върна в Рим с нея.

— Защо не я послушаш? — попита ведро Сабина.

— Още не съм превзел Хатра, момиче. Костелив орех се оказа. После съм намислил да се върна в Месопотамия и да усмиря размирниците.

Траян взе сирене и грозде от един поднос и очерта крепостните стени на Хатра. Изяде вражеските отряди, избити при обсадата и с парче хляб нахлу през портите, за да демонстрира планираното нападение, когато се върне. Сабина го наблюдаваше замислено. Не беше виждала Траян от цяла година, докато обикаляше Египет и Гърция, а той — Парта. Беше отслабнал, ръцете му все още изглеждаха силни, кожата му обаче беше отпусната и суха. Стори й се, че пръстите му треперят, когато посегна за ново парче хляб.

— Добре ли си, цезаре? — попита го тихо. — Чух, че ти е станало зле край Хатра.

— Веднъж да се замаеш от слънцето и всички започват да дрънкат втели-некипели — оплака се Траян. — Добре съм, разбира се!

Той заръкопляска на акробатите, които подскачаха от пирамидата си към тавана, и веднага извика най-красивия да седне него. Сабина се усмихна и се отдалечи дискретно. Адриан, с брадата и любезно лице, стоеше сред обръч от сенатори до фриз с похотливи сатири. Половин дузина гости се бореха да привлекат вниманието му — наскоро го бяха избрали за губернатор на Сирия (трябваше обаче да се преструва, че не знае, когато Плотина пристигне да му съобщи самодоволно новината), а следващата година отново щеше да е консул.

— Ще благоволиш ли да ме придружиш в Сирия? — попита той Сабина, когато се подготвяха за угощението. — Или предпочитай оргиите и пътешествията?

„Наистина ли мислиш, че пиля времето си в оргии?“, помисли си Сабина. Беше се върнала във Виндобона в Панония да провери как работи болницата, която построи със собствени средства, когато Адриан беше губернатор на провинцията. Остана там цял месец, застъпвайки се да назначат повече лекари, ала повярва ли й някой? Не, предпочитаха да вярват в оргиите. Но не сподели мислите си. Отговори само:

— Оргиите ми втръснаха. Не намираш ли, че перверзиите са много отегчителни?

Влязоха в залата заедно. Пръстите на Сабина докосваха едва-едва ръката на съпруга ѝ и тя се отдалечи в мига, щом прекрачиха през двукрилия резбован портал. „Сирия“, напомни си тя, въртейки чашата си вино, докато Адриан изчезна от погледа ѝ сред рояк доброжелатели. Не беше ходила в Сирия; пътуването сигурно щеше да е интересно... Напоследък обаче мислите ѝ незнайно защо се връщаха все по-често към дома. Сестра ѝ Фаустина щеше да се омъжи скоро. „Надявам се да отворя очите на мъжа, когото искам, преди да стана на двайсет или на сто. Богове! Какъв глупак е!“ Изборът на Фаустина не беше единствената драма в семейството; брат им Лин настояваше да стане трибун, макар и ненавършил седемнайсет. И, разбира се, здравето на баща им се влошаваше — Калпурния най-после го убеди да се оттегли от Сената и в последното си писмо той разказваше за току-що довършения си трактат във връзка с финансовата реорганизация на римските храмове. Писмата на Тит описваха красивите нови бани, работата му като надзорник на програмата за издръжка на сираци и колко доволен от него е императорът...

— Сигурно изпитвам носталгия — промълви Сабина.

За пръв път след толкова години скиталчество! Странно... И идеята да види Сирия не ѝ изглеждаше никак примамлива.

— Сама ли си говориш? — долетя глас зад гърба ѝ, толкова познат, че сърцето ѝ подскочи и в гърдите ѝ се разля топлина, преди дори да се сети за името на притежателя му. — Винаги съм знаел, че ти хлопа дъската, домина Сабина.

— Спести си обвиненията, Версенжеторикс! — усмихна се Сабина. — Чух как си нападнал Осроене през нощта. Осемдесет срещу двеста в крепостната кула. Това е истинска лудост!

— Но успех, нали? — Нанизът с военни трофеи звънна върху колана му и очите му се втренчиха в главата ѝ. — Къде е отишла косата ти?

— Обръснах я в Египет. — Сабина прокара пръсти през двусантиметровите кадифени кичури — единственото, останало от дългата ѝ до кръста коса. — Там е много горещо. Всички се бръснат и носят перуки само при официални случаи. След известно време и аз реших да последвам примера им.

— Харесва ми.

— Сериозно? Адриан е погнусен.

— Тогава ми харесва още повече. — Сивите очи на Викс огледаха бързо Сабина — от тъмнозелената коприна до нефритената гривна около глезена ѝ и малахитовата пудра, с която беше очертала плътно клепачите си. — Изглеждаш добре, домина.

„Ако знаех, че ще те видя, щях да си сложа дрехата с разголеното деколте, която подлуди Плотина.“

— И ти изглеждаш добре — отвърна му Сабина. — С ризница на банкет?

— После ме чака работа. Безсмислено е да обличам тога, след като императорът не възразява войниците му да са с брони на вечерната трапеза.

— Отива ти.

Меко казано. Безразсъдното, намръщено момче се беше променило неузнаваемо! Червенокосата глава на Викс стърчеше цял лакът над всички мъже в залата; беше разкراчил дръзко стъпала сякаш предизвиква околните да преминат в личното му пространство, очите му оглеждаха проницателно и зорко множеството и не пропускаха нищо. В износената лъвска кожа и излъсканата броня Викс изглеждаше огромен и могъщ, загорял от слънцето и гибелен. „Трябва да те изваят от гранит и да те сложат до всеки секретар в Рим, който набира доброволци за легионите — помисли си Сабина. — Достатъчно е да кажат на момчетата, че някой ден ще станат като теб, и ще попълнят редиците за нула време.“

— И добре че му отива — жената до Викс наруши краткото мълчание. — Рядко го виждам в друго.

— Моля за извинение. — Сабина погледна жената. — Не се представих. Аз съм Вибия Сабина.

— Мира — обади се Викс. — Съпругата ми.

Сабина стисна малка, но силна ръка. Жената беше червенокоса също като Викс. По-висока от Сабина, в пастелно синя роба и перлени обеци.

— Имаш добър съпруг, Мира.

„Още ли хърка като дъскорезница?“

— Наистина имам добър съпруг. — Една трапчинка грейна ненадейно до устната на Мира. — Домина Вибия Сабина?

Племенницата на императора? Викс, ти непрекъснато говориш за императора, а никога не си споменавал, че познаваш и роднините му.

— Беше отдавна — подхвърли припряно Викс. — Много отдавна.

Седем години ли изминаха, откакто разговаряха за последно очи в очи? На празненство като днешното всъщност.

— Викс беше телохранител в дома на баща ми — обясни Сабина на Мира, която я гледаше объркано. — Преди да постъпи в Десети Фиделис.

— Не мога да си представя Викс без Десетия — усмивката на Мира стана по-сдържана.

— Беше много млад. С огромни стъпала като на кутре. И винаги се забъркваше в улични схватки.

— Трябва да поговоря с теб, домина — прекъсна я още по-рязко Викс. — Веднага.

— Щом искаш...

— Не. Насаме. — Обърна се към съпругата си: — Няма да се бавя. Избягвай патрициите, защото ще те изядат жива.

— А теб? — прошепна Мира едва доловимо, но Сабина я чу.

Не се усмихна, докато с Викс не се измъкнаха от претъпканата зала и влязоха в атриума. Смръщените вежди на Викс им разчистваха мигом пътя. Когато стигнаха озарения от приглушената лунна светлина атриум, Сабина най-сетне се разсмя.

— Харесва ми твоята Мира. Червенокоса и духом. Така и трябва, щом се е оженила за теб. Имате ли деца?

— Две. Момичета. — Викс прокара пръсти през косата си, жест, който беше забравила, но сега си припомни ясно. — Не искам да говорим за Мира.

— Добре... — Сабина тръгна към фонтана — лъскав черен квадрат, отразяващ полумесеца през открития покрив. Сякаш водата беше пленила луната. Мъж и жена минаха в другия край на атриума, разкикотиха се и поеха към градината. Сабина и Викс останаха сами. — Последния път също разговаряхме в атриум — додаде Сабина. — Този път не ме хвърляй във водата, моля те.

— Заслужаваше си го — подсмихна се неохотно той.

— Може би. — Тя се обърна и се облегна на стройна колона. — Какво има, Версенжеторикс?

— Императорът. — Викс скръсти ръце. — Слуша те, нали?
— Не ми позволи да се разведа с Адриан. — Тя прокара пръсти през късата си коса. — Но иначе да. Вслушва се в думите ми.
— Поискала си да се разведеш с Адриан?
— Не е важно. Какво за императора?
— Да... Е, искам да поговориш с него.
— Вече имаш легион, нали? Поздравления, между другото.
— Не. Не става дума за мен. Не искам да ходатайстваш за мен. Сам се справям. — Лицето на Викс оставаше в сянка, но Сабина усещаше безпокойството, което набраздяваше челото му и присвиваше устните му. Повече от безпокойство — страх. — Убеди Траян да се върне в Рим.
— Какво?
— Припадна, когато обсаждахме Хатра — рече рязко Викс — Шест часа на седлото под палецото слънце. Идиотът се свлече право на земята. След един ден беше на крака, но не е същият. Виждам, че е изморен и ръцете му треперят.
— И аз забелязах.
— Болен е. Няма да го признае. Едва го убедихме да се махне от Хатра и сега пак говори, че ще поведе легионите по течението на Тигър. Още един месец под слънцето може да го убие. На шейсет и четири е! — Очите на Викс я умоляваха. — Лекарят го убеждава, стражите му го убеждават, сигурен съм, че императрицата ще му проглуши ушите, щом пристигне. Дано ти да успееш. Накарай го да се върне в Рим, Сабина. Да си седи в някоя прохладна градина и да си почива.
Сабина се усмихна.
— Обичаш го, нали?
— Повече от... — Викс отново прокара пръсти през косата си — всичко. Повече от Мира. Дори повече от момичетата ми, да ми прости Господ.
— Ще говоря с него. — Сабина докосна леко ръката на Викс. — И аз го обичам.

ТИТ

— Фаустина? — Тит примигна, познал фигурата в бледосиньо, застанала между колоните на дългия коридор в Траяновите бани. — Какво правиш тук?

— Отбих се в дома ти и Ения ме изпрати тук. Тревожи се. — Фаустина тръгна към него, давайки знак на слугините ѝ да я чакат. — Аз също, честно казано.

Тит посочи стените на баните от двете им страни.

— Почти са готови, виждаш ли? Не са изгладени и мозайките не са сложени. И още една-две дреболии. Но сме към края.

— Какво стана с императрицата? — попита Фаустина. — Знам, че си ходил в двореца, преди да замине за Антиохия.

— Ходих.

— Тя замина много ненадейно.

— Да. Искаш ли да се поразходим?

Фаустина го улови под ръка. Стъпките им отекваха в тишината. Тит беше освободил по-рано повечето работници, за да се полюбува на спокойствие на комплекса. Баните бяха най-красиви следобед, когато слънчевите лъчи, струящи на плътни снопове през високите прозорци, очертаваха топли езерца върху мрамора и превръщаха водата в басейните в блестящо течно стъкло. Или по-скоро щяха да я превръщат, когато ги напълнят.

— И? — настоя Фаустина нетърпеливо. — Не ме измъчвай! Поискал си ѝ сметка, нали?

Тит усети как го напушва смях. Фаустина извика, прегърна го и той я притисна. Едно от малкото момичета, които не се налагаше да прегъва одве, за да ги прегърне.

— Идиот! — Тя се отдръпна и разтърси леко раменете му. — Нападнал си императрицата на Рим в собственото ѝ леговище. Нарекъл си я крадец!

— Освен че я нарекох крадец, ѝ казах, че ще запазя тайната ѝ, ако спре.

— Все едно ще я уплашиш! — Фаустина си пое дълбоко дъх. — Защо не си замълча? Става дума за нищо и никакъв строеж!

— Днес може би. И вероятно не е причинила голяма вреда. Както виждаш, построихме баните. — Тит посочи елегантните сводести стени около тях. — Но тя беше хвърлила око и на други програми. Благотворителните фондове например. Тоест лишава от зестра някое

бедно сираче от Остия, което няма да се омъжи и да отгледа деца, а ще бъде принудено да продава тялото си. — Той сбърчи нос. — И след като краде от сираци, какво ще я спре?

— Но машинациите на императрицата сигурно са били известни на мнозина. Защо не почака някой друг да ѝ поиска сметка?

— Защото никой нямаше да се осмели.

Фаустина наклони глава на една страна.

— Идиот си, вярно — заключи тя. — Но се гордея с теб. Сигурна съм, че баща ти и дядо ти също щяха да се гордеят.

— Знаеш ли? Мисля, че си права.

— Уплашен ли беше? — Фаустина сниши глас. — Императрица Плотина ме смразява, когато е в добро настроение.

— Бях вцепенен от ужас — призна Тит. — Коленете ми трепереха през цялото време.

— Сега ти е враг — лицето на Фаустина се изопна. — И двамата се досещаме защо отплава толкова бързо за Антиохия. Не защото Траян ѝ липсва. Отива, за да му разкаже всичко и да те злепостави. Той ще чуе нейната версия на истината.

— Затова вече знае моята — успокои я Тит. — Посъветвах се с баща ти и той се съгласи, че е разумно да изпратя на императора писмо с разкритията си, преди Плотина да пристигне. Траян вече знае всичко. Може и да не повярва само на моите думи, но ще ми повярва, ако сенатор Маркус Норбан ме подкрепи.

— Но нали си обещал на Плотина да запазиш тайната ѝ, ако спре?

— Излъгах — призна Тит.

Фаустина примигна одобрително.

— Изглежда, че все пак не си чак такъв идиот.

— Напротив. Само идиот би се изправил срещу императрицата. Но поне съм предпазлив идиот.

Тит едва беше събрал сили да се отдалечи, извърнал незащитения си гръб към императрицата. Тя изглеждаше толкова преbledняла и толкова странна, неподвижното ѝ лице потръпваше от омраза, сякаш морско чудовище дипли от дълбините спокойната морска повърхност.

„Ще умреш заради това.“ Гласът ѝ смрази гръбнака му. Дори сега, невредим в слънчевата зала и далеч от отплавалата за другия край

на империята Плотина, Тит потрепери.

„Безпочвени заплахи — напомни си той. — Императорът знае истината, няма да се вслуша в злословията й.“ А когато Траян си отиде, Плотина вече няма да е императрица. Няма да може да се меси в държавните дела. „Ще умреш заради това.“ Е, риск винаги съществуваше.

Тит осъзна, че ръката му е върху кръста на Фаустина. Тя се взираше тревожно в него.

— Угрижен си — констатира тя. — Винаги разбирам кога си притеснен. Между веждите ти се появява бръчица, а лявото ъгълче на устните ти се извива надолу.

— Не съм много разтревожен — отстъпи назад и й подаде ръка. — Искаш ли да ти покажа нещо?

Поведе я към фригидариума, разположен в далечния край на комплекса, заслонен от слънцето, за да запазва хладината си дори в разгара на лятото. Двама строители измерваха височини и дължини и Тит ги отпрати. Запали лампите една по една. Фаустина оглеждаше възхитено синьо-зелените плочки, виещи се спираловидно по тавана, пода, върху който още нямаше мозайка, и басейна от мрамор със сини жилки.

— Защо този е пълен? — попита тя. — Другите бяха празни.

— Строителят се безпокоеше, че има пукнатина в облицовката, и нареди да го напълнят. Засега нищо не тече. — Тит извади един свитък, затъкнат в колана му, и го разгърна. — Тук всичко е готово, както виждаш, освен мозайката на пода. Строителят предложи голи русалки, но аз го разубедих.

Фаустина се наведе над свитъка. Морско чудовище с тяло, покрито с преливащи се черни и зелени люспи, се възправяше от сините вълни, устремено към момиче, приковано за скала.

— Андромеда и морското чудовище?

— Погледни лицето. На Андромеда, не на чудовището.

Фаустина се взря във високото русокосо момиче в окови и развята от вятъра синя роба.

— Това съм аз!

— Не е най-уместният мит — призна Тит. — Персей спасява Андромеда, а всъщност ти ме спаси, като ми доведе секретаря на

императрицата. Реших, че най-малкото, което ти дължа, е да те обезсмъртя в мозайка.

Фаустина го погледна замислено.

— Има и друг начин да ми се отблагодариш.

Тит наклони очаквателно глава.

— Например?

— Милостиви богове! — възкликна Фаустина и го блъсна в басейна.

Студената вода го порази като мълния. Тит изкрещя изненадано и се закашля, защото водата нахлу в устата му. Размаха крака да стигне хлъзгавите плочки на дъното. Басейнът беше пълен само до раменете му и той се показва, плюейки вода, на повърхността.

— Защо го направи?

— За да те събудя. — Фаустина застана до ръба на басейна, скръстила ръце върху хълбоците си, и го изгледа разгневено. — Как да провлека вниманието ти, Тит? Повечето мъже се нуждаят само от някой намек, но теб трябва да те удрят с тухла по главата!

— Ммм? — Тежките подгизнали дипли на тогата му го дърпаха надолу. Той започна да смъква мокрия вълнен плат. — Страхувам се, че не разбирам.

Двама любопитни роби, понесли кошници с чакъл, спряха и занадничаха, привлечени от пляскането и гласовете.

— Излизайте! — изкрещя им Фаустина и те изчезнаха светкавично.

Очите ѝ изпепелиха отново Тит.

— Мислиш ли, че подкупвам имперски секретари за всичките си обожатели? — продължи тя. — Мислиш ли, че си обличам най-красивата роба в най-горещия летен следобед за всичките си ухажори? Мислиш ли, че шпионирам императрицата заради всеки, който ми е хвърлил око?

Тит се почуди дали очаква да ѝ отговори. „Вероятно не.“ Той смъкна презглава половин тон подгизнала вълна и го захвърли с плясък към отсрещния край на басейна. Мократа туника под тогата нямаше да му тежи толкова, ако излезе от басейна и побегне бързо...

— Бях се въоръжила с търпение. Татко и без това не иска да се омъжвам твърде млада, та си рекох, че мога да ти дам време. Но вече

става прекалено! — Фаустина скръсти ръце пред гърдите си. — Знам, че си влюбен в сестра ми от години, но...

Тит се задави отново, този път не с вода.

— Какво?

— Сам ми каза. Когато бях на шест и ме носеше към къщи след сватбата.

— Ммм... Беше много малка, невъзможно е да помниш...

— Виждам го всеки път, когато погледнеш към Сабина. Всички в Рим знаят! Твоята Ения дори ме предупреди. Каза ми, че ще си имам проблем с нелепото ти романтично увлечение по първото очарователно момиче, което е проявило интерес към теб. Когато, трябва да добавя, си бил по-млад от мен сега!

Тит отново си помисли, че само бягството ще го спаси, Фаустина обаче блокираше единствените стъпала на басейна и явно не смяташе скоро да се отмести. Надяваше се студената вода да скрива червенината, която усещаше да се надига до върховете на ушите му.

— Не ми е неприятно, че си бил влюбен в сестра ми — продължи Фаустина. — Тя наистина е очарователна и е далеч по-умна от мен. Но щеше да те изтощи с вечното си обикаляне по света. А аз съм тук! По-красива от Сабина и умея да готвя!

Сега Фаустина изглеждаше сериозна, не ядосана. Сериозна и красива, с поруменели страни, искрящи очи и надигаци се гърди. „Мъжът, когото наех да я изобразя на мозайката като Андромеда, няма да пожелае да я покрие със сини дипли — помисли си Тит. — Ще каже, че е престъпно да скрие тези гърди и несъмнено ще бъде прав.“

— Знам, че ме познаваш от шестгодишна, но аз пораснах! Погледни! Не го ли забеляза, когато излязох от басейна с подгизналата прозрачна туника?

Да, беше забелязал. Как Фаустина се надига от водата полугола. Тази картина се въртеше в ума му цяла година със смущаваща натрапчивост.

— Мисля, че трябваше да схванеш по-бързо намека, Тит — укори го Фаустина. — Ако не исках да ме виждаш полугола, щях да си взема мантията много по-бързо и определено нямаше да вървя пред теб до къщата. Наистина ли е толкова трудно? От единайсетгодишна, когато ми каза, че ще стана красавица, ти давам знаци. Харесваше ме, преди да стана красавица, а аз те харесвах, преди да наследиш

състоянието на дядо си. Нима това не ми дава предимство пред всички момичета, които искат само да се докопат до парите ти?

Тя тропна със сандал върху голите камъни под краката ѝ.

— Поласкана съм наистина, че си решил да запечаташ лика ми върху пода. Но не го намирам за най-добрия начин да ми се отплатиш, ако наистина изпитваш благодарност.

— Няма да те запечатвам върху пода. — Тит подскочи нагоре, улови китката на Фаустина и я дръпна силно. Тя падна в басейна с писък и оглушителен плисък и бледосинята ѝ роба потъмня като аквамарин. Изплува далеч по-елегантно от Тит и си приглади косата назад. Миглите ѝ приличаха на копринени стрели около огромните тъмни очи, мократа ѝ коса сияеше като златна монета върху речно дъно. Никак не приличаше на Сабина. Приличаше на себе си, беше Ания Галерия Фаустина и беше красива. Тит усети как над водата се понесе леко ухание на зюмбюли. Зюмбюли — сигурно знаеше, че са любимите му цветя.

— Трябва да научиш някои неща, ако вече не си ги разбрала — посъветва я той. — Аз не съм остроумен, не се отличавам с блестящ интелект и определено не съм красив...

— Какво...

— Навремето поисках ръката на сестра ти, изреждайки ѝ причините, поради които няма да ѝ бъде задоволителен съпруг. Тя ме отблъсна и е справедливо да ти предоставя същата възможност. — Тит отметна кичур мокра коса зад ухото ѝ. — Така... Вече знаеш, че не съм оригинален. От години заливам събеседниците си с цитати от Хораций и Катон. Преди хората се прозяваха отегчено, сега твърдят, че съм много умен. Промяната настъпи, когато наследих състоянието на дядо.

Трапчинки заиграха около устните на Фаустина. Тит продължи със строгия си ораторски глас, сякаш държи реч в Сената.

— Живея семпло и мразя показността. Някой ден вероятно ще стана претор, но нищо по-бляскаво. Аз съм съвестен изпълнител, няма да прославя семейството и понеже и татко, и дядо оплешивяха, сигурно и моето теме ще оголее.

— Срамота! — прекъсна го сериозно Фаустина. — Аз харесвам мъже, които побеляват.

— И така, Ания Галерия Фаустина... — Тит вдигна мократа и коса и я нави като въже около дланта си. — Реших да не те рисувам в

синя роба върху пода. Предпочитам те в червено було в леглото ми. Ако си съгласна да се омъжиш за най-скучния и най-невзрачния съпруг в Рим.

Имаше вкус на вода, когато го целуна. Бездънна, спокойна и сладка. Мокрите копринени дипли на робата ѝ го обвиха като син дим, когато я придърпа по-близо, пръстите ѝ се вкопчиха в туниката върху гърдите му и тя се притисна към него. Той се пресегна и разкопча амулета със златно сърце, което римските момичета носеха до деня на сватбата си, и медальонът се плъзна и изчезна във водата.

— Браво! — прошепна Фаустина между целувките. — Ения ще остане доволна.

[1] Изида — древноегипетска богиня на магията и на живота, на семейството и брачната вяност към съпруга дори след смъртта. — Б.пр. ↑

[2] Акер — древноегипетски бог, пазач на залеза и изгрева. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ШЕСТА

ПЛОТИНА

— Скъпи... — Плотина не успя да прикрие укоризнената нотка.
— Очаквах да те видя на пристанището.

— Затънал съм в работа. — Траян не вдигна поглед от рапорта, който четеше.

Свитьъци, восъчни плочици, точила за мечове отрупваха писалището му. Най-отгоре лежеше захвърлена ножница, а с напукан бюст на Александър Траян бе затиснал купчина карти. Секретарите записваха бързо каквото им диктува, неколцина адютанти чакаха с нови купчини съобщения. Край Плотина профучаваха прислужници и изпълнили поръчките, се връщаха отново.

— Пътуването беше изморително пътуване, ако те интересува — въздъхна Плотина, но той не попита. — Ала си струваше, разбира се. Скъпият Публий ме посрещна на пристанището. Любезен както винаги. Много мило от негова страна, нали? Толкова е зает, затрупваш го със задачи. Но той се справя блестящо!

Траян изсумтя. Плотина въздъхна отново. Едно от особените му настроения. Беше отвикнала през последните четири години. Скъпият Публий я посрещна далеч по-сърдечно. Каква наслада, каква искрена радост изпита да види отново лицето на скъпото момче. Толкова красив, толкова изискан. Млад бог от главата до петите.

— Тук прилича на свраче гнездо. — Плотина огледа тесния кабинет. Щабквартирата в Антиохия никак не прилягаше на император, още по-малко на императрица, но съпругът ѝ никога не обръщаше внимание на обстановката. — Нали не очакваш да живея в тази бъркотия?

— Няма да е за дълго. — Траян сгъна рязко един свитък. — Скоро потегляме за Рим.

— Рим? — примигна Плотина. — Доста неочаквано... Тъкмо пристигнах...

— Ако ми беше писала, преди да тръгнеш, щях да успея да ти отговоря. Да те уведомя да си спестиш пътуването.

— Постъпих импулсивно, знам — призна Плотина. — Но понякога жените се затъжават за съпрузите си. Дори императриците.

— Някои съпруги сигурно тъгуват. — Траян я погледна и тя забеляза колко се е състарил през последните две години. Побелялата коса, кожата, изсушена от слънцето, дълбоките бръчки. — Но не и ти, Плотина. Не и ти...

Плотина се насили да се усмихне. Прекоси стаята и го улови за ръката. Беше се облякла възможно най-царствено в този горещ, разблуден град — тъмнопурпурна стола, перли и диадема. Императрицата на Траян в пълен блясък. Но и нещо повече. Вечната му, предана, способна опора.

— Е, поне ще мога да се грижа за теб по време на пътуването до Рим — заключи тя ведро. — Отдавна мечтая да се прибереш, но вече се бях отказала да настоявам. Четири години не си се връщал. Защо сега?

Каква пробойна щеше да зейне в спретнатото ѝ домакинство. Всъщност си отдъхна, когато Траян замина на изток. По подовете на двореца ѝ нямаше кални стъпки, в тихите ѝ зали не кънтеше шумен мъжки смях, празненствата ѝ бяха тихи и порядъчни, без груби войнишки шеги и гъши кокали, подредени като укрепления. Върху масите ѝ не се валяха захвърлени пера, плочици и ножници. Разпореждаше се с имперските средства и ръководеше имперските проекти, без някой да ѝ се бърка. Всъщност никой не ѝ се бъркаше за нищо.

— Защо сега? — повтори като ехо Траян. — Някои въпроси привлякоха вниманието ми. Явно е време да се върна и да сложа ред у дома.

— Съгласна съм. — Плотина седна на стола до него и махна рязко на секретарите и прислужниците да се оттеглят. — Всъщност исках да обсъдим нещо. Онзи младеж — Тит Аврелий, когото напоследък всички превъзнасят... — сниши глас и продължи с предпазливо съжаление: — Знам колко високо го цениш, но смятам, че грешиш.

— Нима?

— Да. Открих...

— Искаш да кажеш „разкриха ме“.

Траян хвърли смачкано, десетки пъти разгъвано и сгъвано писмо в скута ѝ.

Дълго писмо. Три страници с цифри, изчисления, разписки и счетоводни извлечения, педантично подредени. Плотина обаче прочете само първия параграф и горчилка като синя вълна се надигна в гърлото ѝ. „Обеща да не казва — помисли си несвързано тя. — Обеща да не казва на императора... Юнона! Ти го чу!“

Тази коварна, лукава, противна невестулка!

— Колко убедителни лъжи! — Плотина вдигна очи от писмото с лъчезарна усмивка. — Нали не вярваш на този амбициозен хитрец? Готов е на всичко...

— Не, Плотина.

— Но аз...

— Не!

Дрезгавият му войнишки глас отсече думите ѝ в гърлото като с кама.

— Връщам се в Рим — продължи делово Траян, сякаш уведомява адютант. — Ти ще се върнеш с мен, но не и твоят Публий. Той ще остане тук като губернатор на Сирия. Ще се справи добре, предполагам. Какво ще стане с него след това, не е моя работа, защото вече няма да е част от императорското семейство. Мисля да разреша на Сабина развода, за който ме помоли.

— Невъзможно... — думата остърга гърлото на Плотина като чакъл.

Траян продължи, сякаш не я е чул:

— Отдавна натякваш, че трябва да посоча наследник. Вероятно имаш право. Време е да обърна внимание на този въпрос. Смятам да взема под крилото си младия Тит, след като се върна в Рим. Истински смелчага е, щом е дръзнал да ми съобщи, че съпругата ми е крадец, а аз уважавам това качество.

Чакълът в гърлото ѝ се превърна в остри камъни, които напиреха да се изсипят в писък.

— НЕ... ВЪЗМОЖНО...

— Не си разопаковай багажа. — Траян се съсредоточи отново върху рапортите и помахна на секретарите, скупчени в другия край на кабинета. — Тръгваме след две седмици.

ВИКС

Три дни на кораба и три дни повръщане. Мразя лодките.

— Не се ли изпразни стомахът ти? — попита Сабина и приближи до парапета, над който се бях надвесил.

— Твоят да не би да е от стомана? — Изправих се и си избърсах устата с опакото на дланта. — Кучка.

Тя се засмя и погали котката, мъркаща в ръцете ѝ. Беше ми странно, че разговарям отново със Сабина. Сега изглеждаше по-различна, дребничка и крехка, в тясна египетска туника, която разголваше ръцете и глезените ѝ. Причудлив амулет обгръщаше китката ѝ, а лицето ѝ беше помургавяло и осеяно с лунички под късата коса. Но гласът ѝ не се беше променил и сърцето ми не подскачаше като преди, когато я погледнех... но ми беше приятно да се смеем заедно. Тя убеди Траян да отплава за Рим и за това бях готов да ѝ простя всичко.

— Той изглежда по-добре — кимнах към кърмата, където императорът играеше на зарове под пурпурен балдахин, разпънат да го предпазва от слънцето.

Плотина си вееше вдървено с ветрило от едната му страна, странно притихнала, вместо да раздава съвети наляво и надясно. Дузина пътници се разхождаха по палубата, докато моряците завързваха въжета и опъваха платна, а невероятно синята вода сияеше отвъд борда.

— Не ти ли изглежда по-добре?

— Ммм... Ще се радвам да стигнем по-бързо до Рим. До края налято няма да му позволя да стане от стола.

— Мислех, че ще заминеш за Сирия с Адриан.

Сабина поклати глава и почеса котката по брадичката.

— Искам да прекарам известно време със семейството си. Твоето няма ли да ти липсва?

Пропуснах този въпрос. Мира знаеше, че ще дойде при мен в Германия, след като се установя; отдавна го бяхме уточнили. Поиска обаче да взема Антиной с мен, но аз отказах и се спречкахме.

— Засега си е взел дозата войнишки живот — казах точно преди да тръгна, събрах разхвърляните върху леглото туники и ги натъпках в

пътната си торба.

— На дванайсет е — възрази тя и ми подаде сандалите и точилото. — На тази възраст момчетата се нуждаят от бащите си.

— Колко пъти да ти повтарям, че не ми е син!

— Но искаш да имаш син. Всички мъже искат синове. Мислех, че ще ти бъде приятно да е край теб, след като аз нямам... хмм, след като родих две дъщери...

— Две добри дъщери.

Оставих купчината сгънати туники, вдигнах Дина и я заподхвърлях във въздуха, докато закрепя. Чая ме наблюдаваше от пода с огромни тъмни очи и се отдръпна, когато посегнах да погала мекия пух по главицата ѝ. Все още се страхуваше от мен, защото нахълтвах в живота ѝ през няколко месеца със звънтящ меч и тракаща броня.

— Добри момичета са — повтори малко по-ведро Мира, но се поколеба. — Викс, ако императорът... ако не се възстанови...

— Ще се възстанови.

Всяка друга възможност беше немислима.

— Но ако не се възстанови? Пак ли ще заминеш за Дакия?

— Защо не? Това е моят първи легион. Цял живот го чакам.

— Да служиш на Рим ли? — попита тя. — Ще служиш на Рим, а не на Траян.

— Траян е Рим. — Целунах вирнатата ѝ брадичка.

— Не завинаги — отвърна тя, но аз продължих да си събирам багажа за плаването.

В триремата на императора, поела към Рим, се намери място и за мен. Щях да сляза някъде по пътя, да наема коне и да продължа на север за Дакия. Мъжете ми щяха да тръгнат със следващия кораб и да се срещнем там. Щом въведях ред в легиона си, щях да извикам Мира и момчетата.

— Напред-назад из империята като пощенски сандък — въздъхна тя изморено, ала ми помахаша за сбогом със смело лице, когато преди три дни се качих на кораба в Антиохия.

Наблюдавах как водната пропаст помежду ни расте и стройната ѝ фигура постепенно изчезва. Когато се превърна в точица, до която Антиной се изправяше като младо копие, а момиченцата в ръцете ѝ

изобщо не се виждаха, аз целунах крайчеца на синия шал, все още завързан около ръката ми под ризницата.

Забелязах как в другия край на палубата Траян захвърля заровете и става с тиха ругатня. Плъзна длани по гърба си, протегна се и киселата Плотина му зададе някакъв въпрос, на който той благоволи да отговори само с пренебрежително махване.

— Как успя да го убедиш да се върне в Рим?

— Неприятно ми е да си призная, но плаках. — Сабина разкриви лице. — Не понасям жените да постигат своето със сълзи, но Траян открай време се размеква от женски сълзи. Изнесох му лекция за необходимостта да бъде разумен и да си пази здравето, ако иска да запази империята, която е построил, и точно когато беше на път да се ядоса, брадичката ми се разтрепери. Всъщност и той иска да върне у дома. Изморен е.

— Ще се грижиш за него, нали? — настоях аз. — Както трябва, искам да кажа? Сърцето на Плотина с каменното лице не може да изстиска и капчица нежност. — Чух, че не останала доволна от думите на съпруга си при посрещането в Антиохия, че след две седмици поема към Рим. — Би трябвало да се радва, след като съпругът ѝ се прибира след четиригодишно отсъствие, но крава като нея сигурно обича да дърпа сама конците.

— Този път няма да дърпа конците. Ще се постарая да ѝ причиня много главоболия — в гласа на Сабина прозвуча истинско задоволство. — Този път и аз ще поостана в Рим.

— Адриан не настоя ли да заминеш с него?

— Не.

— Навремето двамата винаги пътешествахте заедно.

— Времената се менят.

Гласът ѝ прозвуча хладно и равнодушно и аз се втренчих изпитателно в нея. Лицето ѝ беше неразгадаемо като девствена восьчна плочица. Е, вече не беше моя работа какво става в странния ѝ брак и в още по-странния ѝ ум. Сабина ме погледна над главата на котката с продълговата, заострена муцуна и за миг тя и загадъчното създаване с обещата ми се сториха като две капки вода. После Сабина се усмихна, смени темата и приликата се стопи.

— Защо е превързано рамото ти?

— В Хатра ме рани стрела, когато издърпвах императора от пътя й. По-добре рамото ми, отколкото неговата шия.

— Нищо чудно защо ти е дал легион.

— Вече го бил обмислял, така каза. Стрелата беше чиста случайност. Още ме боли, но заздравява бързо.

Чух вик и се обърнах. Сякаш от края на дълъг, мрачен тунел видях как Траян залита и стиска увисналата безпомощно ръка. Строполи се на колене и преобърна игралната дъска. Видях как се опитва да стане, прехапал устни до кръв. „Изправи се — помислих си. — Моля те, изправи се!“ Но той падна. Падна.

Господи, той падна.

САБИНА

— Не може да го видиш, Вибия Сабина. Той си почива.

— Повикал ме е — Сабина заобиколи Плотина — и ще го видя.

— Не бива да го безпокоиш. — Плотина изопна рамене; копие на гранитна колона в тъмносивата роба в тон със сивите кичури около слепоочията й. — Забранявам ти!

Сабина се усмихна сладко на императрицата на Рим.

— Върви да чукаш коне — каза й, произнасяйки отчетливо всяка сричка, и влезе при Траян.

Прозорците нямаха кепенци и лекарите заковаха чаршаф върху дървения перваз, за да затъмнят стаята. Наложих се да донесат легло от триремата. Подът беше глинен, а по ъглите висяха паяжини. „Императорите не умират в такива стаи“, помисли си Сабина.

— Не се суетете край мен, мътните ви взели! — думите долетяха от леглото дрезгаво, завалено. Траян лежеше по гръб под купчина одеяла въпреки жегата и отпъждаше с немощна длан лекарите, които се опитваха да му премерят пулса. — Малката Сабина ли виждам? Ела тук. Всички други да излязат!

Лекарите се отдръпнаха покорно. Сабина забеляза колко изпито и тъжно е лицето му, а робите зад него изглеждаха, сякаш са плакали. Преторианецът до вратата бършеше просълзените си очи.

— Свали този чаршаф. Искам светлина.

— Разбира се.

Сабина смъкна чаршафа. Пристанището сияеше отвъд прозореца, невъзможно синьо под още по-синьо небе. Изоставено пристанище всъщност. Корабът на императора акостира в най-близкото пристанище — безлюдния, порутен Селинус^[1], плячкосан в отдавнашна война и изоставен. Само неколцина пришълци дележа запуснатите сгради със свраките, но никой не посрещна изпадналия в потрес императорски антураж, когато пренесоха Траян от кораба в една от малкото постройки с непокътнат покрив. Върху хълма над града се издигаха руините на древен храм, ала той не събуждаше любопитството на Сабина.

— Ела тук, момиче — подкани я с хриплив глас Траян. Тя приближи и коленичи до леглото. За два дни той направо се смали, бузите му хлътнаха, кожата на ръцете му висеше, долната му устна оголваше венеца в озъбена гримаса. Дясната половина на тялото му беше обездвижена; всяко дишане свистеше в гърлото му. Сабина притисна ръката му между дланите си и не почувства стисване в отговор.

— След няколко дни ще съм на крака. — Траян се закашля. Сабина го подхвана под раменете и му помогна да се надигне, за да си поеме дъх. — Най-много след седмица.

— Разбира се, цезаре — излъга Сабина.

— Имай предвид, че го правя за всеки случай. Смятам да напиша писмо. Да посоча кой искам да ме наследи.

— Но... — Сабина примигна. — Не че не одобрявам, но защо го обсъждаш с мен?

— Защото, ако разговарям с офицерите си, всеки ще настоява да избира него, а от Плотина вече съм чул всичко по темата. — Императорът се закашля отново. — Ти няма да се опиташ да ми повлияеш, Вибия Сабина. Ще ме изслушаш и ще си държиш езика зад зъбите като добър войник.

— Вярно е. — Сабина усети как сърцето ѝ запърха в гърдите като молец. — И кой ще те наследи?

— Това е въпросът, нали? Ще изготвя списък и ще оставя Сенатът да избере. Кучите синове държат да се допитват до тях, та реших да им дам пет имена.

— Разбирам... И едното е на Адриан ли?

— Милостиви богове! Не!

Сабина пое дълбоко дъх. Почувства странна лекота. Въпросът я измъчваше отдавна, живееше във всяко мълчание между нея и Адриан. И сега го нямаше.

Публий Елий Адриан нямаше да стане император.

— Пет имена — продължи Траян. — Първо, бившите консули Палма и Целзий.

— Сигурен ли си, цезаре? — попита колебливо Сабина, съсредоточила се с усилие на волята върху належащата тема. — И двамата са... хмм, помня как казваше, че Палма е буйна глава, а Целзий е честен, но глупав.

Траян не ѝ обърна внимание.

— Лусий Квет е третото...

— Сенатът никога няма да избере бербер, цезаре — примигна Сабина. — Обмислил ли си наистина въпроса?

— Разбира се, момиче — гласът на Траян прозвуча остро, макар и немошно. — Изобщо ли ми нямаш доверие? Сенатът няма да ги избере. Глупци, буйни глави и бербери не стават императори на Рим! Сенатът ще ги отхвърли погнушено и ще се спре на името, което наистина искам.

— Аха. — Сабина повдигна вежди. — Много умно, цезаре. Винаги съм знаела, че само се преструваш на прост войник.

Траян се опита да ѝ намигне, но клепачът му само потрепна.

— Ще изберат Гай Авидий Нигрин. Стабилен мъж, честен. Сигурни ръце за юздите на империята. Липсва му обаяние, но ще се справи.

Сабина се замисли.

— Имената са само четири. Три невъзможни и истинският ти кандидат. Кой е петият. Бившият консул Сервиан вероятно?

— Старата костенурка? Да не си полудяла?

— Той е най-добродетелният мъж в Рим.

— Именно.

— Споменавал си името му преди. На едно вечерно празненство каза, че е подходящ кандидат за...

— Бях пиан. Не, петото име е резервният ми вариант, в случай че Сенатът не избере Нигрин. Ще включа в списъка Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

Сабина зяпна.

— Тит?

— Защо не? От доста време го наблюдавам. Тих, съвестен, трудолюбив. От благородно семейство, много богат и се справи отлично като квестор. Военната материя не го влече, но е смел. Наскоро насочи вниманието ми към една машинация и съм му длъжник. Рим му е длъжник.

Сабина се насили да си събере мислите. Тит, който открай време повтаряше, че ще си остане най-обикновен съвестен чиновник, сега се оказваше кандидат за император?

— Твърде млад е, цезаре — реши се да каже най-после тя. — Сенатът няма да избере мъж, ненавършил трийсет и пет, за император.

— Не е невъзможно — възрази дрезгаво Траян. — Идиотите се хванаха на въдицата на младия Нерон и на младия Калигула, нали? Нищо чудно да предпочетат Тит, ако съперниците на Нигрин му подлеят вода. Или ще дадат пурпура на Нигрин и ще го накарат да осинови Тит като наследник. И в двата случая той е резервният ми вариант. Не че ми трябва резервен вариант. След ден-два ще съм на крака и когато се върна в Рим, ще взема момчето под крилото си и ще му поодялам треските. Дай ми пет години да го каля и няма да се поколебая да го избира вместо Нигрин. — Гърдите на Траян се надигнаха. — Богове! Трябват ми само пет години!

— Тит... — Колкото повече обмисляше идеята, толкова повече ѝ харесваше. — Няма нито един враг, това е сигурно. Колцина могат да се похвалят със същото?

Необяснимо защо се сети за Викс, който си навличаше враг след враг. Какъв вик се изтръгна от гърлото му, когато Траян падна!

— Мнозина безгръбначни подлизурковци нямат врагове — рече завалено Траян. — Но не и смелите, честни мъже. И аз знам, че Тит си е спечелил поне един враг, но го е направил заради мен, така че не се оплаквам. Той е петото ми име. Доведи ми Федимус да го напишем черно на бяло. Той ми е секретар за даренията и повишенията, знае как да го оформи официално — гърдите на Траян се разтърсиха отново от поредния пристъп на кашлица. — Гръм и мълнии! Отлагах го прекалено дълго! Трябваше да го направя отдавна.

— Беше зает да завладяваш света — напомни меко Сабина и излезе, проправяйки си път през разбуненото гъмжило пред вратата. — Императорът не иска да го безпокоят — повтаряше тя на всеки, опитал

се да надникне в стаята на болния, и най-после успя да се шмугне отново вътре.

Федимус се оказа красив мъж и съдейки как коленичи до леглото на императора и притисна устни към ръката му, явно не му беше само секретар за даренията и повишенията.

— Цезаре...

— Вземай си перата, младежо. — Немощните пръсти на Траян потупаха нежното лице на Федимус. — Край на сълзите! Ще ти продиктувам писмо. „До достопочтените сенатори на Рим“ или „До високоблагородните сенатори на Рим“... Ти прецени как ще е най-добре, вече знаеш как да поласкаеш тази глутница кучи синове...

Федимус започна да пише изящно и бързо. Перото му се движеше гладко по листа, въпреки че по лицето му се стичаха сълзи. Сабина помогна на Траян да се надигне в леглото, подпирайки неподвижното му рамо, когато се подписа разкривено в края.

— Готово. — Той се отпусна назад и перото падна от пръстите му. — Засега го задръж при теб, Федимус. Докато съобщя новината на Плотина и другите. Утре може би... — Гласът му секна. — Днес нямам сили да изтърпя съскането ѝ. Толкова я вбесих в Антиохия, че сигурно вече се опитва да ме отрови.

Сабина не успя да разбере останалите думи, но се наведе и целуна Траян по челото.

— Почивай си.

Кожата под устните ѝ беше суха като пергамент и студена.

Излязоха от стаята и Федимус я погледна с нещастни, подпухнали очи.

— Ще умре, нали?

Сабина затвори полака вратата.

— Да.

ВИКС

Гледах как императорът умира, но някак си не го виждах. Очите ми не успяваха да се фокусират върху смалилата се фигура в леглото. Виждах го какъвто беше, когато в Рим чествахме победата над Дакия. Висок, божествен, възправен като колос в колесницата си в центъра на

шествието, с лице, боядисано с празнична червена боя и лавров венец в косите. Толкова ясно го виждах, сякаш триумфът е бил миналата седмица, а не преди цяло десетилетие. Тясната стаичка, където умираше императорът, гъмжеше от хора, но аз не ги забелязвах. Бях потънал в спомени.

Спомнях си как марширувам с лъвската си кожа и с Орела, разтворил човка в ням писък над главата ми. Спомнях си как ругая Траян с другите легионери — стара войнишка традиция по време на генералските триумфи. Императорът усещаше, че обадите не са злостни; усмивка грееше върху боядисаното му лице и размахал ръце, той ни насърчаваше да продължаваме. Тълпата от двете ни страни закрепця толкова оглушително, когато го видя, че ушите му кънтяха цели три часа. Зад императора стоеше роб и му шепнеше: „Ти си простосмъртен... ти си простосмъртен“ Друг римски обичай, който не разбирах напълно; поуката май беше да оставаме скромни дори в победоносните мигове. Съмнявам се обаче, че императорът чуваше думите на роба. Беше на седмото небе с лавровия венец, накривен хлапашки върху главата му сияеше от щастие, защото хората скандираха името му.

Римляните са странни. Защо, по дяволите, трябва да напомнят на истински бог като него, че е просто човек?

Тясната стая беше душна. Офицерите на Траян се бяха скупчили край стените, тук-там виждах преторианци с безпомощни лица. Задачата им беше да пазят живота на императора, но как да го спасят сега? Секретарите му си шепнеха уплашено, а сенаторите бяха сблизжили глави като стари кокошки. Аз стоях някъде в дъното — най-новият и най-младши командир на императора, но виждах над главите пред мен. Императрицата седеше в дървен стол до императора, изопнала както винаги гръб и положила длан върху ръката на съпруга си. Сабина, коленичила от другата страна на леглото, бе обронила глава върху безчувствената ръка на Траян и я галеше. Очите ѝ бяха затворени, но когато лекарят се опита да закачи чаршаф върху прозореца, за да засенчи бледнеещите слънчеви лъчи, тя вдигна рязко глава и му нареди:

- Недей! Той иска светлина!
- Течението е нездравословно...
- Не ми противоречи!

Плотина пое дъх да възрази, но яростният поглед на Сабина я усмири. Отново се възцари тишина. Чуваше се само как мъжете пристъпват от крак на крак. От време на време някой се прокашляше, но най-ужасно беше свистящото дихание на Траян. Все по-бавно и по-бавно.

Още по-бавно.

После секна.

И аз спрях да дишам. И сърцето ми сякаш спря.

Сабина вдигна глава, Плотина се наведе напред. Помаха на лекаря, който се надвеси над императора, и провери дали диша.

— Още не си е отишъл — понесе се шепот из стаята.

Но той си беше отишъл, о, да. Моят император, мъжът, когото следвах в Дакия и Парта, когото бих последвал и в Хадес, ако поиска, си беше отишъл. Фигурата в леглото беше само восъчно подобие на Траян.

— Напуснете стаята — нареди Плотина. — Не е редно да се възнесе при боговете в присъствието на толкова хора.

Сабина понечи да възрази, но секретарите вече излизаха и аз тръгнах след тях. Видях как се тресат раменете на красив младеж, превит почти одве. Половината войници плачеха, без да крият сълзите си. Излязох като насън от безименната порутена къща. Толкова малка, прекалено невзрачна да побере последното дихание на мъж като Траян. Защо не загина на бойното поле? Пронизан от последната стрела в последната битка, сразявайки последния враг в последната непревзета провинция на света? Защо трябваше да умре в този мъртъв и пращен град, пълен с призраци?

Подминах няколко съборетини и тръгнах по шосе, останало без половината си павета, но отвеждащо нагоре по объл хълм към храм без покрив и без богове. Денят беше прекрасен, морето сияеше в далечината, слънцето грееше ярко. Не трябваше ли да вали? Небесата не плачат ли, когато умира император?

Изкачих порутените, плесенясали стъпала на храма. Храм на Юпитер вероятно или на незнайно божество. Сега от него бяха останали само няколко рухнали колони върху покрита с мъх основа. Една от колоните сякаш приближи до мен и ме удари по раненото рамо. Облегнах се на нея, улових я с треперещи ръце. Рамото ми

гореше. Очите ми горяха. Войниците трябва ли да плачат, когато генералът им умира?

Не знам колко време стоях до колоната, разтреперан като листо. Но когато вдигнах глава и се огледах безцелно, видях Сабина. Носеше омачканата туника, която не беше сваляла цял ден и цяла нощ, за да не се отделя от постелята на Траян. Седеше до една колона в другия край на храма и очите ѝ светеха от неизплакани сълзи. Направих крачка към нея, после още една, олюлявайки се като пиян.

Тя разпери ръце и аз се строполих на колене в прегръдката ѝ.

— Той е мъртъв — прошепнах, долепил устни до кръста ѝ.

— Шшт... — тя ме погали по главата.

От гърлото ми се изтръгна първото стенание.

— Мъртъв е... мъртъв...

— Тихо, любов моя — прошепна тя, както ми шепнеше в Дакия, след като убих царя до слънчевия диск.

Тогава я прегръщах и плачех, сега пак плачех и виех, притиснал устни в ленената ѝ туника. Мира щеше да се опита да ме успокои да ми каже да не плача, да ми каже, че Траян е отишъл на небето и там е по-щастлив. Сабина просто ме прегръщаше. Седеше върху падналата колона и ме прегръщаше силно, а аз хлипах в скута ѝ като съкрушено дете.

Накрая сълзите ми секнаха, но аз не помръднах, свит и вцепенен в ръцете на жената, която мразех. Слънцето залезе, луната изгря; хлад замени топлината. Защо светът продължаваше да следва своя ход, сякаш нищо не се е променило? Всичко се беше променило.

— Стани, Викс. Става студено.

Сабина ми помогна нежно да се изправя. Станах, зашеметен като вол в очакване на жертвения нож. Бях войник на Рим; войниците не правят нито крачка, без да им заповядат. Кой щеше да ми заповядва сега, когато моят генерал е мъртъв?

— Ела с мен — подкани ме Сабина, аз поех протегнатата ѝ ръка и я последвах послушно. Засега щях да се задоволя с нейните заповеди.

Къщата, където Траян... в онази къща кипеше трескава дейност. Секретарите тичаха напред-назад, вопли и сърцераздирателни писъци раздираха тишината. Сабина заобиколи суматохата и ме поведе към друга къща или по-скоро към четири полусрутени каменни стени и

покрив. Извади отнякъде рогозка и я застла сърчно както някога в Десети Фиделис. Побутна ме да легна, зави ме, улови ръката ми и се облегна на стената. Не беше помръднала оттам, когато се събудих на сутринта.

Тогава открихме, че сме заключени вътре.

ПЛОТИНА

— Браво. — Плотина протегна изискано ръка към мускулестия преторианец в червено и златно. — Беше много убедителен. Успя да ги излъжеш.

— Не обичам да лъжа хората, домина. — Преторианецът пристъпи неспокойно от крак на крак. — Сигурна ли сте, че беше необходимо?

— Абсолютно необходимо. — Плотина го озари с най-убедителната си усмивка. — Рим ти е много задължен. Аз — също.

— Щом казвате, домина.

— Императорът също ти е признателен — Плотина вдигна студената ръка на съпруга си и я погали. — Тоест бившият император. Новият император ще ти благодари лично, когато пристигне.

— Да, домина.

— Свободен си. И нито дума на никого.

— Да, домина — отвърна преторианецът, но когато излезе, по лицето му се четеше безпокойство.

— Трябва да се погрижа за него, нали? — попита Плотина съпруга си. — Дали да не падне от онези високи скали? Как мислиш?

Тялото на Траян мълчеше. Плътта му студенееше като мрамор и крайниците му се бяха вдървили, но купчината завивки прикриваха изкусно истината.

— Не ми се сърдиш, надявам се — сгълча го Плотина и се отпусна на стола до леглото му. — Просто нищожна заблуда. Ще обявим, че си мъртъв, веднага щом скъпият Публий пристигне от Антиохия. Знаеш колко се старая да ти помагам.

Преторианецът наистина се справи добре. Имаше дрезгав глас като съпруга ѝ. Застанал зад балдахина на леглото, прочете редовете, които Плотина му даде. Единствената задача на Плотина беше да гали

безжизнената ръка на Траян и да пророни две-три сълзи. Секретарят, записал последната воля на Маркус Улпий Траян, стоеше далеч от леглото, погълнат от тържествеността на момента, а тълпата свидетели се беше отдръпнала на почетно разстояние из ъглите на сумрачната стая. Повечето плачеха твърде сърцераздирателно, за да забележат, че гърдите на императора не се повдигат под завивките. Сабина щеше да забележи, но тя не присъстваше.

— Не съм я наранила, ако се тревожиш за това — обясни Плотина на Траян. — Само я отстраних за няколко дни, докато уредим въпроса. Знам колко беше привързан към момичето, но трябва да признаеш, че обича да си вре носа навсякъде. А не можех да й позволя, нали разбираш?

Плотина замълча и се намръщи. Момичето с неприличните дрехи, с острия език и странните идеи за благотворителност вече заемаше нейното място. Императрица на Рим. Някак си за пръв път го осъзнаваше. „Тази устата уличница ще заеме мястото ми?“

Е, едва ли. Все пак малката Сабина щеше да изпълнява други задължения. И вероятно след време щеше да се разведе тихомълком. Все пак връзката ѝ с Траян изпълни предназначението си. Щяха да намерят друго момиче, ако е необходимо, някое по-сговорчиво. Сестра ѝ беше подходяща възможност, ако променяха услужливо закона... Важното беше, че се погрижи Сабина да не навреди на настоящите ѝ планове.

— Всъщност беше забавно — увери Плотина съпруга си. — Малката ми заблуда за завещанието ти, имам предвид. Като пантомимичен фарс. Щеше да те разсмее. Освен това изпълних желанието ти. В крайна сметка щеше да посочиш скъпия Публий за наследник. Усилията ми да му помогна те ядосаха наистина, но знаех какво правя. Ако ме беше оставил да ти обясня, щях да те убедя.

Безжизнените устни на Траян вече бяха оголили венците, сякаш ѝ се зъби. Плотина протегна ръка и приглади лицето му.

— Недей да ръмжиш, скъпи. Вече не ти се сърдя за нещата, които ми наговори в Антиохия. В крайна сметка всичко се подреди както трябва.

Така беше. Ръката на Юнона, несъмнено, се протегна да помогне на своята сестра. С всяка миля, която приближаваше триремата до Рим, Плотина се чувстваше все по-вцепенена. Позор, срам, отлъчване

от обществото. Дали Траян щеше да се осмели да се разведе след всички усилия, които тя положи? Заради онази нищожна змия Тит Аврелий, чиято награда очевидно щеше да е рожденото право на скъпия Публий? „Какво да направя, какво да направя?“ Вледеняващият страх беше на път да се превърне в неподправен ужас, когато Юнона се намеси.

— Трябва да се гордееш — каза Плотина на съпруга си. — Само небесна царица е способна да повали бог като теб.

На вратата се похлопа. Плотина се сепна, после стана бързо дръпна балдахина, за да скрие мъртвото тяло на Траян.

— Не бива да безпокоим императора.

— Съжалявам, домина. — Млад секретар влезе колебливо, въртейки свитък с неуверени ръце. — Не исках... как е той?

— Почива си. — Плотина се усмихна смело, измъчено. — Завещанието изцеди последните му сили. Мисля, че моментът приближава.

През последните часове му сипа допълнителна доза сънотворно, за да е сигурна. Рискван ход наистина. Да му даде достатъчно, за да остане в безсъзнание, но да не го убие. И накрая — истинския му край, когато всички се бяха събрали в стаята — навярно прекали с количеството. Трудно ѝ беше да долее още малко в чашата му в присъствието на толкова много хора, ридаещи и хлипащи... „Колко изморително наистина! Първо се опитваш да осигуриш на съпруга си спокойна кончина, а после се налага да се преструваш, че е жив!“

— Затова съм объркан, домина — продължаваше секретарят. — Изненадам съм, че императорът е променил решението си. Вчера ми продиктува писмо...

Плотина издърпа свитъка от ръката му, преди да ѝ го подаде.

— Нима?

— Да, списък с наследници за Сената... Както споменах, стори ми се странно, че си променя мнението.

— На смъртния си одър хората често размислят... — Тя прочете бързо имената. Целзий, Палма, Квет, Нигрин...

Милостива Юнона! Налагаше се да измисли какво да прави с тях! После прочете последното име и радостна усмивка си запроправя път към устните ѝ.

Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

Този път името му я изпълни със задоволство и чуковете не забиха по слепоочията ѝ. Тит. Да, определено трябваше да вземе мерки!

— Благодаря, че ме уведоми. — Плотина насочи вниманието си отново към секретаря, едва успявайки да скрие злорадството си. — Федимус, нали?

— Да, домина. — Зачервените му очи се насочиха към леглото със занемялата купчина завивки. Красив младеж. Любовник на Траян несъмнено.

Плотина му се усмихна.

— Стража!

Едрият преторианец влезе в стаята.

— Изведете този мъж и го елиминирайте. — Плотина нави стегнато свитъка. — Някоя скала ще свърши работа. Ще получиш пълна кесия, ако прилича на самоубийство.

Окото на преторианеца не трепна.

— На вашите заповеди, домина.

Да, беше избрала правилния човек. Предани служители се срещаха толкова рядко напоследък. Жалко, че и той щеше да полети от скалите след ден-два.

— Домина? — Секретарят изглеждаше по-скоро объркан, отколкото уплашен, когато преторианецът го сграбчи за ръката. — Какво...

Плотина захвърли абсурдното писмо на Траян с нелепия му списък в огъня. Той лумна веднага като пламтяща стрела.

— Домина, чакайте!

— Никой да не влиза — нареди тя на стража, повлякъл Федимус навън. — Не искам да безпокоят императора в последните му часове.

Вратата се захлопна. Плотина потърка длани, докато писмото се превръщаше в пепел, и се обърна към съпруга си.

— Тит Аврелий? — укори го тя. — Къде ти е бил умът, съпруже?

Той отново беше оголил зъби. Дали не се опитваше да ѝ се извини?

— Утре сутринта ще те обявя за мъртъв — осведоми го тя, приближавайки леглото. — Преди да започнеш да... хмм... миришеш. Когато скъпият Публий пристигне, ще запалим тук погребалната клада и ще отнесем праха в Рим. Ще се погрижа да те положат под

триумфалната ти колона, скъпи. Онази, която величае победите ти в Дакия.

Тя седна до бездиханното му тяло и отметна кичур побеляла коса от челото му.

— Трийсет години брак и никога не съм те виждала по-щастлив, отколкото на онзи триумф. Беше забележителен мъж наистина. Трябваше да ми позволиш да ти родя наследник. Щяхме да отгледаме божествени деца.

Доспа ѝ се. Милостиви богове? Стъмнило ли се беше? Толкова изтощена се чувстваше. Когато се върне в Рим, ще спи цяла седмица.

— Нали нямаш нищо против да подремна? — попита Плотина съпруга си и се сви до него върху завивките. — Никога не сме делили постеля, дори през първата брачна нощ. Толкова е студено. Толкова си студен, но човек не може да има всичко, нали?

Императрица Помпея Плотина облегна глава върху вкочаненото рамо на съпруга си и заспа щастливо.

[1] Селинус — античен град на територията на днешна Южна Турция (около 100 км източно от Анталия), известно време наричан Траянополис, защото тук е починал император Траян. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И СЕДМА

САБИНА

Сабина влетя в импровизирания кабинет на Плотина и бившата императрица ѝ се поклони много ниско.

— Скъпа моя — усмихна се вдовицата на Траян. — Страхувам се, че не успях да ти обърна внимание. Бях много заета, но разбира се, това не ме оправдава, нали? Все пак сега ти си императрица на Рим.

Сабина не загуби нито миг в размисъл за новата си титла, макар да я чуваше за пръв път. Тя удари Плотина бързо и силно по лицето — не показна плесница, а безмилостен юмрук, както беше виждала центурионите да усмиряват непокорни войници. Сблъсъкът я изпълни с яростна наслада.

— Кучка! — произнесе тя с равен глас, който ѝ струваше неимоверни усилия на волята. — Знаеш, че Траян по-скоро би предпочел да умре, вместо да даде пурпура на безценния ти Публий.

Робите се втурнаха навън, без да чакат знак.

— Но Траян е мъртъв. — Усмивката на Плотина не помръкна ни най-малко въпреки червеното петно, разгоряло се върху бузата ѝ. — И се радвам, че в последния момент си промени мнението. Успя да продиктува писмо до Сената с истинския си избор.

— Да, писмото, подписано от теб! Кога ти е давал да му подписваш писмата?

— Скъпа, беше твърде немощен да държи перото.

— Твърде немощен? Той беше мъртъв!

— Императриците не бива да се доверяват на безпочвени слухове.

Сабина седна на първия стол, попаднал пред очите ѝ, и кръстоса крака, за да вбеси Плотина.

— И това писмо е единственото ти доказателство?

— Нищо подобно. — Плотина се настани зад писалището — писалището на Траян, лампите, килимите и канапетата му, пренесени

от триремата във влажната каменна стаичка, за да осигурят на Императрицата — на бившата императрица — необходимото удобство. — Съпругът ми обяви гласно намерението си да осинови Адриан като наследник. Има свидетели.

— Разбрах за тях. Стояли са в ъгъла на тъмната стая, докато ти си ронела сълзи над ръката на мъртвец. Щом си искала свидетели, защо не ми позволи да присъствам?

— Казаха ми, че си в леглото на новия си любовник. Легионер, нали?

Сабина се засмя.

— Не успя ли да измислиш нещо по-добро. Прекарах нощта заключена в стая, вероятно по твое нареждане. Утешавах един от офицерите на Траян, който, между другото, скърбеше за императора си по-искрено от теб.

— Вселената на чувствата е твоя стихия, Вибия Сабина. По-веща си от мен, признавам.

Плотина се наведе отново над свитъка, разгърнат върху писалището ѝ и започна да пише бързо. Сабина я наблюдава известно време, усещайки как гневът ѝ се оттича като вода от басейн и мястото му заема хладна пресметливост.

— Ще си получиш заслуженото — рече тя най-сетне.

— За какво? — Плотина не си направи труда да вдигне поглед от свитъка. — Скъпият Публий вече получи писмото, обявяващо осиновяването му. Скоро ще пристигне да организира погребението на съпруга ми и после ще се върнем в Рим. До сенаторите също е изпратено съобщение с бърз кораб. Одобрението им се очаква най-много след седмица. Легатите и офицерите са инструктирани да уведомят легионите си.

— А писмото на Траян? — прекъсна я рязко Сабина. — Списъкът с кандидати, който искаше да изпрати на Сената, за да изберат те? Уверявам те, че Адриан не присъстваше в списъка.

Тит...

— Какво писмо? — примигна Плотина. — Прегледахме всички документа на съпруга ми, разбира се. Цари истинска бъркотия. Федимус, секретарят, който записваше заповедите за дарения и повишения, се самоуби. Скочи от скала. Много благородно от негова

страна, че е пожелал да последва императора в гроба, но можеше да остави имперската документация в по-добро състояние.

Сабина усети как ледена струя се плъзва по гръбнака ѝ.

— Бях тук, когато Траян продиктува писмото — успя да изрече тя. — Знам кои имена изброи и ще уведомя всички, че Адриан не беше сред тях. Можеш ли да ме убиеш безнаказано като онзи невзрачен секретар?

— Не. Но кой ще ти повярва, скъпа моя? Жена, която се обгражда с толкова съмнителна компания? Блудствала с любовник, докато чичо ѝ умираше... При това един от многото любовници. Видях те с младия Тит Аврелий, преди да заминеш за Антиохия. Питам се колцина знаят за аферата ти с него. Да не споменаваме всички останали.

Сабина се засмя ведро, сякаш обсъждат дреболии на трапезата.

— Искаш да опетниш съпругата на скъпия Публий, който държи да е безупречен? Разбира се, Плотина. Разтръби на всеослушание, че съм най-разюзданата развратница в Рим и съм превърнала в посмешище съпруга си с половината войници от легиона му. Скъпият Публий ще те заобича с цялото си сърце.

— Скъпият Публий ме обича и бездруго. Благодарение на мен стана император на Рим. — Гласът на Плотина прозвуча кадифено и самодоволно. — Предлагам ти сделка, Вибия Сабина. В миналото имахме разногласия, но те няма да ни попречат да се споразумеем, нали? Аз ще се въздържа да петня името ти, а ти ще посрещнеш съпруга си с усмивка, когато пристигне, и ще облечеш нещо по-благопристойно от тази туника.

— Пожелавам ти бавна смърт, кучко. — Сабина стана. Говореше бавно и отчетливо. — Милостиви богове! Няма по-лицемерна и по-коварна интригантка от теб!

Тя тръгна към вратата.

— Наистина трябва да шлифоваш речника си, Вибия Сабина — подвикна ѝ усмихнато Плотина. — Императриците на Рим не бива да ругаят.

ТИТ

Влезе в атриума на странно притихналия дом на сенатор Норбан. Въведе го блед и разсеян роб. Изчезна, без да му вземе мантията и да го попита кого е дошъл да види. Когато Тит влезе в същия този атриум, мокър до кости и уловил Фаустина за ръката, за да поиска разрешение от баща ѝ да се ожени за нея, цялата къща екна от приветствени възгласи — Калпурния ги обсипа с целувки, Маркус се усмихваше щастливо, братята на Фаустина подмятаха пиперливи шеги защо сестра им е вир-вода, робите си шепнеха самодоволно: „Казвах ти!“ Сега цареше тишина като в крипта.

„Разбрали са“, помисли си Тит. Добре. Това го улесняваше.

— Фаустина! — Откри я в градината да се взира в плискащия фонтан; ярко петно в робата с прасковен цвят и с русата коса. — Явно си чула.

Целуна годеницата си по златната копринена коса.

„Годеница“, „бъдеща съпруга“. През последните седмици произнасяше с наслада тези думи, защото бяха сладки синоними на „моя“.

Вече не.

Фаустина го погледна, но по лицето ѝ не просветна познатото щастие. Тъмните ѝ очи бяха по-големи от всякога и безизразни като камъни.

— Той е мъртъв.

Тит преглътна.

— Знам.

Съобщи му го Ения, представете си. Икономка, по-добре информирана и от един от най-богатите мъже в Рим... Брат ѝ работеше на тибърското пристанище. Гостувала му, когато корабът с черни платна спуснал котва. Дотърча право в стаята на Тит, където той уж преглеждаше доклада за благотворителната програма, а всъщност кроеше щастливо планове за сватбата. Дали Фаустина ще предпочете старомоден железен пръстен или модерния вариант — халка от злато в железен обков? Скицираше профила на годеницата си в полето на восьчната плочица, когато Ения се втурна в стаята пребледняла като платно под смуглата кожа и му съобщи новината.

Император Траян беше мъртъв.

— Засега знаят малцина — съобщи Тит на Фаустина. — Още не са го оповестили официално в Сената, но...

— Никой не знае, разбира се — прекъсна го объркано Фаустина.
— Почина преди час.

— Какво?

Фаустина поклати зашеметено глава.

— Татко.

За миг Тит онемя, загубил ума и дума.

— Баща ти?

— Калпурния го намерила върху писалището му — отрони Фаустина. — Изглеждал много умиротворен. Помислила, че е заспал. Споминал се е над книгите си, никой не го е чул...

Тит седна на пейката и я прегърна. Траян беше мъртъв. Маркус Норбан беше мъртъв. О, не. Не, не, не.

Това променяше всичко.

— За какво говореше? — Очите на Фаустина бяха пълни със сълзи, но тя ги възпираше храбро. — И някой друг ли е умрял?

Той се поколеба. „Изгубила е баща си. Ще понесе ли и това?“ Фаустина обаче не беше крехко цвете, огъващо се под бремето на лошите новини. Не приличаше на Сабина, но беше жилава като нея.

— Траян.

В този момент сълзите се изляха. Тит я прегръщаше и не изпитваше срам, че и неговите очи овлажняват. Седяха дълго на пейката, Фаустина, сгушила глава в гърдите му като дете, а Тит — свел лице върху гладката ѝ, благоуханна коса.

— Радвам се, че татко не разбра — изправи се Фаустина накрая и избърса сълзите с опакото на дланта си. — Той боготвореше Траян. Кой ще стане император сега?

— Зет ти — Тит произнесе думите с мъка. — Адриан.

Просълзените очи на Фаустина се разшириха.

— Адриан? Едва ли е решено. Сенатът не е...

— Траян го е посочил за наследник на смъртния си одър. Целият град говори.

Въпреки че новини като тази не биваше да се разпространяват, преди Сенатът да научи. Тит се запита дали императрицата няма пръст в това. На Сената щеше да му е далеч по-трудно да отхвърли кандидатурата на Публий Елий Адриан, след като из града вече се носеха слухове как Траян го е осиновил на смъртния си одър. Фаустина поклати замаяно глава.

— Адриан — повтори безизразно тя. — Невъзможно е Траян да го е избрал!

„Невъзможно, особено след моето писмо.“ А Траян беше получил писмото му — изпрати му кратка благодарствена бележка, в която споменаваше, че ще поговорят по-подробно, когато се върне в Рим. „Имам планове за теб, момче“, завършваше той с войнишкия си почерк.

Вече не. Но императрица Плотина несъмнено кроеше други планове. О, да. Тит помнеше как се разкриви лицето ѝ, когато я обвини, какъв ужас изпита да се извърне, сякаш тя ще скочи към незащитения му гръб като разгневен паяк. „В безопасност си — казваше си. — Императорът знае истината. Няма да се вслуша в лъжите ѝ. И когато Траян си отиде, тя вече няма да е императрица. Няма да влияе върху държавните дела.“

Не беше предвидил, че Траян ще умре. Не беше предвидил, че Плотина ще го наследи, че ще успее да купи пурпура за протежето си.

Независимо с какви средства, тя успя. Скъпият ѝ Публий ще стане император и несъмнено ще ѝ бъде благодарен за услугата. Тит я чу как съска в ухото му, все едно е на сантиметри от него. „Ще умреш заради това.“

— Тит? — Гласът на Фаустина го върна към действителността — тихият, нежен глас, който разтуптяваше сърцето му като струни на лира. — Къде се зарея?

— Просто се питах как ще го приеме Сабина — насили се да подслади лъжата с усмивка. — Че става императрица. Някак си не ѝ отива.

— На мен щеше да ми отива! — Фаустина се опита да се усмихне, но очите ѝ отново се напълниха със сълзи. — Милостиви богове! Все ми е едно дали Адриан ще стане император, а сестра ми — императрица. Все ми е едно! Татко, Траян — двамата най-достойни римляни са мъртви.

„И аз“, помисли си Тит.

Пое дълбоко дъх и го изрече. Това, което беше дошъл да изрече, думите, заседнали болезнено в гърлото му като бодлив възел по пътя към къщата на Норбанови.

— Не мога да се оженя за теб, Фаустина. Не сега. Никога.

Тя вдигна рязко глава и се втренчи в него.

— Не искаш да се омъжиш за осъден на смърт, нали? — продължи безизразно Тит. — Плотина желае смъртта ми, откакто я изобличих. Стане ли император Адриан, желанието ѝ ще се изпълни.

— Това е нелепо! — Червенина обagri лицето на Фаустина. — Адриан няма причина да...

— Намрази ме в Дакия, когато го засенчих пред Траян.

И поради още една причина, която не смяташе да споделя с Фаустина — Плотина беше видяла как Тит целува Сабина. Сигурно вече е разказала на Адриан, а той не подминаваше подобни обиди. Не, новият император нямаше основания да прояви снизхождение към Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

— Сабина няма да позволи! След като тя ще бъде императрица на Рим...

— Тя няма да е истинската императрица. Няма да дърпа конците.

Тит си представи закачливата дъщеря на сенатора, надвесена над разпънатата върху пода карта. Мечтателката, която искаше да види целия свят. „Горкото ми момиче. Сега няма да видиш много.“

— Татко... — подхвана автоматично Фаустина, но млъкна.

Подкрепата на Маркус Норбан може би щеше да предпази Тит. Маркус Норбан беше покровител, срещу когото дори император би се поколебал да се изправи. Тит беше дошъл да се посъветва с него, да потърси закрила срещу отмъстителната Плотина. Маркус Норбан обаче го нямаше.

— Разбираш защо не мога да се ожения за теб. — Тит се усмихна насила. — Заслужаваш съпруг, който няма да се спомине след месец-два и...

— Млъкни! — Фаустина скочи на крака. — Толкова лесно ли мислиш, че ще се отървеш от мен, Тит?

Той я погледна. Красива, стройна, жилава, сладка и... невредима. Невредима, стига да не се омъжи за него. Защото и съпругата му несъмнено се обричаше на безрадостна участ.

В този момент болката се стовари върху него. Като чука в гърдите. „Не мога да го направя“, помисли си вцепенено. Болката заби нокти в корема му като живо създание. „Милостиви богове! Не мога да се откажа от нея. Току-що я намерих!“

— Ще тръгвам — той стана от мраморната пейка. — Предай съболезнованията ми на Калпурния и ѝ обясни защо няма да участвам

в погребалната процесия на баща ти. И за двама ни ще е по-лесно така. Очите ѝ отново се напълниха със сълзи, но тя отказа да се поддаде.

— Не говориш сериозно — прошепна. — Не ти вярвам.

Той сведе поглед.

— Ще тръгвам. Скоро всички ще разберат за смъртта на Траян и ще настъпи хаос.

Надяваше се отчаяно Фаустина да не се разплаче, да не се вкопчи в ръката му и да не започне да го умолява да остане... Тя вдигна смело глава и протегна ръка да намести диплите на тогата му върху рамото. Това някак си беше по-зле. „Не мога да се откажа от нея!“

„Мълчи! — укори се той. — Тя не е за теб. Никога не е била.“

— Искам да те целуна за сбогом — прошепна Фаустина.

Той кимна. Не смееше да продума. Тя пристъпи към него и обви лицето му с длани. Устните ѝ се притиснаха към неговите. Ръцете му се вдигнаха да я обгърнат и устните ѝ се разтвориха под неговите като цветна пъпка. „Спри“, помисли си Тит, но продължаваше да я целува отчаяно и това беше грешка.

Ръцете му галеха стройната ѝ талия, милваха гърдите ѝ, впивах се в косите ѝ. Тя се притискаше жадно към него и презрамката на робата ѝ се смъкна, устните му се впиха в топлата копринена кожа на голото ѝ рамо. Тя шепнеше неразбираемо и го тласкаше назад, без да се отдръпва от него, докато се блъснаха в стената на къщата, далеч от любопитни погледи от градината и атриума. И втората презрамка на Фаустина се смъкна и Тит едва не се удави в уханието на зюмбюли.

Един прозорец в другия край на къщата се отвори шумно и Тит чу приглушен женски плач. Робиня вероятно, скърбяща за милостивия си господар. Звукът отрезви Тит, обзе го срам. „Няма и час откакто разбрах, че императорът на Рим е мъртъв, а сега разсъбличам племенницата му?“ Дъщерята на Маркус...

Фаустина застина в ръцете му, сякаш също се върна внезапно в света, открила, че е страшно място.

— Татко е мъртъв — отрони тя и склони глава върху гърдите на Тит.

Той я прегърна мълчаливо. От срещуположната страна на къщата долетя трясък на спускащи се кепенци и някой отново изхлипа

приглушено. Несъмнено робиня. Скоро, предположи Тит, щяха да изпратят друга робиня да потърси дъщерята на Маркус Норбан.

Той отдръпна рамо от нежната тежест на Фаустинината глава и някак си това му се стори по-трудно, отколкото да възпре целувките ѝ.

— Сигурно искаше да ме съблазниш, за да е въпрос на чест да се оженя за теб — гласът му прозвуча убедително стабилен, както и ръката му, когато вдигна презрамките върху раменете ѝ. — Страхувам се, че няма да стане.

— Предположих. Но си струваше да опитам. — Фаустина го погледна втренчено; русата ѝ коса, изплъзнала се от фибите, се беше разпиляла по гърба, устните ѝ бяха подпухнали от целувките, а очите ѝ — от сълзите. Гласът ѝ обаче не звучеше ни най-малко съзливо. — Но какво ми пречи да кажа на всички, че съм те съблазнила. Ще им кажа, че съм забременяла. Ще застана пред къщата ти, ще плача, ще вия и ще си скубя косата. Тогава ще си принуден да се ожениш за мен, защото никой друг няма да ме поиска заради опетненото ми име. — Тя вирна брадичка. — Сълзите не свършиха работа. Прелъстяването не свърши работа. А изнудването, Тит?

— Фаустина...

— Няма да се откажа от теб — гласът ѝ прозвуча твърдо като стомана. — Нищо няма да ми попречи. Нито студенокръвният Адриан, нито бездушната кучка Плотина, нито нелепото ти мъченическо бръщолевене, че ще овдовея след два-три месеца.

— Вярно е — прекъсна я рязко Тит. — Ще умра, не разбираш ли? Не веднага, защото Плотина ще почака да коронясат протежето ѝ, преди да започне да урежда стари сметки. Но след това ще извади списъка с врагове и името ми ще бъде най-отгоре. Ако извадя късмет, ще ми позволят да напиша завещание и да се самоубия. Ако ли не, ще ми изпратят шайка главорези посред нощ. Така че няма да ти разреша...

— Да ми разрешиш? — изгледа го яростно Фаустина. — Откога ми трябва разрешението ти, Тит? Ще се оженим в благоразумен срок след погребението на татко и толкова.

— Грешиш.

Той понечи да се обърне.

— Тръгнеш ли си, ще се появя на прага ти след един час — предупреди го Фаустина. — Ще плача. Ще вия. Ще си скубя косите.

Той продължи да върви.

— Няма да го направиш.

— Опитай!

— Дори да го направиш, няма да постигнеш своето. Затова те моля веднъж в живота си да направиш каквото ти казват.

— Не мисля, че харесваш жени, които правят каквото им казват, Тит. Сабина винаги постъпва както реши и получава каквото иска. Аз също. Не си приличаме много, но в това отношение сме като две капки вода.

Тит спря, все още извърнат настрани, изтощен до мозъка на костите. Ръката му ту сграбчваше в юмрук, ту пускаше омачкана дипло на тогата му. Очите му горяха. Още усещаше вкуса на сладката кадифена кожа на голото ѝ рамо.

— Може би си прав — заговори отново тя, по-тихо. — Може би Адриан няма да те пощади. Но няма да нарани мен, сестрата на съпругата му. Ако главорезите дойдат за теб посред нощ, те... — гласът ѝ трепна леко — може би ще те убият. Но не и мен. И ако те убият... е, поне ще сме били заедно.

— Няколко месеца — отбеляза рязко Тит. — Най-много.

Застана зад него и го прегърна през кръста и той усети как топлото ѝ лице докосва гърба му.

— Няма да откажа, дори да е толкова кратко.

За миг му хрумна да избяга. Да вземе Фаустина и да избяга с нея в Британия, в Испания, където и да е.

Но къде да избягаш, когато врагът ти е господар на света?

Обърна се и я прегърна отново.

— Обичам те, Ания Галерия Фаустина.

Застинаха прегърнати безмълвно в сумрака. „Тръгни си — заповяда си Тит. — Тръгни си. Знаеш, че трябва.“ Но не можеше да помръдне. Ръцете на Фаустина обгръщаха кръста му като обръч.

— Искаш ли старомоден железен пръстен? — попита я той. — Или предпочиташ новите — злато в железен обков?

— Само желязо. — Фаустина вдигна глава и му се усмихна с насълзени очи. — Желязото устоява на времето. Като нас. Ще остареем заедно, Тит. Адриан няма да те убие, ще видиш. Няма да ме изложиш на опасност, когато се ожениш за мен. Напротив — ще спасиш себе си. Адриан няма да те докосне, когато му станеш зет.

Той не я опроверга. Тя си избърса очите и го скастри шеговито:
— Ще трябва да ми купиш нещо много скъпо, за да ме умилостивиш.

Тит не отговори. Впи очи в нея, питайки се колко му остава да се порадва на съпругата си.

И кого ще изпратят да го убие.

ВИКС

С пристигането си в Селинус новият ми император ме извика.

Не. Не моят император. Просто императорът. Надменният бърборко Адриан никога нямаше да стане мой император, дори да управлява хиляда години.

Влязох в импровизирания тесен кабинет и отдадох чест. Адриан се беше облегал в най-удобния стол с меки възглавнички, брадат и делови, в черна тога. Четеше писмо и същевременно диктуваше друго на секретаря. Прислужници сновяха напред-назад понесли кошници с кореспонденция, восъчни плочици и свитъци, подаръци от държавници, побързали да демонстрират преданост към новия император. Адриан направляваше забързания поток, махайки отривисто със свободната си ръка, без да спира нито за миг да чете и да диктува. Едното му стъпало галеше нежно гърба на кучето, заспало в краката му. Колкото и невероятно да изглежда, той успя дори да ме погледне, когато влязох.

— Доминус — заех позиция „свободно“.

— ... за градините край Антиохия. Искам да покрият Касталианския извор с каменна плоча. Той предсказа, че ще стана император и не искам да предскаже същото на другото. Подпиши го „Адриан, син на Траян Цезар“.

Махна на секретаря да продължава и се втренчи в мен с повдигнати вежди.

— Доминус?

— Цезаре... — успях да промърморя и да отдам отново чест.

— Така е по-добре — кимна той и протегна ръка да поеме свитъка от секретаря. — Ще се подпиша, благодаря. Донеси ми пакета за Версенжеторикс, ако обичаш.

Втрених се някъде над рамото на Адриан, докато той подписваше документите. Погледнех ли го, в гърлото ми се надигаше горчилка. Беше пристигнал вчера, несъмнено с най-бързия кораб, в антиохийското пристанище. Слезе от триремата с черни платна, с глава, забулена в знак на траур, и се поклони на множеството, надаващо приветствени възгласи, подети от императрица Плотина — бившата императрица Плотина — и сервилното ѝ обкръжение. Аз не изръкоплясках нито веднъж от мястото си най-отзад сред тълпата офицери. Исках само да се измъкна от този пуст призрачен град и да се върна при войниците си. При походите, сраженията, тропота на копия и ругатните на легионерите ми. Да се върна при нещата, които разбирах.

Не очаквах да ме извикат на аудиенция. Мислех, че понижаването в чин на стари врагове не е сред най-належащите задачи на един нов император. А и кариерата ми говореше сама за себе си. Адриан беше студенокръвен кучи син, но студенокръвните кучи синове са практични хора. Несъмнено щеше да ми позволи да продължа да работя същото, което правех толкова добре за Траян.

Спомних си обаче с какъв хладен и убийствен поглед ме изпепели Адриан в празничната зала в Германия, поглед, на който аз отвърнах в пълна мяра, и неволно потреперих.

Адриан обаче не изглеждаше особено заинтригуван от мен. Написа още нещо върху нов свитък и помахна на един от секретарите, който ми подаде купчина запечатани писма и пропуски.

— Новото ти поръчение, Версенжеторикс.

— Поръчение, цезаре?

Да ми отсекат главата? Да ме разжалват? Да ме хвърлят от някоя гола скала, за да се удавя в океана?

— Заминаваш веднага.

Поех си дъх при тези думи. Успеех ли да заведа хората си на север, в Дакия... е, Дакия беше много далеч от Рим. Тогава нямаше да му мисля много-много за Адриан. Щях да се бия отново с дакийците и да ръководя легиона си както намеря за добре. Независимо кой носи пурпурната мантия.

„Ако Траян не оздравее — чух гласа на Мира да ми шепне, — ще служиш на Рим. А не на Траян.“

„Траян е Рим“, отговорих ѝ тогава прибързано и глупаво.

„Не завинаги.“

Потреперих отново, но пропъдих думите ѝ от съзнанието си и взех купчината писма.

— За Дакия ли заминавам... цезаре? — добавих с известно закъснение.

— Не. — Адриан не вдигна очи от плочицата. — За Рим.

— Рим?

— Да, повишавам те. Включвам те в преторианската ми стража.

За миг онемях. Секретарите продължаваха да пишат, прислужниците — да разнасят кошниците си, робите — да се щурат с мастилниците и перата. Очевидно никой не забелязваше, че стърча като истукан в центъра на трескавата дейтелност.

— Но аз имам легион — рекох пресипнало. — Десети Фиделис.

Моят Десети, мой най-послед.

— Вече не.

Адриан вдигна восъчната плочица, прегледа написаното и протегна ръка за ново перо.

— Не ни трябва толкова много командири, защото военните кампании по границите ще намалееят. Дакия поглъща твърде много средства и ще бъде върната на бунтовниците. Тоест, присъствието на действащ легион там се обезсмисля. Освен това — добави безучастно Адриан — войната в Парта се прекратява незабавно. Ще напуснем Армения, Месопотамия, Асирия и останалите завладени територии.

Вече се бях превърнал в камък, сега се превърнах в лед.

Дакия, където убих царя, силен като за десетима, и отвоювах честта да нося моя Орел. Армения, където се отличих за пръв път като командир. Месопотамия, където погребях Юлий на брега на Ефрат. Асирия, където Филип умря пред очите ми и където спасих Траян от вражеската стрела и спечелих името Версенжеторикс Червения. Край. Всичко е било напразно. Пръстенът на Траян прогаряше ръката ми с гравираната си титла. Партикус. Завоевател на Парта.

— Защо? — попитах с дрезгав глас.

За пръв път Адриан срещна погледа ми. Забелязах весели искрици в тъмните му очи.

— Мислиш, че ще обсъждам имперската политика с телохранител?

В този момент гневът се надигна у мен.

— Не бой се — продължи новият ми император. — Взел съм под внимание добрите ти страни и ще ги използвам. Ще бъдеш добро попълнение в преторианската ми стража. Ще ти възлага и допълнителна задача. — Махна с ръка на антуража си. — Оставете ни.

Секретарите, прислужниците и робите излязоха от кабинета. Аз продължавах да стоя като колона, стиснал купчината свитъци, зачертали бъдещето и обезсмислили миналото ми.

Вратата се захлопна и усмивката на Адриан изчезна.

— Тези нареждания не присъстват в документите, които държиш. Те са устна заповед. Трябва да бъдат елиминирани петима мъже. Мои съперници. По-късно ще ти съобщя имената. Използвай каквито помощници намериш за добре, но искам петимата да бъдат обезвредени. После ще се върнеш в Рим и ще поемеш задълженията си в преторианската стража.

В отговор го замерих с купчината поръчения.

Кучият син беше бърз, признавам. Тежката му длан се вдигна и ги запрати към стената, преди да го улучат.

Скръстих ръце и се изплюх на пода.

— Не съм наемен убиец. — Този път не си направих труда да добавя „цезаре“. — Намери си главорези за мръсната работа.

— Ти си главорез — рече спокойно Адриан, — но талантлив. Искам да ми служиш и ще се издигнеш. Ще си купиш тази възможност с петима мъртъвци.

— Ако си въобразяваш, че ще убия съперниците ти...

— Ще го направиш. Имаш съпруга, две дъщери и момче, което отглеждаш. Нали не искаш да пострадат?

— Няма да пострадат, защото аз ще ги пазя.

Щях да взема Мира и децата и да изчезна толкова светкавично в затъntenите краища на империята, че дори очите и ушите на Адриан нямаше да ме намерят.

— А войниците ти? — Едрата ловна хрътка на императора се изправи и ме изгледа бдително, когато повиших глас, и Адриан я почеса успокоително по главата. — Един галски центурион от твоя контуберниум, когато си постъпил в Десети Фиделис. Африканец, когото си назначил за опцио, защото е спасил живота ти край Осроене. И другите. Всъщност целия Десети Фиделис. Мога да заповядам да избият всеки десети. И ще откриеш, че всички избрани са хора, на

които държиш. После ще разпусна Десетия и ще разпределя оцелелите в други легиони. И татуировките, които виждам върху ръката ти — десетката и Орелът, ще се обезсмислят. Десети Фиделис и победите му ще бъдат забравени.

Ръката ми се стрелна към мястото, където трябваше да се намира мечът ми. Но той не беше там, разбира се. Не допускаха въоръжени хора в присъствието на императора.

— Какъв дух! — усмихна се неочаквано Адриан и белите му зъби проблеснаха сред тъмната брада. — Мрази ме, ако искаш. Представяй си мен, когато прерязваш гърлата на петимата. И се съсредоточи върху плюсовете, а не върху минусите. Ще ти се отблагодаря, когато се върна в Рим. Ще те направя преториански префект след няколко месеца. Сенатът ще надигне вой, когато се разчуе за петте убийства. Ще се погрижа вината за екзекуциите да падне върху настоящия преториански префект. Ще му позволят да се самоубие и ти ще заемеш мястото му. Заплатата, престижът и общественото ти положение ще се повишат значително. Добра награда за главорез като теб.

Преторианците. Смятаха ги за елитна войска, но онези от нас, които служеха в редовната армия, знаеха, че не е така. Преторианците бяха униформена дворцова охрана и никога не виждаха кръв, кал и рани. Следваха надлежно императора, дебелееха и мързелуваха. А префектите? Императорски кучета, нищещи всяка нощ конспиративни теории и разпрацащи информатори да шпионират приятелите на императора. Могъщи. Страховити. И отегчени до смърт.

— По-скоро ще забия нож в гърба ти, вместо да го пазя — изръмжах.

— Разчитам на това. — Адриан наклони стола си назад. Влудяващата усмивка не слизаше от лицето му. — Предпочитам да ме охранява враг, а не приятел. Приятелите очакват услуги, приятелите се кисват, не получат ли исканите възнаграждения, приятелите те предават. Враговете така или иначе не се кълнат във вярност, затова няма изненади. Познавам те, Версенжеторикс. Знаем какво си направил на бойното поле. Ще ме пазиш от другите врагове, за да ми отмъстиш лично. — Адриан се усмихна още по-широко, забелязал стъписаното ми изражение. — Траян държеше служителите му да го обичат. Аз не съм Траян.

— Не си достоен да бършеш праха от обувките му!

— Какво клише! — възкликна Адриан. — Но е вярно.

Цял час изненадите валяха една сред друга, но тази някак си ме зашемети най-много.

— Траян беше добър човек — продължи Адриан и погали замислено дългия врат на хрътката. — Императорите трябва да са добри, ако искат да задържат властта. Август го е знаел — бил е безмилостен деспот наистина, но е успявал да се представи като извънредно сговорчив човек. Интелигентен подход, защото безмилостните деспоти загиват — Калигула, Нерон, Домициан. Добрите управляват дълго — Веспасиан, Траян. Моето име ще се нареди до техните. Те обаче са добри по природа, за разлика от мен. Аз умея да съм жесток. Но умея и да се преструвам и малцина го разбират. Ловуването е допустимо кръвопролитие и ми помага да се владеея.

Спомних си как Адриан уби онзи елен в Дакия, как се усмихна, когато кръвта оплиска краката му.

Той се отърси от размислите и се върна в настоящето.

— Не допускай грешки, Версенжеторикс. Моето добросърдечие е само маска. Опълчат ли ми се, я свалям. Не се изправяй срещу мен.

Стана в безупречно надиплената си черна тога и вдигна купчината документи, с които го замерих.

— Свободен си — подаде ми пакета. — Мисля, че ще се сработим добре.

— А аз мисля, че си студенокръвен, пъпчив страхливец — казах безизразно. — По рождение. А сега си студенокръвен, пъпчив страхливец в пурпурна мантия.

Лицето на Адриан се набразди като езеро, сякаш нещо могъщо и хищно се размърда под повърхността. Десницата му се стрелна да ме удари, но не само той беше бърз. Улових китката му с една ръка и я отблъснах с такава сила, че той залитна. Кучето изръмжа.

— Веднъж ме удари в Дакия — напомних му аз. — Ще работя за теб, цезаре, понеже не ми оставяш друга възможност. Ще работя за теб, ще убия враговете ти и дори ще пазя проклетия ти гръб. Но както те предупредих преди години — повече няма да ти позволя да ме удариш.

Той се изправи бавно и всеки на мое място би се уплашил. Неподвижното брадато лице, каменните очи биха ужасили дори бог. Но аз не съм бог, а само глупав варварин, което не знае кога да отстъпи, и затова го погледнах право в очите.

— Върви — изрече най-сетне Адриан с безучастен глас като моя. — Има нови поръчения, а на мен ми предстои да планирам погребение. Трябва да отдадем дължимото на Траян. Беше велик мъж — добави той и аз се стъписах, защото усетих, че е искрен. — Ще съобщиш ли на съпругата ми да влезе? Сигурно чака отвън.

Тръгнах към вратата.

— Което ми напомня — той изчака да се обърна към него. — Императрица Вибия Сабина. Овдовялата императрица Плотина ме уведоми, че ти и Сабина сте били заедно, когато Траян е умрял. И преди това. — Вдигна поглед от восъчната плочица. — Спал ли си със съпругата ми?

Спомних си как Сабина ми казваше, че не бих могъл да излъжа, дори от това да зависи животът ми. Представих си войниците ми, Мира и децата.

— Не — отвърнах.

— Свободен си, Версенжеторикс. — Адриан се съсредоточи върху восъчната плочица, а кучето се сви отново в краката му. — Това е всичко.

След още един ден новият император беше готов да отплава. Щеше да запали погребалната клада на Траян пред събралата се край брега на морето тълпа, а после да отнесе праха на императора в Рим. В изоставеното пристанище кипеше трескава деятелност — поставяха черни платна на триремата, имперските служители се бутаха да си намерят по-добри места, робите притичваха да натоварят последните вързопи на кораба, войниците се строяваха да отдадат последна почит на своя император — на истинския си император. Мнозина плачеха, но още повече превъзнасяха Адриан. Толкова изтънчен мъж, казваха. Толкова образован. Толкова опитен. Достоен наследник на Траян.

Аз няхах сили да преглътна суетнята и за щастие не се налагаше. Нямах да отплавам с триремата за Рим. Защурах се по хълмовете зад

Селинус и тръгнах по буренясалата пътека към разрушения храм, където плаках за Траян в пълно неведение какъв ад ми предстои.

Там намерих Сабина. Седеше облежната на паднала колона вече облечена в черно за прощалната церемония. Строга траурна стола, очевидно избрана от Плотина, със златен воал и перука с фалшиви златни плитки, покриваща надлежно късата ѝ коса.

— Върви си — изопна гръб и не се обърна при шума от стъпките ми. — Ще слеза, когато стане време да отплаваме.

— Аз съм — обадох се тихо.

Тя се обърна. Видях, че очите ѝ са зачервени.

— Надявах се да съм се изплъзнала от преторианците — рече тя, оглеждайки новата ми броня.

— Не съвсем. — Огледах противната униформа: безсмислената бомбастична ризница, нелепата червена поличка, абсурдната мантия от фина вълна, безполезна срещу дъжда. — Чувствам се като проклет петел. И също толкова полезен. Не мога да снасям яйца, не мога да убивам дакийци.

— Аз съм по-зле. — Сабина смъкна русата перука от главата си и я захвърли в буренака до колоната. — И двамата ни повишиха. Не го предвидих. А ти?

Когато почти два дни и половина останахме заключени по заповед на Плотина, дълго премисляхме какво ще стане с нас. Знаехме как започват превратите. Сабина крачеше напред-назад като котка или се мъчеше да развърже езиците на преторианците пред вратата, но я предупреждаваха да мълчи. Аз пресмятах колцина от въпросните дворцови красавци ще успея да убия, когато най-после нахълтат да ме ликвидират. Оказа се, че сме сгрешили, защото сега стояхме тук — не просто Викс и Сабина, каленият в битки войник и пътешественичката, — а императрица Вибия Сабина и бъдещият преториански префект Версенжеторикс.

— Получих нареждания. — Накратко ѝ предадох страховитите условия на съпруга ѝ.

Моето повишение и разжалване, моето възнаграждение и наказание.

— Опаковани в спретнат вързоп свитъци — разкриви лице Сабина. — Колко типично за Адриан.

— Разбра ли, че смята да се оттегли? Да изостави всички нови провинции, за които се сражавахме. Армения, Месопотамия, Асирия, дори Дакия.

— Вероятно и без друго нямаше да успеем да ги задържим — прецени кротко Сабина. — Никой не е способен да опази толкова голяма територия.

— Това са четири години победи!

— „Създаде пустиня — цитира Сабина — и я нарече мир.“

— Тит ли го е казал?

— Първо Тацит. После Тит в едно от писмата си. И двамата са прави. Нямаше да успеем... — впери поглед отвъд голите скали, към синия като мънисто хоризонт, където се простираха завладените пустини — да ги задържим. Дори Траян разбираше, че е невъзможно.

— Значи просто се отказваме? — Разтрих раненото си рамо, усетил призрака на стрелата, която се заби в него край Хатра. — След толкова усилия? Толкова жертви?

Юлий. Филип. Стотиците други, които погребях край Ефрат.

— Предполагам...

— Значи се връщаме с празни ръце? — извиках. — Всичко ли е било напразно?

Сабина не отговори. Защо да отговаря? Освен няколкото белега резултатът от дългогодишните скиталчества и сражения се побираше на дъното на пътната ми торба — амулетът на татко, пръстенът на императора, шалът на съпругата ми, лъвската кожа, нанизът военни трофеи, обещата на любовницата ми.

Не е кой знае какво, като се замислиш.

Седнах в другия край на рухналата колона, улових ремъка на нелепия си нов пернат шлем и го залюлях. Сабина прегърна коленете си. Мълчахме. Между изоставените колони подскачаха птички и чуруликаха дръзко, защото нямаше ядосани жреци, които да ги прогонят. Ясносиньо и красиво утро.

— Императрица на Рим — обадох се след малко да видя как звучи новата ѝ титла. — Кой би предположил?

Тя ми се усмихна изморено.

— Сигурно ще бъде интересно.

— Поне така изглежда.

— Интересно или не, бих искала да стана пак на осемнайсет и да не напускам никога дома на татко. Да не се омъжвам никога.

И аз бих останал в дома на баща й. Щях да съм телохранител и кракът ми нямаше да стъпи в легионите. Ако бях останал, сега щях да живея спокойно и да придружавам сенатор Норбан до Капитолийския хълм и обратно, а не да седя в буренясал храм в затънтено място в Ничия земя.

— Татко вероятно ще помогне — гласът на Сабина прозвуча мрачно и ръцете й се склупиха по-здраво около коленете. — Ще разобличи безумния фарс, разигран от Плотина, за да представи Адриан като наследник... — Тя поклати глава, сякаш спори със себе си. — Не, не мога да се обърна към татко. Здравето му е толкова крехко.

Сетих се за своя баща. Беше връстник на Траян. Дали беше жив? Последното писмо от мама получих преди две години — пишеше, че всичко е наред, но за две години какво ли не се случва. Дали продължава да плеви непохватно градината си с коса, побеляла като Траяновата? Или и той е умрял, борейки се за глътка въздух в леглото, преди да го видя отново? Внезапно ми се прииска да се върна у дома.

Бригантия. Там ли беше домът ми? Имах ли изобщо дом?

„Няма значение“, помислих си. Където и да се намираше домът ми, Адриан нямаше да ми позволи да се върна там. Татко и мама щяха да умрат и аз нямаше да ги видя повече. Спомних си как се сбогувах с тях на осемнайсет, изпълнен с мечти за слава...

— Цял живот... — гласът на Сабина секна и аз осъзнах, че плаче. Никога не я бях виждал да плаче, през всичките години, откакто я познавах. Сълзите се стичаха по неподвижното й лице и капеха от малката й брадичка. — Мислех си, че ме очаква живот, изпълнен с приключения. Бях готова да изпълнявам дълга си, да направя нещо добро за другите, но си представях, че ще живея както искам. Но съм се лъгала, нали? Преживях приключения, защото татко ми позволяваше, а после Адриан и Траян ми позволяваха. И тримата можеха да ме спрат, когато пожелаят, и сега Адриан наистина ме спира. Никакви приключения за императрицата на Рим.

Десетки пъти през изминалите години си бях мечтал да видя невъзмутимото й лице сломено. Да я видя да плаче, да я видя отчаяна. Сега я виждах и никак не ми харесваше.

Тя ме погледна с побледняло, мокро и съкрушено лице.

— Никога не съм била наистина свободна, нали?

— Повечето хора никога не са свободни.

— Вибия Сабина, императрица на Седемте хълма — произнесе горчиво новата си титла тя. — В крайна сметка императрицата е просто нечия съпруга. Нищо повече.

Почудих се дали ще видя отново своята съпруга. Червенокосата Мира със стройната талия, която сочеше с брадичка наляво и надясно, когато ръцете ѝ бяха заети. Палецът ми напипа крайчеца на синия шал, завързан под бронята ми, и погали износения плат. Защо не помолих да ме прехвърлят в легион в Юдея, защо не осигурих на Мира достоен живот, както си го представяше тя с единствения наследник на Масада?

Отпъдих я от ума си. Нямах сили да мисля за нея, когато сърцето ме болеше, сякаш са забили копие в него.

— Императрица означава просто съпруга — казах на Сабина, — но преторианец означава „убиец“. Това съм аз сега. По пътя за Рим трябва да убия всички врагове на съпруга ти.

— Всичките му врагове ли? — попита горчиво Сабина. — Твърде дълъг списък за един човек.

— Поне първите петима.

Едва тази сутрин научих имената. Целзий и Палма, двамата бивши консули. Бивш губернатор на Дакия. Лусий Квет, бившият ми кавалерийски командир. Сърцето ми се сви и после замря бързо в гърдите, когато видях последното име в списъка.

Тит Аврелий Фулвий Бойоний Арий Антонин.

Спомних си един от абсурдните му цитати, Овидий или Ювенал; нещо, с което Тит се опита да ме успокои веднъж, когато някакъв провал ми вгорчи настроението. „Бъди търпелив и издръжлив — изрече той с благата си усмивка. — Някой ден тази болка ще ти бъде полезна.“

Но каква полза от тази болка? Болката, че трябва да понижа с меч сърцето на най-добрия човек, когото познавам?

— Дали да не понижа своето сърце? — изрекох гласно. — Което трябваше да направя, когато Траян умря.

— Империята ще обеднее без теб — каза Сабина.

Облегна буза върху скръстените си ръце и замълчахме отново. Аз опипвах с пръсти наниза с военни трофеи — единственото, което официално ми разрешиха да нося под преторианската броня. Трофеи от земи, където отново щяха да властват трънаци и варвари. Забраниха ми да нося лъвската кожа върху новата униформа, както и амулетите от съпругата ми, баща ми и Сабина.

— Преторианците не се кичат с езически измишльотини — обясни ми преторианецът, когото Адриан определи да осветли новите ми задължения.

Халосах го бързо и силно по носа и той изрева. Явно бях отвикнал да ми казват какво да правя.

— Скоро ще трябва да тръгвам — Сабина погледна каменистата пътека, виеща се към изоставеното пристанище. Дори оттук се виждаше какво оживление цари край морето. — За да се заема с новите си задължения. А именно — да стоя като статуя и да се усмихвам. Основното занимание на императриците. Когато се върна в Рим и ме настанят в двореца, ще ме натоварят и с други важни отговорности, разбира се. Да тъка например. Да наглеждам робите. Да организирам дворцови угощения. Така поне твърди Плотина. Богове! Колко я подцених!

— Сигурен съм, че ще намериш начин да я торМОЗИШ.

— Освен това Плотина настоява да започна да раждам, но, слава на боговете, Адриан не изгаря от желание за бебета. Явно не иска наследници, поне не от мен. — Сабина разкриви лице. — Представяш ли си дете на Адриан да наследи империята? Ще унищожи човешката раса.

— Детето ще бъде и твое. Няма да е толкова зле.

О, триста дяволи! Дъщерите ми! И двете бяха толкова малки — Дина на три, а Чая едва на две, — но заради тях щях да остана вечен заложник на Адриан. Те бяха гаранцията за доброто ми поведение. Познавах ли ме изобщо дъщерите ми? Ако загинех сега, щяха ли да помнят баща си?

— Дали да не забременея? — размишляваше Сабина. — Адриан ще знае, че детето не е негово. Ще бъде принуден да се разведе.

— Не изглупявай. По-скоро ще те убие, отколкото да се разведе.

— Да, мрази да става за смях.

— Но ти ще го караш да се черви, нали? — гласът ми прозвуча яростно. — Бръсни си косата, другарувай с плебеи, наемай уличници за прислужници, гази с боси крака в Тибър, намирай си любовници, които да злорадстват зад гърба му. Остани вярна на себе си, не ставай императрица с каменно лице! Разсмивай Рим! Накарай го да съжалява, че се е оженил за теб.

— Отлична идея — съгласи се Сабина. — Да започнем веднага!

Погледнах я. Лицето ѝ беше сурово, подигравателно, гневни искрици превръщаха очите ѝ в син лед.

— Ще ми помогнеш ли? — попита тя. — Ще ми помогнеш ли да го направим за смях?

„Спал ли си със съпругата ми?“, просъска Адриан в ухото ми и зад шепота отекна смъртоносен звън на стомана. Втренчих се в новата императрица на Рим и тя се втренчи в мен.

Не я желяех. Милостиви богове! Наистина не я желяех, исках моята Мира. Но ръката ми вече се беше протегнала и събори Сабина от колоната, а устните ми се впиха в нейните. Тя се притисна към мен, краката ѝ се увиха около кръста ми. Целуваше ме яростно, а аз изтръгнах брошките, придържащи строгата ѝ официална тога и прокарях пръсти през късата ѝ коса.

— Обещай ми да не си пускаш дълга коса — промърморих и я притиснах върху бурените. — Той мрази прическата ти.

— Обещавам. — Тя преплете пръсти около врата ми и ме дръпна надолу. — Сега млъкни и ме вземи.

Никакви ласки, никаква нежност — само ярост. И може би приятелство. Може би страстта и любовта, и омразата ми към нея се бяха превърнали в приятелство.

После ѝ подадох ръка. Тя си приглади столата и си сложи перуката. Няколко минути се взирахме към брега. Триремата чакаше там и стотици императорски придворни издигаха погребалната клада, но не мисля, че ние я виждахме. Мисля, че и двамата виждахме Рим, но не онзи Рим, който познавахме, а новия и опасен Рим, който ни очакваше.

Прегърнах Сабина през рамо. Тя преплете пръсти в моите и ми се усмихна накриво. После се забули със златния воал и тръгна сама по пътеката, за да слезе долу и да придружава като любезна статуя новия император, сподирян от възгласите на възторженото множество.

Аз заставах до другите войници и когато запалиха погребалната клада, се оказа, че сълзите ми още не са пресъхнали. Плаках за моя император. Новият император стоеше най-отпред с показно сведена глава.

„Спал ли си със съпругата ми?“

„Да, цезаре — гледах го и си мислех. — В деня, след като ми отне легиона и ме превърна в убиец, спях със съпругата ти“.

Всъщност тя забременя от мен.

„И някой ден ще гледам как умираш.“

Няма значение как. Ще ви разкажа по-нататък.

ИСТОРИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Освен Викс и няколко второстепенни герои, всички действащи лица в „Императрицата на Седемте хълма“ са исторически личности. Императорите Траян и Адриан, съпругите им Плотина и Сабина, приятелите на Викс Тит и Симон, дори осиновеният син на Викс Антиной са съществували наистина. Животът и кариерата на Викс са почерпени от живота на няколко прославени воители от онова време — кавалерийския офицер Тиберий Клавдий Максим, който залавя смъртно ранения дакийския цар Децебал и донася главата му и дясната му ръка на императора, и Марций Турбон, издигнал се от редиците на редовите легионери благодарение на решителността и смелостта си и станал преториански префект на Адриан. Викс следователно обира лаврите на други мъже, което според мен не би го смутило ни най-малко.

Историческите хроники не са документирали приключенията на Сабина, но са засвидетелствали дълбоката враждебност между нея и съпруга ѝ. Адриан, който не крие хомосексуалността си, се жени за нея по политически съображения, но я намира за „избухлива и трудна“. В отговор Сабина отбелязва на всеослушание, че никога няма да му роди деца, защото ще навредят на човешката раса. Историческата Сабина наистина пътува много, придружавайки съпруга си, и вероятно се е отличавала с известен приключенски дух. Добрите ѝ дела също са исторически факт — например щедрият ѝ принос към Траяновата програма за подпомагане на римските сираци. Не е известно дали Сабина е имала афери извън бездетния си брак, но Адриан по-късно обвинява няколко мъже, че са си позволили „прекалена близост“ със съпругата му, и ги лишава от постове им — включително един войник от преторианската стража. Няма как да разберем със сигурност дали обвиненията наистина означават, че Сабина е имала любовници, или просто е завързвала искрени приятелства.

Колкото до императрица Помпея Плотина, навярно съм се отнесла много несправедливо към съпругата на Траян, която

историческите хроники описват като съвършено приятна и традиционна жена, страняла от имперската политика. Фактът обаче, че Траян осиновява Адриан на смъртния си одър, поражда много съмнения и в Рим се понасят слухове за сценарий, замислен от Плотина. Повереникът на Траян — Адриан — ѝ бил любимец. Тя го подтикнала да се ожени за Сабина, за да скрепи връзката му с императорското семейство, и не криела надеждите си той да наследи съпруга ѝ. Траян наистина обсипвал Адриан с почести, но отношенията между двамата не били топли и няма свидетелства Траян да е обмислял да го посочи за свой наследник. Императорът наистина предложил да изпрати на Сената кратък списък с кандидати (въпреки че Тит — изтъкнат, но млад политик — вероятно не е присъствал в него) и сигурно е наредил на секретаря си Федимус да го запише. Плотина обаче написва указ за осиновяването на Адриан и го подписва вместо умирация си съпруг. Сложният замисъл на Плотина да излъже, че Траян е жив, за да изфабрикува осиновяването на Адриан, сигурно звучи като лош фарс, но той се базира върху друг упорит слух, документиран от съвременниците на Плотина. Възможно е да съм сгрешила представяйки Плотина като умопомрачена крадла, ала на смъртния си одър Траян наистина изразява опасения, че някой от приближените му го трови, а секретарят му Федимус умира ненадейно в деня, когато обявяват Адриан за наследник, сякаш някой е искал да го смълчи.

Позволила съм си волности с дребни исторически детайли — в полза на сюжета съм описвала по-сбито събития, места и времена. Дакийската война е придвижена малко по-напред за удобство на Викс, а годината, когато Адриан е магистрат в Атина, е преместена назад. Ания Галерия Фаустина всъщност е полуплеменница на Сабина, а не нейна сестра (родословното им дърво е заплетено като кубче на Рубик и отчаяно се нуждае от опростяване) и макар датата на сватбата ѝ с Тит да е неизвестна, тя вероятно се е състояла няколко години по-рано. Същото важи и за брака на Сабина. Не е известно дали Тит наистина е служил като трибун в легион, макар това да е било традиционна отправна точка за кариерата на мнозина млади политици, а неприязънта му към военните е засвидетелствана в хрониките. В услуга на кариерата на Тит съм преместила и датите на построяването на Траяновата колона и внушителните Траянови бани, които и до ден-

днешен се издигат като забележителни руини в центъра на Рим. Легионът на Викс — Десети Фиделис — е художествена измислица, но подвизите му се базират върху победите на историческите легиони, участвали във войните с Дакия. Адриан присъства при обсадата на Сармизегетуза, но като легат на друг легион, а войните в Дакия и Парта се развиват по начин, сходен с описания в книгата.

Много причудливи подробности в книгата отговарят напълно на действителността. Идеята за тайни астрологически предсказания звучи абсурдно, но на младини наистина предричат на Адриан, че ще стане император (разбира се, мнозина императори твърдят същото). Случаите, когато Траян отбягва смъртта на косъм, също са факт — той едва не загива и при унищожителното земетресение в Антиохия, и край Хатра, когато вражески стрелец го забелязва без шлема му. Летописците разказват за жена, която след земетресението остава затрупана под руините, и собствената ѝ кърма спасява и нея, и новороденото ѝ бебе, докато ги открият.

Съвременният читател вероятно ще се изненада, че двама от най-известните и способни римски императори са хомосексуалисти или поне бисексуални със силно влечение към мъжете. Древните римляни възприемат учудващо спокойно сексуалните предпочитания; бисексуалността е по-скоро норма, отколкото изключение сред римляните от висшето общество. Траян и Адриан сключват брак по политически съображения, но отношенията със съпругите им остават платонични, понеже и двамата предпочитат мъжете. Това не им навлича обвинения в липса на мъжественост и воинска храброст.

Сърдечният нрав на Траян и огромната му популярност са добре засвидетелствани, но Адриан е по-загадъчна фигура. Той очевидно е бил по-противоречива личност. Хрониката „История Августа“ го описва така: „Той съчетаваше строгост и жизнерадост, достолепие и игривост, мудност и бързина, скъперничество и щедрост, коварство и откровеност, жестокост и милосърдие и оставаше винаги непредсказуем.“ Благодарение на историци като Гибон днес го причисляваме към петте добри императори на Рим (термин, въведен от Макиавели) и несъмнено Адриан е добър оратор, образован, умел организатор с блестящ интелект и творчески интереси, прочут е с любовта си към животните и със способността си да очарова околните. Въпреки множеството си таланти обаче той е един от най-

непопулярните римски императори, поне приживе. Жъне неодобрение още в началото на управлението си, когато се отказва от новите провинции, завоювани от Траян с цената на много жертви, а после елиминира политическите си врагове със серия убийства. Адриан отрича да е замесен в кръвопролитие, но Рим е убеден, че той е отговорен за екзекуциите и името му остава опетнено до края. Най-известният художествен портрет на Адриан е на Маргьорит Юрсенар в „Мемоарите на Адриан“. Тази книга тълкува положително действията му и го изобразява като разсъдлив и добродетелен мъж. Аз си позволих да изследвам другата възможна страна от характера му — човека, възприеман от сънародниците си като блестящ сплетник, достатъчно интелигентен да прикрива вродената си жестокост зад вежлива маска. Много приключения предстоят на Вискс, Сабина и Тит, след като смъртният им враг става император на Рим.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.